



Bosna i Hercegovina Ministarstvo financija i trezora

Forum za koordinaciju donatora Bosne i Hercegovine



PREGLED AKTIVNOSTI DONATORA 2008-2009

Dokument izrađen uz finansijsku i tehničku pomoć DFID-a i UNDP-a



Supervizori:

Dužanka Basta, Ministarstvo financija i trezora BiH
Richard Moreton, Coffey International Development*
Amna Muharemović, UNDP

Vođa DME tima

Edina Topčagić, Ministarstvo financija i trezora BiH

Voditelji aktivnosti

Galia Chimiak, UNDP
Gyöngyvér Jakab, UNDP

Autori

Edina Topčagić
Galia Chimiak
Gyöngyvér Jakab
Lucia Desigis, UNDP
članovi DCF-a

Recenzenti

Christine McNab, rezidentna koordinatorica UN-a
članovi DCF-a i domaće institucije

Članovi DME tima

Edina Topčagić
Galia Chimiak
Gyöngyvér Jakab
Jasminka Joldić, Coffey International Development*
Lejla Muminović, Coffey International Development*

* po ugovoru sa DFID-om u okviru Projekta koordinacije i efikasnosti pomoći u BiH

Ograničenja u Izvješću

Ovo Izvješće objavljuje Ministarstvo financija i trezora BiH u ime Foruma za koordinaciju donatora (DCF), koji predstavlja platformu za razmjenu informacija između vlasti BiH i 20 glavnih donatora. Izvješće je usmjereno na aktivnosti i financijske portfelje ovih donatora te, zbog toga, ne obuhvata ukupnu aktivnost svih donatora u Bosni i Hercegovini (BiH).

Informacije i statistički podaci predstavljeni u ovom Izvješću temelje se na odgovorima pojedinačnih donatorskih organizacija. Premda su podatke provjerili i potvrdili sami donatori, ipak postoji mogućnost pogreške. Isto se odnosi i na informacije sadržane u tekstualnim dijelovima Izvješća.

U smislu analize po sektorima, donatori su za svaki od svojih projekata odabrali 'kod' Odbora za pomoć u razvitku (DAC). Kako različiti DAC kodovi variraju, a u nekim slučajevima se i preklapaju, neki se projekti ne mogu u potpunosti 'uklopiti' u dodijeljeni DAC kod, dok se drugim pak projektima može dodijeliti više DAC kodova, ili mogu sadržavati komponente od značaja za druge sektore.

Predgovor

Zadovoljstvo mi je predstaviti Pregled aktivnosti donatora u 2008. i 2009. godini. Iako je ovo treći po redu Pregled aktivnosti donatora, prvi puta ga objavljuje Ministarstvo financija i trezora BiH, nakon prijenosa mjerodavnosti s UNDP-a, početkom 2009. godine. Uz izražavanje priznanja djelatnicima Ministarstva financija i trezora za izradu Pregleda, također bih želio zahvaliti UNDP i DFID za tehničku i finansijsku potporu u realizaciji ovog zadatka, kao i članovima Foruma za koordinaciju donatora na pružanju informacija i aktivnom sudjelovanju u izradi Pregleda. Na kraju, iako ne manje važno, želio bih zahvaliti kolegama u institucijama BiH na pružanju informacija i doprinosu u izradi Pregleda.

Premda ovogodišnji Pregled ima drugoga izdavača, njegova forma uveliko slijedi formu prethodnih verzija. Ovaj je Pregled nešto kraći, a informacije o aktivnostima donatora koje su u njemu sadržane, omogućavaju u većoj mjeri uvid u buduće aktivnosti donatora. Takav pristup odražava namjeru vlasti da ostvare veći stupanj uključenosti u proces planiranja razvojne pomoći, u okviru procesa osuvremenjivanja javne uprave, koja je trenutačno u tijeku.

Pregledom se potvrđuje trend koji je prvi puta uočen prošle godine, a koji ukazuje na postupno smanjivanje razvojne pomoći u obliku grantova, uz povećanje obujma koncesijskih kredita. Ovu pojavu smatram prirodnom posljedicom promjene percepcije o Bosni i Hercegovini, kao poslijeratnoj državi, i njenog afirmiranja kao buduće članice Europske Unije. Sukladno tomu, neke države će u bliskoj budućnosti okončati svoju bilateralnu pomoć, ali pomoć mnogih među njima će se nastaviti pod pokroviteljstvom Europske Unije.

Smanjenje pomoći podudara se s jednom od najtežih globalnih recesija koja se pamti. Sve države u svijetu pogođene su krizom i, unatoč dojamu da je Bosna i Hercegovina prošla bolje u usporedbi s ostalim državama u regiji, kriza će se ipak neminovno negativno odraziti na naš razvitak. U takvim okolnostima primitak razvojne pomoći je još važniji radi osiguranja nastavka financiranja investicijskih projekata, u situaciji smanjenih finansijskih sredstava iz vlastitih izvora. Također je važnije no ikad da realizacija projekata bude pravodobna i učinkovita.

Premda se čini da je prijenos vlasništva za izradu Pregleda aktivnosti donatora simbolične prirode, on predstavlja dio procesa kojim vlasti namjeravaju da ostvare veći stupanj uključenosti u planiranje i upravljanje razvojnom pomoći, glede unapređenja njene učinkovitosti. Nositelj tih aktivnosti je Sektor za koordinaciju međunarodne ekonomske pomoći u Ministarstvu financija i trezora BiH. Međutim, učinkovitost ovoga procesa ovisi i od aktivne suradnje s entitetima Bosne i Hercegovine, ostalim državnim institucijama i donatorskom zajednicom. Ukoliko su izrada i kvaliteta Pregleda aktivnosti donatora za 2008. i 2009. godinu odraz uspješnosti te suradnje, uistinu se, sa samopouzdanjem možemo nadati i uspjehu u budućnosti.



Dragan Vrankić

Ministar financija i trezora BiH

Predgovor UNDP

UNDP je, u duhu Pariške deklaracije o učinkovitosti pomoći, proteklih godina radio na promicanju kvalitete koordinacije rada donatora u Bosni i Hercegovini. Dio je aktivnosti, u tom pogledu, predstavljala izrada baze podataka o doprinosu, odnosno izdvajanjima glavnih donatora i multilateralnih financijskih institucija u Bosni i Hercegovini za razvojne programe Bosne i Hercegovine. U navedene su se aktivnosti, od 2007. godine, sve više uključivale institucije vlasti, te je UNDP, u siječnju 2009. godine, Ministarstvu financija i trezora BiH predao rukovođenje Forumom za koordinaciju donatora, kao i autorstvo nad godišnjim pregledom aktivnosti donatora. Novoosnovani je Sektor za koordinaciju međunarodne ekonomske pomoći Ministarstva financija i trezora rukovodio radom na izradi ovogodišnjega Pregleda aktivnosti donatora, koji obuhvata 2008. i 2009. godinu, dok se uloga UNDP-a u tome procesu sastojala od pružanja tehničke pomoći tijekom razdoblja preuzimanja nadležnosti.

Rezultati Pregleda aktivnosti donatora za 2008.-2009. godinu odražavaju interes vlasti Bosne i Hercegovine i međunarodne zajednice za razmjenu znanja i traganjem za zajedničkim djelovanjem u njihovim nastojanjima na promicanju socijalnoga i ekonomskog razvitka države. Posebno bih željela zahvaliti pomoćnici ministra Sektora za koordinaciju međunarodne pomoći, gospođi Dušanki Basta i njezinu timu, na predanosti koju su pokazali u izradi Pregleda aktivnosti donatora za 2008.-2009. godinu. Sigurna sam da će ovaj Pregled, s velikim zanimanjem čitati svi domaći i međunarodni partneri koji rade na razvitku države. Također bih se željela zahvaliti i ministru financija i trezora BiH, njegovoj ekscelenciji, gospodinu Draganu Vrankiću, na zanimanju, potpori i vodstvu, pokazanima u ovoj ključnoj oblasti doticaja i suradnje međunarodne zajednice donatora i institucija vlasti.



Christine McNab

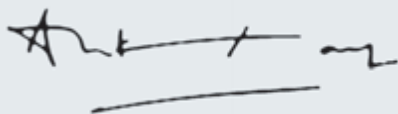
Rezidentna predstavnik UNDP-a i
rezidentna koordinatorica UN-a

Predgovor DFID

Odnosi su u oblasti pomoći, po samoj svojoj prirodi, odnosi nejednakosti. Ako države u razvitku žele rukovoditi vlastitim razvitkom, moraju u tome smislu imati veće ovlasti, kako bi osigurale da međunarodna zajednica, angažirana na pitanjima razvitka, odgovori na njihove potrebe.

Vlastima u državama u razvitku i tranziciji mora biti jasno što žele, te moraju jasno definirati na koji način žele raditi sa svojim međunarodnim partnerima. Ovakva vrsta sporazuma ne bi, pri tomu, trebala predstavljati izuzetak, nego uobičajenu praksu. U Bosni i Hercegovini radimo na razvijanju kvalitetnijega sustava, kroz koji međunarodna zajednica i institucije vlasti mogu pomagati jedni drugima u odgovornome izvršavanju svojih obveza.

Pariška deklaracija o učinkovitoj pomoći iz 2005. godine, definirala je konkretne međunarodne obveze usmjerene na promicanje učinkovitosti pomoći. UK se, zajedno sa svojim međunarodnim partnerima, posvetio ispunjenju obveza dogovorenih u Parizu, a potvrđenih u Akri, Gana, u rujnu 2008. godine, kojima se osigurava da razvitkom upravljaju države partneri, te pomaže u izgradnji sposobnih, odgovornih i na potrebe svojih građana osjetljivih država. Zadovoljstvo mi predstavlja vidjeti kako zajednički, kroz naš Projekt koordinacije i efikasnosti pomoći (ACE) i druge povezane inicijative, napredujemo ka ostvarenju ovih ciljeva.



Gus Mackay

Šef Odjela Vlade UK za međunarodni razvitak
Veleposlanstvo UK u Bosni i Hercegovini

Zahvala

Ovo Izvješće predstavlja direktan rezultat suradnje širokoga spektra sudionika, kojima pripadaju velike zasluge za njegovo okončanje.

To su, prije svega, predstavnici donatorskih organizacija, koji su sudjelovali u intervjuima u okviru našeg istraživanja, dostavili financijske podatke, te analizirali nacrt Izvješća. Informacije koje su pružili, kao i iskrena procjena napretka u domeni vlastitih aktivnosti su se, u završetku ove publikacije, pokazale neprocjenjivima.

Željeli bismo izraziti zahvalnost kolegama iz Foruma za koordinaciju donatora kako slijedi:

- gosp. Guntheru Zimmeru, gđi Amiri Omanović i gđi Kristini Milošević, iz organizacije **Austrija/ADC**;
- gosp. Bruceu Steenu i gosp. Almiru Tanoviću, iz **Kanadske agencije za međunarodni razvitak (CIDA)**
- gosp. Guiliu Morenu i gosp. Damiru Čosiću, iz **Europske banke za obnovu i razvitak (EBRD)**
- gosp. Borisu Iarochevitchu i gđi Dominiki Skubida, iz **Europske komisije (EC)**
- gđi Marion Hoenicke, iz **Europske investicijske banke (EIB)**
- gosp. Lazaru Paupertu i dr. Gillesu Kraemeru, iz **Veleposlanstva Francuske u Bosni i Hercegovini**
- gđi Christiane Heinze iz **Veleposlanstva Njemačke u Bosni i Hercegovini**
- gosp. Axelu Sachs i gđi Edini Čubela, iz **Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (Njemačka agencija za tehničku suradnju) GTZ**
- gosp. Geraldu Kühnemundu i gđi Gabrieli Huskić, **Kreditanstalt für Wiederaufbau (Kreditni institut za obnovu) KfW**
- gosp. Csabi Felegyhaziju, iz **Veleposlanstva Mađarske**
- gosp. Silvanu Tabbou i gđi Francesci Cerri, iz **Talijanske kooperacije (IC)**
- gđi Kazuyo Hashimoto i gosp. Taku Aramakiju, iz **Japanske agencije za međunarodnu suradnju (JICA)**
- gđi Riny Bus i gosp. Eriku Litveru, iz **Veleposlanstva Kraljevine Nizozemske u Bosni i Hercegovini**
- gđi Mette Strengenhagen, iz **Veleposlanstva Kraljevine Norveške u Bosni i Hercegovini**
- gđi Cristini Gutiérrez Hernández i gđi Inmaculadi Pérez Rocha, iz **Španjolske agencije za međunarodnu razvojnu suradnju (AECID)**
- gosp. Andersu Hedlundu i gosp. Mariju Vignjeviću, iz **Švedske agencije za međunarodni razvitak (SIDA)**
- gosp. Thomasu Rueggu i gđi Maji Zarić, iz **Švicarske agencije za razvitak i suradnju (SDC)**
- gosp. Gusu Mackay i gđi Ruvejdi Aliefendić, iz **Odjela Vlade UK za međunarodni razvitak (DFID)**
- gđi Christine McNab i gosp. Arminu Sirić, iz **Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (UNDP)**
- gđi Anne Claire Dufay i gđi Erni Ribar, iz **Fonda Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF)**
- gđi Adrienne Galanek, iz **Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država**
- gđi Pamelu Callen, gđi Eli Challenger i gđi Karen Exel, iz **Američke agencije za međunarodni razvitak (USAID)**
- gosp. Goranu Tinjiću i gosp. Marcu Mantovanelliju, iz **Svjetske banke (WB)**

Zahvalnost bismo željeli izraziti i predstavnicima domaćih institucija, koji su sudjelovali u našim intervjuima:

- gđi Esmi Hadžagić, gđi Draženki Malićbegović, gđi Snježani Brčkalu i gđi Lidiji Markota, iz **Ministarstva civilnih poslova BiH**
- gosp. Dušanu Neškoviću, gđi Fadili Harčević-Bošnjak, gosp. Senadu Oprašiću, gđi Azri Rogović i gđi Nermini Skejović-Hurić, iz **Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH**
- gđi Fazili Musić, iz **Ministarstva pravde BiH**
- gosp. Izetu Bajrambašiću, gosp. Kemalu Karkinu i gđi Snježani Mastilović, iz **Ministarstva komunikacija i transporta BiH**
- gđi Lejli Hadžić, iz **Ministarstva sigurnosti BiH**
- gđi Nermini Džepar-Ganibegović, i gosp. Mariju Nenadiću iz **Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH**
- gđi Kiki Babić-Svetlin, iz **Agencije za ravnopravnost spolova BiH**
- gđi Spomenki Krunić i gđi Jeleni Milinović, iz **Gender centra RS**
- gđi Mireli Ibrahimagić i gosp. Rijadu Kovaču, iz **Direkcije za ekonomsko planiranje BiH**
- gđi Nevenki Savić i gđi Aneti Raić, iz **Ureda koordinatora za reformu javne uprave u BiH (PARCO)**
- gđi Vesni Travljanin i gđi Šejli Hasić, iz **Saveza gradova i općina FBiH**

Također se zahvaljujemo i osobama iz donatorskih agencija i veleposlanstava koje smo intervjuirali:

- gosp. Guntheru Zimmeru i gđi Amiri Omanović, iz **Austrijske agencije za razvoj i suradnju (ADC)**
- gosp. Axelu Sachs, gđi Edini Čubela i gosp. Nedimu Sinanović, iz **Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (Njemačka agencija za tehničku suradnju) GTZ**
- gosp. Geraldu Kühnemundu, gđi Dželili Hadžović, i gđi Gabrieli Huskić, iz **Kreditanstalt für Wiederaufbau (Kreditni institut za obnovu) KfW**
- gđi Francesci Cerri i gđi Slavici Vlačo, iz **Talijanske kooperacije (IC)**
- gđi Riny Bus, gosp. Eriku Litveru, gosp. Joostu van Ettrou i gđi Lejli Fetahagić, iz **Veleposlanstva Kraljevine Nizozemske u Bosni i Hercegovini**
- gosp. Joseu Navarru Camachu, gđi Blanci Yanez Minindo, gđi Venturi Rodriguez Garcia i gđi Inmaculadi Perez Rocha, iz **Španjolske agencije za međunarodnu razvojnu suradnju (AECID)**
- gosp. Andersu Hedlund, gđi Nataši Miskin, gosp. Eriku Illesu i gđi Katici Hajrulahović, iz **Švedske agencije za međunarodni razvitak (SIDA)**
- gđi Rose-Marie Henny, gđi Maji Zarić i gosp. Thomasu Ruegg, iz **Švicarske agencije za razvitak i suradnju (SDC)**
- gosp. Gusu Mackay, gđi Ruvejdi Aliefendić i gosp. Damiru Hadžiću, iz **Odjela Vlade UK za međunarodni razvitak (DFID)**
- gosp. Vladimiru Milinu i gosp. Traveru Gudieu, iz **Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država i Američke agencije za međunarodni razvitak (USAID)**
- gosp. Damiru Čosiću i gosp. Josipu Poliću, iz **Europske banke za obnovu i razvitak (EBRD)**
- gđi Jadranki Mihić, gđi Vesni Grković, gđi Jasenki Perović, gđi Jasmini Hadžimesić, gosp. Ferdinandu Koppu, gosp. Goranu Filipoviću, gđi Gordani Šuvalija i gđi Sanji Tica, iz **Europske komisije (EC)**
- gđi Sanji Kabil, gđi Azemini Vuković, gđi Nedžadi Faginović i gđi Erni Ribar, iz **Fonda Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF)**
- gosp. Hjalmaru Sigmarssonu i gđi Anamariji Golemac-Powell, iz **Razvojnog fonda Ujedinjenih naroda za pitanja žena (UNIFEM)**
- gosp. Nešadu Šeremetu, gđi Rankici Bahtijarević, gosp. Goranu Vukmiru, gosp. Igoru Palandžiću, gđi Nicoli Nixon, gosp. Arminu Sirči, gosp. Christianu Hainzlu, gđi Adeli Pozder, gđi Stephanie Roels, gđi Klelji Balta, gđi Amili Tutnjević i gđi Amni Berbić, iz **Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (UNDP)**
- gosp. Harisu Hajrulahoviću, iz **Svjetske zdravstvene organizacije (WHO)**
- gosp. Goranu Tinjiću, gđi Zorici Lesić, gđi Mirjani Karahasanović i gđi Vesni Frančić, iz **Svjetske banke (WB)**
- gđi Valery Perry, gđi Slađani Čurak i gosp. Treforu Williamsu, iz **Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OSCE)**
- gosp. Dana Freyu i gđi Denisi Sarajlić-Maglić, iz **Projekta upravne odgovornosti (GAP)**

Izradu Pregleda aktivnosti donatora umnogome su unaprijedile konzultacije u kojima su sudjelovale domaće institucije, članovi DCF-a i druge međunarodne organizacije. Posebnu zahvalnost upućujemo gosp. Jasminu Porobiću koji je uredio poglavlje ovog Izvješća o prevenciji i rješavanju sukoba, miru i sigurnosti.

Izdavanje ovog Izvješća ne bi bilo moguće bez financijske i tehničke potpore Odjela Vlade UK za međunarodni razvitak (DFID) i UNDP-a.

Zahvaljujemo se Evropskoj komisiji, UNDP-u i Svjetskoj banci na ustupljenim fotografijama. Zahvalnost dugujemo i Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu na fotografiji koja se nalazi na naslovnoj strani ovoga Izvješća.

Od ključne važnosti za visokokvalitetan rezultat i ispunjavanje striktnih rokova zadanih za završetak i objavljivanje Izvješća od ključne je važnosti bio predan rad Tima za izradu Izvješća o aktivnostima donatora, koji su činile: gđa Edina Topčagić, dr. Galia Chimiak, gđa Gyöngyvér Jakab, gđa Jasminka Joldić i gđica Lejla Muminović.

Kazalo

Predgovor	4
Zahvala	6
Kratice	9
Sažetak	12
Uvod	13
Poglavlje 1 Sektor obrazovanja	16
Poglavlje 2 Sektor zdravstva	24
Poglavlje 3 Sektor dobre uprave i institucionalne izgradnje	32
Poglavlje 4 Sektor prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti	40
Poglavlje 5 Sektor infrastrukture	50
Poglavlje 6 Sektor ekonomskog razvitka i socijalne zaštite	62
Poglavlje 7 Sektor lokalne uprave	74
Poglavlje 8 Sektor poljoprivrede i šumarstva	80
Poglavlje 9 Sektor zaštite okoliša	86
Poglavlje 10 Međusobno povezani sektori	92
Profili donatora	100
<i>Pregled izdvajanja za ODA-u, u Bosni i Hercegovini</i>	100
<i>Austrija/Austrijska agencija za razvitak (ADC)</i>	103
<i>Kanada/Kanadska agencija za međunarodni razvitak (CIDA)</i>	106
<i>Francuska</i>	108
<i>Njemačka</i>	110
<i>Mađarska</i>	114
<i>Italija/Talijanska kooperacija za razvitak (IC)</i>	116
<i>Japan/Japanska međunarodna agencija za suradnju (JICA)</i>	119
<i>Veleposlanstvo Kraljevine Nizozemske</i>	121
<i>Veleposlanstvo Kraljevine Norveške</i>	123
<i>Španjolska/Španjolska agencija za međunarodnu razvojnu suradnju (AECID)</i>	126
<i>Švedska/Švedska agencija za međunarodni razvitak (SIDA)</i>	129
<i>Švicarska/Švicarska agencija za razvitak i suradnju (SDC)/Državno tajništvo za ekonomske poslove (SECO)</i>	132
<i>Ujedinjeno Kraljevstvo/Odjel Vlade Ujedinjenog Kraljevstva za međunarodni razvitak (UK/DFID)</i>	135
<i>Sjedinjene Američke Države/Američka agencija za međunarodni razvitak (USA/USAID)</i>	137
<i>Europska banka za obnovu i razvitak (EBRD)</i>	140
<i>Europska komisija (EC)</i>	142
<i>Europska investicijska banka (EIB)</i>	146
<i>Fond Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF)</i>	148
<i>Razvojni program Ujedinjenih naroda (UNDP)</i>	152
<i>Svjetska banka</i>	155

Kratice

ADA – Austrijska razvojna agencija
ADC – Austrijska agencija za razvitak i suradnju
AECID – Španjolska agencija za međunarodnu razvojnu suradnju
BAM – Konvertibilna marka
BAS – Usluge poslovnog savjetovanja
BiH – Bosna i Hercegovina
CAPP – Program partnerskog građanskog zastupanja
CARDS – Program pomoći Europske zajednice za obnovu, razvitak i stabilizaciju
CEFTA – Srednjoeuropski ugovor o slobodnoj trgovini
CIDA – Kanadska agencija za međunarodni razvitak
CIP – Centar za informacije i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja
CLE – Evaluacija koju vodi država korisnik
CoEM – Konferencija ministara obrazovanja
CoE – Vijeće Europe
CoM – Vijeće ministara
CP – Policija u zajednici
CSOs – Organizacije civilnoga društva
DAC – Odbor za pomoć u razvoju
DCF – Forum za koordinaciju donatora
DEP – Direkcija za ekonomsko planiranje
DFID – Odjel Vlade Ujedinjenog Kraljevstva za međunarodni razvitak
DIS – Decentralizirani sustav provedbe
DME – Pregled aktivnosti donatora
EBRD – Europska banka za obnovu i razvitak
EC – Europska komisija
ECSEE – Sporazum iz Atene o energetske zajednici jugoistočne Europe
EFSE – Europski fond za Jugoistočnu Europu
EIB – Europska investicijska banka
ENSI – Energy Saving International
ERDF – Europski fond za regionalni razvitak
ESRF – Fond za oporavak sektora poduzeća
ETF – Europska fondacija za obuku
EU – Europska Unija
EUFOR – Snage Europske Unije
FaMI – Projekt obiteljske medicine
FAO – Organizacija Ujedinjenih nacija za poljoprivredu i hranu
FARMA – Razvijanje aktivnosti trgovine poljoprivredno-prehrambenim proizvodima
FIGAP – Fond za implementaciju Gender akcionog plana
FIRMA – Razvojne intervencije za brzo napredovanje na tržištu
FBiH – Federacija Bosne i Hercegovine
GAP – Projekt upravne odgovornosti
GAVI – Globalna asocijacija za cjepivo i imunizaciju
GDP – Bruto domaći proizvod
GEA – Agencija za ravnopravnost spolova
GEF – Globalni fond za okoliš
GFAP – Opći okvirni sporazum za mir
GFATM – Globalni fond za borbu protiv side, tuberkuloze i malarije
GOV-WADE – Projekt dobre uprave u oblasti zaštite voda i okoliša
GRMS – Sustav upravljanja javnim financijama
GTZ – Njemačka agencija za tehničku suradnju
HJPC – Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće
IC – Talijanska kooperacija
ICMP – Međunarodno povjerenstvo za nestale osobe
ICT – Informacijske i komunikacijske tehnologije

IDA – Međunarodna agencija za razvitak
 IDD – Jod deficitarni poremećaj
 IDP – Interno raseljene osobe
 IFC – Međunarodna financijska korporacija
 IFI – Međunarodne financijske institucije
 ILDP – Projekt integriranog lokalnog razvitka
 ILO – Međunarodna organizacija rada
 IMF – Međunarodni monetarni fond
 IOM – Međunarodna organizacija za migracije
 IO – Međunarodne organizacije
 IPA – Instrument za pretpristupnu pomoć
 IPAP – Individualni akcioni plan partnerstva
 IPARD – Instrument pretpristupne pomoći Europske Unije za seoski razvitak
 IPF MW – Potpora infrastrukturnim projektima na općinskoj razini
 ISCOD – Instituto Sindical de Cooperación al Desarrollo
 JICA – Japanska agencija za međunarodnu suradnju
 JSRS – Strategija za reformu sektora pravde
 KfW – Kreditni institut za obnovu
 LAMP – Povezivanje poljoprivrednog tržišta s proizvođačem
 LEAP – Lokalni akcioni planovi zaštite okoliša
 LJR – Strategija za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2008.-2012. godine
 MDG – Milenijski razvojni ciljevi
 MDP – Projekt općinskog razvitka
 MFA – Makro-financijska pomoć
 MHRR – Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice
 MIFF – Višegodišnji indikativni financijski okvir
 MoCA – Ministarstvo civilnih poslova
 MoD – Ministarstvo obrane
 MoFT – Ministarstvo financija i trezora
 MoFTER – Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa
 MoJ – Ministarstvo pravde
 MoS – Ministarstvo sigurnosti
 MoU – Memorandum o razumijevanju
 MPDL – Pokret za mir
 MTDS – Srednjoročna razvojna strategija BiH – PRSP (2004-2007)
 MTP – Srednjoročni program
 NATO – Sjevernoatlantski savez
 NGO – Nevladine organizacije
 ODA – Zvanična pomoć za razvitak
 OECD – Organizacija za ekonomsku suradnju i razvitak
 OHR – Ured visokoga predstavnika i specijalnog predstavnika EU
 OSCE – Organizacija za europsku sigurnost i suradnju
 PAR – Reforma javne uprave
 PARCO – Ured koordinatora za reformu javne uprave
 PfP – Partnerstvo za mir
 PHARE – Pretpristupni PHARE program
 PIP – Program javnih ulaganja
 PFM – Upravljanje javnom potrošnjom
 PORTUS – Perspektive interregionalnog transportnog unitarnog sistema
 RBB – Regulatorni odbor za željeznice
 RDC – Istraživačko-dokumentacioni centar
 REBIS – Studija o regionalnoj infrastrukturi Balkana
 REDAH – Regionalna razvojna agencija za Hercegovinu
 REPARIS – Put u Europu: Program računovodstvene reforme i institucionalnog jačanja
 RS – Republika Srpska

SALW – Malokalibarsko oružje i lako naoružanje
 SAA – Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
 SAP – Proces stabilizacije i pridruživanja
 SCRDP – Državno povjerenstvo za izbjeglice i raseljene osobe
 SDC – Švicarska agencija za razvitak i suradnju
 SECO – Državno tajništvo za ekonomske poslove Švicarske
 SEE – Jugoistočna Europa
 SERDA – Sarajevska regionalna razvojna agencija
 SIDA – Švedska agencija za međunarodni razvitak
 SIFEM – Švicarski investicijski fond namijenjen tržištima u razvitku
 SIGMA – Potpora za promicanje uprave i rukovođenja
 SIPA – Državna agencija za istrage i zaštitu
 SIPPO – Švicarski program za promociju uvoza
 SME – Mala i srednja poduzeća
 SPIS – Sustav socijalne zaštite i inkluzije
 SUTRA – Trajan prijenos odgovornosti za povratak na nadležne institucije
 SUTRA PLOD – Potpora pristupu orijentiranom prema rezultatima – partnerstvo za lokalnu upravu
 TA – tehnička pomoć
 TAIEX – Ured EC za razmjenu informacija o tehničkoj pomoći
 TAM – Program preokreta u poslovanju
 TBC – Tuberkuloza
 TNA – Procjena potreba za obukom
 UN – Ujedinjeni narodi
 UNDAF – Okvir Ujedinjenih naroda za pomoć u razvitku
 UNDP – Razvojni program Ujedinjenih naroda
 UNEP – Program Ujedinjenih naroda za okoliš
 UNESCO – Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu
 UNFPA – Populacijski fond Ujedinjenih naroda
 UNGG – Skupina Ujedinjenih naroda za ravnopravnost spolova
 UNHCR – Visoki povjerenik Ujedinjenih naroda za izbjeglice
 UNICEF – Fond Ujedinjenih naroda za djecu
 UNIFEM – Razvojni fond Ujedinjenih naroda za pitanja žena
 UNRC – Rezidentni koordinator Ujedinjenih naroda
 UNV – Volonteri Ujedinjenih naroda
 USAID – Američka agencija za međunarodni razvitak
 USG – Vlada SAD-a
 VAT – Porez na dodanu vrijednost
 VET – Srednje stručno obrazovanje i obuka
 VETIS – Srednje stručno obrazovanje i obuka u školama
 WeBSECLF – Kreditni mehanizam za financiranje projekata iz domene održive energije na Zapadnom Balkanu
 WHO – Svjetska zdravstvena organizacija
 WWF – Svjetski fond za zaštitu prirode

Sažetak

Forum za koordinaciju donatora (DCF) čini dvadeset glavnih bilateralnih i multilateralnih donatora, koji doprinose procesima reformi u BiH. Ovaj, treći po redu Pregled aktivnosti donatora (DMR) daje pregled potpore koju su članice DCF-a osigurale za deset sektora u BiH tijekom 2008. i 2009. godine. DMR pokazuje da su opseg i područja, za koja donatori u BiH izdvajaju svoja sredstva promijenjena – od potpore izgradnji infrastrukture i mira, kroz usmjerenost na pitanja razvitka, ka sve većem stupnju uvođenja međusobno povezanih pitanja u sve oblasti za koje se ova pomoć dodjeljuje.

Izvješće pokazuje da su članice DCF-a u 2008. za projekte izdvojile 766 milijuna eura, a u 2009. godini, do sada, 430 milijuna eura. Od 1,196 milijuna eura namijenjenih za 2008. i 2009. godinu, 355 milijuna je osigurano u obliku nepovratnih sredstava – grantova, a 841 milijun eura u obliku zajmova. U usporedbi s 2007. godinom, iznosi za 2008. godinu pokazuju porast od 243 milijuna eura u ukupnim izdvajanjima za ODA, pri čemu su se iznosi nepovratnih sredstava – grantova, smanjili za 20 milijuna eura, dok su se sredstva u obliku kredita povećala za 263 milijuna eura. Ovaj trend, vidljiv od 2006. godine, dijelom se može objasniti postupnim smanjivanjem i okončanjem direktne bilateralne pomoći od četiri donatora (Kanada/CIDA, Nizozemska, Španjolska/AECID i UK/DFID), te povećavanjem iznosa koncesijskih zajmova, koje daju najznačajnije međunarodne financijske institucije (IFI). Istodobno vrijedi istaknuti da izuzetno rastu izdvajanja EC. Iznos namijenjen popisu projekata za 2009. godinu popeo se na 66,65 milijuna eura, u usporedbi s 22,43 milijuna eura ugovorenih u 2008. i 45,77 milijuna eura ugovorenih u 2007. godini. Dodatni značajan faktor, koji se nameće po pitanju pomoći namijenjene razvitku u BiH je globalna financijska kriza. Premda kriza još uvijek nije značajnije utjecala na tokove ODA, njeni se popratni efekti osjećaju u sektorima poput *infrastrukture, ekonomskog razvitka ili šumarstva*.

Suradnja između međunarodnih i domaćih aktera je u posljednje dvije godine jačala. Institucije BiH preuzimaju sve više inicijative u definiranju vlastitih razvojnih potreba, kako bi osigurale učinkovitije korištenje sredstava ODA. Kako bi to postigla, BiH je osnovala Sektor za koordinaciju međunarodne ekonomske pomoći (SCIA MoFT) u Ministarstvu financija i trezora. SCIA MoFT je preuzeo ulogu Tajništva DCF-a, kao i odgovornost za bazu podataka za potrebe DME i izradu Pregleda aktivnostima donatora (DMR). Ovogodišnje je Izvješće pripremio SCIA MoFT, uz financijsku i tehničku pomoć UNDP-a i UK/DFID u okviru *Projekta koordinacije i efikasnosti pomoći (ACE)*. Domaće su institucije na više instance uspostavile koordinacijske inicijative unutar sektora, čime se jača odgovornost domaćih aktera nad ovim procesima. U oblastima zakonodavne reforme i reforme pravosuđa, reforme javne uprave, podsektoru energetike, poljoprivrede, povratka i reintegracije, te po pitanjima Fonda za implementiranje Gender akcionog plana (FIGAP), uspostavljeni su i održavaju se sastanci kojima rukovode domaće vlasti.

Nalazi Izvješća jasno pokazuju rezultate reformskih procesa koje vode institucije vlasti, a potporu osiguravaju donatori. U 2008. i 2009. godini bili smo svjedoci izrade i usvajanja značajnoga broja sektorskih strategija, te napretka po pitanju izgradnje odgovarajućeg institucionalnog okvira, pri čemu su neka od postojećih tijela transformirana, a osnovana i neka nova. Ovakva postignuća svjedoče o intenzitetu i učinkovitosti procesa reformi institucionalnog i zakonskog okvira u BiH. Istodobno su, i domaći i strani akteri, prepoznali potrebu za resursima neophodnim za provedbu ovih strategija, te kako bi bili izgrađeni kapaciteti novih institucionalnih struktura.

Izvješće o aktivnostima donatora za 2008. i 2009. godinu je i sam primjer takvih zajedničkih nastojanja međunarodnih i domaćih aktera. Treće po redu, ovo se Izvješće temelji na istraživanju dokumentacije, ali i na rezultatima 68 intervjuva, obavljenih sa više o 100 predstavnika, kako domaćih institucija, tako i međunarodnih agencija. Očekuje se da će, kao takvo, Izvješće služiti i zajednici donatora i domaćim institucijama u njihovim zajedničkim naporima na daljnjem promicanju procesa reformi u BiH.

Uvod

Tijekom protekle dvije godine, Bosna i Hercegovina (BiH) poduzela je nekoliko koraka kako bi ojačala svoje procese koordinacije međunarodne pomoći. Raspoloživost službene razvojne pomoći (ODA), zasnovane na grantovima, postupno se smanjuje i opće je prihvaćen stav da vlasti i donatorske agencije moraju tješnje surađivati, kako bi povećali utjecaj ovih, sve oskudnijih doprinosa. Takav se stav smatra prirodnom posljedicom sve veće zrelosti javne uprave, koja je sada sposobnija definirati svoje vlastite političke prioritete i utvrditi koji su resursi potrebni kako bi se oni ostvarili.

Vlasti BiH poduzele su korake kako bi uvele više inicijative u pristup upravljanju vanjskom pomoći, uključujući tu i uspostavu nove organizacijske strukture koordinacije pomoći, uvođenje unapređenja u procesu planiranja javnih troškova, planiranja i upravljanja vanjskim fondovima, sukladno razvojnim prioritetima BiH, te ostvarenja sudjelovanja u inicijativama koje za cilj imaju promicanje djelotvornosti tokova vanjske pomoći u državi.

Proces promicanja koordinacije pomoći počeo je 2006. godine, kada je Vijeće ministara BiH usvojilo informaciju o "jačanju učinkovitosti sustava koordinacije međunarodne pomoći u Bosni i Hercegovini". U okviru navedenoga dokumenta, definirane su brojne planirane promjene u procesu koordinacije pomoći, uključujući tu i prijenos odgovornosti za koordinaciju međunarodne pomoći s državnoga Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MoFTER) na državno Ministarstvo financija i trezora (MoFT), te osnivanje Odbora za koordinaciju međunarodne pomoći.

U listopadu 2007. godine, Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine prihvatila je prijenos odgovornosti za "koordinaciju međunarodne pomoći, izuzev pomoći EU", na MoFT BiH. Sukladno tomu, koordinaciju međunarodne pomoći, koju su ranije vršile različite institucije, ili koja se vršila direktno između korisnika i donatora, sada vrši MoFT, za opću ekonomsku i tehničku pomoć, dok Direkcija za europske integracije BiH vrši iste poslove koordinacije pomoći EU. Sukladno tim promjenama, MoFT je u listopadu 2008. godine osnovao novi Sektor za koordinaciju međunarodne ekonomske pomoći (SCIA), koji se sastoji od dvaju unutarnjih organizacijskih jedinica, i to: Odsjeka za pripremu i realizaciju programa javnih investicija i Odsjeka za koordinaciju i mobilizaciju međunarodne pomoći.

Osnutkom novoga sektora, vlasti BiH namjeravaju ostvariti bolju koordinaciju aktivnosti, ojačati partnerske odnose između donatora i vlasti BiH, te ostvariti bolju usklađenost pomoći s državnim razvojnim prioritetima. Promatrane zajedno, navedene promjene imaju za cilj ostvarenje veće učinkovitosti u korištenju međunarodne pomoći za BiH.

Poboljšanja procesa koordinacije pomoći

Iako je proces poboljšanja još uvijek na samome početku, u nekoliko oblasti već se može uočiti napredak u koordinaciji pomoći.

Tijekom prošle godine, ostvareno je unapređenje programa javnih investicija BiH (PIP) razvitkom sustava upravljanja sredstvima grantova, koji su sufinancirali EC i UNDP, a realizirao ga je UNDP. PIP predstavlja glavni instrument za planiranje velikih kapitalnih ulaganja, čija se većina financira iz međunarodnih izvora. PIP je utemeljen na ciklusima od po tri godine, a pokazuje godišnje projektne troškove i izvore sredstava koji su ili osigurani ili potrebni za implementaciju projekata.

Forum za koordinaciju donatora (DCF) i Pregled aktivnosti donatora (DME) predstavljaju mehanizme koji stvaraju pretpostavke za jačanje partnerskih odnosa između BiH i donatora. Oni omogućavaju objema stranama da ostvare uvid u aktivnosti donatora i njihove prioritete, oblikuju razvojne prioritete BiH, te stvore pretpostavke za bolju koordinaciju i realizaciju pomoći u interesu ostvarenja boljih rezultata. Počevši od siječnja 2009. godine, Tajništvom DCF-a upravlja Sektor za koordinaciju međunarodne ekonomske pomoći pri MoFT-u, dok je, prije toga, radom Tajništva upravljao UNDP i Ured rezidentnoga koordinatora UN-a. U veljači 2009. godine, sastanak DCF-a po prvi put je sazvaio SCIA pri MoFT-u, a sastankom je predsjedavao ministar financija i trezora BiH.

U siječnju 2009. godine, odgovornost za provedbu pregleda aktivnosti donatora također je prenesena s UNDP-a na MoFT, a navedene aktivnosti trenutačno realizira SCIA, uz tehničku potporu DFID-a i UNDP-a. Tim za izradu DME-a, čijim radom sada rukovodi SCIA, u velikoj će mjeri zadržati ranije korištene procese i rezultate. Međutim, domaće institucije sada su u većoj mjeri uključene u proces istraživanja. Aktualno, treće po redu izvješće o pregledu aktivnosti donatora, nastavlja se na prethodno izdanje, koje je bilo dobro prihvaćeno u donatorskoj zajednici u BiH. DMR, za razdoblje od 2008. do 2009. godine, razlikuje se od svoga prethodnika po tome što u većoj mjeri uzima u razmatranje mišljenja domaćih institucija o reformskim procesima u BiH. Od ukupno 68 obavljenih anketnih razgovora, 14 ih je obavljeno s predstavnicima domaćih institucija nadležnih za određeni sektor. Aktualni DMR, također, utemeljen je na procesu konzultacija u kojima su sudjelovali, kako međunarodni, tako i lokalni akteri, što je za rezultat imalo bolju zastupljenost mišljenja o tempu i pravcu reformskih procesa u BiH. Osim toga, novi DMR pokriva duže vremensko razdoblje, što omogućava bolje utvrđivanje pozitivnih promjena i izazova u okviru konkretnih sektora. Konačno, struktura DMR-a za razdoblje od 2008. do 2009. godine u određenoj je mjeri izmijenjena, kako bi se omogućila lakša korelacija sa deset sektora koje obrađuje DME. Uz odgovornost za izradu DMR-a, SCIA je, također, u postupku preuzimanja odgovornosti za upravljanje web stranicom i bazom podataka DCF-a.

Izrada Izvješća o aktivnostima donatora za razdoblje od 2008. do 2009. godine

Tijekom razdoblja izrade DMR-a za 2008. – 2009. godinu, donatorske su agencije u velikoj mjeri bile uključene u proces istraživanja, unošenjem financijskih podataka u bazu podataka te sudjelovanjem u novim anketnim razgovorima i procesima konzultacija. Baza podataka DME sada sadrži više od tisuću projekata, čiju su realizaciju financirali donatori. Osim toga, DME tim proveo je istraživanja u deset tematskih sektora, koja su se sastojala od rada u uredu, kao i od 68 anketnih razgovora sa 102 predstavnika donatorskih agencija i lokalnih institucija, kako bi se dobio širi pregled aktivnosti u svim promatranim sektorima.

U DME-u za razdoblje 2008. – 2009. godinu navodi se da su članovi DCF-a dodijelili **765,77** milijuna eura za realizaciju projekata tijekom **2008.** i **430,37** milijuna eura **dosada**¹, tijekom **2009. godine** (uključujući tu i iznos od 66,65 milijuna eura za projekte u postupku razmatranja kod EC za 2009. godinu, koji još uvijek nisu zabilježeni u bazi podataka DCF-a). Od ukupno 1196,14 milijuna eura, koliko je izdvojeno za 2008. i 2009. godinu, 354,67 milijuna eura dodijeljeno je u obliku grantova (uključujući tu i projekte za 2009. godinu u razmatranju kod EC), dok je 841,47 milijuna eura bilo izdvojeno u obliku kredita. U usporedbi sa 2007. godinom, brojke iz 2008. godine ukazuju na ukupni rast od 243,12 milijuna eura u izdvajanjima za ODA, sa smanjenjem od 20,32 milijuna eura u grantovima i povećanjem od 263,44 milijuna eura u kreditima. Ovaj trend, koji se uočava još od 2006. godine, djelomice se može objasniti postupnim povlačenjem direktne bilateralne potpore četiriju donatora (Kanada/CIDA, Nizozemska, Španjolska/AECID i UK/DFID), te sve većim obujmom koncesijskih kredita koje odobravaju velike međunarodne financijske institucije (IFI). Tijekom 2008. godine, tri najveće IFI (EBRD, EIB i Svjetska banka), zajedno s Njemačkom i Španjolskom/AECID-om, dodijelili su preko 79,87% od ukupnoga iznosa ODA za BiH. Istodobno treba spomenuti da doprinos EC raste, budući da je u 2009. godini za projekte u postupku razmatranja izdvojeno 66,65 milijuna eura, u usporedbi sa 22,43 milijuna eura, koliko je ugovoreno u 2008. godini, i 45,77 milijuna eura, koliko je ugovoreno u 2007. godini.

Od objavljivanja izvješća za 2007. godinu, svijet je pogodila duboka financijska i ekonomska kriza. Iako je sigurno da će posljedice krize biti dugotrajne, nije zapažen značajan kratkoročni utjecaj na globalne tokove službene razvojne pomoći, radi postojećih preuzetih obveza za financiranje. Iako BiH nije pogođena krizom jednako teško kao što je to bio slučaj s drugim državama u regiji, ona nije imuna na njen utjecaj. Ekonomski je rast drastično smanjen, a u 2009. godini mogao bi biti zabilježen i negativan ekonomski rast, jer je došlo do smanjenja izvoznih tržišta, a prihod od doznaka i direktnih stranih investicija je u opadanju. U takvim okolnostima, tokovi pomoći dobivaju na značaju, osobito se to odnosi na one tokove kojima se financiraju važni projekti kapitalnih investicija. Vlasti na visoko mjesto na popisu svojih prioriteta stavljaju potrebu poboljšanja učinkovitosti razvojne pomoći i ubrzanja realizacije investicijskih projekata, u okviru svoje šire reakcije na krizu.

Preuzimanje odgovornosti i Pariška deklaracija.

U okviru procesa promicanja koordinacije pomoći, BiH jača svoju odgovornost za razvojne procese, te pokreće aktivnosti u svrhu pružanja potpore decentraliziranom upravljanju fondovima EU.

Vlasti BiH, također su započele izradu nove *Strategije razvoja BiH* i *Strategije socijalne uključenosti*, te su poduzele korake kako bi ojačale svoje kapacitete u oblasti strateškoga planiranja na razini pojedinačnih sektora. Uz navedene, u tijeku su i aktivnosti promicanja upravljanja javnim rashodima na temelju srednjoročnog okvira rashoda.

Međutim, došlo se do spoznaje da je potrebno i dalje jačati kapacitete vlasti u oblasti djelotvornoga vršenja funkcije koordinacije pomoći. Poboljšanja u oblasti koordinacije pomoći i veće djelotvornosti u njenoj realizaciji, također će zahtijevati promjene u ponašanju donatora, od kojih su mnogi aktivni u BiH već dugi niz godina. Iako međunarodna zajednica sve više ističe potrebu za promjenama u cilju poboljšanja djelotvornosti međunarodne pomoći, radi se o nešto novijoj pojavi, a raskorak je između namjere i stvarnosti još uvijek veoma velik.

Sektor za koordinaciju međunarodne ekonomske pomoći pri MoFT-u pokrenuo je postupak koji će voditi potpisivanju Pariške deklaracije od strane vlasti BiH i primjeni njenih ključnih načela. Nakon potpisivanja Deklaracije, BiH će se posvetiti izradi Memoranduma o razumijevanju, koji će potpisati sa svim donatorima, a kojim će se precizirati novi model partnerskih odnosa između Vijeća ministara BiH i donatora, sukladno načelima sadržanim u Pariškoj deklaraciji. Za to će biti potrebna izrada i uspostava novih mehanizama koordinacije međunarodne pomoći, koji će uključivati sve razine vlasti, daljnja poboljšanja PIP-a i jačanje kapaciteta SCIA-e. DFID i UNDP pružaju potporu realizaciji ovoga procesa kroz njihov zajednički projekt, pod nazivom *Projekt koordinacije i efikasnosti pomoći (ACE Project)*, čija je realizacija započela u travnju 2009. godine. Međutim, svi su donatori u BiH pozvani da se pridruže ovome procesu u okviru novoga razdoblja u približavanju države članstvu u EU.

Pariška deklaracija o djelotvornosti pomoći

Pariška deklaracija o djelotvornosti pomoći formulirana je u veljači 2005. godine, na forumu visokoga ranga na temu djelotvornosti pomoći, održanom u Parizu, čiji je organizator bila Organizacija za ekonomsku suradnju i razvitak. Do lipnja 2009. godine, 127 država i 27 međunarodnih organizacija službeno su potpisale Deklaraciju. Potpisnici uključuju sve najznačajnije donatore pomoći za Bosnu i Hercegovinu.

Pariška deklaracija predstavlja odgovor na sve raširenije uvjerenje da su međunarodni procesi pružanja pomoći bili suviše snažno motivirani prioritetima donatora, te raspoređivani kroz kanale donatorske mreže. Deklaracija predstavlja široki konsenzus, postignut unutar međunarodne zajednice o tome kako pomoć učiniti djelotvornijom.

Treći forum visokoga ranga o djelotvornosti pomoći održan je u Accri, u Gani, u rujnu 2008. godine. Na Forumu je usvojen Plan akcije iz Accre, kojim se utvrđuju tri glavne oblasti u kojima se smatra da je napredak ka reformi u pružanju pomoći još uvijek suviše spor. Na Forumu je, također, pokrenuta Inicijativa o transparentnosti međunarodne pomoći (IATI), čijom se realizacijom nastoji olakšati pristup informacijama o utrošku pomoći, te olakšati njihovo korištenje i tumačenje.

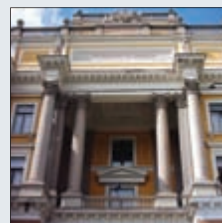
U lipnju 2009. godine pokrenut je postupak službenoga potpisivanja Pariške deklaracije i Plana akcije iz Accre od strane BiH.

Poglavlje 1

Sektor obrazovanja

DCF donatori aktivni u sektoru tijekom 2008.–2009. godine	Austrija/ADC, Njemačka, Mađarska, Italija/IC, Japan/JICA, Nizozemska, Norveška, Švedska/SIDA, USA/USAID, EC, UNICEF.
Ostale ključne međunarodne organizacije (IO)	Vijeće Europe (CoE), Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OSCE), Ured visokoga predstavnika i posebnog predstavnika EU (OHR), Organizacije Ujedinjenih Naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), Europska fondacija za obuku (ETF).
Ključni partneri među institucijama vlasti	Ministarstvo civilnih poslova BiH (BiH MoCA); entitetska i kantonalna ministarstva obrazovanja, te Odjel za obrazovanje Vlade Brčko distrikta BiH, prosvjetno-pedagoški zavodi, Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta, Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, Centar za informacije i priznavanje dokumenata iz oblasti visokog obrazovanja (CIP), Rektorska konferencija BiH, Konferencija ministara obrazovanja (CoEM) BiH i obrazovna vijeća BiH.
Ukupna izdvajanja DCF donatora za potrebe sektora u 2008. i 2009. godini	2008.: 6,62 milijuna eura 2009.: 6,75 ² milijuna eura
Sektorske strategije	<i>Strateški pravci razvoja obrazovanja u Bosni i Hercegovini sa planom implementiranja 2008.–2015.; Strateški pravci razvoja predškolskog odgoja i obrazovanja u BiH; Strategija razvoja stručnog obrazovanja i obuke u Bosni i Hercegovini za period 2007.–2013. godine; Mapa puta i plan aktivnosti za uključivanje BiH u EU programe za cjeloživotno učenje i mladi u akciji (do 2013. godine); Sedam osnovnih strategija i smjernica za implementaciju Bolonjskog procesa; Ministarstvo civilnih poslova BiH, uz potporu EC, izradilo je Akcioni plan za implementaciju Strategije razvoja stručnog obrazovanja i obuke koji će tijekom godine biti stavljen u postupak usvajanja. Ne postoje strategije u oblasti obrazovanja na entitetskoj razini.</i>
Koordinacija rada donatora	Ne postoji mehanizam koordinacije rada donatora koji pokriva cjelokupan sektor, iako su donatori nazočili ad hoc sastancima, koji su za cilj imali razmjenu informacija, uglavnom u organizaciji OSCE-a. Određeni broj donatora redovito prima poziv da nazoči sastancima Konferencije ministara obrazovanja. Predviđa se da će Ministarstvo civilnih poslova BiH početi organizirati radne sastanke od značaja za ovaj sektor tijekom 2009. godine, kojima će nazočiti, kako lokalni, tako i međunarodni akteri.

² Uključujući tu i 3,7 milijuna eura na ime projekata u postupku razmatranja kod EC, čiji je početak realizacije planiran za 2009. godinu.



Pregled

Razdoblje od 2007. do 2009. godine u sektoru *obrazovanja* bilo je karakterizirano značajnim institucionalnim i zakonodavnim napretkom, koji se ogleda u uspostavi triju obrazovnih agencija na državnoj razini, jačanju Konferencije ministara obrazovanja, kao i usvajanju četiri okvira zakona na državnoj razini. U 2007. godini usvojen je *Okvirni zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju u Bosni i Hercegovini* i *Zakon o Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje*. U 2008. godini usvojeni su *Okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju i obuci u Bosni i Hercegovini* i *Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini*. Osim toga, Konferencija ministara obrazovanja i Vijeće ministara BiH, u 2008. godini usvojili su dokument *Strateški pravci razvoja obrazovanja u Bosni i Hercegovini sa planom implementiranja, 2008.–2015.*

I u drugim oblastima uočen je napredak. Primjerice, broj, tzv. "dviju škola pod jednim krovom" opao je sa 54 na manje od 40, a Konferencija ministara obrazovanja BiH imenovala je radnu skupinu, koja je zadužena za davanje preporuka o potpunome iskorjenjivanju te pojave. Činjenica, da su lokalne institucije pokrenule ovaj korak, prihvaćena je unutar međunarodne zajednice kao znak napretka prema stvarnom preuzimanju odgovornosti za neka od najosjetljivijih pitanja u sektoru *obrazovanja*. Uvođenjem predmeta *Kultura religija* u srednje škole u Republici Srpskoj i upotrebom nove generacije naprednih udžbenika povijesti u odabranim školama, stvorene su pretpostavke za uspostavu integriranoga sustava obrazovanja, koji uvažava različita viđenja.

No, bez obzira na takav uspjeh, usklađivanje propisa ostvaruje se sporije nego što je to bilo očekivano. Također, još je uvijek prisutan nedovoljan napredak u oblasti provedbe zakona. Učenici mnogih škola i dalje su razdvojeni na temelju njihove nacionalnosti, te se obrazuju prema nacionalno obojenim nastavnim planovima i programima; pristup obrazovanju i njegova kvaliteta ispod su europskoga standarda, dok su javni rashodi za potrebe obrazovanja neučinkoviti. Osim toga, imajući u vidu teškoće u funkcioniranju Rektorske konferencije, prisutne tijekom čitave 2008. godine, bilo je teško napraviti presjek implementacije Bolonjskoga procesa, koji je i dalje ključni element reforme visokoga obrazovanja. Međutim, i *Strategija razvoja BiH 2008.-2013.* i *Strategija socijalne uključenosti 2008.-2013.* tretiraju obrazovanje kao prioritetnu oblast, te predlažu da se ono tretira kao pitanje od ključne važnosti za razvitak.

Za potrebe ovoga sektora izdvojeno je 0,86% od ukupnoga iznosa službene razvojne pomoći (ODA), izdvojenog u 2008. godini, a do sada je, u 2009. godini, izdvojeno 0,84% od ukupnoga iznosa ODA (izuzev projekata EC u postupku razmatranja za 2009. godinu). Ove brojke navode na zaključak da je obrazovanje jedan od sektora koji je najslabije financiran sredstvima donatora.

Aktivnosti donatora u 2008. i 2009. godini

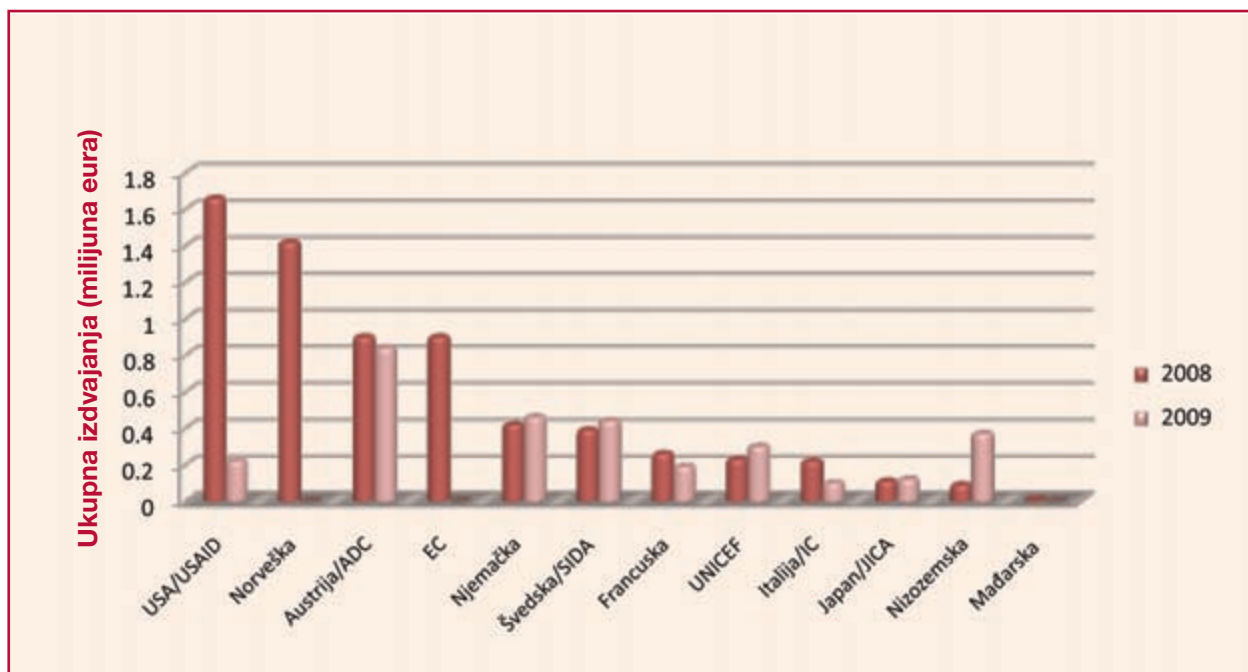
Donatori iz Foruma za koordinaciju donatora (DCF), koji su bili aktivni u sektoru obrazovanja tijekom 2008. godine su: Austrija/ADC, Francuska, Njemačka, Mađarska, Italija/IC, Japan/JICA, Nizozemska, Norveška, Švedska/SIDA, USA/USAID, EC i UNICEF. Brojni su donatori dali naznake da će ući u sektor *obrazovanja* u 2009. godini, i to: Švicarska/SDC/SECO i UNDP.³ Općenito govoreći, potpora donatora ima za cilj istaknuti obrazovanje kao element društveno-ekonomskoga razvitka, te približiti obrazovni sustav u BiH europskom obrazovnom prostoru.⁴ Ta nastojanja sastoje se od jačanja pravnoga i institucionalnog okvira sektora, osuvremenjivanja izvođenja nastave i učenja, osiguravanja pristupa obrazovanju i ravnopravnoga tretmana u obrazovnim institucijama, uspostave snažnih veza između obrazovanja i burze rada i stvaranja pretpostavki za trajno profesionalno usavršavanje nastavnika⁵.

³ Organizacije izvan DCF-a, poput Vijeća Europe (CoE), Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OSCE), Ureda visokoga predstavnika i posebnog predstavnika EU (OHR), Organizacije Ujedinjenih Naroda za obrazovanje, znanost i kulturu (UNESCO), Europske fondacije za obuku (ETF), Kulturkontakta i Svjetskog sveučilišnog servisa (WUS) Austrija, također aktivno rade u sektoru *obrazovanja*.

⁴ *Razvitak obrazovanja u Bosni i Hercegovini – Državno izvješće*, Ministarstvo civilnih poslova BiH, listopad 2008. godine, str. 4 i 7. U *daljem tekstu*: *Obrazovanje – Državno izvješće*, MoCA, 2008. godina.

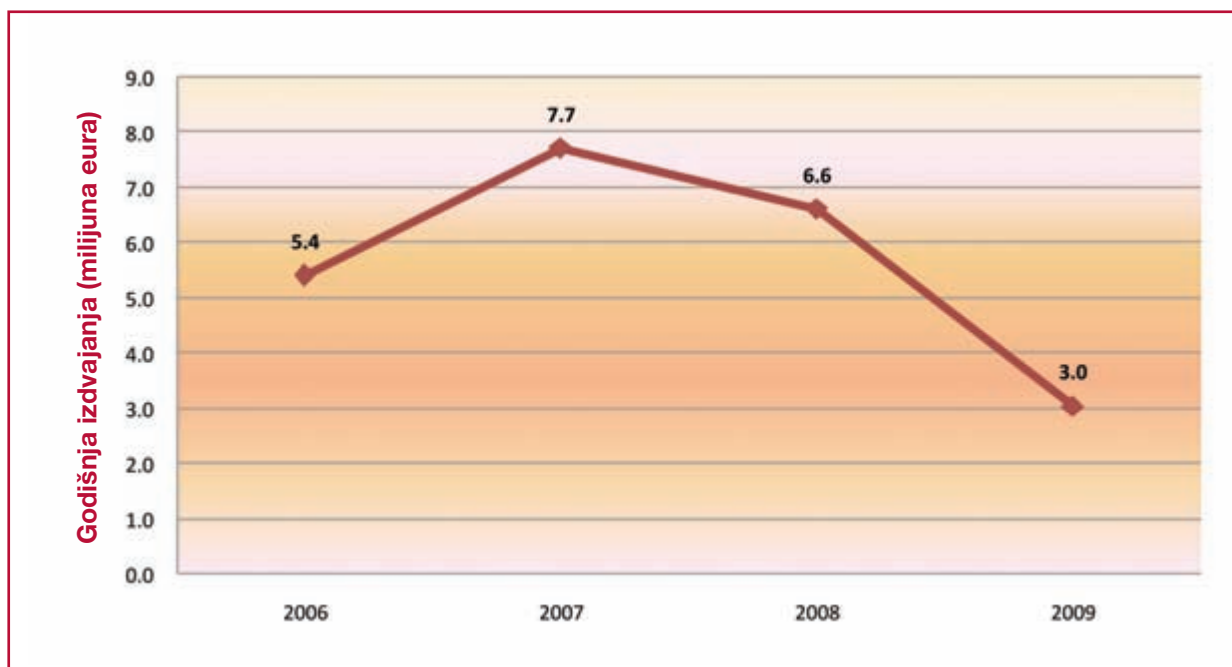
⁵ Ibid, str. 9.

Slika 1.1. Sastav donatora u sektoru obrazovanja u razdoblju 2008.-2009.



U tom cilju, ukupna izdvajanja svih članova DCF-a za potrebe sektora *obrazovanja*, iznosila su 6,62 milijuna eura u 2008. godini i 3,05 milijuna eura, koliko je izdvojeno u 2009. godini, do sada. Ukupna sredstva za implementaciju projekata koji se odnose na obrazovanje, koji su u postupku razmatranja EC za 2009. godinu (nisu uključeni u dijagrame), iznose 3,7 milijuna eura. Iako se iznos za 2009. godinu može povećati tijekom godine, financiranje potreba ovoga sektora umanjeno je u odnosu na 2007. godinu, kada su ove agencije izdvojile ukupni iznos od 7,69 milijuna eura. Doprinosi USA-a za sektor *obrazovanja* u 2009. godini iznose oko 1,5 milijuna USD (što još uvijek nije prikazano u bazi podataka, niti u dijagramima).

Slika 1.2. Promjene u izdvajanjima donatora u sektoru obrazovanja u razdoblju 2006.-2009.



Potpora jačanju pravnoga i institucionalnog okvira

Delegacija EC posebno je aktivno uključena u povećanje učinkovitosti rukovođenja i upravljanja u obrazovanju. Konkretno, EC je pružio pomoć u izradi obrazovne strategije na državnoj razini, kao i u izradi nekoliko drugih internih dokumenata i standarda za ministarstva obrazovanja, prosvjetno-pedagoške zavode i obrazovna inspekcijska tijela. Nadalje, EC je promicao suradnju i koordinaciju među svim institucijama nadležnim za obrazovanje, no donatori su izrazili svoju zabrinutost zbog činjenice da je ovaj sektor i dalje veoma fragmentiran, zbog čega je neophodno snažnije promicati multietnički pristup.

Od 2008. godine, EC je također pružio potporu uspostavi triju obrazovnih agencija na državnoj razini, čija je uspostava predviđena nedavno usvojenim okvirnim zakonima. Radi se o Agenciji za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta, Agenciji za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje i Centru za informacije i priznavanje dokumenata iz oblasti visokoga obrazovanja (CIP). Iako ove institucije tek trebaju u potpunosti zaživjeti, očekuje se da će one izrasti u profesionalne i neovisne institucije, sposobne da se nametnu svojim autoritetom i ponude kvalitetna rješenja, te utvrde prijeko potrebne standarde obrazovanja u BiH.

Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta, također će dobiti potporu u institucionalnom jačanju od **Austrije/ADC-a**. Ovaj donator, već nekoliko godina sudjeluje u reformi visokoga obrazovanja i jačanju mehanizama osiguranja kvalitete u visokome obrazovanju. U 2009. godini, Austrija/ADC planira pružiti potporu realizaciji projekta koji ima tri ključna zadatka, i to: razvitak stručnih sposobnosti djelatnika Agencije, nabavku opreme za potrebe Agencije i provedbu medijske kampanje, kako bi se podigla razina svijesti javnosti o ulozi Agencije.

Još jedan ključni akter u izradi obrazovne politike svakako je **UNICEF**. UNICEF nastoji osigurati izradu politika u oblasti obrazovanja, čvrsto utemeljenih na dokazima, uz uvažavanje zapažanja uočenih u okviru zajednica od strane tijela na višim razinama. U tom cilju, UNICEF je nastavio ostvarivati sudjelovanje u političkome dijalogu o osnovnom obrazovanju i promicanju koncepta "škole po mjeri djeteta" u 20 zajednica širom BiH. U 2009. godini, UNICEF će također pružiti potporu projektu, koji se bavi pojavom pod nazivom: "dvije škole pod jednim krovom", u okviru čije realizacije će preporučiti konkretne programske intervencije za svaku od škola, stavljajući pri tome u središte pozornosti razvitak sposobnosti rješenja sukoba mirnim putem.

Organizacija koja nije član DCF-a - **Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OSCE)**, nastavila je zastupati eliminiranje nacionalnih politika kojima se promiču podjele iz učionice i promicanje modela integriranoga obrazovanja, kakvi se primjenjuju u Brčko distriktu BiH. OSCE je jedina organizacija u BiH koja je prisutna na cjelokupnome teritoriju BiH, što joj omogućava uvid u provedbu reforme na razini lokalnih zajednica. OSCE je planirao iskoristiti svoju prisutnost na terenu, kako bi organizirao niz rasprava na razini škola o mogućoj ulozi Agencije za obrazovanje BiH, te, u tom svijetlu, dati preporuke nadležnim institucijama. Međutim, realizacija ove aktivnosti odgođena je do daljnjega.

Reforma visokoga obrazovanja

Reforma visokoga obrazovanja u BiH, kako je to utvrđeno odredbama relevantnoga Okvirnog zakona, provodi se sukladno Bolonjskome procesu i Lisabonskoj deklaraciji. Reformom se predviđa uspostava magistarskih i doktorskih studija, uspostava mreža za istraživanje i razvitak pri institucijama visokoga obrazovanja, integriranje sveučilišta i povećanje upisa sa 22% na 32%.⁶

U tom pogledu, **Austrija/ADC** pruža potporu osuvremenjivanju nastavnih planova i programa u visokome obrazovanju još od 2002. godine, u nastojanju da uskladi sveučilišta u BiH s europskim obrazovnim prostorom. Ovaj projekt, koji realizira WUS Austrija, sada ulazi u novo razdoblje, u okviru kojega će biti pružena potpora trećem stupnju visokoga obrazovanja, dakle studiju na magistarskoj i doktorskoj razini.

Austrija/ADC također nastoji povećati i obujam i kvalitetu sudjelovanja BiH u sedmome okvirnom programu Europske Unije (EU), koji predstavlja glavni instrument za pružanje potpore istraživanju i tehnološkome razvitku u EU. Kako bi se navedeni cilj i ostvario, Austrija/ADC pružila je potporu uspostavi Državnoga sustava kontakt osoba u BiH (NCP), čiji je jedan dio sada integriran u okviru Ministarstva civilnih poslova BiH (MoCA), i to u okviru njegova Sektora znanosti i kulture, čime su stvoreni uvjeti za realizaciju navedene inicijative. Austrija/ADC nastaviti će pružati potporu NCP-u, sve dok on ne preraste u održivu instituciju.

Konačno, Austrija/ADC osnovala je Centar za pokretanje poduzeća za studente u Tuzli koji su diplomirali, u cilju promicanja poduzetništva. Cilj navedene inicijative jeste izgradnja reputacije Centra kao relevantnoga aktera u razvitku novih metodologija rada. Realizacija ovoga projekta bit će nastavljena do 2010. godine.

U 2008. godini, **Francuska** je započela implementaciju projekta pod nazivom: *Suradnja sa sveučilištima i u istraživanjima*.

⁶ Obrazovanje – Državno izvješće, MoCA, 2008. godina, str. 11.

U okviru instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) u 2008. godini, Delegacija EC pokrenula je treću fazu svoga projekta, pod nazivom: *Jačanje visokoga obrazovanja u BiH*, koji za cilj ima pružanje potpore usklađivanju i provedbi Zakona o visokome obrazovanju. Osim toga, Delegacija EC osigurala je i sredstva za *Potporu EU reformi visokoga obrazovanja u BiH*, te provedbu *Studije izvodljivosti reforme finansiranja visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini*. Sveučilišta u BiH još uvijek djeluju kao „labava“ zajednica fakulteta. Kako bi se osigurala isplativost troškova i učinkovitije korištenje kadrovskoga potencijala, Zakon nalaže veći stupanj integracije sveučilišta. Projekt EC-a nastojat će pružiti potporu u realizaciji ovoga procesa, istodobno pružajući potporu razvitku CIP-a, kako se to nalaže odredbama Lisabonske konvencije.

Brojni donatori, također, pružaju potporu razvitku i/ili nastavku različitih obrazovnih programa, kao što su Europski regionalni magistarski studij u oblasti demokracije i ljudskih prava za Jugoistočnu Europu (*Italija/IC*), Multidisciplinarni magistarski program pod nazivom "Rodne studije" (*Norveška*), Sveučilišni magistarski program u domeni socijalnoga rada (*Švedska/SIDA*), te Poslijediplomski obrazovni program u oblasti poslovnoga upravljanja (*USA/USAID*). Osim toga, Norveška također financira i nekoliko programa praktične izobrazbe za studente prava i mlade pravnike, dok Švedska/SIDA promiče suradnju između Kraljevske glazbene akademije iz Stockholma i glazbenih akademija iz BiH.

Reforma predškolskoga, osnovnog i srednjeg obrazovanja

Pristup donatora reformi osnovnoga i srednjeg obrazovanja u središtu pozornosti ima promicanje tolerancije, bilo kroz zajedničke jezgre, ili kroz inicijative u oblasti obrazovanja koje u prvi plan stavljaju uvažavanje različitih gledišta. Osim toga, donatori također nastoje poboljšati pristup obrazovnim institucijama, te povećati broj upisanih, kao i povećati broj djece predškolskoga uzrasta uključene u programe predškolskoga obrazovanja.

U 2008. godini, **Francuska** je započela implementaciju projekta, pod nazivom: *Suradnja u domeni francuskoga jezika u novom obrazovnom sustavu u osnovnim i srednjim školama*.

Od 2008. godine, **Japan/JICA** financirao je aktivnosti promidžbe i osuvremenjivanja obrazovanja u oblasti IT-a. Realizacija projekta započela je u Gimnaziji Mostar, okupljanjem učenika i nastavnika različitih nacionalnosti na zajedničkoj nastavi iz oblasti IT-a. Navedeni nastavni plan i program sada se primjenjuje u 18 gimnazija u Federaciji BiH (FBiH) i RS.

U 2008. godini, **UNDP**, **UNICEF**, i **UNESCO** započeli su provedbu zajedničkoga programa, pod nazivom: *Promicanje kulturnoga razumijevanja u BiH*, za čiju je realizaciju sredstva osigurao Španjolski fond za ispunjenje MDG-a. Realizacijom navedenoga programa nastoji se poboljšati razumijevanje različitih kultura u BiH, te promicati jedinstveni multikulturalni identitet države razvitkom i provedbom politike u oblasti kulture i zakonskoga okvira, promicanjem razumijevanja između pripadnika različitih kultura na razini zajednica, jačanjem *industrije kulture* i jačanjem tolerancije i uvažavanja različitosti. Zbog prirode navedenoga programa, značajan dio njegovih aktivnosti spada u domen sektora *obrazovanja*.

Na sličan način, provedbom projekta demokratskih škola, UNICEF nastoji odgovoriti na problem diskriminacije na temelju vjerske/kulturne i socijalne pripadnosti, učeći djecu toleranciji i uvažavanju različitosti. I **OSCE** je radio na promicanju kulture tolerancije organiziranjem više od 100 različitih aktivnosti za djecu iz različitih sredina, kako bi pokazao koliko njihove zajednice imaju zajedničkoga s drugim zajednicama. U suradnji s organizacijom "Save the Children", OSCE je pokrenuo inicijativu pod nazivom: *Inkluzivne škole – inkluzivne zajednice*, pri čemu je koristio indeks inkluzije, mehanizam za samoprocjenu, koji ima za cilj utvrditi u kojoj je mjeri određena škola otvorena i demokratska, i na koji se način mogu popraviti navedeni oblici rada škole.

U 2008. godini, **USA/USAID** pružio je potporu dvogodišnjoj inicijativi pod nazivom: *Prevenција nasilja nad djecom i promicanje poštovanja različitosti u BiH*, kroz sustav obrazovanja, koju realiziraju organizacija "Save the Children UK" i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH. Glavni je cilj navedene inicijative stvoriti mehanizam za integraciju nastave na temu prevencije nasilja u redovitu nastavu, te uvesti u lokalnim školama praksu koja za cilj ima odgovarajući odgovor na problem prisutnosti nasilja u školama. Oko 300.000 djece školske dobi (6 do 15 godina starosti), u okviru obrazovnih institucija u BiH naučit će kako spriječiti nasilje i kako adekvatno reagirati na sve oblike nasilja nad djecom, u suradnji sa socijalnim, zdravstvenim, policijskim i nevladinim sektorom. U okviru realizacije inicijative na razini zajednice, koja za cilj ima izradu planova razvitka škola, USA/USAID će pružiti potporu provedbi metodologije primjene indeksa inkluzije u 27 općina i u više od 120 škola.

U 2008. godini, **USA** su nastavile implementirati *Civitasov* program građanskog obrazovanja, kojim se promiče međunacionalna suradnja i djelotvoran angažman građana, kroz izradu i provedbu kvalitetnih programa obrazovanja i nastavnih materijala, te provedbu inicijativa profesionalnog usavršavanja nastavnika na razini predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja u BiH. Više od 4.000 nastavnika sa područja cijele BiH, pohađali su obuku tijekom 2008./2009. školske godine, u organizaciji Civitasa. Civitas je izradio modul interkulturalnoga obrazovanja, te ga implementirao u suradnji s OSCE-om, u okviru realizacije projekta promicanja nacionalnih manjina u BiH u 60 osnovnih škola iz svih dijelova države. U okviru realizacije Projekta građanin i Ljetnog kampa u Brčkom, također Civitasovih projekata, svake se godine povezuje više od 50.000 učenika iz svih dijelova države.

Tijekom 2009. godine, Ministarstvo prosvjete i kulture RS započelo je postupak usklađivanja nastavnih planova i programa osnovnih škola, uključivanjem nastavnoga predmeta pod nazivom: *Demokracija i ljudska prava* u nastavni plan i program za osnovnu školu, u suradnji s Civitasom, koji je organizirao obuku za 186 nastavnika i darovao 12.000 udžbenika školskim knjižnicama. U suradnji s Civitasom, UNICEF je omogućio uvođenje nastave iz oblasti životnih vještina u sve srednje škole u BiH. Ova je nastava utemeljena na pristupu, koji u središte pozornosti stavlja dijete, a koji istodobno potiče učenje, uključivanje i razmjenu, kako bi učenicima omogućio stjecanje znanja i razvijanje stavova i vještina u cilju usvajanja zdravih životnih navika i skrbi o sebi i drugima.

Osiguranje kvalitete u obrazovanju u BiH, koje se ostvaruje u okviru Pomoći zajednice u obnovi, razvitku i stabilizaciji (CARDS) ima za cilj izraditi prijedlog skupine standarda zajedničke jezgre nastavnih planova i programa, izvršiti procjenu utjecaja učenja u predškolskoj, osnovnoj i srednjem obrazovanju, u probnu primjenu staviti model završnoga ispita, te model reforme prosvjetno-pedagoških zavoda i njihovog razvitka, dok je projekt *Studije izvodljivosti reforme obrazovanja odraslih u BiH* realiziran u suradnji s Europskom fondacijom za obuku, kako bi se dale smjernice za izradu strateškoga dokumenta, te donijeli propisi i osnove institucije u ovoj oblasti.

Stručno obrazovanje i obuka (VET)

BiH ima za cilj na viši stupanj podići kvalitetu stručnog obrazovanja i obuke (VET), sukladno Deklaraciji iz Copenhagena, kojom se propisuju, tzv. vertikalna i horizontalna mobilnost učenika. Radi se o ključnome aspektu reforme obrazovanja, imajući u vidu činjenicu da se oko 70% učenika opredjeljuje za VET programe. Reformi VET-a potporu pružaju tri glavna donatora.

Projekt EC-a pod nazivom VET III završen je krajem prve polovice 2009. godine, čime je BiH pružena pomoć u ispunjenju zahtjeva iz Deklaracije iz Copenhagena. Tijekom realizacije projekta, izrađeni su sljedeći dokumenti: Priručnik za realizaciju komercijalnih inicijativa i aktivnosti u školama u kojima se provode VET programi u BiH; Model stručnog obrazovanja i obuke u školama (VETIS) i korisnička uputa; Državni generički okvir kvalifikacija; Standardi za modularne nastavne planove i programe u stručnom obrazovanju i obuci u BiH; Smjernice za izradu VET modularnih NPP-a u BiH; Priručnik o probnom (pilot) testiranju, praćenju i evaluaciji modularnih NPP-a izrađenih u okviru EU VET projekta – Opći pregled metodologije i Koncept obuke nastavnika u srednjem stručnom obrazovanju u BiH.

Njemačka je sudjelovala u VET-u više od deset godina, te ima višedimenzionalan pristup provedbi reformi u ovome sektoru. Njemačka pruža pomoć vlastima BiH i VET školama/centrima u prilagodbi njihove ponude, kako aktualnim, tako i očekivanim ekonomskim potrebama države, istodobno osiguravajući da pristup, korišten u radu s tim školama, odgovara zahtjevima EU i povećava izgleda da će učenici pronaći zaposlenje, te na viši stupanj podiže mobilnost radne snage. U tom pogledu, Njemačka radi na promicanju suradnje između škola i privatnih poduzetnika u oblasti obrade metala, drveta i elektrotehnike. Osim toga, Njemačka također pruža potporu inicijativama u oblasti profesionalne obuke mladeži.

Austrija/ADC daje doprinos implementaciji dvaju VET projekata, koje realizira Kulturkontakt. Projekt, pod nazivom ECO-Net IV, ima za cilj uspostaviti model povezivanja u ekonomskim školama, u cilju pružanja potpore trgovini i razmjeni između škola u Jugoistočnoj Evropi, čime bi se osnažile sposobnosti ekonomskoga nadmetanja u regiji. S druge strane, TourReg ima za cilj pružiti potporu promicanju nastavnih materijala i nastavnih planova i programa za zanimanja u oblasti turizma.

Obrazovne ustanove i obuka nastavnika (prije zaposlenja i uz rad)

Nizozemska, novi donator u sektoru *obrazovanja*, inicirala je projekt u 2008. godini, s ciljem promicanja kvalitete života i stvaranja prilika za djecu iz problematičnih obitelji. U okviru projekta, otvoreno je šest centara za dnevni boravak u različitim dijelovima BiH, te su poduzete mjere, kako bi se osiguralo da će centri primati dugoročnu potporu, kako od građana, tako i od institucija vlasti. Centri će korisnicima njihovih usluga pružati kvalitetnu skrb i potporu koja, u centru svoga zanimanja, ima dijete.

Norveška je pružila potporu realizaciji pet projekata u 2008. godini, u cilju popravljivanja stanja objekata obrazovnih institucija u različitim dijelovima države. Potpora se sastojala od financiranja obnove i pripreme jedne učionice u srednjoj školi u Stocu za potrebe realizacije zajedničkih izvannastavnih aktivnosti; stvaranja boljih uvjeta za učenje, obrazovanje i pedagoške aktivnosti u školi Donja Vidovska u Velikoj Kladuši; izgradnje laboratorija za izučavanje prirodnih znanosti u Gimnaziji Mostar, te uređenje prostorija za učenje u Javnoj knjižnici u Šekovićima i Narodnoj knjižnici u Srebrenici. Osim toga, Norveška je financirala i sudjelovanje troje nastavnika povijesti na Euroclit konferenciji u Bristolu i organizirala program razmjene nastavnika između Sveučilišta u Oslu i Sveučilišta u Sarajevu.

UNICEF realizira tri programa obuke nastavnika uz rad u oblastima promicanja učinkovitosti u radu škola, učenja djece kritičkom razmišljanju i donošenju odluka na temelju informacija, te usvajanja pristupa, koji u središtu pozornosti ima dijete. Više je od 500 nastavnika sudjelovalo u ovim programima. U cilju pružanja pomoći školama u stvaranju pozitivnoga okruženja, UNICEF je, također, izvršio nabavku stolova, polica i školskih ploča za 90 učionica osnovnih škola.

U okviru USA/USAID Civitas programa navedenog u gornjem dijelu teksta, organizira se obuka uz rad za nastavnike 40 institucija za predškolski odgoj i obrazovanje na prostoru cijele države, te se pruža doprinos financiranju sudjelovanja više od 800 djece iz 42 zajednice u programima pokretnih vrtića namijenjenih populaciji koja, u nedovoljnoj mjeri, ostvaruje pristup uslugama.

Donatori smatraju da činjenica, što trenutačno ne postoje inicijative u oblasti reforme u obrazovanju nastavnika prije stupanja u radni odnos, odražava razvojni jaz, osobito imajući u vidu činjenicu da je reforma prosvjetno-pedagoških zavoda i visokoga obrazovanja utvrđena kao državni prioritet u okviru Tempusa.

Strategije sektora

U 2008. godini, Konferencija ministara obrazovanja i Vijeće ministara BiH usvojili su Strategiju u oblasti obrazovanja na državnoj razini, pod nazivom: *Strateški pravci razvoja obrazovanja u Bosni i Hercegovini sa planom implementacije 2008.- 2015. godine*. Navedena Strategija odgovara okviru programa pod nazivom: *Izgradnja kapaciteta i institucija sistema obrazovanja u BiH*, koji financira EC, a izrađena je uz sudjelovanje širokoga spektra čimbenika, prvenstveno iz institucija vlasti BiH, kao i obrazovnih institucija.

Donatorske agencije, koje aktivno rade u ovome sektoru, smatraju Strategiju sveobuhvatnom i jasnom, te vjeruju da ona odražava dobro poznavanje trenutačne situacije i potreba na svim razinama unutar sektora *obrazovanja*. Ne samo da dokument sadrži kratkoročne, srednjoročne i dugoročne ciljeve; on služi i kao polazni temelj za izradu akcionih planova i strategija za rad na konkretnim pitanjima unutar sektora. Zbog toga donatori ili vrše usklađivanje programa njihovih država sa Strategijom (primjenom, primjerice, UN-ovog procesa planiranja razvojne pomoći), ili je Strategija već uzela u obzir njihove tekuće aktivnosti.

Iako su svi donatori jednoglasni u izražavanju zadovoljstva ovim dokumentom, neki su od njih izrazili zabrinutost zbog činjenice da će njegova implementacija zahtijevati znatna finansijska sredstva i kapacitete. To je posebno zabrinjavajuće, uzme li se u obzir činjenica da je sve manje raspoloživih donatorskih sredstava za potrebe ovoga sektora. Također se smatra da Strategiji treba dodati okvire praćenja i evaluacije.

Trenutačno ne postoje strategije obrazovanja na entitetskoj razini, nego više strategija konkretno vezanih za određene teme (kako je to već pojašnjeno u kratkome informativnom okviru na početku ovoga poglavlja) koje je usvojilo Vijeće ministara BiH.

Koordinacija rada donatora

Donatori se i dalje odazivaju pozivima za sudjelovanje na sastancima poluformalne prirode, koje organizira OSCE u cilju razmjene informacija, dok neki donatori redovito primaju pozive da nazoče sastancima Konferencije ministara obrazovanja. Konferencija ministara obrazovanja je savjetodavno tijelo, koje pruža pomoć u koordinaciji rada unutar sektora *obrazovanja*. Članovi su konferencije državni, entitetski i kantonalni ministri, nadležni za obrazovanje, te rukovoditelj Odjela za obrazovanje Vlade Brčko distrikta BiH. Zbog nepostojanja formalnih mehanizama koordinacije, donatori često sami organiziraju informativne sastanke za veleposlanstva i druge razvojne agencije. Takve *ad hoc* inicijative ukazuju na potrebu za postojanjem institucionalizirane koordinacije rada donatora i zajedničkoga planiranja unutar sektora.

Prepoznavši ovu potrebu, nekoliko je agencija sugeriralo MoCA-i BiH da preuzme vodeću ulogu u okupljanju i domaćih i međunarodnih čimbenika. Iako tek treba precizirati tehničke pojedinosti uspostave takvoga sektorskog radnog tijela, postoje snažne indicije da će tijekom 2009. godine doći do uspostave tijela za koordinaciju rada donatora, pod vodstvom vlasti. Nekoliko je donatora komentiralo svoje zapažanje da je unutar sektora izražena snažna potreba za intenzivnijim dijalogom među čimbenicima, te da bi oni vrlo rado poduprli takvu inicijativu, posebno u ovim, politički veoma nesigurnim vremenima. Sa stanovišta vlasti, koordinacijski bi forum donatora sektora *obrazovanja* predstavljao priliku za artikuliranje reformskih prioriteta BiH, te označio udaljavanje od načina financiranja koji je motiviran ponudom.

Buduće aktivnosti

Čimbenici u sektoru *obrazovanja* ukazali su na brojne oblasti koje nisu primile dostatnu potporu donatora, i to su: formalni i neformalni oblici obrazovanja odraslih, predškolsko obrazovanje, obuka nastavnika prije stupanja u radni odnos, te investiranje u infrastrukturu obrazovnih institucija, uključujući tu i laboratorije, strojeve i opremu. Neke su donatorske agencije, također, istaknule nedovoljnu povezanost između potpore sektoru *obrazovanja* i aktivnosti usmjerenih na smanjenje stope nezaposlenosti mladeži, zbog čega su predložili usklađivanje rada čimbenika, ne samo sa Strategijom za sektor *obrazovanja*, već i sa planiranom *Omladinskom politikom BiH* i *Poveljom o malim i srednjim poduzećima (SME)*. Također je istaknuto da trenutačno ne postoje inicijative usmjerene na izradu modela nastavnih planova i programa i obrazovnih standarda za nastavu jezika, povijesti i zemljopisa.

Kako bi se odgovorilo na neka od navedenih pitanja, u okviru IPA za 2009. godinu, EC planira pružiti pomoć lokalnim vlastima i izradi okvirnoga zakona o formalnom i neformalnom obrazovanju odraslih, te pokrenuti projekt udruživanja za Agenciju za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, kako bi osnažila kapacitete Agencije u oblasti prikupljanja podataka, sukladno standardima

EUROSTAT-a i OECD-a. U okviru IPA, za 2007. godinu također će biti financiran i projekt koji za cilj ima promicanje učenja o poduzetništvu, sukladno Povelji o SME.

Sve donedavno, pitanje financiranja obrazovanja nije bilo rangirano visoko na popisu prioriteta u radu donatora, no u 2008. godini, OSCE je organizirao konferenciju na temu aktivnosti racionalizacije škola u SEE. Slično tomu, i EC je nedavno izradio studiju izvodivosti financiranja visokoga obrazovanja, te planira pružiti potporu provedbi reformi u ovoj oblasti, i to za visoko obrazovanje u okviru IPA za 2008., a za niže razine obrazovanja, u okviru IPA za 2009. godinu. Ključni će reformski ciljevi biti uvođenje planiranja proračuna na temelju očekivanoga učinka, te uvođenje srednjoročnoga financijskog planiranja u sve obrazovne institucije.

Zaključak

Donatori sektora obrazovanja nastavili su pružati značajnu potporu konceptualiziranju i implementaciji reformskih procesa u interesu stvaranja učinkovitog, integriranog i visokokvalitetnog sustava obrazovanja, sukladno nadnacionalnim obvezama BiH. Lokalne institucije ističu da je pomoć koju su pružili donatori bila od neprocjenjivog značaja za provedbu reformi u ovom sektoru.

Donatori su iskazali svoje zadovoljstvo napretkom ostvarenim u ovom sektoru, u oblasti donošenja propisa i izgradnje institucija. Posebno su istaknuli uspostavu novih obrazovnih agencija na državnoj razini, usvajanje okvirnih zakona i dugoročne strategije za razvitak sektora, te intenziviranje nastojanja ostvarenja koordinacije u radu različitih institucija nadležnih za obrazovanje. Donatori su također komentirali kako su uočili da je došlo do preuzimanja odgovornosti, odnosno "vlasništva" nad procesima od značaja za obrazovanje unutar institucija BiH, te su istaknuli da, iako se možda dešava da nadležni akteri ne usmjeravaju svoje aktivnosti uvijek u istom pravcu, ipak postoje brojni primjeri institucija koje uspješno provode reformske procese i koje sasvim sigurno zaslužuju pohvalu za svoj rad.

No, unatoč primjerima koji su uspješni, i donatori i institucije BiH vjeruju da bi se napredak u provedbi reformi mogao dodatno ubrzati. Nekoliko agencija je komentiralo da BiH ima najsuvremenije zakone i politike rada u oblasti obrazovanja, dometnuvši kako vjeruju da su državi potrebni kapaciteti za implementaciju i financiranje kako bi se obveze, sadržane u tim zakonima i politikama rada mogle i ispuniti.

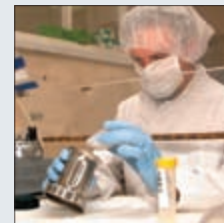
Kako bi se osigurao dalji napredak u ovom sektoru, nekoliko se donatora obvezalo na višegodišnje financiranje projekata. Raspoloživost IPA fondova za potrebe reforme obrazovanja osigurat će i osnažiti daljnje sudjelovanje donatora u radu ovoga sektora. I donatori i institucije BiH uviđaju potrebu nastavka aktivnog sudjelovanja u radu ovoga sektora i daljnjeg nastavka realizacije već pokrenutih inicijativa. BiH će imati svijetlu budućnost ukoliko današnja generacija bude odrastala u sustavu koji promiče toleranciju i inzistira na visokim standardima vještina i znanja. Daljnje financiranje od strane donatora može imati presudnu ulogu u pružanju potpore ostvarenju te vizije.

Poglavlje 2

Sektor zdravstva

DCF donatori aktivni u sektoru tijekom 2008. – 2009. godine	Austrija/ADC, Kanada/CIDA, Francuska, Njemačka, Italija/IC, Japan/JICA, Nizozemska, Norveška, Švicarska/SDC/SECO, USA/USAID, EC, UNDP, UNICEF, Svjetska banka.
Ostale ključne međunarodne organizacije (IO)	Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), Populacijski fond Ujedinjenih naroda (UNFPA), Međunarodna organizacija za migracije (IOM), Globalni fond za borbu protiv AIDS-a, tuberkuloze i malarije (GFATM), Globalna udruga za cjepiva i imunizaciju (GAVI).
Ključni partneri među institucijama vlasti	Ministarstvo civilnih poslova BiH (MoCA), Ministarstvo zdravstva FBiH, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS, Odjel za zdravstvo Brčko distrikta BiH, kantonalna ministarstva zdravstva, fondovi zdravstvenog osiguranja, zavodi za javno zdravstvo i Državna regulatorna agencija za radijacijsku i nuklearnu sigurnost.
Ukupna izdvajanja DCF donatora za potrebe sektora u 2008. i 2009. godini	2008.: 9,19 milijuna eura (od čega 6,55 milijuna eura u obliku grantova i 2,64 milijuna eura u obliku zajmova) 2009.: 12,56 milijuna eura (od čega 6,5 milijuna eura u obliku grantova, i 6,06 milijuna eura u obliku zajmova)
Sektorske strategije	Trenutačno, ne postoji strategija za sustav zdravstva na državnoj razini. FBiH je usvojila <i>Strateški plan razvoja zdravstva u Federaciji Bosne i Hercegovine u razdoblju od 2008. – 2018. godine</i> , dok je u RS izrada sličnog dokumenta u tijeku. Brčko distrikt BiH usvojio je 2008. godine svoju strategiju pod nazivom: <i>Strategija razvoja zdravstva u Brčko distriktu BiH u razdoblju 2008.– 2013. godine</i> . Strategije zdravstvene zaštite na primarnoj, sekundarnoj i tercijarnoj razini usvojene su u entitetima, dok na državnoj razini postoji strategija primarne zdravstvene zaštite. Osim toga, sljedeće državne podsektorske politike rada i strategije usvojene su u cilju usmjeravanja tijeka reforme zdravstvene zaštite: <i>Politika u oblasti invalidnosti u BiH</i> ; <i>Državna Strategija nadzora nad opojnim drogama, sprječavanja i suzbijanja zloupotrebe opojnih droga u Bosni i Hercegovini za period 2009-2013</i> ; <i>Državna strategija za prevenciju i borbu protiv HIV/AIDS-a</i> ; <i>Strategija za prevenciju jod deficitarnih poremećaja u BiH (IDD)</i> ; Konačno, EC je izradila Mapu puta prioriteta europskih integracije i zahtjeva u sektoru zdravstva.
Koordinacija rada donatora	Radi nepostojanja koordinacijske skupine za cjelokupan sektor, koordinacija aktivnosti donatora u sektoru zdravstva nastavlja se na ad hoc osnovi ili u kontekstu podsektorskih radnih skupina. Podsektorske radne skupine uključuju Državni mehanizam koordinacije (CCM) u oblasti HIV-a/AIDS-a i tuberkuloze i Međuagencijski koordinacijski komitet za pitanja imunizacije, kao i Tematsku skupinu UN-a za HIV/AIDS.

⁷ Uključujući tu i projekt za 2009. godinu, ukupne vrijednosti 1,5 milijuna eura, čije je razmatranje od strane EC trenutačno u tijeku



Pregled

Od 1997. godine, u središtu pozornosti reforme sektora *zdravstva* u Bosni i Hercegovini (BiH) bilo je uvođenje modela obiteljske medicine i promicanje primarne zdravstvene zaštite. Donatori i međunarodne organizacije pružili su značajnu potporu ostvarenju navedenih inicijativa, u smislu financijske i tehničke pomoći u strateškom planiranju, izradi politika rada i izgradnji institucija, te u profesionalnom usavršavanju na svim razinama unutar sektora zdravstva. Provedba reforme ostvaruje kontinuiran napredak; sve je šira mreža timova obiteljske medicine širom države, a jača i institucijski okvir navedenoga modela.

Uz nastavak reforme primarne zdravstvene zaštite, značajna potpora donatora u razdoblju od 2008.–2009. godine pružena je u domeni prevencije i liječenja zaraznih bolesti, posebno HIV-a/AIDS-a i tuberkuloze (TBC), te reformi usluga u domeni zaštite mentalnoga zdravlja, uz uvođenje modela skrbi koji su u većoj mjeri utemeljeni na uslugama unutar zajednica. Općenito govoreći, donatori financiraju inicijative koje za cilj imaju osuvremenjivanje zdravstvenih usluga, uz naglasak na ravnopravnosti i učinkovitosti u pružanju usluga, financiranju sustava i njegovu upravljanju. Međunarodne agencije izražavaju zadovoljstvo provedbom reforme u sektoru *zdravstva*, iako ističu da bi promjene mogle biti brže, te da još mnogo toga treba učiniti kako bi se zdravstveni sustav BiH i rezultati liječenja doveli u sklad s europskim standardima.

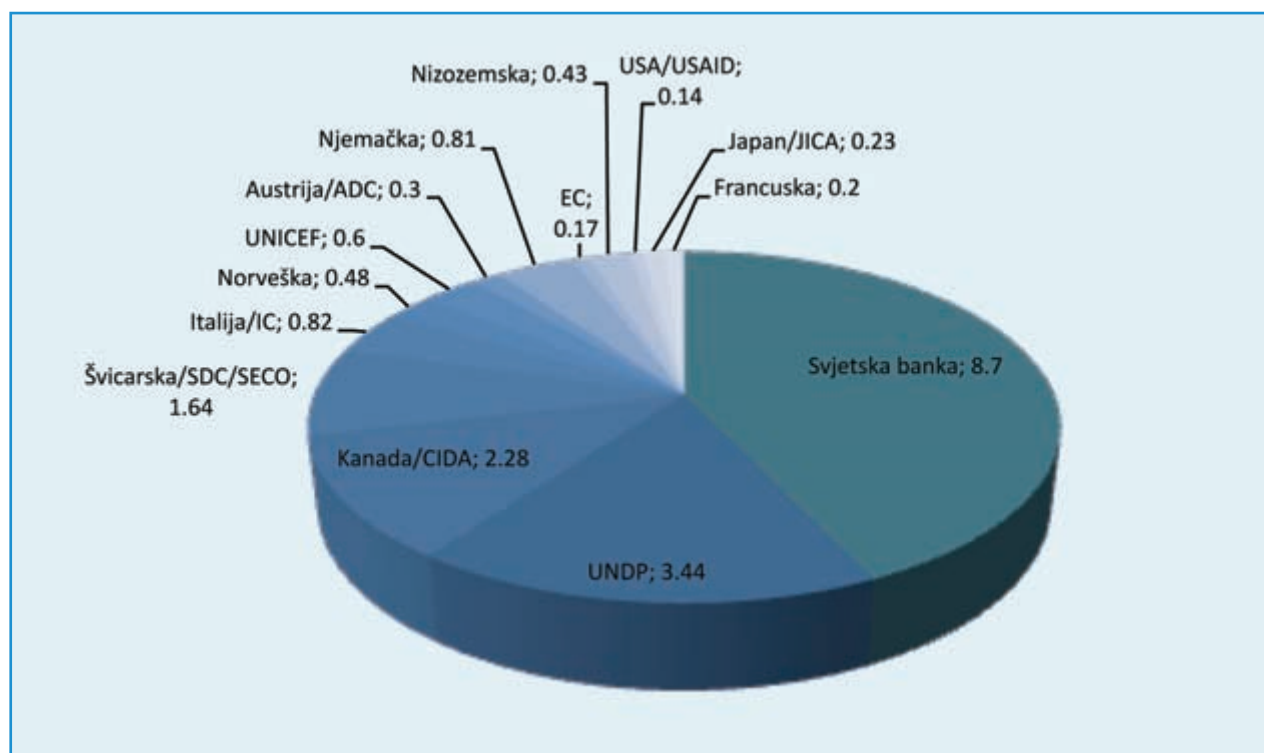
Ovaj sektor primio je 1,20% od ukupnog iznosa izdvajanja na ime službene razvojne pomoći (ODA) tijekom 2008. godine, dok do sada ostvareni priljev odgovara iznosu od 3,04% od ukupnog iznosa ODA za 2009. godinu (osim projekata za 2009. godinu koji su u postupku razmatranja kod EC). Navedene brojke navode na zaključak da je zdravstvo jedan od sektora koji je financiran s najmanje sredstava donatora.

Aktivnosti donatora u 2008. i 2009. godini

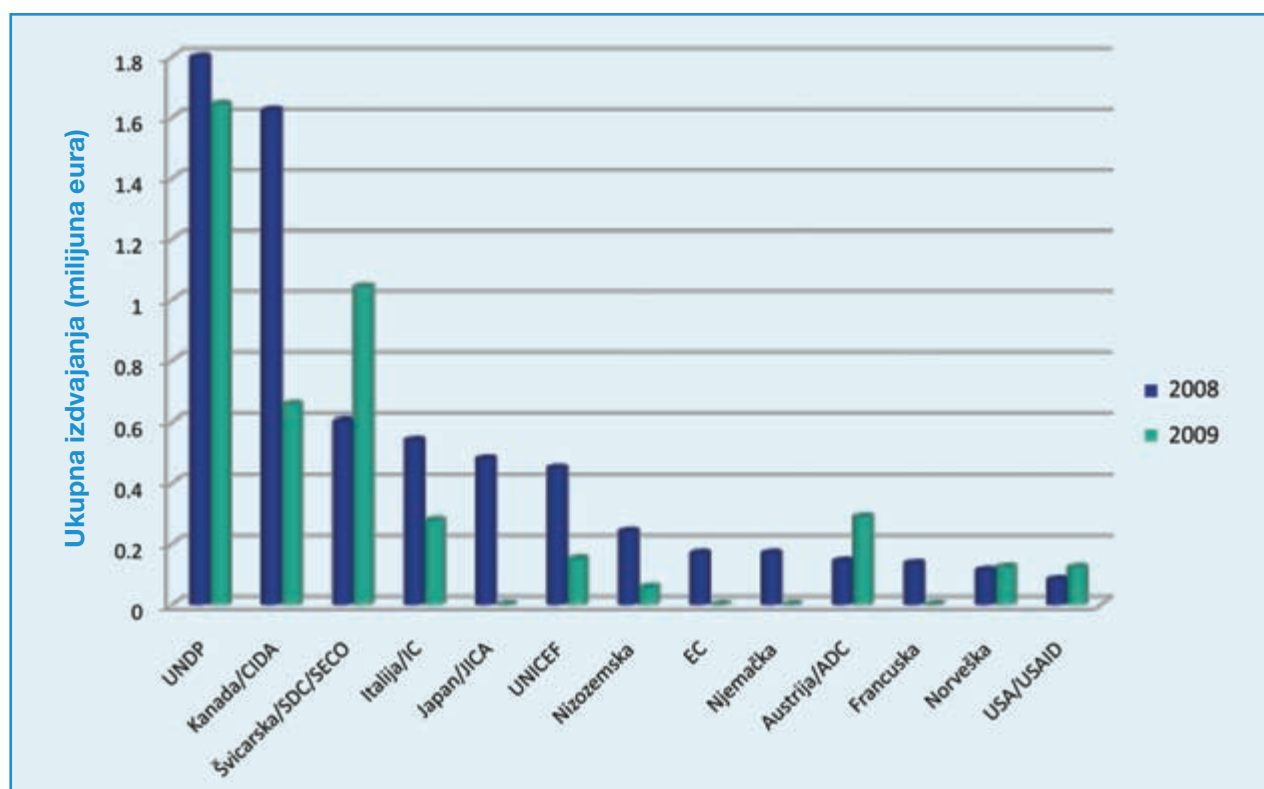
Donatori iz Foruma za koordinaciju donatora (DCF) aktivni u sektoru *zdravstva* tijekom 2008. godine bili su: Austrija/ADC, Kanada/CIDA, Francuska, Njemačka, Italija/IC, Japan/JICA, Švicarska/SDC/SECO, Nizozemska, Norveška, USA/USAID, EC, UNDP, UNICEF, i Svjetska banka. Organizacije izvan DCF-a, kao što su: Svjetska zdravstvena organizacija (WHO), Populacijski fond Ujedinjenih naroda, Globalni fond za borbu protiv AIDS-a, tuberkuloze i malarije (GFATM), Globalna udruga za cjepiva i imunizaciju (GAVI) i Međunarodna organizacija za migracije (IOM), također su bili aktivni u ovom sektoru.

Ukupna izdvajanja članica DCF-a za potrebe sektora *zdravstva* tijekom 2008. godine, iznosila su 9,19 milijuna eura, dok je u 2009. godini do sada izdvojeno 12,56 milijuna eura (uključujući projekte za 2009. godinu u ukupnom iznosu od 1,5 milijuna eura, koji su u postupku razmatranja od strane EC). Ukupni iznos za 2008. i 2009. godinu uključuje i koncesijski kredit Svjetske banke u ukupnom iznosu od 8,7 milijuna eura.

Slika 2.1. Ukupna izdvajanja za sektor zdravstva u razdoblju 2008.-2009. (milijuna eura)

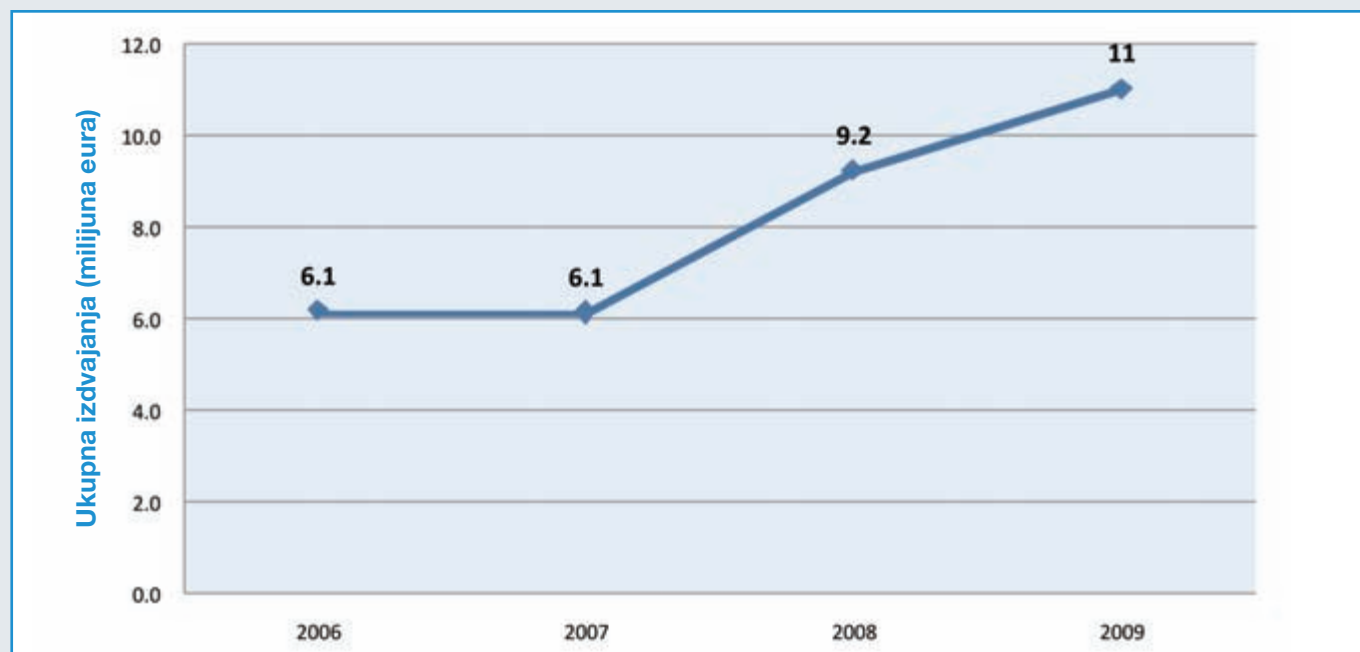


Slika 2.2. Ukupna izdvajanja za sektor zdravstva u razdoblju 2008.-2009. samo grantovi (milijuna eura)



Financiranje sektora zdravstva povećalo se od 2007. do 2008. godine, a donatori će, možda, izdvojiti dodatna sredstva tijekom 2009. godine.

Slika 2.3. Promjene u izdvajanjima donatora za sektor zdravstva u razdoblju 2006.-2009.



Potpora jačanju zakonskog i institucionalnog okvira

Do sredine 2008. godine, u središtu pozornosti EC bilo je jačanje sustava zdravstvene zaštite BiH u pripremi za integraciju u EU, koje se provodilo jačanjem institucionalnih kapaciteta na državnoj i entitetskoj razini, te razini Brčko distrikta BiH. Realizacijom svoga dvogodišnjeg projekta, EC je pomogao uspostavu i funkcioniranje Sektora zdravstva pri Ministarstvu civilnih poslova BiH, kao i osnivanje Ministarske konferencije za zdravstvo u BiH, čime su osnaženi kapaciteti za koordinaciju rada sektora na državnoj razini. Osim toga, uz potporu EC, uspostavljena je struktura izvješćivanja o zdravstvenim pokazateljima za EUROSTAT, te je utvrđen prvi skup statističkih podataka sukladan standardima EUROSTAT-a. EC je također iskazao potporu usklađivanju propisa u oblasti zdravstva s *acquisom*, te izradio *Mapu puta* za realizaciju aktivnosti neophodnih za integraciju u EU.

Pozornost EC u sektoru zdravstva usmjerena je na jačanje institucijskih kapaciteta Agencije za kvalitet i akreditaciju u zdravstvu Federacije BiH (FBiH) i Agencija za akreditaciju i unapređenje kvaliteta zdravstvene zaštite Republike Srpske (RS). Ovaj projekt, koji je financiran kroz Nacionalni program pomoći zajednice za obnovu, razvitak i stabilizaciju (CARDS), imao je za cilj pružanje potpore agencijama u izradi programa akreditiranja različitih davatelja usluga, uključujući tu bolnice, lokalne domove zdravlja i timove obiteljske medicine, kako bi se osigurala i demonstrirala njihova stručnost i pouzdanost. Putem Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA) za 2007. godinu, EC također implementira projekt koji ima za cilj uvođenje „biosigurnosnih kabineta“ u primjenu u mikrobiološkim laboratorijima.

U BiH, pitanja zdravstva su u nadležnosti entiteta, no MoCA BiH ima nadležnost za koordinaciju aktivnosti i usklađivanje planova entitetskih institucija, te utvrđivanje strategije na međunarodnoj razini u oblasti zdravstva. U cilju davanja pojašnjenja o tome na koji se način navedene uloge mogu uskladiti s međunarodnim obvezama u oblasti izvješćivanja i praćenja, WHO je 2008. godine potpisao Memorandum o razumijevanju (MoU) sa BiH, precizirajući njime svoje kontakte s institucijama vlasti i utvrđujući jedinstvene kanale izvješćivanja, predstavljanja, te korespondencije i provedbe međunarodnih propisa u oblasti zdravstva (IHR 2005)⁸. WHO je pružao potporu MoCA BiH u ispunjenju njegovih obveza iz MoU-a.

WHO, također, pruža značajnu potporu jačanju institucijskog okvira u sektoru zdravstva. Konkretno, WHO ima za cilj promicati upravljanje zdravstvenim sustavom, te upravljanje medicinskim podacima kako bi vlastima BiH omogućila provedbu Plana reforme zdravstvenog sustava. U biti, WHO promiče metode "dobrog upravljanja", koje podrazumijevaju odgovornost vlasti za zdravlje populacije kao i za pružanje točnih informacija o učinkovitosti sustava i ishodima liječenja. U tom smislu, WHO je pružala potporu entitetskim institucijama u izradi strategija zdravstvenog sustava, te će pružiti potporu i MoCA BiH u izradi okvira strategije reforme. Uz sve

⁸ WHO, Međunarodni propisi u oblasti zdravstva (2005. godina) – 2. izdanje, 2008. godina-
http://whqlibdoc.who.int/publications/2008/9789241580410_eng.pdf

navedeno, WHO nastoji raditi u interesu promicanja kvalitete i dostupnosti informacija u cilju stvaranja uvjeta za donošenje odluka na temelju dokaza unutar sektora. WHO, također, pruža savjetodavne usluge u oblasti izrade politika rada, za potrebe izrade politike financijskog poslovanja u zdravstvu.⁹

Na polju institucijskog razvitka, u središtu pozornosti UNICEF-a je socijalno uključivanje, nasilje na temelju spola, te mehanizmi upućivanja u slučajevima zlostavljanja djece u BiH. U okviru realizacije nedavno pokrenutog projekta, UNICEF radi na izradi, testiranju i procjeni probnog modela takvog mehanizma, te njegovoj prilagodbi za potrebe daljnje replikacije. Osim toga, projekt ima za cilj povećanje opsega postojećeg mehanizma upućivanja, te poduzimanje aktivnosti naknadne kontrole nakon što vlasti i službeno preuzmu odgovornost za njegovu primjenu. Uz potporu EC, a u partnerstvu s Ministarstvom civilnih poslova BiH, Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvom zdravlja i socijalne zaštite RS, Ministarstvom rada i socijalne politike FBiH i Vladom Brčko distrikta BiH, UNICEF će realizirati novi projekt pod nazivom: *Jačanje sustava socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH*. UK/DFID i Vlada Norveške također će pružiti potporu realizaciji ovog projekta..

Reforma primarne zdravstvene zaštite

Ključni element reforme primarne zdravstvene zaštite ogleda se u uvođenju modela obiteljske medicine. Ovaj model promovira učinkovit sustav skrbi, usmjeravanje usluga sa sekundarne i tercijarne razine na primarnu razinu i dodjelu resursa za potrebe javnoga zdravstva, promicanja zdravlja i prevencije bolesti.

Dva najvažnija donatora, koji pružaju potporu širenju modela obiteljske medicine su: Švicarska/SDC/SECO i Svjetska banka. Švicarska/SDC/SECO trenutačno realizira petu fazu svog *Projekta uvođenja obiteljske medicine*, koji u središtu pozornosti ima razvitak i jačanje mreže socijalnih i zdravstvenih usluga na razini zajednice, u cilju povećanja mogućnosti ostvarenja pristupa marginaliziranih skupina navedenim uslugama. Osim toga, projekt promiče kontinuirano stručno usavršavanje timova obiteljske medicine i medicinskih sestara koje pružaju usluge u zajednici i jača njihove aktivnosti u domeni rada u zajednici, uz istodobno integriranje odabranih aktivnosti promicanja zdravlja. Projekt posvećuje posebnu pozornost ugroženom stanovništvu, te zato ima za cilj razviti veze između obiteljske medicine, socijalnog sektora i organizacija civilnog društva.

Pristup Svjetske banke restrukturiranju i jačanju primarne zdravstvene zaštite također se ogleda u uvođenju modela obiteljske medicine. Njihov program ima tri cilja, i to: odgovoriti na pojavu neučinkovitosti u radu unutar sektora i omogućiti sektoru bavljenje ključnim zdravstvenim pitanjima na ekonomski opravdan način; jačati kapacitete u cilju upravljanja i provedbe bitnih promjena u pružanju usluga; i jačati proces izrade politika rada izradom i primjenom sustava praćenja i procjene učinkovitosti rada sektora zdravstva. *Projekt jačanja sektora zdravstva*, koji predstavlja petu po redu intervenciju Svjetske banke u domeni zdravstvene zaštite, nastaviti će se do 2010. godine. Aktivnosti Svjetske banke provode se na cjelokupnom teritoriju BiH.

I Švicarska/SDC/SECO i Svjetska banka poduzimaju mjere kako bi osigurali preuzimanje odgovornosti, odnosno "vlasništva" lokalnih institucija nad procesima, te dugoročnu održivost njihovih aktivnosti. Švicarska/SDC/SECO je uvela zahtjev za sufinanciranjem projekta od strane zdravstvenih ustanova BiH, te prenijela odgovornost za provedbu projekta na lokalnu fondaciju pod nazivom "Fondacija Fami", dok projekt Svjetske banke direktno implementiraju entitetska ministarstva nadležna za zdravstvo. Akteri u sektoru zdravstva smatraju da je ovaj uobičajeni strateški potez veoma pozitivan, te izražavaju svoje zadovoljstvo tempom implementacije, iako su neki donatori iskazali zabrinutost zbog činjenice da bi radi nepostojanja mehanizma koordinacije rada cjelokupnog sektora moglo doći do raskoraka između modela koje uvode navedene dvije agencije.

Kanada/CIDA pruža potporu reformi primarne zdravstvene zaštite i uvođenju modela obiteljske medicine, pružanjem tehničke pomoći u izradi i provedbi reformi u ključnim domenama, uključujući tu izradu politike rada, strateško planiranje i upravljanje kadrovskim resursima, uz integriranje ravnopravnosti spolova, kao teme od značaja za više sektora. Kanada/CIDA konkretno se bavi jačanjem kapaciteta u cilju razvitka i primjene modela zdravstvenog savjetovanja, dijagnostike i liječenja prilagođenog mladeži i promicanja zdravog načina života među njima. Kanada/CIDA također pruža potporu WHO-u u izradi standarda kvalitete skrbi, te integriranih modela skrbi za odabrana zdravstvena stanja. CIDA će se povući iz BiH do kolovoza 2009. godine, te će svojim projektima čija je provedba u tijeku upravljati iz Beograda.

Nastojanja WHO da integrira aspekte podizanje razine kvalitete i kontinuiteta skrbi u reforme zdravstvene zaštite na primarnoj razini koje su u tijeku, nastaviti će se i nakon datuma završetka projekta koji financira Kanada/CIDA. WHO će predložiti okvir za proširenje integriranog modela skrbi, ispitati postojeće sustave osiguranja kvalitete u BiH i dati preporuke, te pružiti usluge obuke u interesu učinkovitijeg upravljanja u zdravstvu.¹⁰

⁹ Dvogodišnji sporazum o suradnji (BCA) između BiH i Regionalnog ureda WHO za Europu 2008./2009.
<http://www.euro.who.int/document/bca/bih0809.pdf>

¹¹ WHO BCA 2008.–2009. strana 6–7.

Reforma javnoga zdravstva

Dodatni element programa koje Kanada/CIDA realizira na Balkanu predstavlja poticanje civilnog društva na ulogu zagovornika javnoga zdravstva te "watchdoga" odnosno kontrolora i korektora u procesu monitoringa utjecaja reforme zdravstva na primarnu zdravstvenu zaštitu. U nastojanjima na postizanju ovog cilja Kanada/CIDA radi na jačanju nedavno nastalih udruga za javno zdravlje u BiH.

Tijekom 2008. godine, UNICEF je osiguravao potporu vlastima BiH u implementiranju sveobuhvatne *Strategije za prevenciju i odobavljanje defekata u Bosni i Hercegovini* (IDD), te podržavao dva entitetska ministarstva zdravstva, njihove timove i tim zdravstvenih stručnjaka iz Brčko distrikta BiH u prikupljanju preciznih informacija glede stanja u BiH po pitanju IDD-a i anemije uzrokovane nedostatkom željeza kod trudnica i dojilja.

U okviru IPA 2007 i IPA 2008, kako je predviđeno, EC će potporu reformi javnoga zdravstva pružati kroz pomoć zavodima za javno zdravlje i jačanje nastojanja na državnoj razini po pitanju koordiniranja izvješćivanja, prikupljanja informacija i promicanja zdravstva.

Reforma sustava mentalnoga zdravlja

Reforma sustava mentalnoga zdravlja u BiH počela je 1996. godine pri čemu se, prije svega fokusiralo, na skrb na razini zajednice. To je uključivalo reduciranje u oslanjanju na psihijatrijske ustanove, uspostavu mreže centara za mentalno zdravlje na razini zajednica te razvijanje različitih oblika potpore mentalnom zdravlju unutar zajednice. Predviđa se i uspostava regionalnog centra za mentalno zdravlje sa sjedištem u BiH.

Švicarska/SDC/SECO trenutno priprema trogodišnji projekt potpore daljnjem promicanju postojećeg sustava zaštite mentalnoga zdravlja u BiH. U tom je smislu Švicarska/SDC/SECO financirala izradu projekta: *Procjena stanja usluga u domeni zaštite mentalnoga zdravlja u zajednicama u BiH*. Projekt koji treba početi 2009. godine će za cilj imati potporu implementaciji strategija reforme s ciljem promicanja kvalitete i pristupa zaštiti mentalnoga zdravlja na razini zajednice.

Slično tome, Italija/IC, u kontekstu novog projekta koji je započeo 2008. godine osigurava potporu vlastima RS u provedbi strateških ciljeva u domeni mentalnoga zdravlja. Italija/IC će prvenstveno financirati uspostavu i rad 22 centra za mentalno zdravlje.

Nizozemska, Austrija/ADC i Norveška osiguravaju pomoć za psihosocijalno savjetovanje. Nizozemska, kroz potporu koju pruža NGO *Snaga žene*, pomaže ugroženim skupinama općenito, dok se Austrija/ADC fokusirala na traumatiziranu djecu, a Norveška pak na promicanje uprave i međunarodne suradnje putem projekata *eZdravstva* i *Fondacija za transkulturalnu psihosocijalnu edukaciju*, koji će trajati od 2008. do 2010. godine. Kroz zadnji će se projekt provesti *rodno osjetljiva anketa socijalnog položaja žena povratnica*, kako bi se identificirale njihove potrebe glede njihovih prava na mirovine, zdravstvenu i socijalnu zaštitu te zapošljavanje, istodobno promičući kapacitete ženskih NGO-a i biroa za zapošljavanje za rješavanje problema odnosno izazova s kojima se suočavaju žene povratnice. Projekt će, k tome, osigurati i empirijske informacije i dokaze za potrebe mehanizama za ostvarivanje ravnopravnosti spolova¹.

Prevencija i liječenje zaraznih bolesti

Fokus donatora u smislu prevencije i liječenja zaraznih bolesti usmjeren je na HIV/AIDS i tuberkulozu (TBC). Premda je prisutnost obaju bolesti u BiH u ovom trenutku manja od 0,1% donatori daju podršku mjerama koje osiguravaju da se ovakvo stanje ne promijeni nagore. Ostala područja djelovanja uključuju cijepljenje i pripremu za moguće izbijanje epidemije ptičje gripe.

UNDP trenutno rukovodi sa dva projekta koja se financiraju iz GFATM u vrijednosti od oko 10 milijuna eura. Projekt koji se odnosi na HIV/AIDS podrazumijeva višeslojan pristup u borbi protiv ove bolesti, uključujući i prevenciju, s fokusom na ugrožene skupine, liječenje osoba koje žive sa HIV/AIDS-om kroz usluge dragovoljnoga testiranja i savjetovanja (VCT) te referalne sustave, te smanjivanje stigmatiziranosti osoba pogođenih ovom bolešću. Projekt koji se odnosi na tuberkulozu, pod nazivom *Daljnje jačanje DOTS strategije u BiH*, ima za cilj jačanje mreže laboratorija, sustava praćenja i izvješćivanja, kao i državnog sustava za praćenje i evaluaciju po pitanju tuberkuloze. UNDP je odabran kao 'osnovni primatelj', odnosno vodeća agencija za oba projekta, ali se također planira da se, kako budu jačali domaći kapaciteti u ovoj oblasti, nadležnosti za ove inicijative prenesu na bosanskohercegovačke vlasti.

UNICEF-ove su aktivnosti na prevenciji HIV-a uglavnom usmjerene prema mladima, skupini koja se, prema izvješćima, u regiji suočava s najvišom stopom zaraze. U tom smislu, UNICEF radi s mladim ljudima, kako bi im se pojasnila rizična ponašanja, a nalaze iz svojih istraživanja je iskoristio i kako bi osigurao da institucije vlasti pitanje HIV/AIDS-a tretiraju kao problem koji daje razloga za zabrinutost. U okviru svojih trenutnih aktivnosti, UNICEF ima za cilj ojačati domaće mehanizme koordinacije po pitanju HIV/AIDS-a, razmotriti napredak u provedbi *Državne strategije za prevenciju i borbu protiv HIV/AIDS-a* kako bi se mogla osigurati potpora u njenom revidiranju, te unaprijediti prava osoba koje žive sa HIV/AIDS-om.

Njemačka osigurava stručnu, organizacijsku i financijsku potporu, kako bi osigurala neovisne i održive info-punktove namijenjene i prilagođene potrebama, mladeži, te participatorne metode učenja na lokalnoj razini. GTZ je 2009. godine započeo projekt *Podrška spolnom i reproduktivnom zdravlju, te prevenciji HIV-a među mladeži*, koji će se, do 2011. godine, implementirati u suradnji s entitetskim ministarstvima zdravstva.

WHO je na više načina angažiran na prevenciji i liječenju zaraznih bolesti. S jedne strane, WHO daje preporuke za uspostavu odgovarajućih nacionalnih mehanizama za razmjenu informacija o praćenju stanja i izvješćuje o zaraznim bolestima, sukladno IHR 2005. BiH u tom smislu mora razviti vlastite kapacitete na svim razinama. WHO, osim toga, osigurava strateške preporuke za jačanje programa cijepljenja u BiH, kako bi se kontrolirale prioritetne bolesti, koje se mogu spriječiti imunizacijom. Na kraju, WHO pruža i stručne savjete po pitanju provedbe projekata Globalnoga fonda, te daje preporuke za mehanizme monitoringa i procjene domaćih programa protiv tuberkuloze.¹

UNICEF aktivno djeluje i po pitanju promicanja uopće, i promicanja sustava i usluga cijepljenja, posebno među društveno isključenim zajednicama BiH. UNICEF je nastavio pružati tehničku pomoć državnj i vladama dvaju entiteta u preuzimanju postupaka carinjenja i distribucije cjepiva doniranih u okviru globalne inicijative vakcinacije - *Global Alliance Vaccine Initiative (GAVI)*. Uz tehničku potporu UNICEF-a, nastavljeno je i održavanje sastanaka Međuresornog koordinacijskoga odbora, te angažman po pitanju kolektivnoga odlučivanja s dva entiteta i Brčko distriktom BiH po pitanjima vezanim za državnu politiku i aktivnosti imunizacije.

U 2008. godini, Svjetska banka je izdvojila 5 milijuna dolara za projekt *Ptičja gripa*, koji ima za cilj minimizirati prijetnju koju virus visokopatogene avijske influence (HPAI), i drugi slični virusi predstavljaju po ljude i peradarsku industriju. U suradnji s drugim agencijama, poput WHO-a, UNDP-a, UNICEF-a, EC i USAID-a, Svjetska banka koristi informacije i pouke iz najboljih primjera iz međunarodne prakse, kako bi se osiguralo da planovi pripremljenosti i kapaciteti BiH, u tom smislu budu spremni za slučaj izazova, koji predstavlja HPAI. Pored ovih nastojanja Svjetske banke, **USA/USAID** financira projekt, koji implementira UNICEF, a koji ima za cilj pripremu za moguće izbijanje epidemije ptičje gripe kroz potporu informativnim kampanjama u društvenim zajednicama, o mjerama, koje se mogu poduzeti, kako bi se spriječilo širenje bolesti.

Medicinske ustanove i profesionalna obuka (prije zaposlenja i uz rad)

Austrija/ADC, Njemačka i Italija/IC pružaju potporu inicijativama kojima se promiče kvaliteta života starijih osoba. **Austrija/ADC** je financirala osnivanje Dnevnoga centra u Zenici, dok je **Njemačka** osigurala namještaj i dizalo za Starački dom u Banjaluci. Njemačka je osigurala i potporu izgradnji Centra za ranu intervenciju i tretman djece s posebnim potrebama. **Italija/IC** je, pak, financirala osnivanje mobilnoga tehničkog tima i usluga kućne njege starijih osoba.

Japan/JICA putem svoga novog projekta radi na promicanju vještina i znanja medicinskoga osoblja u najvećim gradovima u BiH u terapiji boli. Slično tomu, **Austrija/ADC** podupire uspostavu mreže namijenjene terapiji boli kod osoba s invaliditetom. Od 2008. godine, **Francuska** organizira redovite razmjene i obuke između francuskih i bosanskohercegovačkih liječnika i studenata.

Strategije sektora

Uzimajući u obzir da sektor *zdravstva* potpada pod nadležnost entitetskih resornih ministarstava, većina zakona, strategija i drugih dokumenata, koji reguliraju pitanja u svezi sa zdravstvom izrađene su na entitetskoj, umjesto na državnoj razini.¹³ Tako, primjerice, oba entiteta imaju strategije primarne, sekundarne i tercijarne zdravstvene zaštite. Pored toga je usvojena i sveobuhvatna strategija zdravstvenoga sustava, pod nazivom: *Strateški plan razvoja zdravstva u FBiH 2008.–2018.*, dok je u RS sličan dokument u pripremi. Oba su dokumenta izrađena uz potporu WHO-a.

Trenutačno ne postoji državna strategija zdravstva. Kako bi se ovaj nedostatak ispravio, WHO će MoCA BiH osigurati pomoć u izradi nacrtu *Strategije razvoja sektora zdravstva*, kojom će se uskladiti elementi entitetskih strategija, poput postupnoga uvođenja modela obiteljske medicine, racionalizacije bolničke mreže i jačanja sektora javnoga zdravstva. EC je, k tome, uzimajući u obzir široku zastupljenost pitanja koja se odnose na zdravstvo u *acquis communautaire*, zajedničkoj pravnoj stečevini EU, razvio *Mapu puta za pristupanje EU u sektoru zdravstva*, koja sažima obveze, koje BiH mora ispuniti, kako bi ju se moglo uzeti u obzir za članstvo u EU.

¹² WHO BCA 2008.–2009. str. 7

¹³ Zakoni na državnoj razini, poput Zakona o sprečavanju i suzbijanju zlorabe opojnih droga u BiH, Zakon o hrani u BiH, Zakon o prometu otrova u BiH

Ostale zdravstvene strategije i politike koje postoje na državnoj razini su: *Strategija razvoja primarne zdravstvene zaštite*, *Strategija za prevenciju jod deficitarnih poremećaja u BiH (IDD)*, *Rezolucija o politici zdravlja za sve građane Bosne i Hercegovine*, *Okvirna konvencija WHO-a o nadzoru nad duhanom*, te *Deklaracija o dugoročnom programu regionalne suradnje i razvoja u oblasti mentalnoga zdravlja u državama Jugoistočne Europe*.

Pored toga, na državnoj je razini u tijeku i priprema niza dokumenata, poput *Plana pripravnosti BiH za pandemije i njihovu kontrolu*¹⁴, *Akcionni plan za provedbu politike za osobe s invaliditetom u BiH*¹, *Državni akcionni plan borbe protiv zloupotrebe opojnih droga*, plan nove *Državne strategije za prevenciju i borbu protiv HIV/AIDS-a za razdoblje od 2009. do 2014. godine* i *Strategije za prevenciju tuberkuloze u BiH*. Većina je ovih dokumenata izrađena, ili se trenutačno izrađuje uz potporu međunarodnih donatora.

Koordinacija rada donatora

U odsustvu sektorske skupine za koordinaciju, aktivnosti se donatora u sektoru zdravstva koordiniraju na ad hoc osnovi u kontekstu podsektorskih radnih skupina. Premda određeni donatori izvješćuju o adekvatnoj razmjeni informacija i bilateralnoj koordinaciji među međunarodnim agencijama, drugi smatraju kako bi iste trebalo kvalitetnije integrirati s radom državnih institucija u ovome sektoru. Uopće uzevši, svi bi pak, donatori, pozdravili veću koordinaciju kojom bi rukovodile domaće institucije kojom bi se obuhvatili relevantni akteri u sektoru zdravstva, kako iz međunarodne zajednice, tako i s različitih razina domaće vlasti.

Već više godina funkcionira niz podsektorskih radnih skupina kojima se osigurava koordinacija relevantnih aktera po konkretnim temama. Tako, primjerice, *Državni koordinacijski mehanizam* za oblast HIV/AIDS-a i tuberkuloze čini 27 predstavnika vladinih institucija, međunarodnih agencija, organizacija civilnoga društva i osoba pogođenih HIV/AIDS-om i tuberkulozom. Sličnu inicijativu predstavlja i Međuresorni koordinacijski odbor u oblasti cijepljenja/imunizacije, koji predstavlja preduvjet u okviru GAVI. I konačno, Tematska skupina Ujedinjenih naroda za HIV/AIDS okuplja različite UN-ove agencije, koje rade na bilo kojem od aspekata borbe protiv ove bolesti.

Konferencija ministara za oblast zdravstva u BiH predstavlja najviše savjetodavno i koordinacijsko tijelo u domeni zdravstvene zaštite i čine ga ministar civilnih poslova BiH, entitetski ministri zdravlja i voditelj resornoga odsjeka u Brčko distriktu BiH. Na sastanke konferencije se, ovisno o temi rasprave, često pozivaju i predstavnici WHO-a, UNICEF-a, UNDP-a i EC.

Buduće aktivnosti

Oblasti u sektoru zdravstva, za koje donatori osiguravaju potporu kvalitetno su definirane, te se pomoć pruža većini elemenata reformi, koje su u tijeku. Donatori izražavaju mišljenje da bi naglasak prvenstveno trebalo staviti na nastavak već započetog, posebice u smislu razvijanja zdravstvenih informacijskih tehnologija, javnoga zdravstva, cijepljenja/imunizacije, i reformi financiranja. Sa stajališta vlasti BiH, glavni prioriteti za buduće srednjoročno razdoblje podrazumijevaju usklađivanje postojećega zakonodavstva sa zakonodavstvom EU i izradu strateških dokumenata od značaja za određene segmente zdravstvene zaštite, poput medicinskoga otpada, zaraznih bolesti i mentalnoga zdravlja.

EC planira, a kako je predviđeno IPA 2007 pružiti potporu nastojanjima na reformi javnoga zdravstva, dok će se iz IPA 2008 osigurati finansijska sredstva za reformu sekundarne zdravstvene zaštite. Glavni će cilj reforme biti uvođenje planiranja proračuna, koji se temelji na učinku, kako bi se razvila učinkovitija bolnička mreža. EC, u okviru IPA 2008., pored toga planira osigurati potporu uspostavi laboratorija za kalibraciju, te osigurati opremu za zaštitu osoblja koje radi s radioaktivnim materijalima (tzv. 'hot labs' – automatizirani laboratoriji), dok će u okviru IPA 2009 financirati nabavu mamografa. EC će, osim toga, u okviru IPA 2008, implementirati i 'twinning' projekt za Agenciju za lijekove i medicinska sredstva BiH. EC je, kao srednjoročni prioritet, utvrdio i mentalno zdravlje.

Zaključak

U 2008. godini, sektor je zdravstva bio jedan od sektora u BiH koji je dobio najmanje donatorskih sredstava. S jedne strane, ovo bi moglo ukazivati na to da reformski proces – barem na razini primarne zaštite, dobro napreduje. S druge strane, to bi moglo ukazivati na limitirani interes donatora u ovoj oblasti. Mnogi aspekti reforme zdravstva, kao što su sekundarna i tercijalna zaštita, trebaju tek biti sveobuhvatno provedeni i posao koji je započet u drugim oblastima, poput razvitka zdravstvenih informacionih sustava, treba dalju podršku.

Nadu daje činjenica da je više donatora navelo tekuću potporu koju osiguravaju, bilo na razini zajednice, ili pak politika, te to što su neki od donatora, kao glavno prioritetno područje svoga djelovanja naveli sektor zdravstva. To osigurava mogućnost i priliku donatorima da povećaju svoj angažman u ovome sektoru, te da osiguraju strateški utjecaj na njegov daljnji razvitak.

¹⁴ Ovaj dokument priprema Radna skupina koju čine predstavnici MoCA, entitetskih ministarstava zdravstva, resornog odjela Brčko distrikta BiH, te Ureda za veterinarstvo BiH. Radnoj skupini u radu podršku pružaju WHO, Svjetska banka i UNDP.

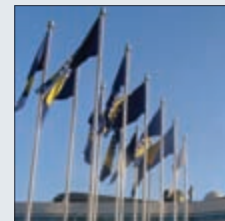
¹⁵ Uz podršku Vlade Finske.

Poglavlje 3

Sektor dobre uprave i institucionalne izgradnje

DCF donatori aktivni u sektoru tijekom 2008. – 2009. godine	Austrija/ADC, Kanada/CIDA, Francuska, Njemačka, Mađarska, Italija/IC, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, UK/DFID, USA/USAID, EC, UNDP, UNICEF, Svjetska banka.
Ostale ključne međunarodne organizacije (IO)	Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OSCE), Ured visokoga predstavnika i posebnog predstavnika EU (OHR), Vijeće Europe (CoE).
Ključni partneri među institucijama vlasti	Za zakonodavnu i reformu pravosuđa: Ministarstvo pravde BiH, Ministarstvo pravde RS, Ministarstvo pravde FBiH, Tužiteljstvo BiH, Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće (HJPC), Sud BiH; Za reformu javne uprave (PAR): Ured koordinatora za reformu javne uprave u BiH (PARCO) i Vijeće ministara BiH (CoM); Za civilno društvo: Odbor za civilno društvo; Za ljudska prava: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica FBiH, Ministarstvo za izbjeglice i raseljene osobe RS, te institucije ombudsmana.
Ukupna izdvajanja DCF donatora za potrebe sektora u 2008. i 2009. godini	2008.: 42,05 milijuna eura (od čega 0,68 milijuna eura zajma) 2009.: 59,75¹⁶ milijuna eura (od čega 3,33 milijuna eura zajma).
Sektorske strategije	<i>Strategija za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini; Strategija protiv maloljetničkog prijestupništva u BiH za period 2006.-2010. godina; Strategija reforme javne uprave u BiH i Akcioni plan 1;</i> <i>Državna strategija za rad na predmetima ratnih zločina; Revidirani nacrt strategije Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa VII Daytonskog mirovnog ugovora (pripremljena).</i>
Koordinacija rada donatora	PAR: Tromjesečni sastanci koordinacije pod predsjedanjem PARCO-a. Zakonodavna i reforma pravosuđa: Tromjesečni sastanci u organizaciji SSPACEI sektora Ministarstva pravde. Civilno društvo: Koordinacijska skupina civilnoga društva. Ljudska prava: ad hoc bilateralni sastanci u svezi s projektima.

¹⁶ Uključujući 27,49 milijuna eura na EC-ovom popisu projekata, koji će početi u 2009. godini



Pregled

Sektor *dobre uprave i institucionalne izgradnje* obuhvata javnu upravu, pravnu i reformu zakonodavstva, civilno društvo i ljudska prava. Tijekom 2008. i 2009. godine, svi ovi podsektori primili su značajnu pomoć od donatora. Istina je da su, tijekom nekoliko ranijih godina, međunarodne agencije postupno smanjivale pomoć namijenjenu podsektorima ljudskih prava i civilnoga društva. Potrebno je istaknuti da donatori u sve većoj mjeri pitanja koja se odnose na civilno društvo i ljudska prava integriraju u druge projekte. Većinu pozornosti donatora u sektoru *dobre uprave i institucionalne izgradnje* privlače javna uprava i reforma pravosuđa. Kontinuirana potpora ovim sektorima doprinijela je održavanju napretka u ovim oblastima.

Tako je, primjerice, u domeni reforme javne uprave (PAR), Fond za reformu javne uprave, koji je 2007. godine uspostavila nekolicina donatora, u cijelosti operativnim postao početkom 2008. godine. Projekte iz Fonda za reformu javne uprave priprema i njima upravlja Ured koordinatora za reformu javne uprave (PARCO), što ukazuje i na odgovornost, odnosno 'vlasništvo' domaćih institucija nad procesima u svezi s reformom javne uprave. Općenito uzevši, donatori su pohvalili kapacitete PARCO za provedbu Akcionog plana za reformu javne uprave. Pa ipak, premda je dosad usvojeno 11 projekata u vrijednosti od 8 milijuna BAM, provedba svih komponenti Akcionog plana zahtijevat će potrebna dodatna financijska sredstva.

Tijekom 2008. i 2009. godine bio je vidljiv i napredak u podsektoru pravne i reforme pravosuđa. Primjere pozitivnoga razvitka predstavlja usvajanje *Strategije za reformu sektora pravde* (JSRS) u lipnju 2008. godine, te usvajanje *Državne strategije za procesuiranje ratnih zločina* u prosincu 2008. godine, kojima se nastoji riješiti problem velikog broja zaostalih slučajeva ratnih zločina u Bosni i Hercegovini (BiH). Planirani zajednički fond više donatora namijenjen provedbi JSRS tek treba uspostaviti. Očekuje se da će ovaj fond profunkcionirati početkom 2010. godine.

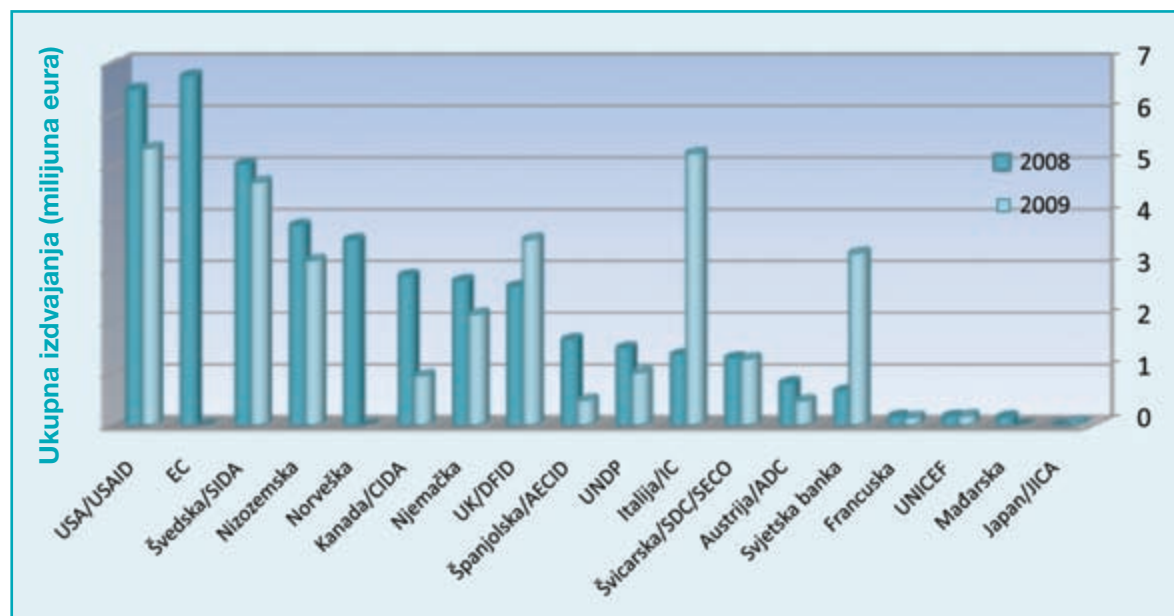
Nova era u odnosima između civilnog društva i javnoga sektora nastupila je potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju između Vijeća ministara BiH (CoM) i predstavnika organizacija civilnog društva prije dvije godine. Dva primjera uspjeha u svezi s razvitkom civilnog društva u BiH u ovom razdoblju predstavlja uspostava Sektora za civilno društvo u Ministarstvu pravde BiH (MoJ) koji je nadležan za koordinaciju s nevladinim organizacijama, te usvajanje *Zakona o volontiranju u Republici Srpskoj*. Odbor za civilno društvo, Centar za promociju civilnog društva, Vijeće NGO/a i druge koalicije nevladinih organizacija, te Sektor za suradnju s nevladinim organizacijama i razvitak civilnog društva i drugi predstavnici vlasti i donatora su 31. ožujka 2000. godine bili domaćini konferencije na temu: *Jačanje kulture dijaloga i partnerstva između vlasti i civilnog društva*, za koju je podršku osigurao USAID, a koja je održana pod pokroviteljstvom predsjedatelja Vijeća ministara, gospodina Nikole Špirića. Organizacija ove konferencije ukazuje na volju Vlade da civilno društvo uključi u procese odlučivanja u BiH.

Za ovaj je sektor u 2008. godini dosad izdvojeno 5,49% od ukupne službene pomoći za razvitak (ODA), a dosad u 2009. godini (osim popisa projekata EC za 2009. godinu) 8,86% ODA.

Aktivnosti donatora u 2008. i 2009. godini

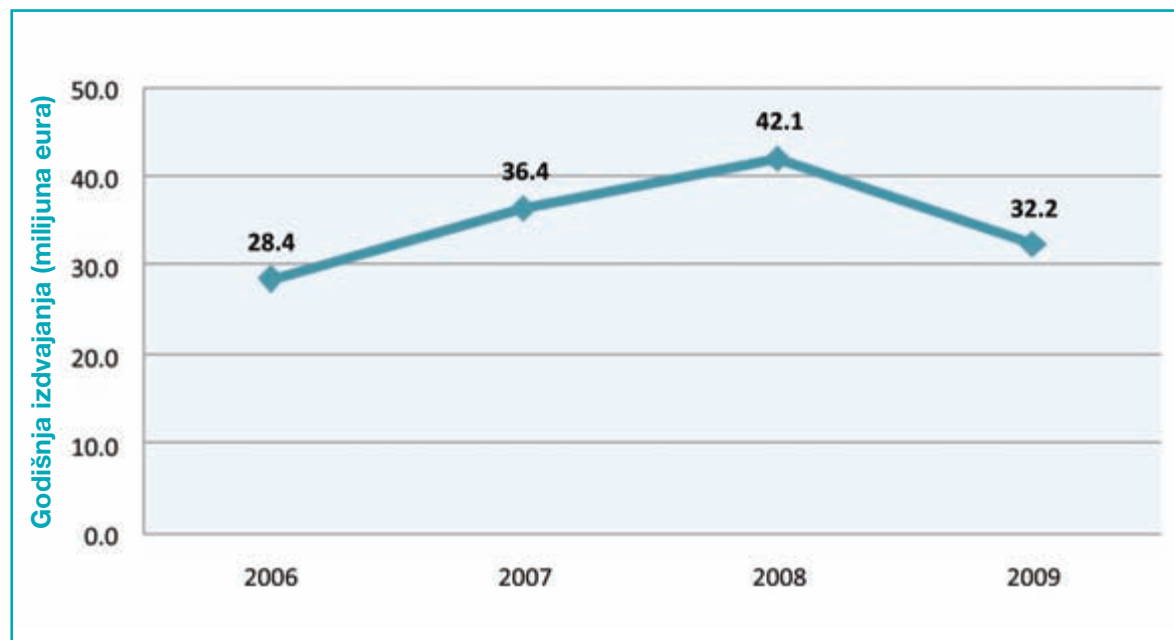
Donatori – članovi Foruma za koordinaciju donatora (DCF) koji su tijekom 2008. godine aktivno djelovali u ovom sektoru su: Austrija/ADC, Kanada/CIDA, Francuska, Njemačka, Mađarska, Italija/IC, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, UK/DFID, USA/USAID, EC, UNDP, UNICEF i Svjetska banka. Nove projekte u ovoj oblasti su u 2009. godini pokrenuli Italija/IC, Japan/JICA, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, UK/DFID i USA/USAID.

Slika 3.1. Sastav donatora u sektoru dobre uprave i institucionalne izgradnje u razdoblju 2008.-2009.



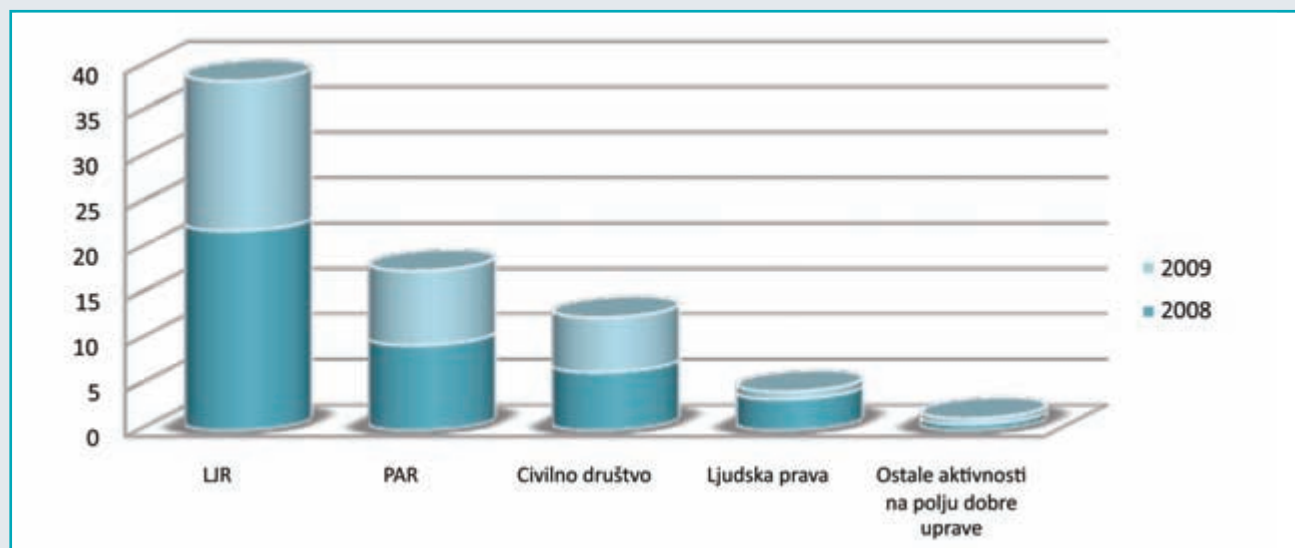
Ukupna izdvajanja članova DCF za sektor *dobre uprave i institucionalne izgradnje* u 2008. godini iznosila su 42,05 milijuna eura. Donatori su, dosad, u 2009. godini izdvojili 59,75 milijuna eura, uključujući popis projekata za 2009. godinu u iznosu od 27,5 milijuna eura. Svjetska banka je svoja izdvajanja u 2008. i 2009. godini osigurala u obliku zajmova. Iznosima prezentiranim u grafikonima 3.1, 3.2 i 3.3 nije obuhvaćen popis projekata EC za 2009. Ako se ovaj popis projekata uzme u obzir, postaje jasno da je ovo jedan od sektora, koji privlači sve veću potporu međunarodne zajednice.

Slika 3.2. Promjene u izdvajanjima donatora za sektor dobre uprave i institucionalne izgradnje u razdoblju 2006.-2009.



Grafikon 3.3. ukazuje da većinu donatorskih sredstava dobivaju podsektor zakonodavne i reforme pravosuđa i PAR. Ovim će podsektorima i pored toga u skoroj budućnosti biti potrebna dodatna izdvajanja, kako bi mogli provesti Strategiju reforme javne uprave i Strategiju reforme pravosuđa. Trebalo bi na umu imati da, premda izgleda da međusobno povezani sektori *civilnog društva* i *ljudskih prava* ne dobivaju dostatna finansijska sredstva (u usporedbi s drugim podsektorima u oblasti *dobre uprave*), oni potporu često dobivaju kao popratni učinak aktivnosti donatora u drugim oblastima. Tako primjerice, projekte koje u oblastima *obrazovanja*, *mladeži* ili *spolne jednakopravnosti*, financiraju donatori, često provode domaći NGO-i, čime se jača civilno društvo, te u određenim slučajevima promiču i pitanja vezana za ljudska prava.

Slika 3.3. Sastav podsektora u sektoru dobre uprave i institucionalne izgradnje u razdoblju 2008.-2009.
(milijuna eura)



Zakonodavna i reforma pravosuđa

Više od polovice pomoći donatora u 2008. i 2009. godini bila je namijenjena podsektoru zakonodavne i reforme pravosuđa. Ova činjenica ukazuje na posvećenost međunarodnih agencija ovom području reformi. Kako bismo izbjegli preduga opisivanja, nećemo detaljno navoditi konkretne projekte za koje su donatorske organizacije u 2008. i 2009. godini osiguravale pomoć.

Austrija/ADC je u 2008. godini osiguravala potporu Sudu BiH, s posebnim fokusom na uspostavu i funkcioniranje Odjela za ratne zločine, kao i financiranje međunarodnih sudaca.

Tijekom iste godine, UNDP je okončao projekt podrške Odjelu za ratne zločine. UNDP je obučavao pravne stručnjake po pitanju promicanja njihove neovisnosti i profesionalnosti. Oba su projekta bila dijelom ukupnih nastojanja domaćih vlasti i međunarodne zajednice kao podrška uspostavi specijaliziranih odjela za ratne zločine pri Sudu BiH i Tužiteljstvu BiH.

USA/USAID je u 2008. i 2009. godini djelovao u istoj oblasti osiguravajući sredstva za suce i tužitelje privremeno dodijeljene Sudu i Tužiteljstvu BiH zaduženim za pomoć u istraživanju, kaznenom gonjenju i suđenju ratnim zločincima i pojedincima uključenim u organizirani kriminal i korupciju. USA/USAID-ov stalni pravni savjetnik je sucima, tužiteljima i drugom pravnom osoblju iz cijele države osiguravao mogućnosti obuke i edukacije. USA/USAID je nastavio provedbu svog projekta *Razvitak sektora pravosuđa*, kojemu je cilj jačanje Visokog sudbenog i tužiteljskog vijeća (HJCP), potpora državnom Ministarstvu pravde, te uspostava ujednačenih politika i prakse u sudbenoj upravi kako bi se osiguralo da se pravna pitanja procesuiraju i rješavaju učinkovito i pravično. Projekt *Jačanje zakonodavstva*, koji je okončan 2008. godine imao je za cilj jačanje institucionalnih kapaciteta Parlamentarne skupštine BiH uz povećanje javnoga sudjelovanja u procesu izrade i usvajanja legislative. USA/USAID je u 2009. godini osiguravao i stalnog pravnog savjetnika Tužiteljstvu BiH kako bi se promicali kapaciteti za kazneno gonjenje slučajeva trgovine ljudima, ratnih zločina i privrednog kriminala.

I Norveška je sudjelovala u financiranju Ureda registrara Odsjeka I za ratne zločine i Odsjeka II za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju kaznenoga i prizivnog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine, kao i Posebnoga odjela za ratne zločine te Posebnoga odjela za organizirani kriminal, privredni kriminal i korupciju Tužiteljstva Bosne i Hercegovine. Norveška je u 2008., putem Fondacije Konrad Adenauer, pružala pomoć u izradi Komentara na Ustav BiH. Pored toga, Norveška je finansijski pomagala Ured visokog predstavnika i posebnog predstavnika Europske unije (OHR) te Policijsku misiju Europske unije (EUPM). **Nizozemska** je, slično tomu, pružala potporu Uredu registrara Suda BiH, kao i financirala jednog međunarodnog suca za potrebe Odjela za ratne zločine Suda BiH.

Na sličan je način **Španjolska/AECID** pomagala izabranim domaćim institucijama, poput već spomenutoga Ureda registrara i Udruzi tužitelja/Udruženju tužilaca u BiH. **Švicarska/SDC/SECO**, UNDP i **Španjolska/AECID** su kroz zajedničko djelovanje nastojali osigurati podršku domaćim kapacitetima u domeni tranzicijske pravde (TJ), kroz razvijanje svijesti javnosti o značaju tranzicijske pravde, produbljivanje partnerstva institucija vlasti i civilnog društva i osiguravajući inpute za *Državnu strategiju za rad na predmetima ratnih zločina*.

Kanada/CIDA je u 2008. godini nastavila raditi na uključivanju civilnog društva u dijalog o politikama javnoga djelovanja, te provedbu programa kroz razvijanje kapaciteta za pružanje usluga i zastupanje u sektorima *vladavine prava, zdravstva i obrazovanja*. Ovaj je donator osiguravao i angažman kanadskih eksperata ministarstvima. Kanadski projekt *Reforma pravosuđa na Balkanu* osigurao je podršku za izradu metodologije monitoringa i procjene u okviru Ministarstva pravde BiH i po pitanju zakonodavnih inicijativa u konkretnim pravnim oblastima. U okviru ovog projekta Kanada/CIDA je osigurala podršku razvijanju kapaciteta obuke u pravosuđu, te radila na jačanju djelotvornosti pravosuđa kroz ciljne sudove. Kanada/CIDA je osiguravala i potporu reformi zatvorskog sustava, području za koje su domaće institucije navele da je financijska potpora u ovoj domeni nedostatna. *Program balkanske lokalne inicijative*, koji je započeo 2004. godine je nastavljen i u 2008. i 2009. godini, a cilj mu je doprinijeti uspostavi na potrebe osjetljivijih, odgovornijih i kompetentnijih domaćih institucija vlasti u BiH, Srbiji i Crnoj Gori.

EC je 2008. godine počeo provedbu četiri nova projekta u podsektoru zakonodavne i reforme pravosuđa s fokusom na konkretne institucije. Tako se, primjerice, kroz projekt *Sustav upravljanja slučajevima* nastojalo ojačati kapacitete sudaca, tužitelja i pravnih savjetnika za djelotvornije upravljanje slučajevima. **Nizozemska** je, također, nastavila pružati potporu projektu *Informacijsko-komunikacijske tehnologije/sustav upravljanja slučajevima* namijenjenom sudovima i tužiteljstvima.

Sukladno svom prethodnom angažmanu u domeni zakonodavne i reforme pravosuđa, **Francuska** je u 2008. godini osiguravala pomoć Koordinacijskoj skupini zaduženoj za provedbu Strategije maloljetničkog pravosuđa kroz osiguravanje stručnih znanja i obuke, kako bi se njenim članovima pomoglo u provedbi *Strategije protiv maloljetničkog prijestupništva u BiH za period 2006.-2010. godine*. Komponenta koja se odnosila na obuku bila je namijenjena edukaciji sudaca i tužitelja.

Njemačka je u 2008. godini osiguravala savjetodavnu funkciju u svezi s aktivnostima izrade zakona u domeni građanskog prava i proceduralnog prava u svezi s građanskim. Putem *Otvorenog regionalnog fonda za pravnu reformu u Jugoistočnoj Europi (SEE)* Njemačka je nastojala ojačati zakonodavnu i reformu pravosuđa kroz organiziranje EU konferencija, te edukaciju djelatnika u pravosuđu, potporu usklađivanju trgovačkog prava i prekograničnog priznavanja i provedbe sudskih odluka, promicanje zaštite potrošača, kao i druge aktivnosti kojima se pomagalo regionalnoj integraciji BiH i Jugoistočne Europe.

Slično tome **Italija/IC** se fokusirala na inkorporiranje svoje potpore sektoru zakonodavne i reforme pravosuđa u BiH u širim okvirima jačanja zakonodavstva i pravosuđa u cijeloj regiji.

Švedska/SIDA je financirala privremeno dodijeljene stručnjake u domeni ratnih zločina te osiguravala potporu statističkim institucijama BiH u izgradnji kapaciteta općenito te po pitanju metodologije istraživanja - anketa. Zajedno s Austrijom i GTZ-om, Švedska/SIDA je nastavila osiguravati potporu modernizaciji sustava zemljišne uprave u BiH. Namjera je bila pomoći uvođenju potpuno operativnog i suvremenog sustava zemljišne uprave u zemlji, uključujući i zemljišne knjige i katastar. Švedska/SIDA je ulagala napore na razvitku i provedbi IKT sustava upravljanja slučajevima u svim sudovima i tužiteljstvima BiH, s namjerom da se pravosudni sustav učini učinkovitijim i transparentnijim. Švedska/SIDA je izdvajala i sredstva za zajedničko financiranje Suda BiH.

Švedska/SIDA se pridružila i naporima u borbi protiv korupcije kroz osiguravanje kontinuirane potpore Centru za istraživačko novinarstvo. Putem Švedskog helsinškog odbora za ljudska prava, Švedska, SIDA je pomagala i drugim NGO-a u BiH.

Nizozemska je sredstva namijenila lokalnim organizacijama civilnog društva kako bi se ugroženim skupinama osigurala besplatna pravna pomoć, za jačanje građanskog aktivizma u BiH u procesima tijekom i nakon izbora te za potporu alternativnom rješavanju sporova. **UK/DFID** je u ovoj oblasti financirao projekt koji je bio usmjeren na smanjenje maloljetničke delinkvencije u BiH. I **UNICEF** je ovaj problem identificirao kao jedan od gorućih, te je u 2008. započeo provedbu projekta potpore reformi sustava maloljetničkog pravosuđa kao i razvijanju referalnih mehanizama u BiH po pitanju spolno zasnovanog nasilja i nasilja nad i iskorištavanja djece.

Novi član DFC-a, Mađarska je u 2008. godini počela osiguravati podršku procesu ustavnih reformi.

Reforma javne uprave

Nizozemska, **Švedska/SIDA** i **UK/DFID** su u 2008. i 2009. godini nastavili financirati PAR fond.

Švicarska/SDC/SECO kroz *Projekt dobre uprave u oblasti zaštite voda i okoliša*, podržava lokalne vlasti i civilno društvo u boljem upravljanju vodom i sanaciji okoliša u 17 općina u sjeverozapadnoj Bosni. Ovaj projekt je primjer međusektorskog pristupa, s obzirom na to da uključuje javnu upravu, lokalne vlasti i institucije civilnog društva u rješavanju problema okoliša.

U 2008. godini **Evropska komisija** je osigurala tehničku podršku i opremu za e-Vladu i i Agenciju za državnu službu za uspostavu zajedničkog statističkoga IT sustava u BiH, kao i vozila za Ured za zakonodavstvo Vijeća ministara BiH, Ured za razmatranje žalbi BiH i Agencije za javne nabavke BiH.

Evropska komisija, zajedno s UNDP-om, Nizozemskom i Norveškom podržava jačanje planiranja, analitičkog rada i upravljanja javnim dobrima definiranjem, osiguravanjem i institucionaliziranjem organizacijskih i ljudskih potencijala za strateško planiranje i razvijanje politika, kao i promicanje povezanosti planiranja i proračuna ministarstava na državnom i entitetskim razinama.

U 2008. godini **UK/DFID** je implementirao drugu fazu projekta promicanja javne uprave, koji cilja na poboljšanje sustava javne uprave u BiH kroz široki spektar aktivnosti, uključujući jačanje procedura i sustava planiranja ljudskih potencijala, uvođenje novih procedura za procjenu učinka, i povezivanje administracije na državnom i entitetskim razinama.

UK/DFID i **Švedska/SIDA** uvidjele su da se Ured koordinatora za reformu javne uprave (PARCO) kroz Fond za reformu javne uprave ne može prijaviti za izgradnju vlastitih kapaciteta. Zato su ovi donatori osigurali dodatnu financijsku potporu za PARCO i potrebe razvika kapaciteta na entitetskoj razini.

U 2008. godini, **USA/USAID** je završio petogodišnji projekt obuke u općinskim ograncima političkih stranaka. Ovaj je projekt unaprijedio i suradnju između organizacija civilnog društva i političkih stranaka.

Nekolicina su drugih donatora također, kroz manje projekte, podržavali podsektor reforme javne uprave. **Španjolska/AECID** je Agenciji za sigurnost hrane BiH pružala podršku u usvajanju europskih standarda, a promovirala je i korištenje e-vlade kroz Agenciju za državnu službu. **Španjolska/AECID** podržava i Direkciju za europske integracije kako bi se unaprijedilo upravljanje sredstvima iz fondova EU. **Austrija/ADC**, **Francuska**, **Njemačka** i **Italija/IC** su također implementirale projekte u ovom podsektoru, fokusirajući se na prijenos znanja i iskustava i financiranje studijskih posjeta dužnosnika lokalnih institucija.

UNDP je tijekom 2008. godine podržavao PAR nastavljajući rad na razvitku opsežnog sustava e-Vlade u Vijeću ministara BiH kao i implementaciju sustava za upravljanje javnim donacijama (GRMS) u ministarstvima financija na državnoj, te entitetskoj razini. UNDP je osiguravao i podršku za inicijativu *e-Jugoistočna Europa*. UNDP nastavlja pomagati državnom PAR koordinatore u provedbi Akcijskog plana – poglavlja koje se odnosi na upravljanje ljudskim potencijalima u oblasti obuke u državnoj službi. UNDP je, zajedno s Europskom komisijom pripremio dokument koji sadrži zajedničko stajalište međunarodne zajednice o popisu stanovništva. UNDP i UNFPA zajednički su podupirali napore na jačanju kapaciteta statističkih institucija u BiH kako bi ih pripremile za provedbu popisa u 2011. godini. Švedska/SIDA je i u 2009. godini rezervirala sredstva za pripremu popisa 2011. godine.

U nastojanju da osigura održivost dva ključna aspekta PAR procesa u BiH, u razdoblju 2009.-2011. **UK/DFID** će osiguravati tehničku pomoć državnoj, entitetskim i kantonalnim vladama na daljoj institucionalizaciji i produbljivanju procesa planiranja proračuna. Kroz *Projekt koordinacije i efikasnosti pomoći* UK/DFID, također, podržava uspostavu i usvajanje funkcionalnog sustava koordinacije pomoći, kako bi se olakšao razvitak i promicanje procesa planiranja i upravljanja vanjskim fondovima sukladno razvojnim prioritetima BiH.

USA/USAID je u 2009. godini započeo novi projekt koji ima za cilj olakšavanje koordinacije između državnog i parlamenata u FBiH kao i promicanje odnosa s izbornom bazom i povjerenja građana u parlamentarne skupštine u BiH.

Razvitak civilnog društva

Donatori u sektoru civilnog društva u 2008. i 2009. godini bili su: Kanada/CIDA, Mađarska, Italija/IC, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švicarska/SDC/SECO i USA/USAID.

U 2008. godini **USA/USAID** je završio četverogodišnji *Program partnerskog građanskog zastupanja (CAPP) II*, koji je doprinio lokalnim organizacijama civilnog društva u jačanju kapaciteta zastupanja, izgradnje saveza odnosno koalicija, njihove uloge kao tzv. 'watchdoga' odnosno kontrolora i korektiva u odnosu na institucije vlasti te kapaciteta potrebnih za zadovoljavanje potreba građana kroz obrazovanje i pružanje usluga. Oslanjajući se i nadograđujući na uspjehe ovog programa, USAID je započeo i njegovu drugu fazu kroz koju se nastoji odgovoriti na najznačajnije izazove društva BiH u razvitku. Kroz ovaj program osiguravat će se direktni podgrantovi lokalnim NGO-ima, kako bi mogle provoditi kampanje zastupanja, istraživanje i 'watchdog' aktivnosti, u ključnim strukturnim, političkim, društvenim i ekonomskim reformama u BiH, bitnim za približavanje BiH EU integracijama i poboljšanje života građana BiH; pružiti obuku i tehničku pomoć lokalnim NGO partnerima; nastaviti nadgledati i ocjenjivati rad vlasti u BiH s aspekta učinkovitosti. U 2008. godini, USA/USAID je nastavio svoje aktivnosti na uspostavi poticajnog okvira za održivi razvitak nevladinog sektora (NGO sektora) kroz partnerstva s institucijama vlasti na svim razinama. Trogodišnja inicijativa – *Održivost NGO sektora*, koju je implementirao Centar za promociju civilnog društva (CCSP) ima za cilj promicanje zakonskog i regulativnog okvira za NGO-e, povećavanje financijske održivosti NGO-a; povećavanje javne potpore civilnom društvu i jačanje kapaciteta CCSP kao organizacije za posredovanje u uslugama.

Nizozemska je u 2008. godini nastavila pružati potporu sektoru civilnog društva u BiH kroz niz aktivnosti, primjerice uspostavom Fonda za civilno društvo kako bi se unaprijedio profil sektora civilnog društva i kapaciteti postojećih NGO. OSCE je, pak, u 2008. implementirao projekt *Mobilizacija i edukacija glasača*, koji se fokusirao na ponovnu registraciju bivšeg stanovništva Srebrenice, obučavao izborne dužnosnike i opću kampanju poticanja glasača da izađu na izbore. Nizozemska je pomagala i istraživačko novinarstvo i nastojala promicati regionalnu suradnju organizacija civilnog društva u BiH i drugim zemljama na Balkanu.

Španjolska/AECID se pak orijentirala na jačanje sindikata kao i na promicanje uloge Roma u društvu kroz implementaciju pilot- projekta koji bi olakšao uključivanje Roma na tržište rada.

Mađarska je odabrala da u 2008. godini radi na uključivanju mladih ljudi u društveni dijalog omogućujući im da otvoreno diskutiraju o pitanjima poput tolerancije i problemima vezanim za EU integracije.

Italja/IC je u 2009. godini pokrenula dva projekta - prvom je namjera jačanje partnerstva BiH sa drugim zemljama Jugoistočne Europe. Poduzet će se širok spektar različitih aktivnosti, uključujući izgradnju institucija i istraživanje, jačanje uloge saveza općina na Balkanu, „kulturni turizam“ i omogućavanje prekogranične suradnje u poduzetništvu.

U 2009. godini, **Švicarska/SDC/SECO** predložila je inicijativu kroz koju će se razmotriti uspostava fondacije za društvenu uključenost, koja bi podržavala jačanje uloge organizacija civilnog društva u rješavanjima pitanja društvene uključenosti i pitanjima vezanim za pristupanje EU.

Ljudska prava i ostali podsektori

Sredstva su za podsektor ljudskih prava izdvajali i brojni drugi donatori kroz angažman organizacija civilnog društva kao agencija zaduženih za provedbu svojih projekata. Tako se, primjerice, različitim pitanjima vezanim za ljudska prava EC bavio kroz pomoć domaćim NGO-ima u rješavanju ove vrste problema. Drugi, pak, donatori, poput Norveške, izabrali su da se pitanjima ljudskih prava u BiH bave kroz financiranje projekata koje su provodile norveški ili međunarodni NGO-i te druge međunarodne organizacije.

Strategije sektora

Strategija reforme javne uprave je usvojena prije tri godine. Godinu kasnije je, kao potpora u provedbi ove strategije uspostavljen Fond za reformu javne uprave. Monitoring i evaluaciju provedbe Strategije reforme javne uprave provodi isključivo PARCO. Većina donatora je pozitivno ocijenila napredak u provedbi Strategije.

Strategija zakonodavne i reforme pravosuđa, usvojena u lipnju 2008. godine je bila prva strategija u BiH koja je prošla cijeli proces javnih konzultacija. Od Strategije koja se odnosi na razdoblje od 2008. do 2012. očekuje se rješavanje sljedećih pitanja: pravosuđa, izvršenja kaznenih sankcija, pristupa pravdi, potpore ekonomskom razvitku, uspostava djelotvornih organizacijskih struktura i usklađivanje propisa s Europskom Unijom. Donatori su se pozitivno izrazili o ovoj Strategiji, kao o moćnom instrumentu za planiranje i monitoring. Očita je međutim, određena zabrinutost u smislu dosadašnjeg tempa odnosno brzine provedbe Strategije.

Kako smo već spomenuli, u 2008. godini je došlo i do usvajanja *Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina*. Ministarstvo pravde BiH i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH rade na izradi *Strategije tranzicijske pravde*. UNDP je pružao podršku izradi obje navedene strategije. Donatori su pohvalili angažman organizacija civilnog društva u radu na izradi *Strategije tranzicijske pravde* koji još traje. U 2008. godini je uspostavljeno i Koordinacijsko tijelo za praćenje provedbe *Strategije protiv maloljetničkog prijestupništva u BiH* (2006.-2010.) koju je Vijeće ministara BiH usvojilo 2006. godine.

U vrijeme pisanja ovog izvješća pitanja ljudskih prava potpadala su pod Aneks VII Daytonskog mirovnog sporazuma (DPA). MHRR je u 2008. godini izradilo *Revidirani nacrt strategije Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa VII DPA*, koja je trenutno u procesu usvajanja u Parlamentarnoj skupštini BiH.

Koordinacija rada donatora

Ulogu predsjedatelja sastanaka koordinacije donatora u oblasti PAR je, prije dvije godine, preuzeo PARCO. Od tada se ovi sastanci redovito održavaju svaka tri mjeseca. Sastanci za cilj imaju omogućiti kako domaćim, tako i međunarodnim akterima, razmjenu informacija u svezi s njihovim aktivnostima u ovoj oblasti. Pored sastanaka kojima predsjedava PARCO, sastanke održavaju i Upravni odbor Fonda za reformu javne uprave, ali i drugi upravni odbori projekata. Zahvaljujući bliskoj i djelotvornoj suradnji, u oblasti reforme javne uprave nema preklapanja i dupliranja aktivnosti.

Značajan napredak po pitanju koordinacije rada donatora ostvaren je i u sektoru zakonodavne i reforme pravosuđa. Sektor za strateško planiranje, koordinaciju pomoći i europske integracije (SSPACEI) u Ministarstvu pravde BiH je sazivao redovite tromjesečne sastanke donatora. U posljednje su vrijeme na ovim sastancima sudjelovali i predstavnici ministarstava pravosuđa s entitetske i kantonalne razine. Intervjuirani su donatori pohvalili sve veću samostalnost SSPACEI u pripremi ovih sastanaka.

Koordinaciju u oblasti civilnog društva teže je realizirati s obzirom da brojne međunarodne agencije blisko surađuju s domaćim NGO-ima, tako što ih u svoje projekte uključuju kao partnere zadužene za njihovu provedbu. Pa ipak, što se izgradnje kapaciteta i druge vrste potpore razvitku civilnog društva tiče, Veleposlanstvo Kraljevine Nizozemske je uspostavilo Koordinacijsku skupinu za civilno društvo. Ova je skupina najprije bila neformalna ali se sada sastaje redovito, dok se u ulozi predsjedatelja rotiraju članovi skupine. Sudionici ove Koordinacijske skupine njenu neformalnost ističu kao jedan od ključeva njezina uspješnog djelovanja.

Pristup koordinaciji rada donatora u oblasti ljudskih prava se proteklih godina nije mijenjao. Koordinacijski sastanci se odvijaju uglavnom na ad hoc osnovi, odnose se na pojedinačne projekte i uglavnom su bilateralni. Pa ipak, u posljednjih dvije godine se, posebno u oblasti prava povratnika, aktivnost između MHRR-a i donatora koji osiguravaju pomoć ovom sektoru povećala. Slično tome, sve je djelotvornija i koordinacija među relevantnim akterima koji djeluju na planu inkorporiranja pitanja jednakopravnosti spolova u sve politike javnoga djelovanja (tzv. gender mainstreaminga).

Buduće aktivnosti

Sektor dobre uprave i institucionalne izgradnje može potaknuti, kako komparativni napredak u reformskim procesima, tako i trajnu pozornost međunarodnih agencija. Još uvijek, međutim, postoje pitanja u kojima je potrebno pružiti neprekidnu potporu. U oblasti reforme javne uprave, nakon provedbe *horizontalnih* reformi (Akcijski plan I) fokus se preusmjerava na *vertikalne* (Akcijski plan II). Pored prepoznate potrebe za daljnjom podrškom u provedbi zakonodavne i pravosudne reforme, donatori namjeravaju dati doprinos i u radu novoosnovanih institucija poput entitetskih *krim-centara* i odgovarajućih *krim-laboratorija*.

Donatori k tome podršku namjeravaju osigurati i u osjetljivim pitanjima poput popisa, inicijativa u domeni borbe protiv korupcije, kao i ustavne reforme. Međunarodne su agencije prepoznale i potrebu za jačanjem kapaciteta domaćih institucija za provedbu istraživanja o domaćinstvima. Pouzdani statistički podaci će vlastima i donatorima osigurati empirijsku osnovu za daljnji angažman u ovom sektoru.

Zaključak

U 2008. i 2009. godini nastavljena je kontinuirana potpora od strane donatora koji su sudjelovali u reformskim procesima u sektoru *dobre uprave i institucionalne izgradnje* u BiH. Premda su ukupna financijska sredstva koja su se izdvajala za ovaj sektor proteklih nekoliko godina smanjivala, sve veća potpora koja se osigurava kroz projekte EC kompenzira povlačenje nekih od donatora. Institucije BiH su preuzele daleko veću odgovornost nad reformskim procesima u ovome sektoru, a očekuje se da će ovaj proces u budućnosti dalje jačati.

I donatori i domaće institucije su, međutim, stekle dovoljno iskustva – što je temelj na kojemu mogu planirati svoje daljnje aktivnosti u BiH. Najbolji primjeri iz prakse mogu se iskoristiti kao činjenična osnova za daljnje procese reformi u oblasti *dobre uprave i institucionalne izgradnje*.

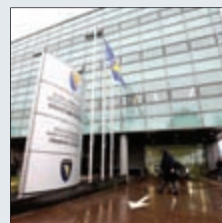
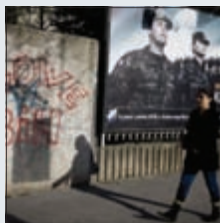
Globalna ekonomska kriza predstavlja izazov, kako za domaće, tako i za međunarodne aktere, posvećene jačanju administrativnih kapaciteta. Ovaj izazov, također, služi i kako bi se relevantni akteri motivirali da se fokusiraju na osjetljiva pitanja kojih se nisu doticali tijekom protekloga desetljeća. Uz znakove da je kraj krize možda na vidiku, od nastojanja na reformama očekuje se da posluže zemlji u godinama koje dolaze.

Poglavlje 4

Sektor prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti

DCF donatori aktivni u sektoru tijekom 2008. – 2009. godine	Austrija/ADC, Kanada/CIDA, Francuska, Njemačka, Mađarska, Italija/IC, Japan/JICA, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, USA, EC, UNDP, UNICEF
Ostale ključne međunarodne organizacije (IO)	Agencija Kraljevine Danske za upravljanje u izvanrednim situacijama (DEMA), Policijska misija Europske unije (EUPM), Međunarodni fond za deminiranje i pomoć žrtvama mina (ITF), Ured visokoga predstavnika i posebnog predstavnika Europske unije (OHR), Snage Europske unije (EUFOR), Sjedište Sjevernoatlantskoga saveza u Sarajevu (NHQSa), Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OSCE)
Ključni partneri među institucijama vlasti	Ministarstvo sigurnosti BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo obrane BiH, Obavještajno-sigurnosna agencija BiH (OSA), Agencija za istrage i zaštitu (SIPA), Ministarstvo unutarnjih poslova FBiH, Ministarstvo unutrašnjih poslova RS, Međunarodno povjerenstvo za nestale osobe (ICMP)
Ukupna izdvajanja DCF donatora za potrebe sektora u 2008. i 2009. godini	2008.: 32,7 milijuna eura 2009.: 21,88 ¹⁷ milijuna eura
Sektorske strategije	<i>Bijela knjiga obrane BiH; Strategija za rad policije u zajednici u Bosni i Hercegovini; Strategija integriranoga upravljanja granicama u Bosni i Hercegovini; Strategija u oblasti imigracije i azila i Akcioni plan za razdoblje od 2008. do 2011. godine; Državna strategija za nadzor nad opojnim drogama, sprečavanje i suzbijanje zlouporabe opojnih droga u Bosni i Hercegovini za razdoblje od 2009–2013. godine; Strategija Bosne i Hercegovine za borbu protiv terorizma za razdoblje od 2006. do 2009. godine; Strategija i akcioni plan kontrole malokalibarskoga oružja i lakog naoružanja (SALW) u Bosni i Hercegovini za razdoblje od 2008. do 2012. godine; Strategija protuminskoga djelovanja BiH za razdoblje od 2009. do 2019. godine.</i>
Koordinacija rada donatora	Postoje ad hoc inicijative u pogledu koordinacije aktivnosti. Donatori su, međutim, veoma zadovoljni svojom suradnjom sa domaćim akterima.

¹⁷ Uključujući tu i projekte u postupku razmatranja kod EC za 2009. godinu, u ukupnom iznosu od 0,14 milijuna eura.



Pregled

U ovom poglavlju bit će razmatrana tri podsektora u okviru sektora prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti. U okviru podsektora reforma sektora sigurnosti i civilno upravljanje izgradnjom mira vršit će se razmatranje reformi obrane i policije, civilne zaštite i reagiranja na izvanredne situacije, kao i aktivnosti civilnoga upravljanja izgradnjom mira. Sljedeći podsektor bavi se pitanjima upravljanja kadrovskim resursima (primjerice, pitanjima reintegracije demobiliziranih vojnika), te imovinskim pitanjima (primjerice, kontrolom malokalibarskoga oružja i lakog naoružanja i municije). Treći podsektor daje pregled aktivnosti u svezi s posljedicama kontaminacije minama u Bosni i Hercegovini (BiH).

U području reforme obrane nisu zamijećeni veći izazovi tijekom 2008. i 2009. godine. U središtu pozornosti i dalje su bili zadovoljavanje standarda NATO-a i približavanje konačnome članstvu u NATO-u. Oružane snage BiH trenutačno imaju 10.000 vojnika. U području reforme policije zamijećena su pozitivna dešavanja tijekom 2008. i 2009. godine, usljed postizanja političkoga konsenzusa i usvajanja propisa o reformi policije. Dva su presudna zakona, i to *Zakon o neovisnim i nadzornim tijelima policijske strukture Bosne i Hercegovine* i *Zakon o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine*, dovela do stvaranja pravnoga okvira za uspostavu policijskih struktura na državnoj razini. Postojeći zakoni izmijenjeni su i dopunjeni kako bi se osiguralo njihovo usuglašavanje s postupkom reforme policije. Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja, Agencija za školovanje i usavršavanje kadrova i Agencija za policijsku potporu, počele su sa radom. Vijeće ministara BiH (CoM) usvojilo je *Odluku o sjedištu novih policijskih agencija*, imenovalo ravnatelje i zamjenike ravnatelja, te osiguralo sredstva iz državnoga proračuna za provedbu ove Odluke. *Državna strategija rada policije u zajednici*, koja je izrađena 2007. godine, uz potporu UK/DFID-a i Švicarske/SDC-a/SECO-a, usvojena je 2008. godine. *Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu* usvojen je 2008. godine.

U području civilne zaštite i reagiranja na izvanredne situacije zamijećen je napredak tijekom 2008. i 2009. godine, pretežno u području razvitka pravnoga i institucijskog okvira. U svibnju 2008. godine, usvojen je *Okvirni zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća*. Ovim zakonom, na državnoj razini, Ministarstvu sigurnosti BiH (MoS) povjerava se koordinacijska uloga, te se propisuje definiranje sustava zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća zakonima entiteta i Brčko distrikta BiH. U ožujku 2009. godine, Vijeće ministara BiH usvojilo je odluku o uspostavi Koordinacijskoga odbora. Međutim, usljed nedostatka suvremene opreme i nedovoljne obučenosti, institucije BiH još uvijek nisu u potpunosti spremne odgovoriti na prirodne i tehnološke nesreće. U cilju rješavanja navedenih problema, Vijeće ministara BiH usvojilo je metodološki okvir procjene rizika na državnoj razini. Vlasti BiH počele su sa izradom državnoga pravnog okvira za upravljanje u izvanrednim situacijama, sukladno Akcionom Hyogo okviru za razdoblje od 2005. do 2015. godine¹⁸, pod nazivom: *Izgradnja otpornosti naroda i zajednica na katastrofe*, čiji je potpisnik i BiH. Osim toga, u travnju 2009. godine održan je *XVIII. regionalni sastanak na temu Inicijative za pripravnost i spremnost u obrani od katastrofa u Jugoistočnoj Europi*.

Jedna od najtrajnijih i najopasnijih tekovina rata od 1992. do 1995. godine u BiH, jeste široka rasprostranjenost malokalibarskoga oružja i lakog naoružanja (SALW) i municije. U *Studiji UNDP-a o malokalibarskome oružju u BiH* navodi se podatak da oko 19% građana BiH posjeduje SALW, te da 16% (ili 495,000 domaćinstava) posjeduje navedeno oružje bez dozvole. Od završetka rata, više je osoba u BiH poginulo zbog zlorabe SALW-a, nego zbog mina. Tijekom 2007. godine, Ministarstvo obrane BiH provelo je niz inspekcijskih pregleda na terenu i procijenilo da je ukupno 100,661 komada SALW-a i između 25,000 i 30,000 tona municije višak i da u budućnosti neće biti potrebno Oružanim snagama BiH. Osim toga, građani i okruženje u neposrednoj blizini trenutačnih depoa za skladištenje municije, uključujući i skladišta Vitezita, izloženi su riziku. U početku je oružje uništavano eksplozijom, no takav je postupak loš za okoliš, te je doveo do posljedica po građane, biljni i životinjski svijet. Međutim, tijekom 2007. i 2008. godine, u okviru provedbe *Projekta kontrole i redukcije malokalibarskoga i lakog oružja i municije (SACBiH)*, čiju je realizaciju financiralo više donatora, uništena je značajna

¹⁸ *Akcioni Hyogo okvir* obvezuje države na uspostavu održivih mehanizama i kapaciteta potrebnih za smanjenje rizika od nesreća, te na poduzimanje mjera kojima se osigurava davanje prioriteta mjestima aktivnostima planiranja i koordinacije upravljanja u izvanrednim situacijama, kao i na uspostavu mehanizama za smanjenje rizika od nesreća. Njegov je cilj značajno umanjiti gubitak života, društvenih, ekonomskih i ekoloških dobara, koji su posljedica nesreća u državama i zajednicama do 2015. godine.

količina municije primjenom alternativnih metoda. Tijekom 2008. godine, izvršeno je deaktiviranje više od 3,600 tona nestabilne municije, te je uništeno više od 95,000 komada SALW-a.

U području zakonodavstva, Parlamentarna skupština BiH je, u lipnju/srpnju 2009. godine usvojila dva važna zakona. To su *Zakon o prijevozu opasnih materija*, koji je sada sukladan s propisima EU i *Zakon o kontroli kretanja oružja i vojne opreme*. Uz stvaranje sigurnoga okruženja, ovi su zakoni važni i za ispunjenje kriterija potrebnih za liberalizaciju viznoga režima. Drugi navedeni Zakon od posebnog je značaja, budući da propisuje pitanja prijenosa nadležnosti sa Snaga Europske unije (EUFOR) na institucije u BiH. Ovim se Zakonom stvara puna odgovornost za procese i osjećaj "vlasništva" lokalnih institucija nad kontrolom kretanja oružja i vojne opreme u BiH. U lipnju 2009. godine, CoM BiH usvojilo je *Strategiju i akcioni plan za SALW u BiH za razdoblje od 2008. do 2012. godine*. Revidirana Strategija za razdoblje od 2008. do 2012. godine ima za cilj jačanje kapaciteta BiH za uništenje viškova, provedbu propisa o kontroli SALW-a, te podizanje razine svijesti građana o opasnostima vezanima uz SALW i mogućem utjecaju uništenja SALW-a na zdravlje ljudi i okoliš.

CoM BiH imenovalo je radnu skupinu koja je zadužena za izradu prijedloga *Zakona o oružju BiH*. UNDP je pružio tehničku pomoć u radu navedene radne skupine, a prijedlog zakona izrađen je u ožujku 2008. godine. Zakon je prihvatilo CoM BiH i trenutno je u parlamentarnoj proceduri. Prijedlog *Zakona o oružju u BiH* sukladan je s Direktivom Vijeća EU, broj: 91/477/EEC o nabavci i posjedovanju oružja.

Viškovi SALW-a i municije nisu jedine tekovine rata iz 1990.-tih godina. BiH je trenutno i dalje jedna od država u kojoj je kontaminacija minama na najvišem stupnju, u odnosu na sve ostale države Jugoistočne Europe (SEE). Ukupna površina na kojoj se sumnja na prisutnost mina zauzima više od 1,500 km², a procjenjuje se da postoji 220,000 komada mina i neeksplozivnih ubojnih sredstava. Prema odredbama Konvencije iz Ottawe¹⁹, država bi trebala biti očišćena od mina do 2009. godine. Međutim, BiH je podnijela zahtjev za produženjem od deset godina, koji je i odobren.

Aktivnosti uklanjanja mina u nadležnosti su Ministarstva civilnih poslova BiH (MoCA). Centar za uklanjanje mina u BiH (BiH MAC) je tehničko tijelo Povjerenstva za deminiranje pri MoCA, odgovorno za dugoročnu provedbu aktivnosti uklanjanja mina i eliminiranje opasnosti od mina u BiH. Trenutno je u postupku donošenje izmjena i dopuna Zakona o deminiranju. Izvršena je evaluacija *Strategije protuminskoga djelovanja u BiH*, koja pokriva razdoblje od 2005. do 2007. godine, te je donesen novi strateški plan za sljedećih deset godina (2009. do 2019. godine). CoM BiH je, u travnju 2009. godine, usvojilo novu *Strategiju protuminskoga djelovanja u BiH za razdoblje od 2009. do 2019. godine*. Nova Strategija predviđa da će BiH biti očišćena od mina do 2019. godine, bez incidenata povezanih s minama i uz punu integraciju žrtava mina u društvo.

Zakonom Republike Srpske (RS) o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju invalida, pruža se potpora zapošljavanju osoba s invaliditetom, uključujući tu i žrtve mina. Ovim Zakonom pruža se potpora ne samo osobama s invaliditetom, već i poduzećima koja zapošljavaju te osobe posredstvom Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje invalida. Vlada Federacije BiH (FBiH) izradila je nacrt sličnoga zakona, no još nije došlo do njegova usvajanja.

Ovaj sektor primio je 4,27% od ukupnoga iznosa službene razvojne pomoći (ODA) tijekom 2008. godine, te 5,98% od ukupnoga, do sada izdvojenog iznosa za 2009. godinu (izuzev projekata u postupku razmatranja EC za 2009. godinu).

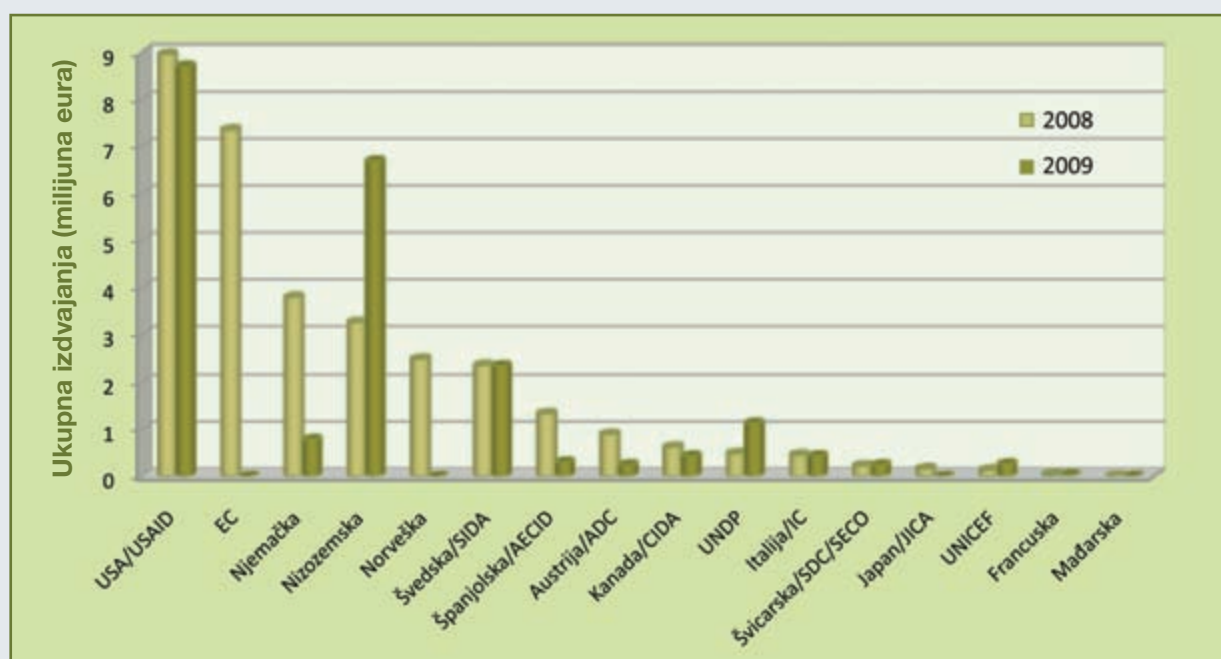
Aktivnosti donatora u 2008. i 2009. godini

U okviru Forum za koordinaciju donatora (DCF), donatori koji su se aktivno bavili prevencijom i rješavanjem sukoba, mirom i sigurnošću tijekom 2008. i 2009. godine, bili su: Austrija/ADC, Kanada/CIDA, Francuska, Njemačka, Mađarska, Italija/IC, Japan/JICA, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, USA, EC, UNDP, i UNICEF. Među navedenim donatorima, Norveška i Japan/JICA još uvijek nisu izvršili doznaku sredstava za potrebe realizacije projekata u oblasti prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti za 2009. godinu.

Ukupna izdvajanja članova DCF-a za sektor prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti u 2008. godini iznosila su 32,7 milijuna eura, a u 2009. godini 21,88 milijuna eura do sada (uključujući tu i projekte za 2009. godinu, u postupku razmatranja kod EC, u ukupnom iznosu od 0,15 milijuna eura), i sva su bila u obliku grantova.

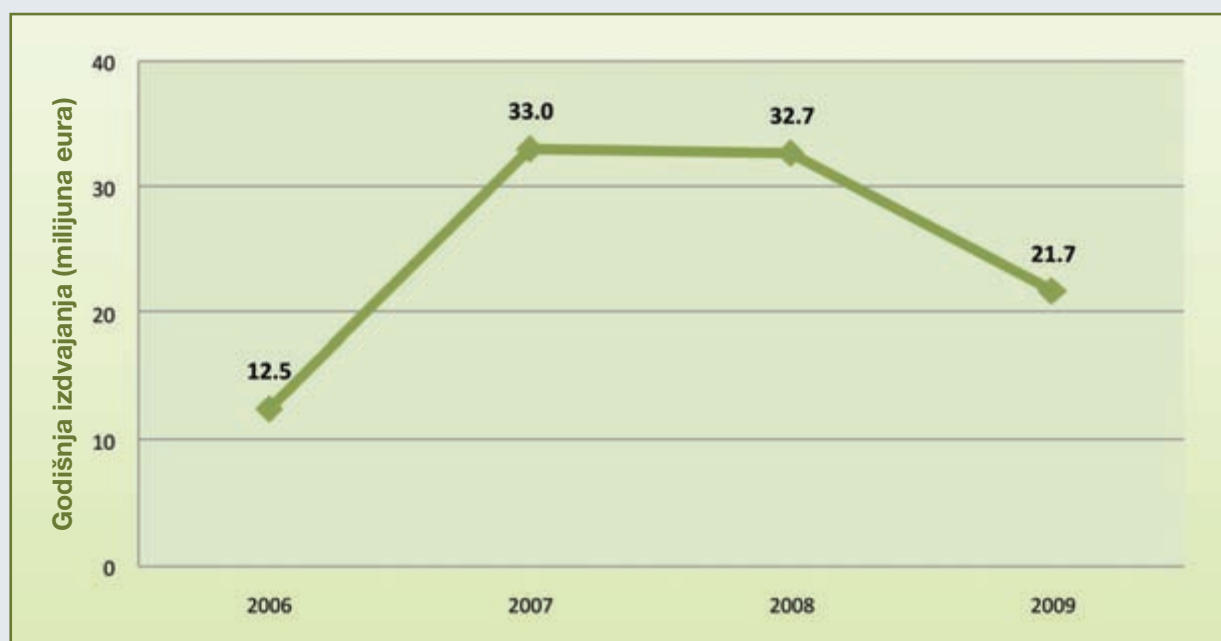
¹⁹ Sporazumom iz Ottawe (također poznat i pod nazivom *Konvencija o zabrani korištenja, skladištenja, proizvodnje i prijenosa protupješačkih mina i o njihovu uništenju*) zabranjuje se uporaba protupješačkih mina širom svijeta.

Slika 4.1. Sastav donatora u sektoru prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti u razdoblju 2008.-2009.



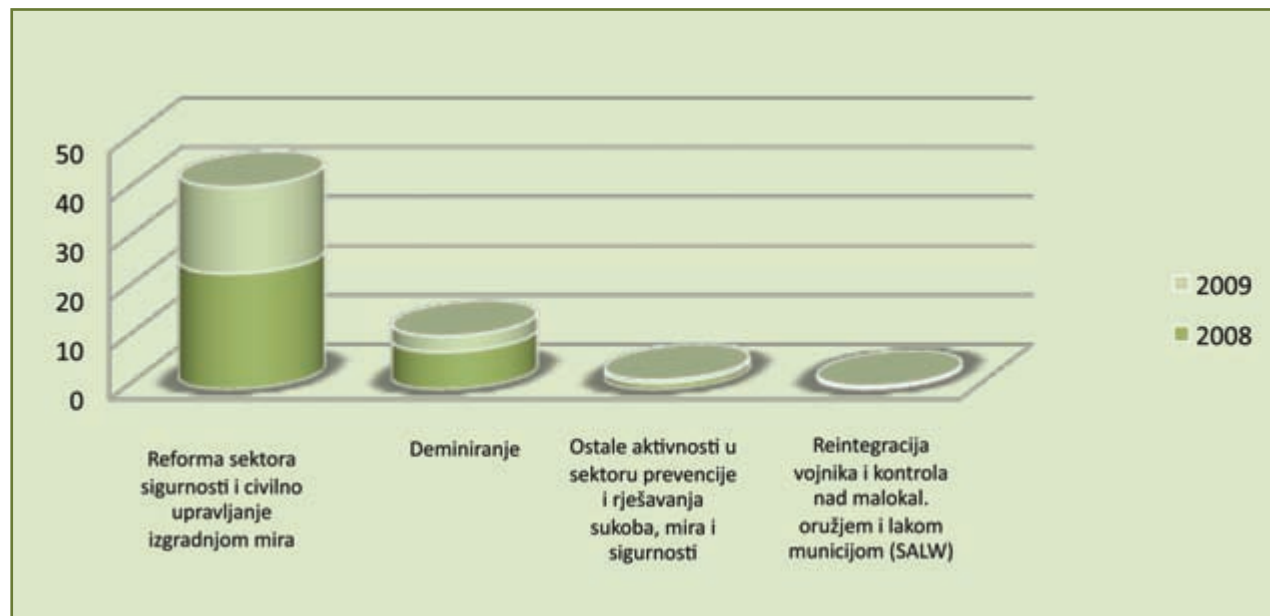
Financiranje sektora umanjeno je u razdoblju od 2007. do 2009. godine. Iako brojke za 2009. godinu ukazuju na smanjenje iznosa ODA, može se desiti da donatori izdvoje dodatna sredstva za potrebe sektora tijekom godine.

Slika 4.2. Promjene u izdvajanjima donatora u sektoru prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti u razdoblju 2006.-2009.



Kao što se vidi na slici 4.3., veći dio potpore donatora za potrebe sektora prevencije sukoba, izdvojen je za potrebe podsektora reforme sektora sigurnosti i civilno upravljanje izgradnjom mira.

Slika 4.3. Sastav podsektora u sektoru prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti u razdoblju 2008.-2009. (milijuna eura)



Reforma sektora sigurnosti i civilno upravljanje izgradnjom mira

Tijekom 2008. i 2009. godine, donatori DCF-a koji su pružili potporu radu podsektora reforme sektora sigurnosti i civilnoga upravljanja izgradnjom mira bili su: Austrija/ADC, Francuska, Njemačka, Mađarska, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Nizozemska, Norveška, USA, EC, UNICEF i UNDP. Podsektor reforme sektora sigurnosti i civilnoga upravljanja izgradnjom mira sastoji se od četiri područja, i to: reforme obrane, reforme policije, civilne zaštite i odgovora na izvanredne situacije i civilne izgradnje mira.

Reforma obrane

NATO-ovi programi *Partnerstvo za mir* (PfP) i *Individualni akcioni plan partnerstva* (IPAP) usmjeravaju procese reforme obrane u BiH.

USA je i dalje članica DCF-a najaktivnije uključena u reformu obrane tijekom 2008. i 2009. godine. Vlada USA-a snosi troškove angažiranja savjetnika u okviru Ministarstva obrane BiH (MoD) i pruža pomoć u obuci i opremanju Oružanih snaga BiH. Savjetnici MoD-a pružaju tehničku pomoć u ustroju Oružanih snaga BiH. Ovaj donator također pruža vojnu opremu jedinicama osposobljenim za sudjelovanje u operacijama Koalicije. Dodatna sredstva Vlade USA-a izdvajaju se za profesionalno usavršavanje oficira i civilnih djelatnika MoD-a u području pružanja potpore ispunjenju zahtjeva NATO-ovog programa PfP.

Reforma policije

Tijekom 2008. i 2009. godine, potporu reformi policije pružili su sljedeći donatori: Austrija/ADC, Francuska, Mađarska, Norveška, Španjolska/AECID, Švicarska/SDC/SECO, USA i EC.

Od 2006. godine, **Austrija/ADC** organizira obuku za Graničnu policiju BiH i Državnu agenciju za istrage i zaštitu (SIPA). Do 2009. godine, implementirano je 19 modula obuke, uključujući tu module o istražiteljskim tehnikama, sprečavanju trgovine ljudima i ilegalne imigracije, međunarodnim istražiteljskim skupinama, pranju novca, zaštiti svjedoka, itd. Obuku članova rukovodnih struktura MoS BiH i SIPA-e izvodili su stručnjaci Ministarstva unutarnjih poslova Austrije, a troškovi obuke pokriveni su sredstvima iz proračuna **Švicarske/SDC-a/SECO-a**. Teme obuke odnosile su se na brojna pitanja poput pravilnoga raspolaganja vremenom, rješavanja sukoba, vještina pregovaranja, vještina obavljanja razgovora sa zaposlenima, informacijskih tehnologija, upravljanja procesima i kvalitetom, izrade strategija u području javne uprave i upravljanja projektima.

Tijekom 2008. i 2009. godine, **Francuska** je organizirala studijski posjet za policajce i pružila pomoć u prenošenju znanja i iskustva djelatnicima MoS BiH. Slično tomu, tijekom 2008. godine, **Mađarska** je pružila pomoć policijskim strukturama, te isporučila dresiranog psa i pružila dodatnu obuku, kako za psa, tako i za djelatnike Granične policije BiH.

Tijekom 2008. godine, Norveška je pružila potporu reformi policije davanjem svog financijskoga doprinosa radu Policijske misije Europske unije (EUPM) u BiH. Norveška je također pružila pomoć u provedbi projekta pod nazivom: *Obrazovanje za građansku hrabrost*, čiji je realizator organizacija građanskoga društva *Gariwo per la Foresta Mondiale*.

Tijekom 2008. i 2009. godine, Španjolska/AECID pružila je potporu radu Granične policije BiH organiziranjem obuke i isporukom opreme za djelatnike Granične policije BiH. Isti donator, također, provodi i projekt jačanja laboratorija za kriminalističku obradu u BiH, u okviru kojega provodi obuku i isporučuje opremu za potrebe entitetskih ureda.

Tijekom 2008. i 2009. godine, Švicarska/SDC/SECO je nastavila provedbu trogodišnjega projekta pod nazivom *Rad policije u zajednicama u Bosni i Hercegovini*. Cilj ovoga projekta je jačanje povjerenja građana u državne institucije, kao i popravljivanje njihove predodžbe o radu policije. Konačni cilj je uspostaviti model koji se može primjenjivati u cijeloj državi. Švicarska/SDC/SECO izvodi obuku na temu upravljanja radom policije u zajednici za djelatnike policije, nositelje visokoga i srednjeg policijskog čina.

USA su sudjelovale u reformi policije tijekom 2008. i 2009. godine, prvenstveno kroz realizaciju dva projekta. Projekt pod nazivom: *Kontrola izvoza i sigurnost granice* potiče vlade država domaćina i pomaže im u usvajanju, izmjenama i provedbi propisa o kontroli izvoza, sukladno prihvatljivim međunarodnim standardima. U okviru ove inicijative također se izvodi obuka i pruža oprema za institucije nadležne za provedbu zakona koje se bave praćenjem, otkrivanjem i prevencijom trgovine oružjem za masovno uništenje, vojnom opremom i robom dvostruke namjene. Drugi projekt nosi naziv: *Pomoć agencijama koje se bave provedbom zakona*. U okviru realizacije navedenoga projekta, USA su izvodile obuku za dužnosnike policijskih snaga u područjima krivotvorenja novca, korištenja uređaja za forenzičku obradu dokaza, naprednoga uzimanja otisaka prsta, naprednoga nadzora, sigurnosti svjedoka, istraživanja krivičnih djela u vezi s opojnim drogama, istraživanja mjesta zločina nakon eksplozije, dječje pornografije, koordinacije krivičnoga pravosuđa, informacijskih sustava, ponašanja u sudnici i vodstva i upravljanja na visokoj razini. Američki su savjetnici nastavili pružati pomoć u radu SIPA-e, MoS BiH, Ministarstva unutrašnjih poslova RS i Granične policije BiH.

Tijekom 2008. godine, EC je dala doprinos reformi policije realizacijom niza različitih aktivnosti, od isporuke opreme policijskim snagama u BiH, jačanja kapaciteta Direkcije za identifikaciju građana i zaštitu osobnih podataka, do izgradnje objekata za prihvrat ilegalnih useljenika u BiH i ostalih.

Civilna zaštita i odgovor na izvanredne situacije

Samo nekolicina donatora provodi aktivnosti koje su u izravnoj vezi s pitanjima od značaja za civilnu zaštitu i odgovor na izvanredne situacije. Tijekom 2007. i 2008. godine, Austrija/ADC je dala doprinos realizaciji projekta pod nazivom: *Sustav ranoga upozoravanja u BiH*, koji provodi i financira UNDP od 2000. godine. Kroz ovu inicijativu vrši se praćenje specifičnih pokazatelja krize, s ciljem pružanja pomoći u predviđanju mogućih kriza i izbjegavanju sukoba. Za realizaciju projekta koriste se resursi UNDP-a, Fonda otvoreno društvo i Austrije/ADC-a, kako bi se snosili troškovi provedbe ispitivanja mišljenja građana i gospodarstvenika, kao i vršila analiza podataka u svezi s političkom, institucijskom i gospodarstvenom stabilnošću, poslovnim okruženjem, prihodima i socijalnoj skrbi, socijalnoj uključenosti, međunarodnim odnosima, kao i pitanjima javne i osobne sigurnosti.

UNDP također pruža potporu brojnim inicijativama u okviru realizacije svoga projekta pod nazivom: *Izgradnja kapaciteta države za smanjenje rizika od prirodnih nesreća i drugih katastrofa*. UNDP pruža svoju pomoć u realizaciji različitih nastojanja usmjerenih na jačanje sustava BiH za prevenciju krize i upravljanje u izvanrednim situacijama. Primjerice, UNDP je pružio potporu realizaciji dviju radionica u cilju izrade prijedloga *Okvirnoga zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u BiH*. UNDP također sudjeluje u inicijativama pripravnosti i spremnosti na obranu od katastrofa, posredstvom *Globalnoga programa za identifikaciju rizika* (GRIP)²⁰, sa sjedištem u Ženevi.

Tijekom 2008. i 2009. godine, EC je sudjelovala u izradi Inicijative za pripravnost i spremnost u obrani od katastrofa u Jugoistočnoj Europi, te radila na izradi državnog *Okvirnoga zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća*.

Francuska radi u domeni spremnosti na obranu od nesreća, u suradnji sa MoS BiH. Tijekom 2008. i 2009. godine, Francuska je organizirala studijske posjete za vatrogasce, te pružila pomoć u prijenosu znanja i iskustva Ministarstvu sigurnosti BiH.

²⁰ GRIP je izravnoj korelaciji s prioritetnim područjem 2 Akcionog Hyogo okvira, pod nazivom: utvrđivanje, procjena i praćenje rizika. Iako je njegov realizator UNDP, struktura GRIP-a odražava sudjelovanje više aktera, budući da se radi o skupu usklađenih aktivnosti koje doprinose realizaciji zajednički usuglašenih zadataka. Program je službeno pokrenut 2007. godine na prvoj sjednici Globalne platforme za smanjenje rizika od nesreća, a usvojen je u okviru ISDR sustava u cilju pružanja potpore praćenju aktivnosti širom svijeta, kako bi se utvrdili i pratili rizici od nesreća.

Civilna izgradnja mira

Nastojanja u domeni civilne izgradnje mira usmjerena su na borbu protiv trgovine ljudima i dječje pornografije, izgradnju mira i prevenciju sukoba kroz zaštitu najugroženijih zajednica (posebno osoba s invaliditetom), promicanje dijaloga i uključivanja u općinama sa povratničkim stanovništvom, traženje i identifikiranje nestalih osoba, te pružanje potpore konsolidiranju mirovnih procesa kroz ispunjenje Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a, br: 1325, o ženama, miru i sigurnosti.

Obzirom na to da ovo područje zahvata više sektora, brojni su donatori i projekti koji se spominju i u drugim dijelovima izvješća, a koji također sadrže elemente od značaja za civilnu izgradnju mira. Prema tome, ovdje navodimo samo neke aktivnosti međunarodnih agencija koje se tiču izgradnje mira.

Tijekom 2008. godine, **Njemačka** je osigurala financijska sredstva za rad *Centra za kulturu dijaloga – Koledža ujedinjenog svijeta u Mostaru*, u cilju uspostave knjižnice referentne literature za mladež u Mostaru, uz korištenje informatičkih resursa. Brojni su predavači bili pozvani da održe predavanja i organiziraju seminare. U okviru realizacije ovoga projekta, organizirane su brojne manifestacije, poput modela zasjedanja skupštine Ujedinjenih naroda za učenike škola u BiH, te dramske i muzičke manifestacije na temu kulture dijaloga. Također su organizirane i posjete učenika škola iz drugih dijelova BiH Mostaru i Koledžu ujedinjenog svijeta. Informacije o aktivnostima centra dostupne su građanima.

U 2008. i 2009. godini, **Nizozemska** je pružila potporu realizaciji *Projekta neformalnoga obrazovanja nezaposlenih mladih osoba u regiji Srebrenica*. Ovom inicijativom potiče se sudjelovanje mladih osoba u radu njihovih lokalnih zajednica. Nizozemska je također financirala rad *Koledža ujedinjenog svijeta i Inicijativu međunarodne mature* u cilju povezivanja mladeži iz BiH sa međunarodnim strukturama. U okviru *Projekta socijalnoga smještaja u BiH*, zadovoljene su neke od najurgentnijih potreba povratnika, kroz uključivanje organizacija građanskog društva u proces reforme.

U 2008. godini, **Norveška** je pružila potporu realizaciji nekoliko inicijativa, koje su također od značaja za domenu civilne izgradnje mira. Ministarstvo vanjskih poslova Norveške pružilo je potporu radu Istraživačko-dokumentacijskog centra u BiH od njegova osnutka, 2004. godine. Glavni cilj projekta pod nazivom: *Ljudske žrtve od 1991. do 1995. godine*, koji je financirala Norveška, bio je da se ustanovi točan broj žrtava rata. Projekt pod nazivom: *Nansen škola pomirenja*, usmjeren je na ostvarenje pomirenja i dijaloga u lokalnim zajednicama. U području civilne izgradnje mira, Norveška je također financirala projekt pod nazivom: *Tutti 2008*, u okviru kojega je dat poticaj pomirenju na lokalnoj razini, kroz muziku. Slično tome, projekt pod nazivom: *Otvorena škola nogometa*, koji su zajednički financirali **Švedska/SIDA** i Norveška, imao je za cilj stvaranje pretpostavki za pomirenje kroz zabavu i ekipne športove.

U 2008. i 2009. godini, **Španjolska/AECID** je pružila potporu realizaciji brojnih inicijativa koje doprinose civilnoj izgradnji mira. Primjerice, u okviru realizacije projekta pod nazivom: *Izgradnja mira i prevencija sukoba kroz zaštitu najugroženijih zajednica, uz poseban naglasak na osobe s invaliditetom*, bit će izgrađena dva centra za osobe s invaliditetom. Cilj projekta je pružiti pomoć u reintegraciji osoba s invaliditetom u domeni terapije, društvenoga života, rada, školovanja i u drugim domenama, te korisnicima usluga vratiti nadu i dostojanstvo. Projekt pod nazivom: *Promicanje dijaloga i sudjelovanja općina u kojima žive povratnici* potiče dijalog između predstavnika građanskih udruga, čime se sprečava sukob, te podiže stupanj sigurnosti i suživota. Postoji još jedan projekt koji realizira Španjolska/AECID, a koji unapređuje mirovni proces kroz ostvarenje Rezolucije UN-a broj: 1325, koja je posvećena ženama, miru i sigurnosti.

Tijekom 2008. godine, **USA/USAID** počele su implementaciju projekta pod nazivom: *Održive intervencije u domeni borbe protiv trgovine ljudima u BiH*. Cilj ove inicijative je proširiti aktivnosti obrazovanja na temu nezakonite trgovine u cjelokupnome sustavu srednjoškolskoga obrazovanja u BiH, te tim aktivnostima obuhvatiti i djecu koja se ne školuju, kao i promicati programe reintegracije žrtava, putem pružanja obuke za socijalne radnike.

Projekt koji se odnosi na više sektora, pod nazivom: *Poboljšanje kulturalnoga razumijevanja u BiH (MDG-F)*, čija se realizacija financira kroz Španjolski MGD UNDP fond, a koji implementiraju **UNDP** i **UNICEF**, ima za cilj jačanje razumijevanja između pripadnika različitih kultura na razini zajednica, jačanje razvitka kulturnoga stvaralaštva i promicanje uvažavanja različitosti. Tijekom 2009. godine, **UNICEF** je također počeo implementaciju programa pod nazivom: *Obrazovanje na temu izvanrednih situacija i tranzicije nakon krize*, u okviru kojega se razrađuju strategije mirnoga rješavanja sukoba.

Tijekom 2008. godine, **EC** je pokrenula projekt pod nazivom: *Mladi zagovornici mira u istočnoj Bosni i Hercegovini*, koji se realizira u općinama Bratunac, Srebrenica i Vlasenica. Korisnici projekta su tri NGO koje okupljaju mlade ljude i koje aktivno rade u domeni izgradnje mira, a koje zajednički imaju ukupno 90 aktivista dobi između 15 i 30 godina.

Konačno, tijekom 2008. i 2009. godine, Međunarodno povjerenstvo za nestale osobe (ICMP) primilo je potporu u radu od brojnih donatora, i to: Njemačke, Španjolske/AECID-a, Švedske/SIDA-e, Nizozemske, USA/USAID-a i EC.

Reintegracija vojnika i kontrola malokalibarskoga oružja i lakog naoružanja (SALW) i municije

Tijekom 2008. i 2009. godine realiziran je samo jedan projekt, za koji je potporu dala **Nizozemska**, a u okviru kojega su zadovoljene potrebe viška djelatnika Oružanih snaga. Projekt pod nazivom: *Reintegracija djelatnika Oružanih snaga BiH* dao je doprinos Fondu NATO/PIF.

Projekt *kontrole i redukcije malokalibarskoga i lakog naoružanja i municije u BiH (SACBiH)*, koji je realizirao **UNDP**, zajednički su financirali **Španjolska/AECID**, **Nizozemska**, **EC** i **UNDP**. Realizacija projekta počela je 2005. godine, a njegov je cilj bio osigurati poduzimanje koordiniranih mjera od strane međunarodnih aktera u cilju uspostave učinkovitoga sustava kontrole SALW-a i sigurnoga uništenja municije u cilju smanjenja rizika, povezanih sa velikim količinama SALW-a i municije u BiH. U okviru ovoga projekta radi se na jačanju institucijskih kapaciteta za kontrolu SALW-a, kroz profesionalno usavršavanje i prijenos znanja i iskustva djelatnicima vladinih institucija u rješavanju izazova povezanih sa SALW-om, uništenju postojećih viškova SALW-a i municije i uspostavu kapaciteta za demilitarizaciju i uništenje, kako bi BiH bila pružena pomoć u uništenju viškova i nestabilnih zaliha municije. Projekt SACBiH također pruža potporu aktivnostima jačanja svijesti kroz medijske kampanje na razini cjelokupne države, organiziranje okruglih stolova i partnerstvo sa NGO-ima koje okupljaju žene. Projekt SACBiH od posebnog je značaja, budući da aktivnosti koje se provode u okviru njegove implementacije nisu štetne po okoliš, te jačaju gospodarstvo na lokalnoj razini.

Tijekom 2009. godine **UNICEF** je pokrenuo projekt pod nazivom: *Malokalibarsko oružje i prevencija nasilne uporabe oružja*, u okviru kojega će se pružiti tehnička pomoć, te logistička i financijska potpora domaćim i međunarodnim akterima u izradi pristupa i jačanju kapaciteta za kontroliranje rizika povezanog sa malokalibarskim oružjem. Cilj projekta je osigurati odgovor na probleme u svezi s malokalibarskim oružjem koji će biti utemeljen na dokazima i na pravima djeteta, pomoći djeci i članovima zajednica u odabranim općinama u vršenju procjene rizika, izraditi akcijske planove smanjenja rizika od zlouporabe malokalibarskog oružja na razini zajednice, razviti svijest o opasnosti među stanovništvom, te provesti i druge srodne aktivnosti.

USA kontinuirano sudjeluju u pružanju potpore domaćim institucijama u uništenju SALW-a i municije, a nedavno su dale doprinos u iznosu od 390,000 američkih dolara, u cilju pružanja potpore Oružanim snagama BiH u uništenju nestabilne municije. **EC** trenutačno priprema drugu fazu SACBiH projekta. Za potrebe daljeg uništenja municije, bit će izdvojeno oko dva milijuna eura.

Programi uklanjanja mina

Donatori, koji su pružili potporu realizaciji aktivnosti deminiranja tijekom 2008. i 2009. godine, bili su: **Austrija/ADC**, **Kanada/CIDA**, **Njemačka**, **Mađarska**, **Italija/IC**, **Japan/JICA**, **Norveška**, **Španjolska/AECID**, **Švedska/SIDA**, **USA**, **EC**, **UNICEF** i **UNDP**.

Tijekom 2008. i 2009. godine, **Austrija/ADC** pružila je potporu realizaciji nekoliko projekata u podsektoru uklanjanja mina. Tri takva projekta imaju za cilj uklanjanje mina sa poljoprivrednog zemljišta i zemljišta na kojem se ponovno vrši naseljavanje stanovništva u nekoliko općina u BiH. Svi projekti koje realizira **Austrija/ADC** u domeni uklanjanja mina, također imaju za cilj pružanje potpore procesu povratka i davanje doprinosa društveno-ekonomskome razvitku navedenih regija. Odabir regija izvršen je u suradnji sa BHMACH-om. Ovaj donator također je isporučio opremu i vozila za BHMACH tijekom 2008. godine.

Kanada i **UNDP** realiziraju *Integrirani program protuminskoga djelovanja* od 2006. godine. Projektom se uspostavljaju veze između prioriteta u domeni uklanjanja mina i domaćih, dugoročnih planova ekonomskoga razvitka. Tri komponente projekta su: institucijska izgradnja kapaciteta, uklanjanje mina i pružanje operativne pomoći strukturama Oružanih snaga BiH koje se bave uklanjanjem mina.

Njemačka je također pružila potporu *Programu protuminskoga djelovanja* u BiH tijekom 2008. i 2009. godine. **Mađarska** je svoju pozornost usmjerila na evidentiranje minskih polja i aktivnosti podizanja razine svijesti. *Projekti izravnoga deminiranja*, koje je provodila **Italija/IC** tijekom 2008. i 2009. godine, za cilj su imali deminiranje brojnih područja zahvaćenih minama i neeksploziranim ubojnim sredstvima, kao i provedbu aktivnosti obrazovanja na temu opasnosti od mina među društvenim skupinama koje su izložene najvećem riziku. 2008. godine, **Japan/JICA** realizirao je svoj *Projekt deminiranja u Bosni i Hercegovini*. U 2008. godini, **Španjolska/AECID** je pružila potporu Oružanim snagama BiH u uklanjanju mina. Pomoć je uključivala organiziranje napredne obuke u Međunarodnom centru za humanitarno deminiranje i isporuku opreme. Tijekom 2009. godine, **Švedska/SIDA** će okončati realizaciju svoga *Projekta deminiranja*, koji je implementirao **UNDP**.

UNICEF-ov Integrirani program obrazovanja na temu opasnosti od mina i prevencije opasnosti od malokalibarskoga oružja ima za cilj pružanje tehničke i financijske potpore relevantnim ministarstvima, BHMACH-u, lokalnim i međunarodnim NGO-ima i zajednicama, kako bi osigurao da djeca, i ostali članovi zajednica smještenih u najteže pogođenim područjima, mogu procijeniti opasnost kojoj su izloženi i prepoznati rizično ponašanje, te izraditi i u praksi provesti odgovarajuće mjere.

UNDP već tradicionalno sudjeluje u pružanju potpore radu podsektora uklanjanje mina u BiH, kako kao donator, tako i kao agencija koja se bavi implementacijom. Zaključno sa 2009. godinom, više od dva milijuna četvornih metara je očišćeno od mina, a 9,500 komada oružja i 5,000 tona municije je uništeno. Osim toga, završeno je i jačanje kapaciteta Centra za uklanjanje mina. UNDP također pruža potporu u izradi *Strategije protuminskoga djelovanja* od 2004. godine, a u novije vrijeme i izradi prijedloga *Zakona o uklanjanju mina*. UNDP također pomaže Oružanim snagama, jačajući kapacitete njihovih struktura zaduženih za uklanjanje mina. Tijekom 2008. godine, UNDP je pomogao u deminiranju 700,000m² u lokalnim zajednicama u kojima postoji potencijal za razvitak poljoprivrede ili turizma.

Tijekom 2008. i 2009. godine rezultati koje je ostvarila EC u oblasti uklanjanja mina uključuju čišćenje područja zahvaćenih minama, zapošljavanje 90 osoba koje su bile žrtve eksplozija mina i podizanje razine svijesti o opasnosti od mina. Projekti koji su realizirani su: *Sudjelovanje zajednica i aktivnosti u svezi sa protupješaškim minama; Ekonomska i socijalna reintegracija preživjelih žrtava eksplozija mina u BiH i Potpora društveno-ekonomskoj reintegraciji žrtava eksplozija mina kroz kreiranje radnih mjesta u zajednicama u kojima je ostvaren značajan manjinski povratak*.

Uz navedene aktivnosti, četiri su donatora pružila potporu radu podsektora uklanjanje mina u BiH pružanjem izravne potpore u financiranju Međunarodnoga fonda za deminiranje i pomoć žrtvama mina (ITF²¹). Radi se o Austriji/ADC-u, Njemačkoj, Norveškoj i USA. ITF aktivno radi u domeni deminiranja, pomoći žrtvama mina, obuci i regionalnoj suradnji. U BiH, ITF angažira lokalna poduzeća, akreditirana za poslove deminiranja od strane BHMAC-a.

Ostalo

Uz navedene aktivnosti čijoj su realizaciji donatori pružili potporu u sektoru prevencije sukoba, postoje i brojni drugi projekti koji zavređuju pozornost. Primjerice, Norveška je pružila potporu prevenciji sukoba kroz *Norveški institut za međunarodne poslove*. Tijekom 2008. godine, Nizozemska je počela implementaciju projekta RECOM, koji za cilj ima pružanje potpore aktivnostima oporavka od konflikta na regionalnoj razini.

Strategije sektora

Bijela knjiga obrane BiH dokument je koji usmjerava reformu obrane. U ovome strateškom dokumentu navodi se da ključ ostvarenja kolektivne vojne sigurnosti BiH leži u njezinu pridruženju NATO savezu.

Strategija za rad policije u zajednici u Bosni i Hercegovini, čija je izrada okončana 2007. godine, uz potporu UK/DFID-a i Švicarske /SDC-a/SECO-a, usvojena je 2008. godine. Također su usvojene i *Strategija integriranoga upravljanja granicom u Bosni i Hercegovini* (usvojena u srpnju 2008. godine), *Strategija u oblasti imigracije i azila i akcioni plan za razdoblje od 2008. do 2011. godine* (usvojena u studenome 2008. godine) i *Državna strategija za nadzor nad opojnim drogama, sprečavanje i suzbijanje zlouporabe opojnih droga u Bosni i Hercegovini za razdoblje od 2009. do 2013. godine* (usvojena u ožujku 2009. godine). Osim toga, u budućnosti predstoji izrada dviju novih strategija, i to: *Strategije za borbu protiv organiziranoga kriminala* i *Strategije Bosne i Hercegovine za borbu protiv terorizma za razdoblje od 2006. do 2009. godine*. Također se planira i izrada *Strategije borbe protiv korupcije*.

U domeni osobne sigurnosti, zakonski okvir stvoren je donošenjem *Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih ili drugih nesreća u Bosni i Hercegovini*. Predviđa se i izrada *Državne strategije smanjenja rizika od nesreća*. Ministarstvo sigurnosti BiH provelo je procjenu rizika od nesreća, kako bi radilo na njegovom smanjenju.

U studenom 2008. godine, CoM BiH je utvrdilo *Strategiju u oblasti imigracije i azila i Akcioni plan za razdoblje od 2008. do 2011. godine*. Glavni cilj ove Strategije je izrada kvalitetnoga sustava upravljanja granicama, viznog režima, borbe protiv trgovine ljudima, te imigracije i azila, sukladno standardima EU. U lipnju 2009. godine, CoM BiH usvojilo je novu *Strategiju i Akcioni plan kontrole malokalibarskoga oružja i lakog naoružanja (SALW) u Bosni i Hercegovini za razdoblje od 2008. do 2012. godine*.

CoM BiH utvrdilo je *Strategiju protuminskoga djelovanja BiH za razdoblje od 2009. do 2019. godine* u travnju 2008. godine. Za potrebe realizacije ove nove Strategije protuminskoga djelovanja bit će potrebno izdvojiti oko 80 milijuna konvertibilnih maraka godišnje, kako bi, do 2019. godine, BiH mogla biti očišćena od mina. Donatori su se pozitivno izjasnili o objema strategijama, zbog realnoga pristupa rješanju problema, kao i zbog njihove procjene ranije ostvarenih rezultata, te budućih potreba u domeni financiranja i tehničke pomoći.

²¹ ITF je humanitarna, neprofitna organizacija, posvećena uklanjanju mina u regiji Jugoistočne Europe i svijetu.

Sukladno UN-ovom *Programu aktivnosti u domeni borbe protiv nezakonite trgovine oružjem* i *Strategiji EU o malokalibarskome oružju i lakom naoružanju (SALW strategija)*, imenovan je koordinacijski odbor, koji se sastoji od Ministarstva vanjskih poslova, MoS, MoD BiH, entitetskih ministarstava unutarnjih poslova, Državne granične službe, Ureda za koordinaciju s Interpolom/EUROPOL-om, SIPA-e, Državne granične službe (SBS) i Uprave za neizravno oporezivanje. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa izradilo je *Državnu strategiju i Akcioni plan kontrole malokalibarskoga oružja i lakog naoružanja (SALW) u Bosni i Hercegovini*. Vijeće Ministara utvrdilo je Državnu strategiju 2006. godine.

Koordinacija rada donatora

Zajednica donatora aktivnih u domeni sprečavanja sukoba uključuje brojne donatore izvan DCF-a, i to: Ured visokoga predstavnika i posebnog predstavnika EU (OHR), EUFOR, Sjedište Sjevernoatlantskoga saveza u Sarajevu (NHQSa), EUPM i Organizaciju za europsku sigurnost i suradnju (OSCE).

Domaće vladine institucije smatraju da su izdvojeni iznos i kvaliteta koordinacije u domeni sprečavanja sukoba bili adekvatni, s obzirom na to da su svi podsektori bili dovoljno uključeni. U ovom sektoru postoje brojni mehanizmi koordinacije rada donatora. Oni uključuju koordinacijske aktivnosti vojnih atašea, te Koordinacijski odbor za SALW. ITF funkcionira kao tijelo za koordinaciju rada nekih donatora uključenih u aktivnosti u domeni protuminskoga djelovanja.

Buduće aktivnosti

U svome godišnjem izvješću, MoS BiH utvrdilo je brojna područja u kojima je potrebna potpora. Služba za operativnu potporu pri SIPA-i ukazala je na potrebu uspostave dalje suradnje sa donatorima u domeni posebnih istraga, kao i u domeni jačanja kapaciteta i obuke timova na temu kompjuterske analize. SIPA-i je također potrebna obuka u domeni otkrivanja krivotvorenih dokumenata i utvrđivanja identiteta, objedinjavanja podataka o istragama u domeni trgovine ljudima i analize takvih podataka, uspostavi učinkovite suradnje s ostalim agencijama koje se bave borbom protiv trgovine ljudima, kao i učinkovitog prikupljanja podataka primjenom ispitivanja i obavijesnoga razgovora.

U domeni reforme obrane, potrebno je izvršiti poboljšanje informacijskih sustava, kako bi se omogućio bolji protok informacija i upravljanje podacima. U domeni civilne zaštite i odgovora na izvanredne situacije, potrebno je osigurati suvremenu materijalno-tehničku opremu, razviti svijest o sustavu zaštite i spašavanja, organizirati obuku kao i uspostaviti jedinstven informacijski sustav i uvesti u uporabu jedinstveni europski telefonski broj 112, u cilju povezivanja svih nadležnih tijela.

U domeni protuminskoga djelovanja, izazovi u budućnosti uključivat će smanjenje rizika od nesreća primjenom sigurnosnih mjera i procedura.

Zaključak

U sektoru prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti bilo je mnogo aktivnosti tijekom 2009. godine, uključujući tu: usvajanje zakonskih okvira, jačanje kapaciteta relevantnih domaćih aktera, uništenje viškova SALW-a i municije, te aktivnosti čišćenja mina. Ohrabrujući je i napredak ostvaren u domeni koordinacije rada donatora u oblasti eliminiranja posljedica rata i čišćenja mina, koji je rezultat sve češće primjene integriranoga pristupa ovim pitanjima od strane međunarodnih agencija. Čineći to, donatori ne samo da pomažu BiH u eliminiranju posljedica rata, koje predstavljaju ozbiljnu prijetnju sigurnosti ljudi, već time stvaraju i pretpostavke za ekonomski i lokalni razvitak, istovremeno štiteći okoliš. Medijske kampanje i inicijative u domeni podizanja razine svijesti također stvaraju povoljno okruženje za uspješnu provedbu reforme u domeni sigurnosti.

No, bez obzira na navedene pozitivne rezultate, i dalje postoji potreba za trajnim angažmanom u oblasti potpore svim područjima uključenima u sektor prevencije i rješavanja sukoba, mira i sigurnosti. Uz izraženiju odgovornost, odnosno "vlasništvo" lokalnih institucija nad procesima koji se odvijaju unutar ovoga sektora, te posvećenost donatora ostvarenju većega stupnja kolektivne i osobne sigurnosti u BiH, postoje razlozi za optimizam.

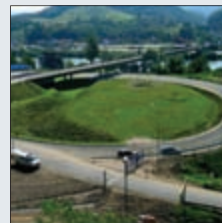
Poglavlje 5

Sektor infrastrukture

DCF donatori aktivni u sektoru tijekom 2008. – 2009. godine	Kanada/CIDA, Njemačka, Italija/IC, Japan/JICA, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, USA/USAID, EBRD, EC, EIB, Svjetska banka
Ostale ključne međunarodne organizacije (IO) i međunarodne financijske institucije (IFI)	Međunarodni monetarni fond (IMF), Ured visokoga predstavnika i posebnog predstavnika EU (OHR), Energetska zajednica, Transportni opservatorij Jugoistočne Europe (SEETO), Stalno tajništvo Koridora Vc
Ključni partneri među institucijama vlasti	Ministarstvo komunikacija i prometa BiH; Ministarstvo prometa i komunikacija FBiH; Direkcija za civilno zrakoplovstvo FBiH; Federalna direkcija za izgradnju, upravljanje i održavanje autocesta; Odjel za energetiku pri Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MoFTER); Ministarstvo energije, rudarstva i industrije FBiH; Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH; Ministarstvo privrede, energetike i razvoja RS; Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS
Ukupna izdvajanja DCF donatora za potrebe sektora u 2008. i 2009. godini	2008.: 399,60 milijuna eura, od čega je 15,19 milijuna eura u grantovima 2009.: 163,2422 milijuna eura, od čega je 11,82 milijuna eura u grantovima
Sektorske strategije	Srednjoročna razvojna strategije (koja više ne važi) koristi se kao smjernica. U tijeku je izrada novih razvojnih strategija na razini države. Okončana je izrada sektorskih strategija, ali se one još uvijek ne primjenjuju. Ne postoji sektorska strategija na razini cjelokupne države; Transport i skladištenje: okončana je <i>Strategija sektora transporta</i> na razini države; Komunikacije: ne postoji strategija na razini države; Proizvodnja i distribucija energije: ne postoji strategija na razini države; Vodoopskrba i sanitacija: u tijeku je pripremna faza izrade <i>Strategije upravljanja vodama</i> u oba entiteta; <i>BiH - Plana zaštite voda, Strateškoga plana za implementaciju EU UWWT Direktive</i> ; PPU kao koordinacijsko i rukovodno tijelo na razini države, inicirao je izradu <i>Zakona o zaštiti voda</i> (u FBiH 2006. godine, u RS 2006. godine), čija je primjena počela 2007. godine, sukladno odredbama Okvirne direktive o vodama; izrađeni su provedbeni propisi, prema odredbama <i>Zakona o vodama</i> . ²³
Koordinacija rada donatora	Ne postoji mehanizam koordinacije rada donatora koji se odnosi na cjelokupan sektor, iako donatori sudjeluju u neredovitim sastancima koji se sazivaju u cilju razmjene informacija

²² Uključujući 7,3 milijuna eura, koliko je u postupku razmatranja kod EC za 2009. godinu

²³ Regionalni sastanak visokih dužnosnika iz Jugoistočne Europe i zajednice donatora, Sarajevo 18. i 19. lipnja 2009. godine, BiH, MoFTER.



Pregled

Sektor infrastrukture sastoji se od podsektora: transport i skladištenje, komunikacija, proizvodnja i distribucija energije i vodoopskrba i sanitacija. Podsektor transport i skladištenje dalje je podijeljen na politiku transporta i rukovođenje administracijom; cestovni, željeznički, vodni i zračni transport i skladištenje.

Tijekom 2008. i 2009. godine, sektor infrastrukture bio je karakteriziran sve većim stupnjem međusobne povezanosti između aspekata zaštite okoliša i ekonomije i razvitka infrastrukture. Čin potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SAA) u lipnju 2008. godine,²⁴ kao prvi korak prema mogućem pridruživanju EU, također je utjecao na sektor infrastrukture i pristup donatora pružanju potpore tom sektoru.

Početak 2009. godine, BiH se suočila s prvim posljedicama globalne ekonomske i finansijske krize, kada je zabilježeno značajno smanjenje stope ekonomskoga rasta. Indirektni efekti ekonomske i finansijske krize također su utjecali na razvitak događanja u sektoru infrastrukture.

Institucijska struktura BiH također ima utjecaja na razvitak ovoga sektora. Komunikacije i transport zahtijevaju tijesnu koordinaciju među entitetima, na različitim razinama vlasti. Različito tempo procesa privatizacije u dva entiteta također se odrazio na raspoloživost domaćih sredstava financiranja za potrebe sektora infrastrukture.

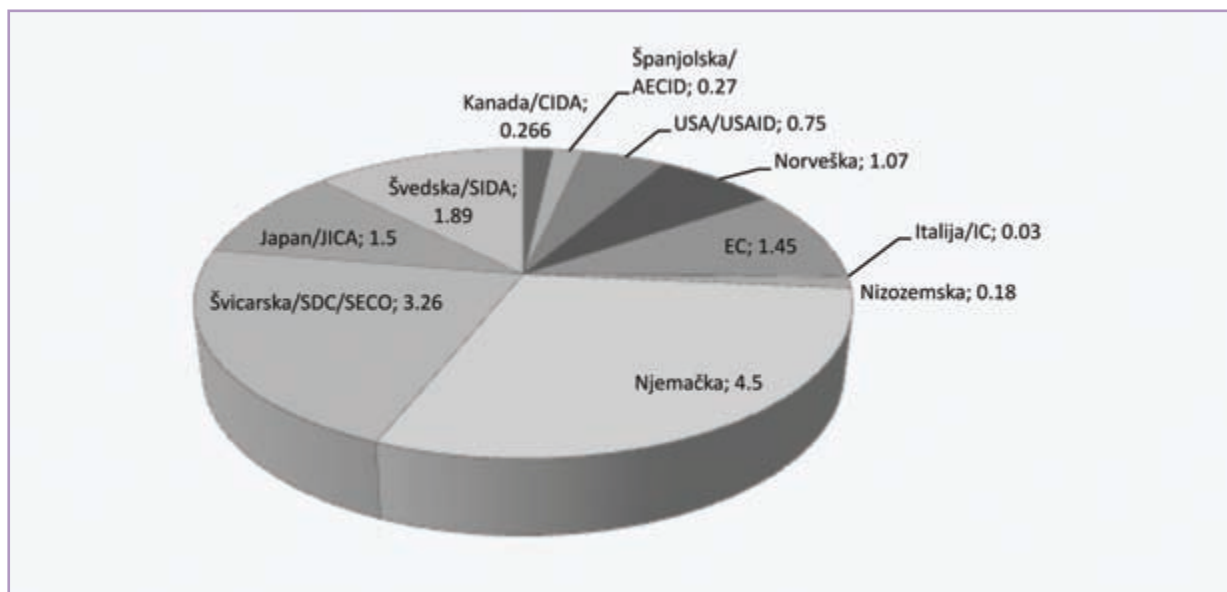
Ovaj sektor primio je 52,18 % od ukupnog iznosa službene razvojne pomoći (ODA) u 2008. godini, i ukupno 42,88 % od ukupnog, do sada izdvojenog iznosa ODA u 2009. godini (ne računajući projekte u postupku razmatranja kod EC za 2009. godinu).

Aktivnosti donatora u 2008. i 2009. godini

Donatori iz Foruma za koordinaciju donatora (DCF), koji su aktivno djelovali u sektoru infrastrukture tijekom 2008. godine, bili su: Kanada/CIDA, Njemačka, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, USA/USAID, EBRD, EIB, EC i Skupina Svjetske banke. Od navedenih agencija, EBRD, Italija/IC, Japan/JICA, Nizozemska i Norveška još uvijek nisu izvršile izdvajanje sredstava za potrebe projekata infrastrukture za 2009. godinu. Organizacije izvan DCF-a, kao što su Međunarodni monetarni fond (IMF) i Energetska zajednica, također su ostvarili značajan utjecaj na sektor infrastrukture.

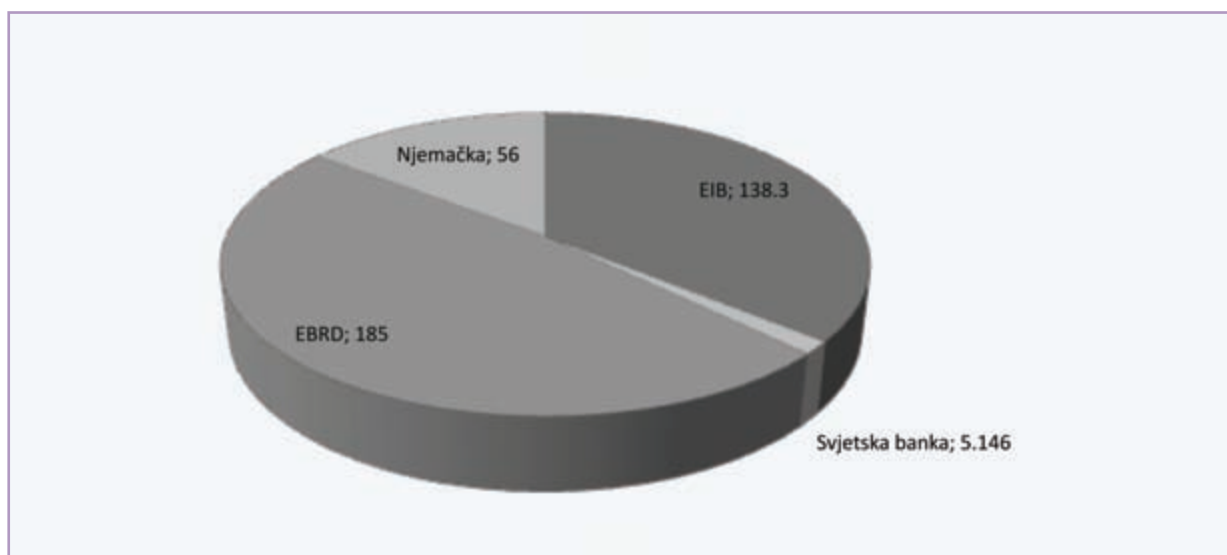
²⁴ Izvješće o napretku Bosne i Hercegovine za 2008. godinu, Radni dokument zaposlenika Povjerenstva, Bruxelles, studeni 2008. godine

Slika 5.1. Sastav donatora u sektoru infrastrukture u 2008. godini samo grantovi (milijuna eura)



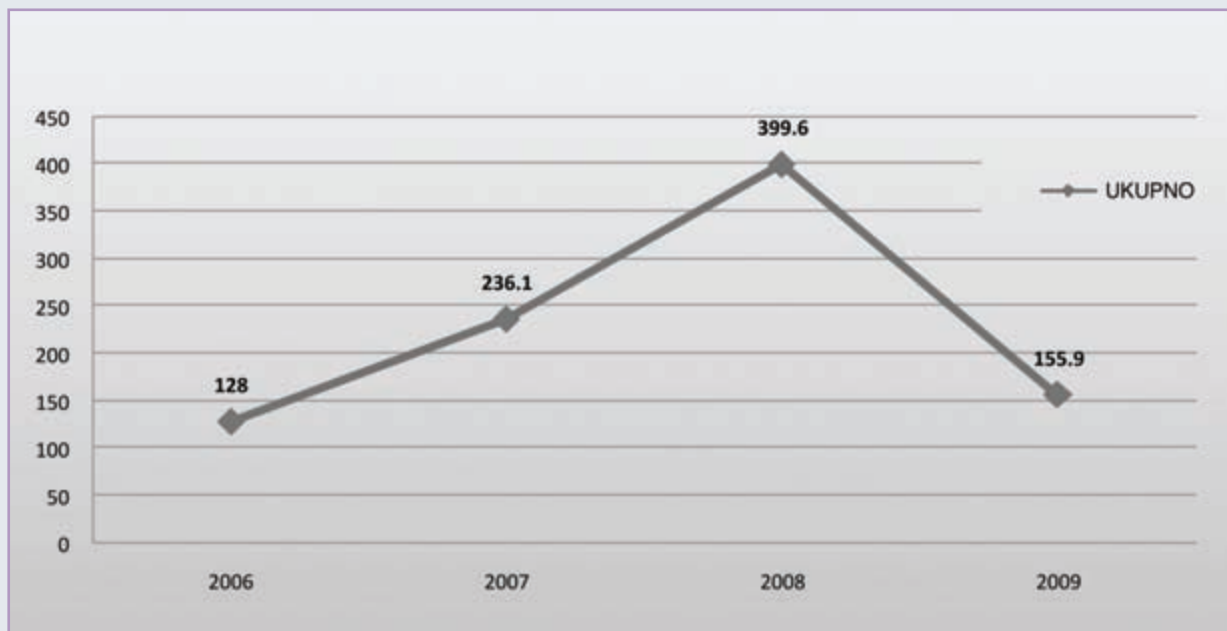
Tijekom 2008. godine, članovi DCF-a za potrebe sektora infrastrukture izdvojili su ukupni iznos od 399,60 milijuna eura, dok je tijekom 2009. godine, do sada, izdvojen iznos od 163,24 milijuna eura (uključujući tu i projekte u sektoru infrastrukture za 2009. godinu, u postupku razmatranja kod EC, u ukupnom iznosu od 7,3 milijuna eura, što ne uključuje iznos od 90 milijuna eura, koliko Njemačka planira doprinijeti energetsom sektoru, a što će biti potvrđeno do kraja 2009. godine). Iznos izdvojen za 2008. godinu uključuje 328,4 milijuna eura koncesijskog kredita EBRD-a, EIB-a i Svjetske banke i 56 milijuna eura iz njemačke linije komercijalnog kreditiranja. (Slika 5.2)

Slika 5.2. Sastav donatora u sektoru infrastrukture u 2008. godini samo zajmovi (milijuna eura)



Financiranje sektora povećalo se od 2007. do 2008. godine, i premda brojke za 2009. godinu ukazuju na smanjenje iznosa ODA, može se desiti da donatori izdvoje dodatna financijska sredstva za potrebe ovog sektora tijekom godine.

Slika 5.3. Promjene u izdvajanjima donatora u sektor infrastrukture u razdoblju 2006.-2009. (milijuna eura)



Sažeci aktivnosti donatora po podsektorima slijede u daljnjem tekstu:

Transport

Podsektor transport sastoji se od sljedećih područja: cestovni, željeznički, vodni i zračni transport.

Tijekom 2008. i 2009. godine, ostvaren je značajan napredak u oblasti razvitka transeuropskih prometnih mreža, u nastavku provedbe Memoranduma o razumijevanju (MoU) iz 2004. godine, o razvitku ključne regionalne prometne mreže. BiH je također bila aktivno uključena u rad Transportnoga opservatorija Jugoistočne Europe (SEETO), i to posebno u domeni ažuriranja i provedbe višegodišnjeg plana za razdoblje od 2008. do 2012.²⁵ godine. Takva vrsta aktivnog sudjelovanja pomaže državi u utvrđivanju prioritetnih investicija. Prometne mreže potrebno je obnoviti i proširiti, što je potrebno precizirati Državnom strategijom razvitka prometa i pomoći sredstvima financiranja iz privatnih izvora.²⁶

Cestovna mreža

Na ovaj podsektor utjecalo je stupanje na snagu SAA Privremenog sporazuma, 1. srpnja 2008. godine. Prema odredbama navedenoga Sporazuma, BiH daje neograničen pristup kroz svoj teritorij, tranzitnom prometu Zajednice. Usvojeni su državni *Zakon o cestama* i propisi o digitalnim makrografima.²⁷ Međutim, utjecaj pravne regulative o cestama i sigurnosti prometa ograničen je zbog loše cestovne infrastrukture, koja zahtijeva znatne investicije, kako bi se ostvarila dovoljna razina sigurnosti i učinkovitosti prometa.

EIB je podržala izgradnju paneuropskog koridora Vc, kao važnog prioriteta za budući ekonomski razvitak BiH. Tijekom 2008. godine, otvoreno je novih 10 km autoceste od Sarajeva prema sjeveru. Također su započeli radovi na obilaznici oko Sarajeva, a osigurana su i financijska sredstva za izgradnju dodatnih 30 km autoceste.

²⁵ *Petogodišnji plan za razdoblje od 2009. do 2013. godine*; Plan razvitka osnovne regionalne transportne mreže Jugoistočne Europe; SEETO; prosinac 2008. godine, Tom 1

²⁶ Prema navodima Svjetske banke, iz *Strategije partnerstva za BiH za razdoblje od 2008. do 2011. godine*, oko 40% osnovnih i regionalnih cestovnih mreža i dalje je u lošem stanju, a trenutna izdvajanja za održavanje mreža i dalje su nedovoljna

²⁷ *Izješće o napretku Bosne i Hercegovine za 2008. godinu*, Radni dokument zaposlenika Povjerenstva, Bruxelles, studeni 2008. godine.

Cestovni promet u i oko velikih urbanih centara trenutačno bilježi stopu rasta od 5% godišnje, čime se povećava intenzitet prometa i zagađenost, i pogoršava stanje sigurnosti na cestama.²⁸ Iz tog razloga, obnova postojeće cestovne mreže i uvođenje novih metoda održavanja cesta i dalje su na visokom mjestu na popisu prioriteta.²⁹

U listopadu 2008. godine, **EBRD** je potpisao treći po redu projekt obnove cesta, koji sufinanciraju **Svjetska banka** i **EIB**. Aktivnosti su usmjerene na pružanje pomoći državi u poboljšanju stanja njene osnovne cestovne mreže, uključujući tu i najvažniju prometnu arteriju BiH, paneuropski koridor Vc, popravak stanja postojećih dionica autoceste i izgradnja novih, sukladno standardima izgradnje autocesta. Također će biti pružena potpora komercijalizaciji ovoga sektora, kroz provedbu mjera koje za cilj imaju promicanje učinkovitosti i jačanje institucija.

Projekt obnove cesta koji su financirali **EBRD**, **EIB**, i **Svjetska banka**, a koji je završen 2008. godine, predstavljao je vodeću inicijativu koja je za cilj imala pružanje potpore poboljšanju stanja cestovne infrastrukture države. Osim osiguranja kreditnoga kapitala za potrebe aktivnosti obnove, u okviru projekta uvedene su u primjenu nove metode održavanja cesta, u suradnji s partnerima iz lokalnih institucija vlasti, kao što su: ministarstvo komunikacija i prometa BiH, ministarstvo prometa i komunikacija Federacije BiH (FBiH) i ministarstvo saobraćaja i veza Republike Srpske (RS), te entitetske direkcije za održavanje cesta.

U cilju promicanja održavanja cesta u BiH, **Japan/JICA** je isporučio opremu za održavanje cesta za CESTE (tijelo nadležno za održavanje), u okviru realizacije *Projekta nabavke strojeva za gradnju cesta*.

Aktivnosti **EC** uglavnom su bile usmjerene na razvitak institucija i reformu kroz potporu nadležnim institucijama i tijelima uprave, te kroz osiguranje direktnih investicija.

Željeznička mreža

Iako je obujam teretnoga prometa značajno uvećan (2 milijarde tkm u 2007. godini, 1,2 milijarde tkm u prvoj polovici 2008. godine),³⁰ u željezničkom prometu registriran je ograničen napredak u 2008. i 2009. godini.

Regulatorni odbor za željeznice (RBB) BiH ne funkcionira u punom kapacitetu, s obzirom na to da proces zapošljavanja i obuke još uvijek nije okončan.³¹ "Postoji potreba za ubrzanjem koordiniranoga usklađivanja propisa na razini države, u cilju ostvarenja potpune interoperabilnosti."³²

Između BiH i Crne Gore potpisan je MoU o pripremi gradnje pruga između dviju država. Izvršena je elektrifikacija željezničke mreže na dionicama Doboj-Tuzla-Zvornik i Brčko-Banovići, što je doprinijelo povećanju efikasnosti i zaštiti okoliša.

U podsektoru željezničkoga i zračnog prometa, **EBRD** je svoju pozornost usmjerila na provedbu tekućih projekata, uključujući tu i provedbu reforme institucija u oba sektora. Reorganiziranje željezničkog poduzeća u BiH ima za cilj odvajanje infrastrukture od operacija.

Tijekom 2008. godine **EC** je pokrenula *Projekt rekonstrukcije željezničkih struktura, električne vuče i telekomunikacijskih kapaciteta osnovne željezničke mreže REBIS*.³³

Mreža vodoopskrbe

Tijekom 2008. i 2009. godine, u središtu pozornosti razvojnih aktivnosti u oblasti vodoopskrbe bila je ponovna afirmacija rijeke Save, kao potpuno funkcionalne opcije vodnog prometa. Međunarodna komisija za sliv rijeke Save prezentirala je Studiju izvodivosti obnove i razvitka transporta i navigacije rijekom Savom, a usvojena su i brojna pravila vodnog prometa.³⁴ Studija je izrađena na zahtjev Službe za unutarnji vodni promet, pri čemu je posebna pozornost posvećena vodotoku rijeke Save.

²⁸ *Strategija partnerstva za Bosnu i Hercegovinu za razdoblje od 2008. do 2011., Svjetska banka, studeni 2007. godine*

²⁹ Najveći problemi su pucanje, loš odvod, odroni zemlje i kamena, neadekvatna rasvjeta u tunelima i problemi tranzita kroz gradove, Pregled aktivnosti donatora za 2007. godinu

³⁰ *Izvešće o napretku Bosne i Hercegovine za 2008. godinu, Radni dokument zaposlenika Povjerenstva, Bruxelles, studeni 2008. godine*

³¹ Kako bi RBB mogao funkcionirati punim kapacitetom, potrebno je izvršiti usklađivanje tehničkih i sigurnosnih propisa s odredbama *acquisa*, a također je potrebno provesti i Direktive iz Željezničkog paketa mjera, br. II (*Ibid.*)

³² Sukladno odredbama "Izmjena i dopuna Memoranduma o razumijevanju o razvitku osnovne regionalne transportne mreže Jugoistočne Europe za jedinstveni transportni prostor Jugoistočne Europe" (*Ibid.*)

³³ REBIS/SEETO osnovna željeznička mreža u BiH obuhvata dionice Šamac-Doboj-Sarajevo-Mostar-Čapljina, duž paneuropskoga Koridora Vc, i dionicu Banjaluka-Doboj, na koridoru koji je paralelan s Koridorom X. Ciljne skupine za realizaciju ovog projekta su Javno poduzeće Željeznice BiH, Željeznice FBiH, i Željeznice RS

³⁴ Navedena pravila uključuju i pravila koja se odnose na sigurnost navigacije i transporta/prometa, te obilježavanje navigacijske rute rijekom Savom. Međunarodna komisija za sliv rijeke Save, *Studija izvedivosti za obnovu i razvoj prometa i plovidbe na plovnom putu rijeke Save, 2008. godine*

Italija/IC je usvojila novi operativni pristup, koji uključuje isplatu kredita pod povoljnim uvjetima i pružanje potpore u vidu grantova za potrebe realizacije projekata koji za cilj imaju rad u sektorima, poput transporta, vodoopskrbe i sanitacije.³⁵

Od 2007. godine, EC financira projekt *PORTUS*, koji za cilj ima izradu integriranog logističkog sustava između luka na Jadranu i njihovog povezivanja s postojećim paneuropskim koridorima i čvorištima.³⁶

Zračni promet

U podsektoru zračnog prometa, izvršena je ratifikacija Sporazuma o zajedničkom europskom zračnom prostoru (ECAA). Iako administrativne komplikacije i kašnjenja i dalje ograničavaju efikasnost primjene navedenoga Sporazuma, izrađen je akcioni plan i otvoreno tržište za komercijalne zrakoplovne prijevoznike. Privatizacija BiH Airlinesa, koji je u vlasništvu FBiH, je u tijeku. U međuvremenu, RS je osnovala poduzeće pod nazivom "SkySrpska".

Druga faza projekta *EBRD-a*, pod nazivom: *Sustav upravljanja zračnim prometom*, obuhvata nabavku i isporuku opreme za navigaciju i komunikaciju u zračnom prometu, meteorološku opremu i software, te obuku za tri regionalne zračne luke (Banjaluka, Tuzla, Mostar), kako bi se povećala sigurnost prometa i omogućilo zračnim lukama u BiH da zadovolje međunarodne standarde.

Komunikacija

Podsektor komunikacija sastoji se od: komunikacijske politike i rukovođenja administracijom, telekomunikacija, radija/televizije/tiskanih medija, informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT). Za telekomunikacije se još uvijek smatra da su "u procesu tranzicije", s obzirom na to da još uvijek ne postoje potrebni tržišni mehanizmi, te da tržišno nadmetanje još uvijek nije razvijeno u dovoljnoj mjeri.

Od liberalizacije elektronskih komunikacija i informacijske tehnologije, samo je nekolicina novih sudionika počela s radom, a nije odobrena niti jedna nova licenca za usluge fiksne telefonije.³⁷ Jedan od razloga za takvu situaciju mogao bi biti spor rebalans tarifa (što je ključni element za stvaranje konkurentnog tržišta), koje je još uvijek u početnom stadiju. Regulatorna je agencija za komunikacije (CRA) povećala administrativnu učinkovitost svoga rada, no potrebni su dodatni kadrovski, financijski i tehnički resursi, kako bi se pružila potpora razvitku ovoga sektora, uključujući tu i razvitak u oblasti reguliranja tržišta i stvaranja konkurentnoga tržišta.

Na području usluga informacijskog društva, BiH je ratificirala e-SEE Agendu Plus, kojom se precizira razvitak informacijskog društva u Jugoistočnoj Europi za razdoblje od 2007. do 2012.³⁸ godine, čija se realizacija vrši pod pokroviteljstvom Regionalnoga vijeća za suradnju (RCC).

Još uvijek nije usvojen propis potreban za uspostavu informacijske agencije na državnoj razini, koja bi bila nadležna za implementaciju strategije informacijskog društva na prostoru cijele države.

Kako bi bilo razvijeno suvremeno društvo, utemeljeno na informacijama, potrebno je napraviti sljedeće korake: definirati prioritete politike i oblasti; uskladiti i ažurirati zakonski okvir, uključujući tu i usklađivanje s dokumentima EU; promicati i razvijati mala i srednja poduzeća, koja rade u ovom području; ostvariti daljnju liberalizaciju sektora komunikacija; i razviti *broadband* infrastrukturu (infrastrukturu širokog opsega).

USA/USAID, EC, Nizozemska i UNDP glavni su donatori u ovome sektoru. OSCE, organizacija izvan DCF-a, također sudjeluje u radu ovoga sektora.

EC svoju pozornost usmjerava na inicijative kojima se pruža, kako neposredna, tako i posredna potpora BiH u ispunjenju zahtjeva EU za pridruženje. Primjerice, EC pruža tehničku pomoć kroz isporuku opreme i organiziranje obuke za CRA, kako bi Agenciji omogućila integriranje europskih standarda u regulatorni okvir. Povjerenstvo također posredno pruža potporu pridruženju BiH, zagovaranjem transformacije Sustava za zaštitu identiteta građana u državnu agenciju za informacijsko društvo, nadležnog za provedbu Strategije i akcionog plana o informacijskom društvu, kao i za koordinaciju srodnih aktivnosti na cjelokupnom teritoriju države. Osim toga, uz financijsku potporu UK/DFID-a, EC razvija svijest građana o Europskoj Uniji, kroz uspostavu Informacijskih centara o EU u nekoliko općina u BiH.

³⁵ Očekuje se da će točne brojke biti precizirane uskoro, a potom će biti obavljeni razgovori s partnerima iz BiH; Sastanak DCF-a, 12. svibnja 2009. godine

³⁶ PORTUS – Perspektive jedinstvenog međuregionalnog transportnog sustava: Razvitak integriranog logističkog sustava između glavnog središta i luka na sjevernom Jadranu i njihovo povezivanje s postojećim paneuropskim koridorima i čvorištima

³⁷ Do sada je zaključeno 13 sporazuma o međusobnom povezivanju između novih i postojećih operatera. Četiri operatera nude usluge odabira prijenosnika. *Izješće o napretku Bosne i Hercegovine za 2008. godinu, Radni dokument zaposlenika Povjerenstva, Bruxelles, studeni 2008. godine*

³⁸ Ibid.

UNDP pruža potporu radu ovoga podsektora kroz svoj *program e-Vlada*,³⁹ koji za cilj ima razvitak učinkovite i otvorene javne uprave, koja jamči ravnopravan pristup javnim uslugama. e-Vlada, čiju realizaciju financijski podupire EC, zalaže se za učinkovitu primjenu ICT-a u postupku reforme javne uprave.

Svojim projektima *Elektrifikacija Kvarca* i *Elektrifikacija Žepe*, Nizozemska daje doprinos obnovi medijske infrastrukture, i pruža potporu održivome povratku u široj regiji Srebrenice.⁴⁰

Projekt **USA/USAID-a**, pod nazivom: *Digitalni gradovi*, stvara platformu za razvitak svih vrsta e-Vlade, uz snažnu mrežu, koja dopire i do seoskih područja oko Srebrenice i Bratunca.

Proizvodnja i distribucija energije

Podsektor proizvodnja i distribucija energije obuhvata: energetska politiku i upravljanje administracijom, proizvodnju energije/(ne)obnovljivi izvori, prijenos/distribuciju električne energije, distribuciju plina, obrazovanje/obuku u oblasti energetike, istraživanje u oblasti energetike. Kategorizacija, navedena u Srednjoročnoj razvojnoj strategiji (MTDS) za razdoblje od 2004. do 2007. godine, kojom je energetska sektor u BiH podijeljen u pet grupa (električna energija, ugalj, zemni plin, nafta, i centralno grijanje) i dalje je na snazi u 2008. i 2009. godini.

Doneseni su odvojeni entitetski propisi, kako bi se utvrdili operateri i regulatorne funkcije u entitetima. U RS, regulatorne ovlasti za sektor plina povjerene su regulatornom tijelu za električnu energiju, dok u FBiH te ovlasti pripadaju Ministarstvu.⁴¹

Što se tiče internog energetskeg tržišta,⁴² iako su tijekom promatranog razdoblja hidro-energetski uvjeti mogli biti i bolji, bolje funkcioniranje termoelektrana dovelo je do bolje ukupne proizvodnje. Povećanje električne proizvodnje od 12,1% u termoelektranama dovelo je do povećanja potražnje uglja.⁴³

Tijekom 2008. godine ostvaren je napredak u oblasti planova razvika elektroenergetskog sektora, no u sektoru plina, ostvareni napredak nešto je skromniji. Zakonski okvir, koji će se odnositi na cjelokupnu državu, tek treba izraditi, a nije došlo ni do uspostave državnoga regulatornog tijela. Međutim, neovisni operater sustava (ISO) i poduzeće za prijenos (Transco) djeluju u elektroenergetskom sektoru, sukladno zakonskom okviru.

Od siječnja 2008. godine, svi potrošači (izuzev domaćinstava) imaju mogućnost izmjene dobavljača električne energije, no tehnološka i mjerna ograničenja dovela su do usporavanja u ostvarenju prednosti koje nosi nešto otvorenije tržište. Državno regulatorno povjerenstvo za električnu energiju i dva entitetska regulatorna tijela usvojili su nove pravilnike za razvitak otvorenog tržišta.

Kanada/CIDA, Njemačka, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, USA/USAID, EIB, EBRD, EC, i Svjetska banka daju doprinos radu energetskeg sektora u BiH.

EBRD pruža pomoć BiH u razviku obnovljivih izvora energije, te potiče investicije privatnoga sektora u sektor proizvodnje energije. Projekt, čija je realizacija okončana 2008. godine, dio je šireg investicijskog programa za energetska sektor u BiH. Navedeni program paralelno su financirali Svjetska banka, EIB i bilateralni donatori. Projekt je pomogao u povećanju pouzdanosti i efikasnosti prijenosa električne energije, te je doveo do smanjenja gubitaka u prijenosu i sa njima povezanih ispuštanja štetnih čestica tijekom proizvodnje energije. U ovom podsektoru, EBRD je također promovirala regionalni investicijski fond pod nazivom: *Zajedničko ulaganje u energiju*, koji je okončan 2008. godine.

U Bosni i Hercegovini, EBRD i EU pokrenuli su kreditnu liniju pod nazivom: *Kreditna linija za održivu energiju na zapadnom Balkanu* (WeBSECLF), za koju se očekuje da će ponoviti uspjeh ostvaren sa sličnim aranžmanima u drugim državama, kao što su Bugarska, Rumunjska, Ukrajina i Slovačka.⁴⁴ EU/EBRD WeBSECLF je investicijska linija, koja pruža sredstva financiranja za projekte ostvarenja energetske učinkovitosti i male projekte proizvodnje energije iz obnovljivih izvora, koje realiziraju privatna tijela (u industriji ili u zgradama koje se koriste u komercijalne svrhe). Fond će djelovati kao katalizator, koji će osloboditi potencijal regije u području smanjenja intenziteta energije i promicanja raznolikih ekološki neškodljivih izvora energije.

³⁹ Ovaj projekt, iako se poziva na poglavlje *Dobre uprave i institucionalne izgradnje*, nedvojbeno također doprinosi i području infrastrukture

⁴⁰ Obnova visokonaponske i niskonaponske mreže u Žepi, u koju se vratilo 50 obitelji, a koje nemaju električnu energiju u svojim domovima

⁴¹ *Izvješće o napretku Bosne i Hercegovine za 2008. godinu*, Radni dokument zaposlenika Povjerenstva, Bruxelles, studeni 2008. godine

⁴² Mora se imati u vidu da je tijekom 2007. godine došlo do drastične proizvodnje električne energije, te da se tijekom 2008. godine proizvodnja povećala za prosječno 15%. *Bosna i Hercegovina, Ekonomski trendovi, Izvješće za 2008. godinu, Direkcija za ekonomsko planiranje BiH (DEP)*, Sarajevo, ožujak 2009. godine

⁴³ Na razini BiH proizvodnja uglja tipično bilježi rast od 8% (Ibid.)

⁴⁴ EBRD vidi značajan potencijal u promicanju industrijske energetske efikasnosti u BiH. Ovu kreditnu liniju nadopunjuje još 13,5 milijuna eura sredstava iz EU grantova, u okviru Instrumenta prepristupne pomoći (IPA), koji će biti korišteni za pružanje tehničke pomoći za pokretanje novih investicija. EBRD-ov multidonatorski fond za zapadni Balkan financirat će dalju tehničku suradnju, u iznosu od 2,5 milijuna eura.

U istom cilju, u ožujku 2009. godine, EBRD je otvorila *liniju za direktno financiranje održive energije na zapadnom Balkanu (WeBSEDF)*, kako bi ponudila kreditiranje projekata u oblasti energetske efikasnosti i industrijske energetske efikasnosti malim i srednjim poduzećima na zapadnom Balkanu.

EC također pruža potporu procesu usitnjavanja proizvodnje, prijenosa i distribucije energije. Osim toga, Komisija pruža tehničku pomoć poduzeću za prijenos električne energije i radi na promicanju koordinacije i suradnje s neovisnim operaterom sustava. Usklađivanje aktivnosti ovih dvaju poduzeća od suštinskog je značaja, s obzirom na to da oni upravljaju kapacitetima za prijenos u državi, te da se moraju međusobno usuglasiti, kako bi osigurali neometan rad sustava.

Od 2007. godine **Europska investicijska banka (EIB)** pruža potporu *Projektu obnove hidrocentrala i distribucijskih kapaciteta*. Navedenim kreditom financira se poduzimanje mjera koje vode racionalnijem korištenju energije, kroz smanjenje gubitaka, poboljšanje energetske efikasnosti, smanjenje operativnih troškova i troškova održavanja, kao i povećanje kvalitete i pouzdanosti opskrbe električnom energijom unutar elektroenergetskog sustava u cijeloj državi.

Svjetska banka implementira svoj četvrti po redu programski ciklus u energetsom sektoru, koji se sada realizira na regionalnoj razini, u suradnji sa širokom skupinom donatora, uključujući tu: **EBRD, Njemačku, Kanadu/CIDA, Švicarsku/SDC/SECO, USA/USAID, i EIB**. Cilj ove inicijative je reformirati i restrukturirati energetski sektor.

Kanada/CIDA pruža potporu razvitku stručnoga znanja u elektroenergetskom sektoru, kroz promicanje rukovodnih sposobnosti i obrazovanje. Provedbom *Projekta tehničke potpore elektroenergetskom sustavu Jugoistočne Europe*, Kanada/CIDA nastoji omogućiti državama u regiji da na bolji način zadovolje svoje potrebe za električnom energijom.

Njemačka/KfW Entwicklungsbank pruža dugoročni kapital za potrebe realizacije programa investiranja, uz naglasak na obnovi starih hidrocentrala, kao što su hidrocentrala Rama i hidrocentrala Trebinje. Ovaj angažman obuhvata i financiranje novih kapaciteta za proizvodnju energije korištenjem snage vode i vjetra. Trenutačno je u tijeku izrada novog sustava upravljanja na razini distribucije (SCADA), u cilju pružanja potpore kvaliteti energije i optimalizaciji korištenja energije. Njemačka također pokreće *Otvoreni regionalni fond za Jugoistočnu Europu – Energija* u cilju jačanja regionalne suradnje u područjima energetske efikasnosti i obnovljivih izvora energije.

Njemačka je, također, bila prvi donator koji je pokazao interes za diversifikaciju izvora za proizvodnju energije u BiH korištenjem snage vjetra. U suradnji s *Parkom vjetra* Mesihovina, Njemačka planira osigurati sredstva za financiranje prvog parka vjetra velikih razmjera u BiH, počevši od 2010. godine, čime će dati doprinos održivom i ekološkom korištenju obnovljivih izvora energije u državi.

Nizozemska je svoju pozornost usmjerila na projekte elektrifikacije u regijama Žepa i Srebrenica, dok **Norveška** financira projekt IMG-a na području elektroenergetike, koji za cilj ima obnovu sustava napajanja električnom energijom u općini Srebrenica.

Španjolska/AECID nastoji ojačati kapacitete tijela nadležnih za razvitak obnovljivih izvora energije, posebno solarne energije, u okviru ministarstava nadležnih za energetiku u FBiH i RS. Španjolska /AECID financira realizaciju još jednoga projekta u ovom podsektoru, koji za cilj ima jačanje ISO BiH u domeni njegova upravljanja energijom proizvedenom iz obnovljivih izvora. U okviru ovoga projekta također se radi na izradi propisa i okvirnih sporazuma o korištenju i komercijalizaciji električne energije, koja se proizvodi iz obnovljivih izvora.

U ovom sektoru, **USA/USAID** sudjeluje kroz realizaciju *Projekta pomoći u regulatornim poslovima i proizvodnji energije*. Spajanjem triju postojećih regulatornih povjerenstava u jedno tijelo, koje se bavi regulatornim poslovima i stvaranjem zakonskog i regulatornog okvira za plin, ovaj projekt nastoji pomoći BiH u potpunoj integraciji njezina energetskeg sektora u regionalno tržište i tržište Europske Unije, kao i u restrukturiranju i komercijalizaciji njenih energetskih poduzeća.

Vodoopskrba i sanitacija

Podsektor vodoopskrba i sanitacija odnosi se na: politiku vodoopskrbe i upravljanje administracijom, zaštitu vodnih resursa, vodoopskrbu i sanitaciju – velike sustave, osnovnu opskrbu pitkom vodom i osnovne komunalne usluge, razvitak rijeka, upravljanje otpadom i odlaganje otpada. U podsektoru voda i u području dugoročne pouzdanosti usluga vodoopskrbe, zabilježeni su isti problemi kakvi su postojali i 2007. godine. Radi se o problemima financijske i fizičke neodrživosti. Uzroci tome također su i dalje isti: nemogućnost zadovoljenja cjelokupne potražnje zbog nepotpune pokrivenosti i nedovoljno razvijena naplata, uglavnom usljed izbjegavanja plaćanja, ograničenih mogućnosti prinudne naplate i lošeg sustava fakturiranja.

Iako vodoopskrbna poduzeća financiraju općine u kojima ta poduzeća posluju,⁴⁵ općinske subvencije nedovoljne su da bi pokrile gubitke, i minimalne kapitalne troškove održavanja. Loša učinkovitost posljedica je loše fizičke infrastrukture, lošeg upravljanja i ograničenih administrativnih kapaciteta, kako u vodoopskrbnim poduzećima, tako i u općinama u kojima ta poduzeća posluju.

Zbog činjenice da sustav vodoopskrbe nije reguliran na državnoj, pa čak ni na entitetskoj razini, zbog nedovoljne profesionalne osposobljenosti zaposlenika vodoopskrbnih poduzeća, te zbog sveprisutnog nedostatka financijskih sredstava, testiranje vode ne izvodi se uvijek sukladno odgovarajućim sigurnosnim standardima.

Donatori iz DCF-a, koji su aktivno djelovali u sektoru vodoopskrbe i sanitacije su: Njemačka, Španjolska/AECID, Švicarska/SDC/SECO, EBRD, EIB i Svjetska banka.

U okviru provedbe svojih aktivnosti u domeni voda i otpadnih voda, **Njemačka/KfW** trenutačno pruža potporu četirima općinama, a priprema se i početak suradnje s petom općinom. KfW u središtu pozornosti ima obnovu sustava vodoopskrbe u cilju poboljšanja kvalitete vode i smanjenja gubitaka. Njemačka pruža potporu u tijeku izrade plana potrebnih radova, nabavke i nadzora tijekom izvođenja građevinskih radova, koje realiziraju lokalna vodoopskrbna poduzeća, uz potporu međunarodnih konzultanata angažiranih putem tendera. Osigurana su financijska sredstva za proširenje kanalizacijske mreže, kako bi se zaštitili izvori pitke vode u gradu Banjaluka. Svaki program nadopunjuje se aktivnostima usmjerenima na promicanje upravljanja i financijske aspekte vodoopskrbe. Cilj je osigurati pouzdanu opskrbu vodom za građane, po tarifama koje su prihvatljive sa socijalnog stanovišta, a pravodobno dostatne za pokriće troškova.

Kroz svoj projekt pod nazivom: *Integrirano upravljanje rijekom Neretvom*, čija je realizacija počela 2007. godine, **Španjolska/AECID** daje doprinos zaštiti i poboljšanju kontrole kvalitete vode rijeke Neretve. U ovom sektoru, Španjolska radi na pružanju potpore izradi elaborata *Hidrološkoga plana sliva rijeke Bosne*. Realizacijom trećega projekta, pod nazivom: *Izrada održivoga plana upravljanja vodnim resursima rijeke Neretve*, koji je pokrenut u ožujku 2009. godine, Španjolska/AECID pružila je potporu izradi Akcionog plana, u suradnji s Agencijom za vode oblasnog riječnog sliva Trebišnjice. Ovaj projekt ima za cilj jačanje kapaciteta obiju agencija i razvitak okvira za koordinaciju u izradi propisa o vodama, u cilju ispunjenja europskih zahtjeva u ovoj domeni.

Švicarska/SDC/SECO također pruža potporu općinskim tijelima uprave i građanskome društvu u provedbi načela dobre uprave u domeni voda i upravljanja okolišem. Novi *Projekt vodoopskrbe Prijedora* ima za cilj osigurati redovitu opskrbu vodom u općini Prijedor, kroz investicije u infrastrukturu i institucijsko jačanje vodoopskrbnog poduzeća u Prijedoru. Procijenjeno je da će oko 74.000 građana imati kontinuiran i pouzdan pristup vodi, zahvaljujući ovome projektu. Pored investicija u izvorišta vode i obnove fizičke mreže, općinsko vodoopskrbno poduzeće popraviti će i stanje svojih institucijskih i rukovodnih kapaciteta, pokriti operativne troškove svoga poslovanja i postati financijski održivo.

EBRD je osigurao kredit za pokriće troškova izgradnje prioritetne mreže za prikupljanje otpadnih voda u gradu Bijeljina, kako bi se spriječilo daljnje zagađenje podzemnih voda koje se koriste kao izvor pitke vode, čime će biti umanjena prijetnja zdravlju gradskog stanovništva.

EIB je isplatila kredit FBiH za potrebe obnove i izgradnje vodoopskrbnih i komunalnih objekata. Kredit EIB-a bit će iskorišten za financiranje investicijskoga programa u sektoru voda i otpadna voda u 15 gradova, što će dovesti do poboljšanja i proširenja sustava vodoopskrbe i kanalizacije i gradnje tvornica za tretman otpadnih voda.

Sudjelovanje **EC** u radu ovoga podsektora ostvaruje se kroz pružanje potpore izradi studije izvodivosti za tvornicu za tretman otpadne vode u općini Bihać.

U okviru Projekta **Svjetske banke**, pod nazivom: *Gradska infrastruktura i pružanje usluga*, pruža se pomoć u promicanju kvalitete i pouzdanosti u pružanju osnovnih usluga iz domene infrastrukture, prvenstveno usluga vodoopskrbe i komunalnih usluga u gradskim područjima. Tijekom 2008. godine, **Svjetska banka** također je inicirala drugi po redu *Projekt upravljanja čvrstim otpadom*, koji za cilj ima promicanje dostupnosti, kvalitete, opravdanosti sa stanovišta okoliša i financijske isplativosti usluga upravljanja čvrstim otpadom u državi.

⁴⁵ Općine su razina vlasti kojoj je povjerena nadležnost za vodoopskrbu i komunalne poslove. Ne postoji centraliziran propis kojim bi se regulirao ovaj sektor u BiH

Ostale aktivnosti u domeni infrastrukture

U tijeku je i realizacija nekoliko drugih projekata u sektoru infrastrukture, koji izlaze iz okvira ovdje utvrđenih podsektora. Primjeri takvih projekata uključuju doprinos **Norveške** realizaciji projekta pod nazivom: *Obnova fasade Parlamenta Bosne i Hercegovine* i doprinos **Švedske/SIDA-e** realizaciji Akcionog plana za Rome u domeni smještaja, koji je za cilj imao popravljjanje uvjeta života manjinskih romskih obitelji, te testiranje mogućnosti za implementaciju Akcionog plana u domeni smještaja, u tijesnoj suradnji s lokalnim vlastima.

Strategije sektora

Strategija razvoja BiH i *Strategija socijalnoga uključivanja* tek trebaju zamijeniti MTDS, koja je tehnički prestala važiti 1. siječnja 2008. godine. Direkcija za ekonomsko planiranje zadužena je za izradu *Strategije razvoja BiH* i *Strategije socijalnog uključivanja*, u suradnji s predstavnicima iz entiteta, kantonalnih, regionalnih i općinskih vlasti.⁴⁶ Još uvijek nije izrađena posebna državna strategija za domenu infrastrukture.

Iako je, uz koordinirani rad Ministarstva komunikacija i prometa BiH i donatora, izrađena državna *Strategija sektora transport*, ona još uvijek nije i službeno prihvaćena.

Ministarstvo komunikacija i prometa nadležno je za izradu strategije za cjelokupnu državu za sektor komunikacije. Ovaj dokument još uvijek nije pripremljen.

BiH još uvijek nije izradila sveobuhvatnu strategiju energetike. Studija energetskog sektora u BiH, koja bi trebala pružiti temelj za izradu Strategije, završena je u svibnju 2008. godine. U odsustvu takve Strategije, rad ovog sektora usmjerava Sporazum iz Atene o energetskoj zajednici Jugoistočne Europe i Kyoto protokol. Osim toga, postoje brojni akcioni planovi, koji naglasak stavljaju na poticanje velikih investicija, popravljjanje stanja distribucijskih mreža, izgradnju hidrocentrala i osuvremenjivanje kapaciteta, sukladno zahtjevima u domeni zaštite okoliša.

Procjene stanja okoliša integrirane su u nove propise BiH, ali se takve procjene još uvijek ne provode. S obzirom na to da postoji nekoliko ministarstava koja sudjeluju u procesu, poslovi koordinacije su zahtjevni i oduzimaju mnogo vremena.

Državni akcioni plan za okoliš pruža osnovni okvir za zaštitu okoliša, a usvojen je istodobno s usvajanjem brojnih važnih zakona od značaja za okoliš.

Koordinacija rada donatora

U sektoru infrastrukture, agencije uglavnom koordiniraju svoje aktivnosti održavanjem bilateralnih sastanaka, s obzirom na to da se pokazalo da je teže ostvariti multilateralnu suradnju u ovom sektoru. Međunarodne financijske institucije (IFI) rade zajedno na ad hoc osnovi i pružaju odgovor na zahtjeve privatnoga sektora.

Koordinacija između donatora trenutačno je otežana zbog nepostojanja Strategije razvoja BiH. Trenutačno je prisutna praksa održavanja bilateralnih sastanaka između donatora i vlasti. Mnogi projekti kombinirani su s programima EU (Instrument za pretprijetupnu pomoć – IPA i Općinski program za projekte u domeni infrastrukture – IPF MW), u kontekstu usklađivanja s propisima EU.

Dešavanja tijekom 2008. i 2009. godine u podsektoru transporta, dovela su do poboljšanja koordinacije između međunarodnih agencija u domeni cestovnog, željezničkog, vodnog i zračnog prometa. Složena organizacija ovoga sektora i dalje predstavlja jedan od najznačajnijih izazova u usklađivanju aktivnosti donatora. Koordinacija između nekoliko donatora u sektoru komunikacije je dobra, ali je uglavnom neformalne prirode. Koordinacija između donatora i vlasti u sektoru energetike odvija se kroz periodične sastanke koje organizira sektor za energetiku pri MoFTER-u. Donatori su suglasni u tvrdnji da se njihove aktivnosti ne preklapaju međusobno. Sektor za energetiku nadležan je za koordinaciju i ispunjenje obveza iz Sporazuma iz Atene.

Buduće aktivnosti

Ključni reformski ciljevi za ovaj sektor obuhvataju poticanje privatnih investicija (domaćih i stranih) i ostvarenje stabilne opskrbe energijom za građane po razumnim cijenama i sukladno prihvaćenim standardima kvalitete. Trajan ekonomski rast, razvitak svijesti ljudi i integritet okoliša ovise o postojanju funkcionalnoga sustava vodoopskrbe. Nedovoljan tretman otpadnih voda ostaje ključni izazov u domeni okoliša, a donatori se namjeravaju uključiti u realizaciju projekata kojima se rješavaju problemi u domeni infrastrukture u općinama, uz naglasak na projektima vodoopskrbe i komunalnih usluga.

⁴⁶ Strategija će najvjerojatnije pokriti razdoblje od 2010. do 2015. godine, s obzirom na to da će cjelokupan proces konzultacija biti okončan 2009. godine, te da će implementacija početi 2010. godine

U smislu grantova, IPA sredstva predstavljaju glavni put za ostvarenje financijske i tehničke suradnje s EU, koja će koristiti BiH za potrebe razvitka sektora infrastrukture. Zbog složenoga institucijskog i političkog okruženja, došlo je do kašnjenja u pokretanju implementacije IPA-e, no implementacija je sada u tijeku.

Zaključak

Popravljanje stanja u domeni infrastrukture u BiH urgentno je potrebno: transport i energetika prepoznati su kao ključni prioriteti, kako od strane predstavnika institucija vlasti u BiH, tako i od strane donatora.⁴⁷ Poseban naglasak stavljen je na regionalnu suradnju, koja bi omogućila prijevoz roba i osoba, kako u državi, tako i izvan nje, što je od suštinskog značaja za dugoročni razvitak države. Iako se potpora međunarodnih institucija ovom sektoru pruža najčešće u obliku kredita, pod koncesionarskim, ili pak pod punim tržišnim uvjetima, jasno je da je ta pomoć BiH neophodna za održavanje dugoročnih investicija u ovom sektoru. Osim toga, ranije prisutni problemi s nedovoljnim ulaganjima i jedinstven geografski položaj države znače da će promicanja u ovom sektoru biti nužna, kako bi se popravila opća konkurentnost države.

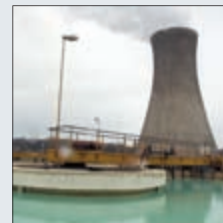
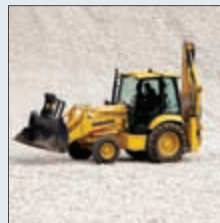
⁴⁷ U svom strateškom dokumentu za razdoblje od 2008. do 2011. godine, Svjetska banka posvetila je posebnu pozornost dvama ključnim podsektorima, i to: transportu i energiji. Strategija partnerstva za BiH za razdoblje od 2008. do 2011. godine, Svjetska banka, studeni 2007. godine

Poglavlje 6

Sektor ekonomskog razvitka i socijalne zaštite

DCF donatori aktivni u sektoru tijekom 2008. – 2009. godine	Austrija/ADC, Njemačka, Italija/IC, Japan/JICA, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, UK/DFID, USA/USAID, EBRD, EC, EIB, UNICEF, UNDP
Ostale ključne međunarodne organizacije (IO) i međunarodne financijske institucije (IFI)	Međunarodna organizacija rada (ILO), Međunarodni monetarni fond (IMF), Ured visokoga predstavnika i posebnog predstavnika EU (OHR)
Ključni partneri među institucijama vlasti	Direkcija za ekonomsko planiranje (DEP); Ministarstvo financija i trezora BiH (MoFT); Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MoFTER); Ministarstvo civilnih poslova BiH; Ministarstvo rada i socijalne politike FBiH; Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS; Ministarstvo rada i boračko-invalidske zaštite RS; Agencija za promociju izvoza BiH
Ukupna izdvajanja DCF donatora za potrebe sektora u 2008. i 2009. godini	2008.: 222,18 milijuna eura, od čega je 28,93 milijuna eura u grantovima 2009.: 110,6648 milijuna eura, od čega je 30,66 milijuna eura u grantovima
Sektorske strategije	MTDS (koja je prestala važiti) koristi se u svrhu usmjeravanja rada. U tijeku je izrada novih razvojnih strategija na razini države. Izrađene su strategije za neke podsektore. Ne postoji strategija za cjelokupan sektor na razini države
Koordinacija rada donatora	Ne postoji mehanizam koordinacije rada donatora koji se odnosi na cjelokupan sektor, iako donatori sudjeluju u neredovitim sastancima koji se sazivaju u svrhu razmjene informacija; Mala i srednja poduzeća: ne postoje redoviti koordinacijski sastanci donatora; postoji samo ad hoc koordinacija, koja se često organizira bilateralno; Potpورا za direktna kapitalna ulaganja: financijski sektor karakterizira tijesna koordinacija do koje dolazi na bilateralnim ili trilateralnim sastancima; Socijalna zaštita: ne postoji formalan mehanizam koordinacije rada donatora

⁴⁸ Uključujući tu i projekt za 2009. godinu u postupku razmatranja kod EC, u ukupnom iznosu od 13,23 milijuna eura



Pregled

Tijekom 2008. i 2009. godine, sektor ekonomskoga razvitka i socijalne zaštite obilježili su razvitak trgovinske integracije s Europskom Unijom (EU), praćen potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SAA), u lipnju 2008. godine, kao i potpisivanjem Privremenoga sporazuma, koji je usredotočen na trgovinu i njoj srodna područja, a koji je stupio na snagu 1. svibnja 2008. godine.⁴⁹

Za potrebe implementacije SAA, Bosna i Hercegovina (BiH) je sačinila akcioni plan i imenovala zajednička tijela, popunjena predstavnicima institucija na državnoj i entitetskoj razini. Što se tiče pretpriprave financijske pomoći, Višegodišnji indikativni planski dokument za BiH, koji se odnosi na razdoblje od 2008. do 2010. godine (MIPD), usvojen je u rujnu 2008. godine. Potpisivanje SAA i stupanje na snagu Privremenoga sporazuma vrlo će vjerojatno dovesti do proširenja opsega trgovinske integracije s EU.

Tijekom 2008. i 2009. godine sektor ekonomskog razvitka i socijalne zaštite također je bio i direktno i indirektno pogođen ekonomskom i financijskom krizom, što je dovelo do smanjenja uvoza i izvoza, smanjenja prihoda od doznaka iz inozemstva (koje upućuju građani na privremenom radu u inozemstvu i dijaspora), te pojačane potražnje za refinanciranjem kredita.⁵⁰

Početkom 2009. godine, BiH se počela suočavati s prvim posljedicama krize, bilježeći dramatično smanjenje stope ekonomskog rasta. Ekonomski uvoz i izvoz značajno su smanjeni, a cijene roba i potražnja s tržišta EU i tržišta regije je umanjena. Osim toga, međunarodna financijska kriza doprinijela je smanjenju priliva direktnih stranih investicija i smanjenju razmjera vanjskog kreditiranja.⁵¹ Srećom, monetarnu stabilnost garantira Valutni odbor, koji je vezao konvertibilnu marku za eur, po fiksnom kursu (1 eur = 1,95583 KM). Visina kamatnih stopa na kredite još uvijek je u porastu,⁵² što stvara teškoće investitorima i malim i srednjim poduzećima (SME) u pristupu kreditiranju. Postoje dokazi o rastućoj stopi nezaposlenosti: Agencija za statistiku BiH izvješćuje da je više od 21.000 osoba ostalo bez posla, od studenoga 2008. godine.

Institucijski ustroj BiH ima sasvim očigledne implikacije po ekonomski sektor. Općenito se smatra da trajan utjecaj javnoga sektora na ekonomiju predstavlja prepreku učinkovitoj raspodjeli resursa od strane ekonomskih mehanizama.⁵³ Entiteti imaju različite procese privatizacije, različite sustave socijalne sigurnosti i, iako djelomice usklađene, ipak različite fiskalne sustave. Nedavna financijska kriza naglasila je urgentnu potrebu za usklađivanjem politika ekonomskoga razvitka i socijalne zaštite, uz tijesnu i učinkovitu suradnju između svih razina vlasti.

Ovaj sektor primio je 29,01 % od ukupnoga iznosa izdvajanja na ime službene razvojne pomoći (ODA) u 2008. godini, i 26,79 % od ukupnoga iznosa do sada izdvojene ODA u 2009. godini (ne računajući projekte za 2009. godinu u postupku razmatranja kod EC).

⁴⁹ *Izvještaj o napretku Bosne i Hercegovine za 2008. godinu*, Radni dokument zaposlenika Povjerenstva, Brisel, studeni 2008. godine

⁵⁰ "Regionalni utjecaj globalne ekonomske krize", *Razvitak u tranziciji*, koncept (broj 13), ožujak 2009. godine

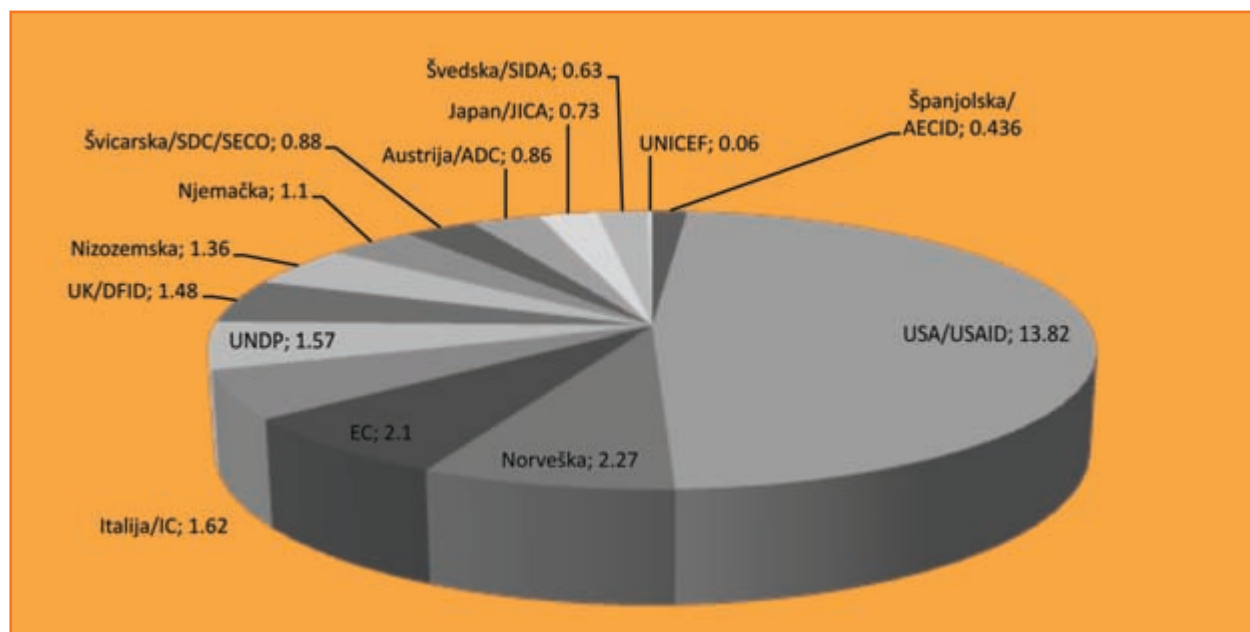
⁵¹ *Ibid.*

⁵² *Ekonomski trendovi u BiH, Godišnje izvješće za 2008. godinu*, Jedinica za ispitivanje ekonomske politike, ožujak 2009. godine

⁵³ *Izvjješće o napretku Bosne i Hercegovine za 2008. godinu*, Radni dokument zaposlenika Povjerenstva, Brisel, studeni 2008. godine

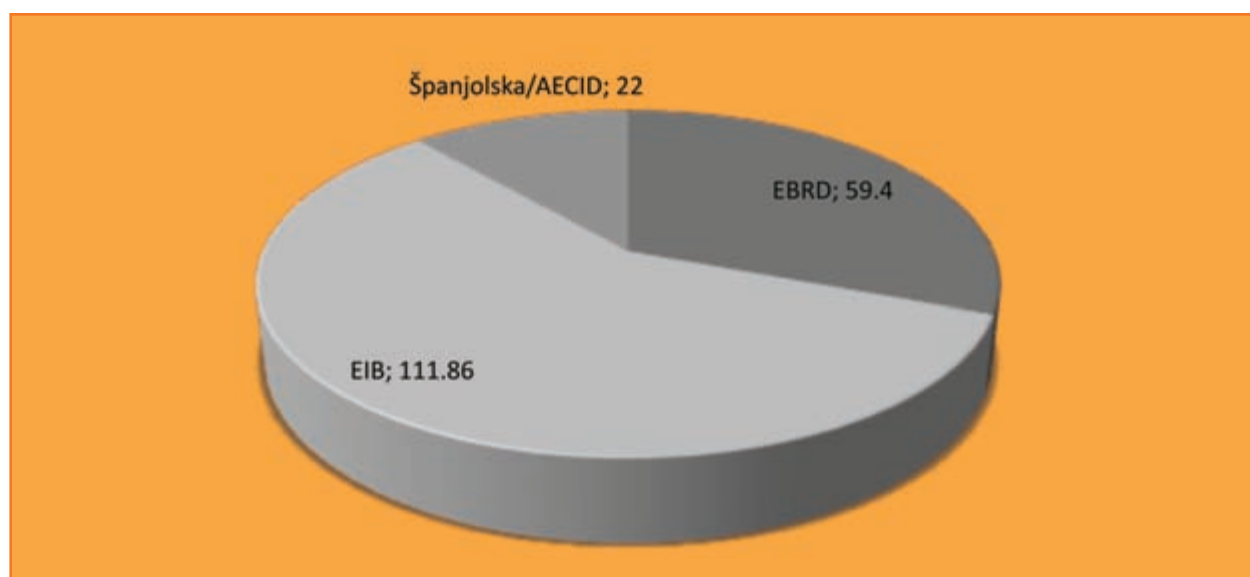
Aktivnosti donatora u 2008. i 2009. godini

Slika 6.1. Sastav donatora u sektoru ekonomskog razvitka i socijalne zaštite u 2008. godini samo grantovi (milijuna eura)

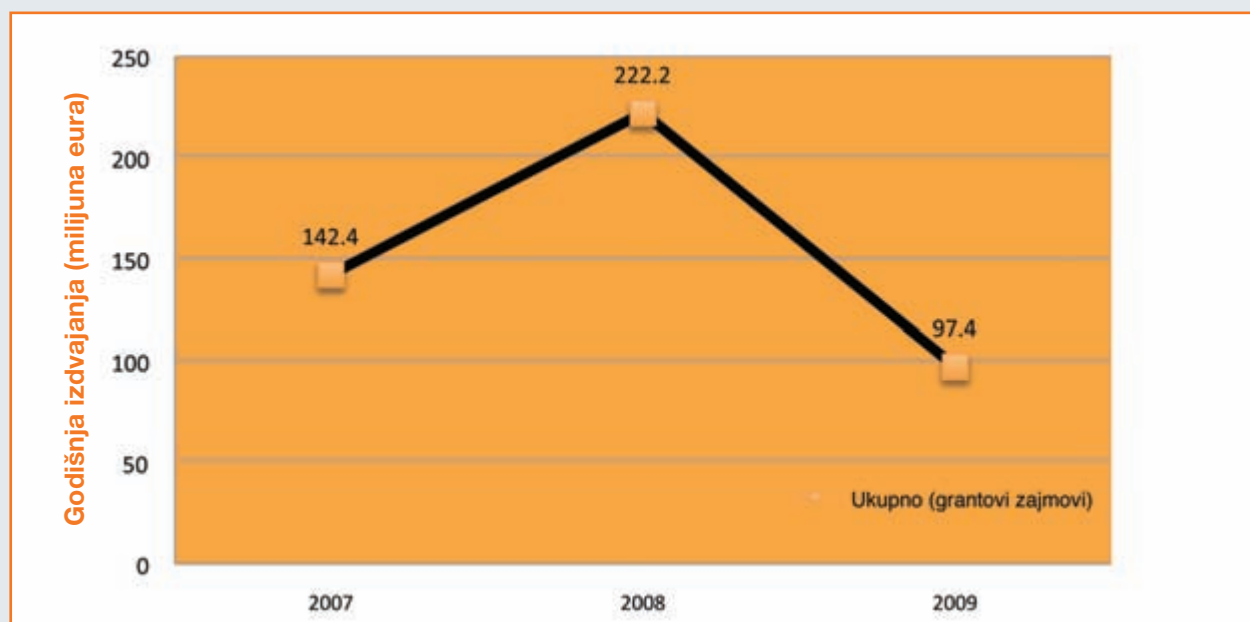


Donatori u sastavu Foruma za koordinaciju donatora, koji su bili aktivni u sektoru ekonomskoga razvitka i socijalne zaštite tijekom 2008. godine, bili su: Austrija/ADC, Njemačka, Italija/IC, Japan/JICA, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, UK/DFID, USA/USAID, EBRD, EC, EIB, UNICEF i UNDP. Od navedenih agencija, UK/DFID i EBRD još uvijek nisu izvršili izdvajanje sredstava za projekte u domeni ekonomskoga razvitka i socijalne zaštite za 2009. godinu. Organizacije izvan DCF-a, kao što su Međunarodni monetarni fond i Međunarodna organizacija rada (ILO), također su ostvarili značajan utjecaj na sektor ekonomskoga razvitka i socijalne zaštite.

Slika 6.2. Sastav donatora u sektoru ekonomskog razvitka i socijalne zaštite u 2008. godini samo zajmovi (milijuna eura)



Slika 6.3. Promjene u izdvajanjima donatora za sektor ekonomskog razvitka i socijalne zaštite u razdoblju 2007.-2009.



Ukupna izdvajanja DCF donatora za sektor ekonomskog razvitka i socijalne zaštite, iznosila su 222,18 milijuna eura u 2008. godini i 110,66 milijuna eura u 2009. godini, uključujući tu i projekte za 2009. godinu u postupku razmatranja kod EC, u ukupnom iznosu od 13,23 milijuna eura. Brojke za 2008. godinu uključuju i iznos od 171,25 milijuna eura u koncesijskim kreditima EBRD-a i EIB-a. Financiranje sektora povećalo se od 2007. do 2008. godine i, iako brojke za 2009. godinu ukazuju na smanjenje ODA, može se desiti da donatori izdvoje i dodatna sredstva za potrebe sektora tijekom godine.

Slika 6.4. Sastav podsektora u sektoru ekonomskog razvitka i socijalne zaštite u 2008. godini (milijuna eura)



Makroekonomska potpora

Podsektor potpora makroekonomskoj politici, obuhvata aktivnosti koje za cilj imaju pružanje pomoći u izradi i planiranju makroekonomske, fiskalne i monetarne politike, kao i u izradi ekonomskih i socijalnih analiza i predviđanja. Nenamjenski doprinosi proračunu vlade za potrebe provedbe makroekonomskih reformi i opću programsku pomoć, također ulaze u okvire ove kategorije.

Od 2000. godine, stvarni rast bruto domaćeg proizvoda (GDP) ostao je relativno stabilan, sa oko 6 %.⁵⁴ Unatoč činjenici da takva stopa ohrabruje, ocijenjeno je da je ona ipak ispod moguće stope, te da nije dovoljna da dovede do značajnog pada stope nezaposlenosti. Prema predviđanju, GDP za 2009. godinu bit će znatno niži, uz moguće brojke koje ukazuju na negativan rast, zbog posljedica ekonomske i finansijske krize. Zbog toga će se ovaj pad odraziti i na uporno visoke stope nezaposlenosti, koje su zabilježile pozitivan trend u 2008. godini (42,1 % 2008. godine, 43,3 % 2007. godine).⁵⁵

Tijekom 2008. i 2009. godine ostvaren je napredak zbog postizanja konsenzusa o temeljnim postavkama ekonomske politike i međuentitetske suradnje u brojnim važnim područjima. Primjerice, strane su se obvezale na poboljšanje fiskalne koordinacije kroz usvajanje *Zakona o državnome fiskalnom vijeću* i, inauguraciju Vijeća, do koje je došlo u rujnu 2008. godine. Vijeće je stalno tijelo, nadležno za ukupnu koordinaciju fiskalne politike u državi.⁵⁶

Može se govoriti i o određenom napretku na području oporezivanja. U siječnju 2008. godine, Uprava za indirektno oporezivanje uspostavila je jedinstveni registar obveznika indirektnoga poreza. Registar uključuje obveznike poreza na dodanu vrijednost (PDV), akcizne proizvode, registriranje za djelatnosti vanjske trgovinske razmjene, te registriranje za djelatnosti međunarodne špedicije. Tijekom 2008. godine, naplata PDV-a ukazala je na poboljšanje, zbog veće ekonomske aktivnosti i sve većega broja registriranih PDV obveznika.⁵⁷ Reforma sustava direktnog oporezivanja nastavila se uz pojednostavljenje sustava osobnoga poreza na dohodak (10% poreza, ukupno).⁵⁸ USA/USAID kontinuirano pružaju potporu realizaciji ovoga procesa.

Tijekom 2008. godine, **Japan/JICA** počeo je realizaciju projekta pod nazivom: *Jačanja strukture za pružanje potpore malim i srednjim poduzećima na razini države u Bosni i Hercegovini*, s ciljem pojašnjavanja i definiranja uloga i sustava koordinacije relevantnih institucija koje sudjeluju u pružanju potpore za SME u BiH, kao i promicanje kapaciteta institucija nadležnih za pružanje potpore SME u domeni implementacije politike. Projekt *Japana/JICA-e* pod nazivom: *Održivi regionalni razvitak kroz ekoturizam u Bosni i Hercegovini*, ima za cilj jačanje ljudskih i institucijskih potencijala u javnome i privatnom sektoru, glede ostvarenja održivoga razvitka kroz djelatnost ekoturizma.

USA/USAID nudi tehničku pomoć Federaciji BiH (FBiH) i vlastima BiH u pružanju potpore napretku u provedbi propisa o reformi poreznoga sustava, u cilju uspostave i početka rada transparentnoga poreznog sustava i ostvarenja fiskalne integracije, sukladno europskom standardu. Osim toga, u okviru realizacije programa USA-a/USAID-a, pod nazivom: *Program izrade komercijalnih propisa*, trenutačno se nastoji osigurati da BiH ispunjava zahtjeve Međunarodne trgovinske organizacije u domeni aspekata prava na intelektualno vlasništvo, koji potpadaju pod domenu trgovine, uključujući tu i ostvarenje prava na intelektualno vlasništvo (IPR). Financiranje će u 2008. i 2009. godini biti usmjereno na jačanje kapaciteta pravosuđa u domeni predmeta koji se odnose na ostvarenje prava na intelektualno vlasništvo.

UNDP je osmislio, koncipirao i realizirao *Sustav upravljanja sredstvima grantova*⁵⁹ (GRMS), koji je u primjeni u okviru ministarstava financija. Sustav ima za cilj poboljšanje kapaciteta vlasti u BiH u domeni upravljanja sredstvima grantova, sukladno definiranim državnim prioritetima. Institucije su sada preuzele nadležnost za sustav, a koriste ga kao interno sredstvo za upravljanje sredstvima javnoga financiranja.

U svibnju 2009. godine, **UK/DFID** započeo je implementaciju nove faze *Projekta jačanja upravljanja javnim rashodima*.⁶⁰ DFID je svoju pozornost usmjerio na suradnju u pružanju tehničke pomoći državnim, entitetskim i kantonalnim vlastima, u cilju institucionalizacije i produbljivanja procesa planiranja proračuna. Cilj projekta je osigurati veću učinkovitost javnog financiranja u ispunjenju državnih prioriteta vlasti u BiH. U ovoj fazi, projekt također ima za cilj osnažiti ulogu parlamenata u BiH i organizacija građanskoga društva (CSO) u procesu izrade proračuna, jačanjem njihovih kapaciteta u području analize proračunskih politika i planova potrošnje.

⁵⁴ Izvor: Centralna banka Bosne i Hercegovine

⁵⁵ *Ekonomski i fiskalni program za 2008. godinu*, Vijeće ministara BiH, Sarajevo, prosinac 2008. godine. Izvor: Ispitivanje radne snage za 2008. godinu. Stopa nezaposlenosti izračunava se kao odnos između broja nezaposlenih i ukupnoga broja radne snage, koja se sastoji od ukupnoga broja zaposlenih i nezaposlenih osoba (ILO)

⁵⁶ *Izvješće o napretku Bosne i Hercegovine za 2008. godinu*, Radni dokument zaposlenika Povjerenstva, Brisel, studeni 2008. godine

⁵⁷ *Ekonomski i fiskalni program za 2008. godinu*, Vijeće ministara BiH, Sarajevo, prosinac 2008. godine

⁵⁸ Federacija BiH reagirala je na promjene koje je prošle godine inicirala RS i smanjila porez na dohodak poduzećima sa 30 %, na 10 %, čime je izvršeno usklađivanje sa stopama u RS i Brčko distriktu BiH. *Ekonomski i fiskalni program za 2008. godinu*, Vijeće ministara BiH, Sarajevo, prosinac 2008. godine

⁵⁹ Iako se ovaj projekt odnosi na sektor dobre uprave i izgradnje institucija, on je ipak od značaja i za pitanja o kojima se raspravlja u ovom tekstu

⁶⁰ Ovaj Projekt također se odnosi i na sektor dobre uprave i institucionalne izgradnje

Tijekom 2008. godine, UNICEF je počeo realizaciju *Projekta transformiranja javnoga sustava dječje skrbi u Bosni i Hercegovini*, koji za cilj ima pružanje potpore nadležnim entitetskim ministarstvima u cilju provedbe politike skrbi o djeci bez roditeljskog staranja i obiteljima izloženima riziku od razdvajanja.

U podsektoru poslovno okruženje i promidžba trgovine, Švicarska/SDC/SECO nastavlja ostvarivati suradnju s Organizacijom za ekonomsku suradnju i razvitak (OECD), kroz program *"Investment Compact"*, te suradnju s Međunarodnom financijskom korporacijom (IFC) u realizaciji projekta pod nazivom: *Subnacionalna konkurentnost*, u cilju promicanja poslovne klime. IFC pruža pomoć FBiH u provedbi regulatorne reforme u oblasti inspekcije. Općine Novo Sarajevo, Grad Banjaluka i Grad Mostar dobile su potporu u vršenju pregleda i utvrđivanju potrebnih intervencija na njihovim propisima, kojima se reguliraju poslovno okruženje i troškovi poslovanja. OECD je započeo s radom na *Indeksu investicijskih reformi za 2009. godinu*. Švicarski program promidžbe uvoza/Osec pripremljen je u cilju pružanja potpore drvoprerađivačkoj industriji i poljoprivrednom sektoru u budućnosti, u plasmanu njihovih proizvoda na stranim tržištima.

Nažalost, *Fond za oporavak sektora poduzeća (ESRF)*,⁶¹ koji su 2007. godine osnovali UK/DFID, Nizozemska i Švedska/SIDA, nije donio očekivane rezultate. Zbog navedenih teškoća, donatori koji su sudjelovali u tom Fondu, odlučili su usredotočiti svoja nastojanja na primjenu drugih metoda pružanja potpore, kako bi ostvarili iste ciljeve.

Područje turizma, iako se radi o području koje obuhvata više sektora, također je primilo značajnu potporu donatora. Jedno od područja u kojima je došlo do intervencije, sukladno socio-ekonomskim zahtjevima sadržanima u Komponenti 1 Instrumenta za pretprijetnu pomoć (IPA),⁶² jeste ekonomski razvitak, uključujući tu i podsektor turizam. U tom pogledu, EC će nastaviti pružati potporu ekonomskom razvitku, u okviru IPA za 2008. godinu. U okviru pomoći za podsektor turizam predviđa se uspostava fonda za isplatu grantova za potrebe financiranja razvitka SME i turizma, te pružanje tehničke pomoći turističkoj djelatnosti u BiH.

Potpore malim i srednjim poduzećima (SME) i promicanje poslovnoga okruženja

Podsektor potpora malim i srednjim poduzećima i promicanje poslovnoga okruženja, obuhvata direktnu pomoć donatora razvitku SME u industrijskom sektoru, uključujući tu računovodstvene, revizorske i savjetodavne usluge. Razvitak SME sektora u BiH od ogromnog je značaja za prosperitet države u budućnosti, posebno ako se uzme u obzir visoka stopa nezaposlenosti i posljedice financijske krize. Donatori su iskazali bolje razvijenu razinu svijesti o ulozi SME i privatnoga sektora, što pokazuju i novi projekti, čija je implementacija počela u razdoblju između 2008. i 2009. godine.

Zakonski okvir privatnoga sektora općenito, a posebno sektora SME, ojačan je, a prepreke koje stoje na putu pokretanju i odvijanju poslovanja su uklonjene. Poduzeća uživaju bolju potporu, zahvaljujući boljoj organizacijskoj strukturi. Strategije sektora konačno su donesene, kako bi usmjeravale rad donatora na regionalnoj, entitetskoj i državnoj razini.

Donatori su pozitivno reagirali na rad Agencije za promociju izvoza BiH, državne agencije koja posluje u okviru Vanjsko-trgovinske komore BiH, čija je temeljna uloga pružanje pomoći svim poduzećima iz BiH u domeni razvitka i proširenje izvoznih tržišta promicanjem proizvoda i kapaciteta naše države u svijetu.⁶³

Tijekom 2008. godine, Njemačka je započela implementaciju sljedećih projekata: *Potpore lokalnoj i regionalnoj privredi; Smanjenje stope siromaštva, II faza; "Kuća povjerenja" u Srebrenici i Kreiranje radnih mjesta kroz potporu malim poduzećima na početku poslovanja, u središnjoj i zapadnoj BiH*.

Osim toga, tijekom 2008. godine, Njemačka je nastavila implementirati sljedeće projekte: Mjera 1 otvorenog regionalnog fonda za vanjsku trgovinu u Jugoistočnoj Europi (ORFFTSEE) *"Potpora izvozu u pomoćnim granama automobilske industrije kroz međupovezivanje proizvođača automobila na zapadnom Balkanu"* i Mjera 3 ORFFTSEE-a: *"Potpora izvozu vlastitih kolekcija u tekstilnoj industriji kroz profesionalno usavršavanje i povezivanje modnih kreatora."* Cilj prvoga od navedenih projekata je promicati tržišnu poziciju proizvođača automobilskih dijelova sa zapadnog Balkana na zapadnoeuropskom i globalnom tržištu, dok posljednji navedeni projekt ima za cilj poboljšanje tržišne pozicije modnih kreatora sa zapadnog Balkana na zapadnoeuropskom i globalnom tržištu.

⁶¹ Tijekom 2007. godine, UK/DFID, Nizozemska, i Švedska/SIDA pojedinačno su se obvezali na izdvajanje iznosa od 5 milijuna eura za ESRF tijekom razdoblja od tri godine. Ciljevi ESRF-a bili su financiranje tehničke pomoći u cilju pružanja potpore ostvarenju MTDS u sljedećim sektorima: transparentnost i kontrola javnih rashoda; poboljšanje poslovnoga okruženja; veća fleksibilnost i mobilnost radne snage; jačanje sustava financiranja zdravstvene skrbi; jačanje mirovinskoga sustava; ubrzanje tijeka privatizacije; izmirenje preostalih dugovanja sektora.

⁶² Propis Vijeća (EC), br. 1085/2006 od 17. srpnja 2006. godine, kojim se osniva Instrument za pretprijetnu pomoć (IPA)

⁶³ Europska Unija osigurala je više od 840,000 eura za potrebe uspostave ove Agencije

Tijekom iste godine, **Italija/IC** pokrenula je *Projekt potpore suradnji i razvitku lokalnih inicijativa u cilju obnove i razvitka*. Projekt ima za cilj stvaranje prilika za mlade osobe, osobe s invaliditetom i žene, kroz mikrokreditiranje, otvaranje centara za informiranje mladih osoba (centri za profesionalnu orijentaciju) i otvaranje malih poduzeća u kojima bi radile žene, a koja bi poslovala u domenama mode i potpore jačanju/uspostavi malih i srednjih poljoprivrednih poduzeća. Projekt također ima za cilj promicanje obrazovnog i komunalnog sustava jačanjem kontrole stabilizacije vode, promicanjem recikliranja otpada i stvaranjem gradskih zelenih površina i parkova u suradnji sa školama, uz ispunjenje znanstveno-didaktičkih ciljeva.

Tijekom 2008. godine, **Norveška** je počela i završila realizaciju projekta pod nazivom: *Obrazovni razvojni centar INC*, koji je za cilj imao ostvarenje najviših standarda izvrsnosti u inovaciji, kroz osnivanje Strojarsko-alatnoga e-BIZ Centra i uspostavu Poljoprivrednog informativnog centra.

U suradnji sa **Švedskom/SIDA, USA/USAID** je financirao projekt pod nazivom: *Poticajne intervencije u cilju brzog razvitka tržišta*, koji u središtu pozornosti ima industrijski razvitak. Ovaj projekt ima za cilj jačanje i promicanje konkurentnosti privrede (posebno drvoprerađivačke i turističke djelatnosti), uz ciljano pružanje pomoći konkretnim skupinama, jačanje trgovinskih asocijacija i izdavanje kreditnih jamstava za ove konkurentne sektore.

Tijekom 2008. godine, **USA/USAID** pokrenuo je još dva projekta, koji se bave pitanjem potpore za SME. Cilj projekta pod nazivom: *Povezivanje poljoprivrednog tržišta i proizvođača II*, jeste da ostvari razdvajanje između financijskog aspekta kredita poljoprivrednicima i njihove otplate, i voćarske proizvodnje i marketinškog aspekta aktivnosti otvaranja radnih mjesta u seoskim sredinama. Cilj projekta pod nazivom: *Partnerstvo u cilju promicanja reforme privrede* je jačanje regulatornog sustava sektora financijskih usluga, promicanje financijskoga upravljanja javnim sredstvima, poboljšanje okruženja za ulaganje u privatni sektor, te poticaj rastu, kroz pružanje ciljane pomoći, motivirane potražnjom.

EC ovaj sektor smatra prioritetnim i svoju pozornost usmjerava na nastojanje da ostvari veću konkurentnost SME. Aktivnosti usmjerene na uklanjanje prepreka u lancu vrijednosti (čime se bave lokalni akteri), rad s integratorima tržišta koji nude usluge za SME, utvrđivanje i razvitak poslovnih zona i rad s vladinim institucijama nadležnim za izradu politika rada, također trebaju dobiti potporu, kako bi bili ispunjeni standardi EU.

EBRD je odobrila namjenske kreditne linije usmjerene na različita područja, poput kreditiranja, poticaja trgovini i odobravanja financijskih sredstava u obliku kredita za SME. EBRD je nedavno povećala broj svojih partnera, kako bi u tu kategoriju uvrstila i mikrokreditne institucije.

EIB je odobrila dva kredita Novoj banjalučkoj banci i UPI banci, tijekom 2008. godine, u cilju pružanja potpore SME i promicanja poslovnoga okruženja.

Nakon reorganizacije, do koje je došlo 2008. godine, **Japan/JICA** nastavlja pružati potporu razvitku privatnoga sektora, kroz projekte u domeni izgradnje kapaciteta ekonomskih institucija, promicanje SME i promicanje suradnje u privatnom sektoru uz pomoć u kreditiranju.

Spremnost **Nizozemske** da popravi poslovno okruženje ojačala je realizacijom novih projekata u Srebrenici, koje implementira **UNDP**, a koji imaju za cilj promicanje socijalnoga i ekonomskog položaja žitelja regije, kroz provedbu poduzetničkih inicijativa na lokalnoj razini. Nizozemska također sudjeluje u aktivnosti izgradnje kapaciteta SME u središnjoj Bosni, u cilju jačanja njihove sposobnosti da ostvare pristup izvoznim tržištima (otklanjanje regulatornih i administrativnih prepreka i obogaćivanje znanja i vještina zaposlenika lokalnih poduzeća). Kao što je to bio slučaj i s projektom pod nazivom: *Potpora izvozu i trgovini*, koji je realiziran u suradnji s Regionalnom razvojnom agencijom za regiju Centralna BiH (u cilju ostvarenja konkurentnosti i promicanja regionalnog poslovnog okruženja), Nizozemska promiče izvozne aktivnosti SME. Nizozemska također financira realizaciju projekta, koji nudi alternativne pristupe u rješavanju sporova između poduzeća.

Španjolska/AECID nastavlja promicati projekte koji imaju za cilj jačanje ekonomskih i institucijskih kapaciteta mikro i malih poduzeća kroz pružanje potpore radu decentraliziranih agencija za pomoć poduzećima. Španjolska/AECID nastavlja surađivati sa Sarajevskom regionalnom razvojnom agencijom i Regionalnom razvojnom agencijom za Hercegovinu (REDAH). Španjolska/AECID također financira realizaciju drugih projekata, uključujući tu i *Potporu ekonomskom razvitku Hercegovine jačanjem SME sektora* (koji realizira REDAH) i *Potporu ekonomskom razvitku Mostara kroz promicanje turističke djelatnosti* (koji realizira Grad Mostar).

Isto tako, **Švicarska/SDC/SECO** trenutačno radi na razvitku privatnoga sektora i promicanju SME kroz realizaciju projekta pod nazivom: *Jačanje kapaciteta SME i pristup sredstvima financiranja*. Tijekom 2008. godine, SECO je nastavio raditi s IFC-om u okviru realizacije *Programa korporativnog upravljanja*, te s EBRD-om, u okviru realizacije *Programa jačanja trgovine*. Krajem 2008. godine, Švicarska je

pomogla u pokretanju prve inicijalne javne ponude privatnoga poduzeća u BiH. EBRD je nastavila izdavati garancije u cilju osiguranja finansijskih sredstava za vanjsko-trgovinske aktivnosti lokalnih SME. Švicarski investicijski fond za tržišta u nastanku nastavio je pružati potporu regionalnom tržištu kapitala, ulaganjem u regionalne kapitalne fondove i finansijske institucije.

Italija/IC također je posvetila posebnu pozornost razvitku SME, s obzirom na to da smatra promicanje i razvitak poduzetničke kulture ključnim instrumentom u borbi protiv siromaštva i stvaranju održivoga ekonomskog razvitka. Projekt koji financira Generalna direkcija za razvojnu suradnju, pri Ministarstvu vanjskih poslova, osigurat će kreditnu liniju vrijednosti 15 milijuna eura za potrebe kreditiranja poduzeća iz BiH.

Italija/IC kontinuirano poduzima mjere u cilju poboljšanja odnosa između ekonomskih operatera, talijanskih poduzetnika i njihovih partnera na Balkanu, potičući proces internacionalizacije poduzeća iz BiH. Tijekom 2009. godine, ovaj donator počeo je s provedbom trogodišnjeg projekta pod nazivom: *Potpora kreiranju i promidžbi održivih ekoloških i turističkih destinacija u Bosni i Hercegovini*. Ovaj projekt ima za cilj promicati životne uvjete stanovništva ruralnih područja, kroz integriranu strategiju borbe protiv siromaštva i iseljavanja, zaštitu okoliša i pružanje potpore dijalogu na razini zajednice. Specifičan cilj ovoga projekta je održavanje i promidžba ekološkog i održivog turizma u BiH, kroz razvitak dolina rijeka Neretve, Drine, Une i Sane.

Tijekom 2008. godine, **Austrija/ADC** završila je implementaciju svog projekta pod nazivom: *ECO-Net IV*, koji je za cilj imao uspostavu poduzetničke mreže u ekonomskim školama, u cilju pružanja potpore trgovini i razmjeni između škola u Jugoistočnoj Europi. Imajući u vidu navedeno, ovaj projekt trebao bi doprinijeti ne samo razvitku sposobnosti ekonomskoga nadmetanja u državama Jugoistočne Europe, već bi također trebao doprinijeti izgradnji dobrosusjedskih odnosa u cilju pružanja potpore integraciji država Jugoistočne Europe u EU. Osim toga, tijekom 2008. godine, **Austrija/ADC** nastavila je s provedbom projekta u suradnji s uredom "*Investment Compacta*" za BiH i Hrvatsku, u cilju promicanja poslovnoga okruženja i okvirnih uvjeta za ulaganja. Trogodišnji projekt pod nazivom: *Tour Reg*, čija je realizacija počela 2007. godine, nastavio je pružati potporu izradi nastavnih materijala i nastavnih planova i programa, uz savjetovanje i organiziranje obuke, kao i manja ulaganja u infrastrukturu.

Potpora u vidu direktnih ulaganja – finansijski sektor

Potpora u vidu direktnih ulaganja – finansijski podsektor, obuhvata sljedeće elemente: politiku finansijskoga sektora, planiranje i programe, institucijsku izgradnju kapaciteta i savjetodavne usluge, finansijska tržišta i sustave, sve finansijske posrednike u formalnom sektoru, kreditne linije, osiguranje, lizing, poduzetnički kapital, mikrokreditiranje, štednju i kreditne zadruge. Globalna ekonomska i finansijska kriza tijekom prošle godine utjecala je na aktivnosti u ovom području u BiH. Podsektor direktna ulaganja, koji je nekada smatran uspješnim primjerom potpore donatora, sada zahtijeva izmjene, kako bi se odgovorilo na posljedice ekonomske i finansijske krize. Neophodno je ponovno izvršiti procjenu neovisnosti banaka u BiH. Danas je, više nego ikad ranije, mikrofinansijskim institucijama potrebna pomoć međunarodnih finansijskih institucija (IFI), kako bi one mogle nastaviti isplaćivati zajmove i kredite poduzetnicima.

U radu ovog sektora sudjeluju mnogi donatori, i oni se nastoje suočiti s posljedicama novoga finansijskog poretka, mijenjanjem pojedinačnih komponenata svojih programa.

Austrija/ADC sudjeluje u jačanju društvenog dijaloga na razini države kroz multilateralni regionalni projekt koji realizira u suradnji s ILO. Cilj projekta je potaći ulaganja kroz promidžbu međunarodnih standarda (OECD Investment Compact) i provedbu računovodstvenih i finansijskih reformi (Svjetska banka – *Put u Europu: Program reforme računovodstva i institucionalnoga jačanja* REPARIS).

KfW Entwicklungsbank (Njemačka razvojna banka), koja čini dio KfW Bankengruppe koji promiče privredu u tranziciji, osigurava dugoročni kapital za ulaganja u infrastrukturu i finansijske sustave, u ime Vlade Njemačke. KfW, koji u ovom sektoru sudjeluje od 1998. godine, svoju pozornost usmjerava na dalju konsolidaciju mikrofinansijskog sektora i pružanje linija refinanciranja za SME, putem bankarskog sektora. Od 2003. godine, **GTZ** pruža potporu projektima u domeni ekonomske reforme, realizacijom projekata *Potpore lokalnoj i regionalnoj privredi* (koji zajednički financiraju **Švedska** i **Austrija/ADC**), i *Stručnoga obrazovanja i obuke/upravljanja zemljištem*.

Španjolska/AECID je, tijekom 2008. godine, pristala odobriti kredit od 22 milijuna eura za mikrokreditne organizacije.

IFI, kao što su EIB, EBRD i Svjetska banka, zajednički rade na projektima sufinanciranja u BiH kroz kreditiranje i dodjelu grantova. IFI pomažu regionalnoj integraciji BiH i njenom napretku u razvitku privatnoga sektora, na putu prema članstvu u EU, i to kroz direktno i indirektno financiranje privatnih SME, kao i kroz privatizaciju preostalih velikih poduzeća.

EBRD financira profesionalno usavršavanje, kroz realizaciju svojih programa potpore. EBRD odobrava kredite, kapitalna sredstva, jamstva, linije za lizing i sredstva za trgovinske operacije. Rješenja koja nudi, prilagođena su klijentima i potrebama njihovih projekata. Projekti manjih razmjera obično se odobravaju kroz angažman finansijskih posrednika, kakve su komercijalne banke, mikrokreditne

banke, kapitalni fondovi i lizing organizacije, čime se poduzetnicima i malim poduzećima omogućava bolji pristup financijskim sredstvima.⁶⁴ Programi poticaja trgovinskoj djelatnosti pružaju mogućnosti kreditiranja u obliku garancija koje EBRD izdaje u korist međunarodnih komercijalnih banaka. EBRD nastavlja voditi dijalog na temu politike rada s vlastima BiH na svim razinama (državnoj, entitetskoj, kantonalnoj, općinskoj), te pruža pomoć u provedbi ključnih strukturalnih i institucijskih reformi u financijskom podsektoru (nadzor nad radom banaka, propisi o osiguranju i lizingu, reforma mirovinskoga sustava) i u podsektoru poduzeća (privatizacija preostalih državnih poduzeća, financiranje nakon privatizacije i restrukturiranje, imovinski i turistički sektor, sektor poljoprivredne proizvodnje). EBRD nastavlja pružati potporu razvitku privatnoga sektora kroz direktno i indirektno financiranje SME.

EIB nastavlja ostvarivati tijesnu suradnju s EC i Europskom agencijom za obnovu u pripremi i sufinanciranju projekata kroz doprinose iz proračuna EU koji su osigurani iz novih sredstava Instrumenta za pretprijetnu pomoć EU.

Sukladno prioritetima navedenim u svojoj *Strategiji partnerstva za BiH za razdoblje od 2008. do 2011. godine*, te u cilju reagiranja na globalnu ekonomsku krizu, **Svjetska banka** razmotrit će odobrenje dodatnih sredstava kreditiranja u ukupnom iznosu od 220 milijuna američkih dolara. Navedena sredstva bit će korištena za pružanje potpore postojećim projektima u domeni razvitka općina i konkurentnosti SME. Ukoliko dođe do daljeg pogoršanja posljedica financijske i ekonomske krize, može doći do razmatranja instrumenta za potporu proračunima u cilju ispunjavanja praznine u zadovoljenju socijalnih potreba.

Socijalna zaštita

Podsektor socijalna zaštita obuhvata sljedeće komponente: socijalni propisi i upravljanje administracijom; izgradnja kapaciteta institucija i savjetodavne usluge; socijalna sigurnost i ostale socijalne sheme; posebni programi za stare osobe, djecu bez roditeljske skrbi, osobe s invaliditetom i djecu ulice; socijalne dimenzije strukturalne prilagodbe; ostala socijalna infrastruktura i usluge, uključujući tu i zaštitu potrošača. BiH još uvijek nije formulirala sustav na državnoj razini u domeni zapošljavanja i socijalne politike. Do sada su strategije zapošljavanja i projekte usmjerene na provedbu mjera aktivnoga zapošljavanja provodila dva entiteta i Brčko distrikt BiH.

Sustav socijalne zaštite na razini države još uvijek nije formuliran. Utvrđena je politika na razini entiteta, a financiranje i odgovornosti su povjereni kantonalnim i općinskim organima. Sustav socijalne zaštite u BiH sadrži komponentu koja je utemeljena na osiguranju (zdravstvena zaštita i mirovine), i komponentu koja se financira iz državnog proračuna (socijalna pomoć).

Općenito govoreći, donatori su ovim pitanjima pristupali uz kombinaciju analitičkog istraživanja, zagovaranja i direktne potpore reformskim procesima.

S obzirom na to da je visoka stopa nezaposlenosti jedan od najozbiljnijih problema koji utječu na budući ekonomski razvitak države, **Austrija/ADC** i **Švicarska/SDC/SECO** pružale su pomoć aktivnostima usmjerenim na smanjenje stope nezaposlenosti u BiH, kroz povećanje izgleda za zapošljavanje novih sudionika na burzi rada i nezaposlenih mladih osoba (kroz *Projekt zapošljavanja mladeži*, o kojem je bilo riječi u podsektoru mladež u sektoru međusobno povezanih aktivnosti). Oni također surađuju s davateljima usluga iz javnoga i privatnog sektora u domeni burze rada, te su pokrenuli dijalog na temu izrade politike za mladež. Osim toga, tijekom 2009. godine, **Austrija/ADC** okončat će svoju potporu projektu posvećenom osobama s invaliditetom, pod nazivom: *Radionica za osobe s invaliditetom u BiH*. Projekt u središtu pozornosti ima rehabilitacijski centar "Sveta obitelj" u Mostaru, u cilju provedbe sustavnog i stručnog rada s članovima obitelji osoba s invaliditetom, zapošljavanja psihoterapeuta u cilju pružanja potpore odraslim i starijim osobama i raspodjele sredstava socijalne pomoći za potrebe nabavke medicinskih potrepština.

Tijekom 2008. godine, **Španjolska/AECID** nastavila je s implementacijom svojega projekta pod nazivom: *Jačanje socijalnih i ekonomskih kapaciteta, jačanje sektora proizvodnje i tržišta rada uz naglasak na ugroženim zajednicama*, u cilju povećanja socijalnih i ekonomskih kapaciteta proizvodnog sektora i poboljšanja pristupa tržištu rada kroz razvijanje stručnih sposobnosti, razvijanje mreža rada i provedbu načela dobrog upravljanja u proizvodnji u poljoprivrednim zadrugama u Hercegovini, te ostvarenje pristupa ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, pružanje korisnih informacija i besplatne pravne pomoći.

Tijekom 2008. i 2009. godine, **Njemačka** je osigurala sredstva za potporu tijekom zime, u vidu distribucije ogrjevnog drveta, kreveta, hrane, itd., za najsiriromašnije skupine građana.

Tijekom protekle dvije godine, **EC** je u BiH provela mnoge inicijative malih razmjera, kroz makro i mikro projekte, za koje su sredstva osigurana kroz Europsku inicijativu za demokraciju i ljudska prava, a koji su za cilj imali socijalnu integraciju ugroženih kategorija stanovništva.

⁶⁴ EBRD je također pokrenula liniju kreditiranja lokalnih poduzeća na zapadnom Balkanu, u okviru koje razmatra direktna ulaganja u iznosu koji se kreće između 1 i 4 milijuna eura

UNICEF realizira projekt *Poboljšanja socijalne zaštite i sustava uključivanja djece u Bosni i Hercegovini*. Ovaj projekt, za čiju su realizaciju potporu zajednički pružili EC, UK/DFID i Vlada Norveške, ima za cilj poboljšanje učinkovitosti rada i relevantnosti sustava socijalne zaštite i uključivanja djece i obitelji u BiH, smanjenje diskriminacije i nejednakosti i povećanje potencijala za razvitak njihovog ljudskog i društvenog potencijala.

Načela nediskriminacije i socijalnog uključivanja promoviraju se kroz sve programe UNICEF-a, te kroz sve aktivnosti zagovaranja i pomoći u izradi politika rada, u cilju jačanja kapaciteta Vlade u rješavanju problema socijalne isključenosti djece, mladih osoba i žena. Tijekom proteklih godina izrađena su mnoga izvješća, analize i radni dokumenti, u suradnji s nadležnim ministarstvima, koji potcrtavaju brojne praznine u sustavu, koje dovode do isključivanja djece i obitelji u državi.

UNDP-ov *Projekt socijalnog smještaja* u probnu je primjenu uveo proceduru implementacije inicijativa na području socijalnog smještaja, kroz uključivanje lokalne zajednice kao jednog od ključnih sudionika u procesu. S obzirom na to da se proces povratka izbjeglih i raseljenih osoba bliži svome završetku, pitanje osiguranja sigurnih domova za socijalne skupine i ostale ugrožene skupine, koje su izostavljene u procesu raspodjele pomoći za povratnike, postalo je prioritetno. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH jedan je od ključnih partnera među institucijama vlasti, koji se bavi navedenim pitanjem. Projekt financiraju UNDP, Fondacija Al-Zayed, općina Goražde, Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice Bosansko-podrinjskog kantona i Ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica FBiH.

U cilju pružanja potpore smanjenju stope siromaštva, UNDP promovira socijalno uključivanje, sukladno pretpostupnom okviru i agendi EU. UNDP također radi s organima vlasti na izradi strategije socijalnoga uključivanja, koristeći u postupku izrade iskustva stečena kroz provedbu razvojnih programa i projekata reintegracije povratnika.

UNDP je inicirao novi ciklus izrade Nacionalnoga istraživanja društvenog razvitka (NHDR) tijekom kojega će, u razdoblju od 2008. do 2011. godine, biti provedena dva istraživanja. Koristeći zamah NDHR-a iz 2007. godine, koji se bavio pitanjem socijalnog uključivanja, tema prvog NDHR-a u ovom ciklusu bit će socijalni kapital. Očekuje se da će konačna publikacija dati značajan doprinos usmjeravanju izrade politika rada u BiH na temelju dokaza, kroz provedbu aktivnosti pokretanja i naknadne provjere.

Tijekom 2009. godine, Italija/IC pokrenula je projekt pod nazivom: *Alternativne mjere institucionalizacije maloljetnika bez roditeljske zaštite*, u cilju davanja doprinosa razvitku procesa postupanja s maloljetnicima bez roditeljske zaštite u BiH i pružanja potpore mladim osobama u stanju siromaštva i napuštenosti. Ovaj projekt također se odnosi i na podsektor pravosuđa i reforme pravnoga sektora.

Tijekom 2009. godine, UK/DFID je pokrenuo projekt pod nazivom: *Ažurirani okvir uzorka*, u okviru kojega će biti pružena potpora Agenciji za statistiku BiH u izradi i provedbi ažuriranoga okvira uzorka, koji je potreban za istraživanja na temelju socio-ekonomskih podataka. Ovaj se projekt također odnosi i na podsektor reforma javne uprave.

Strategije sektora

Strategija razvoja BiH i *Strategija socijalne uključenosti* još uvijek nisu zamijenile *Srednjoročnu razvojnu strategiju* (MTDS), koja je tehnički prestala važiti 1. siječnja 2008. godine. Mnogi donatori (kao što su UK/DFID, Švicarska/SDC, Austrija/ADC, EC, UNICEF i UNDP) trenutačno sudjeluju u pružanju tehničke i savjetodavne potpore Direkciji za ekonomsko planiranje (DEP), koja je zadužena za izradu *Strategije razvoja BiH*. U cilju izrade sveobuhvatne strategije, DEP je uvela u primjenu proces odgovornih i transparentnih konzultacija. Ova metodologija uvedena je u primjenu u konzultacijama s predstavnicima u entitetima, na kantonalnoj, regionalnoj i općinskoj razini, a finalizirana je u ožujku 2009. godine.⁶⁵

Na razini podsektora, ostvaren je napredak zbog usvajanja prve *Strategije razvoja malih i srednjih preduzeća u BiH za 2009.- 2011. godinu*. Iako se efekti Strategije još uvijek ne mogu osjetiti, smatra se da spremnost oba entiteta na provedbu reformi predstavlja ključni korak u promicanju poslovnoga okruženja. Sve do sada, BiH je nastavila implementirati Europsku povelju o malim poduzećima.

Što se tiče financijskoga podsektora, tržišno orijentiran pristup usmjeravao je sve aktivnosti, ali još uvijek postoje područja u kojima ima prostora za dalja poboljšanja mehanizama koordinacije na razini države.

Što se tiče podsektora socijalne zaštite, još uvijek nije formulirana strategija na razini države. Entiteti i dalje imaju odvojene sustave socijalne zaštite.⁶⁷

⁶⁵ Strategija će se najvjerojatnije odnositi na razdoblje od 2010. do 2015. godine, s obzirom na to da će cjelokupni proces konzultacija biti okončan 2009. godine, te da će implementacija početi 2010. godine

⁶⁶ *Izvješće o napretku Bosne i Hercegovine za 2008. godinu*, Radni dokument zaposlenika Povjerenstva, Brisel, studeni 2008. godine

Koordinacija rada donatora

Ne postoji mehanizam koordinacije na razini cjelokupnoga sektora. IFI, kao što je EBRD i EIM, rade s korisnicima na ad hoc osnovi, ovisno o ukazanim potrebama. Nepostojanje *Strategije razvoja BiH* i *Strategije socijalnog uključivanja*, otežavaju koordinaciju između donatora. Trenutačno se održavaju bilateralni sastanci s donatorima prisutnima u BiH, u cilju povećanja učinkovitosti intervencija, provedbom aktivnosti koordinacije i razmjene informacija.

Buduće aktivnosti

Zahvaljujući potpisivanju SAA, do kojega je došlo 2009. godine, dodatna sredstva iz IPA fonda dostupna su BiH. Navedena sredstva uključuju potporu za izgradnju institucija, demokratizaciju, ekonomski i socijalni razvitak i regionalnu i prekograničnu suradnju, u cilju ostvarenja napretka prema konačnome cilju, tj. članstvu u EU. EC je izdvojila ukupni iznos od 74,8 milijuna eura za Bosnu i Hercegovinu, u okviru IPA programa za 2008. godinu. Jedno od glavnih područja intervencije je ekonomski i socijalni razvitak. Ostala područja bila su jačanje vladavine zakona i struktura javne uprave i potpora građanskom društvu.⁶⁷ S obzirom na to da se radi o složenom institucijskom i političkom okruženju, te da je došlo do kašnjenja u ratifikaciji IPA okvirnog sporazuma, došlo je i do kašnjenja u implementaciji IPA-e.

Svi donatori iskazali su namjeru da se usredotoče na dalju potporu postojećim projektima i programima na području ekonomskoga razvitka i socijalne zaštite, u cilju ublažavanja posljedica globalne ekonomske i financijske krize. U cilju održavanja učinaka, EBRD, Svjetska banka i EIB usuglasile su se da će osigurati više od 45 milijuna eura za potrebe potpore financijskim institucijama u BiH, kako bi im pomogle u otklanjanju posljedica globalne ekonomske i financijske krize. Ovi krediti imaju za cilj pružanje potpore stvarnoj ekonomiji u BiH, pružanjem kontinuiranoga priliva financijskih sredstava za potrebe SME i pružanjem izvanproračunske potpore za zadovoljenje potreba socijalnoga sektora.

Iako IFI izdvajaju dodatna sredstva za popunjavanje praznina, nastalih zbog nedostatka priliva kapitala iz inozemstva, UNDP nastoji rasvijetliti najvažnije direktne i indirektno posljedice ekonomske i financijske krize.⁶⁸

Zaključak

Tijekom 2008. i 2009. godine, sektor ekonomskog razvitka i socijalne zaštite pokazao je porast u prilivu donatorskih sredstava. Ovaj trend potkrijepljen je uvjerenjem da su ekonomski rast, udružen sa snažnim institucijama i operativnom socijalnom skrbi, suštinski preduvjeti za povećanje bogatstva i smanjenje siromaštva u državi.

Na nešto dugoročnijem planu, BiH je sada sposobnija da se suoči s pritiskom konkurencije i tržišnih snaga u okviru Europskoga područja. U tom pogledu, trenutačna ekonomska i financijska kriza naglasila je potrebu za nastavkom otklanjanja strukturalnih slabosti ekonomije BiH. Imajući u vidu navedeno, može se čak i ustvrditi da je država, u manjoj mjeri, pogođena krizom u odnosu na mnoge druge države u regiji. Reforme provedene u skoroj prošlosti, relativno snažan bankarski sustav i racionalan pristup kreditiranju, u velikoj su mjeri utjecali na takvo stanje.

Ostvarenje usklađenoga, stabilnog i prijemčivog makroekonomskog okruženja, utemeljenog na dobro definiranim i sveobuhvatnim politikama rada, suštinski je uvjet za suočavanje s krizom i poduzimanje koraka prema ostvarenju održivoga ekonomskog rasta, stvaranju radnih mjesta i smanjenju stope siromaštva. Relativno visoka stopa ekonomskoga rasta u BiH, prije globalne ekonomske krize, dokaz je napretka ostvarenog u ovoj domeni. Donatori su imali, i nastaviti će s time da imaju, presudnu ulogu u ovom procesu, dok država nastavlja svoj dugotrajni put prema članstvu u EU.

⁶⁷ Izvor: *Izvešće o napretku Bosne i Hercegovine za 2008. godinu*, Radni dokument zaposlenika Povjerenstva, Brisel, studeni 2008. godine

⁶⁸ UNDP je proveo istraživanje u 11 općina u BiH. Nalazi istraživanja distribuirani su donatorima članovima DCF-a; planirano je i obavljanje naknadnog istraživanja.

Poglavlje 7

Sektor lokalne uprave

DCF donatori aktivni u sektoru tijekom 2008. – 2009. godine	Austrija/ADC, Francuska, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, USA/USAID, EC, UNICEF, UNDP, Svjetska banka
Ostale ključne međunarodne organizacije (IO)	Organizacija za europsku sigurnost i suradnju (OSCE) i Vijeće Europe (CoE)
Ključni partneri među institucijama vlasti	Ministarstvo pravde FBiH, Ministarstvo uprave i lokalne samouprave RS, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH
Ukupna izdvajanja DCF donatora za potrebe sektora u 2008. i 2009. godini	2008.: 19,53 milijuna eura – 1,93 milijuna eura zajma 2009.: 11,31 milijun eura
Sektorske strategije	<i>Nacrt strategije razvoja lokalne samouprave u BiH</i> , koji je izrađen kao inicijativa civilnoga društva, 2006. godine. <i>Strategija razvoja lokalne samouprave za period 2009. do 2015.</i> RS, usvojena je 2009. godine
Koordinacija rada donatora	Isključivo neformalna ad hoc koordinacija između donatora

Pregled

Sektor *lokalne uprave* u Bosni i Hercegovini (BiH) obilježava niz čimbenika. S jedne strane, ovaj sektor pokazuje ogroman potencijal po pitanju rješavanja nekih od gorućih problema s kojima se suočava BiH, poput korupcije i socijalne isključenosti. S druge strane, prepreke reformama u lokalnoj upravi predstavljaju nedostatak jednoobraznoga, središnjeg zakonskog i institucionalnog okvira. Na državnoj razini ne postoji tijelo koje bi bilo zaduženo za koordinaciju u ovome sektoru. Pored toga, u Federaciji BiH (FBiH), postojanje kantona kao administrativnih jedinica na međurazini znači da postoji i neravnoteža u funkcioniranju ovoga sektora u svakome od entiteta.

Oba entiteta imaju vlastite zakone koji se odnose na lokalnu upravu. Republika Srpska (RS) je, u 2004. godini, usvojila vlastiti *Zakon o lokalnoj samoupravi*, dok je FBiH 2006. godine usvojila novi *Zakon o načelima lokalne samouprave u FBiH*. Svih deset kantona u FBiH imaju vlastite zakone o lokalnoj samoupravi. Sukladno *Zakonu o načelima lokalne samouprave u FBiH*, Savez gradova i općina FBiH postao je zakonski zastupnik ovih jedinica uprave. Jednako tako, općine i gradovi RS imaju vlastiti Savez koji ih zastupa. Ova su dva saveza usvojila *Zakon o lokalnoj samoupravi u BiH*. Ovaj Zakon ni do danas nije stupio na snagu zbog nepostojanja nadležnoga državnog tijela. Krajem 2007. godine, u nastojanju da se ovakvo stanje razriješi, savezi su gradova i općina FBiH i RS uspostavili Koordinacijsko tijelo koje bi ova pitanja trebalo rješavati na državnoj razini.

Mjerodavno tijelo na entitetskoj razini je, u RS, Ministarstvo uprave i lokalne samouprave. Relevantni su akteri općenito pozitivno ocijenili njegov rad na provedbi *Zakona o lokalnoj samoupravi RS*. *Projektom upravne odgovornosti* provedeno je istraživanje u svezi sa zakonima koje je potrebno usuglasiti, kako bi se omogućila provedba *Zakona o načelima lokalne samouprave u FBiH*, te je iste prezentirao Koordinacijskome tijelu i Ministarstvu pravde Federacije BiH.

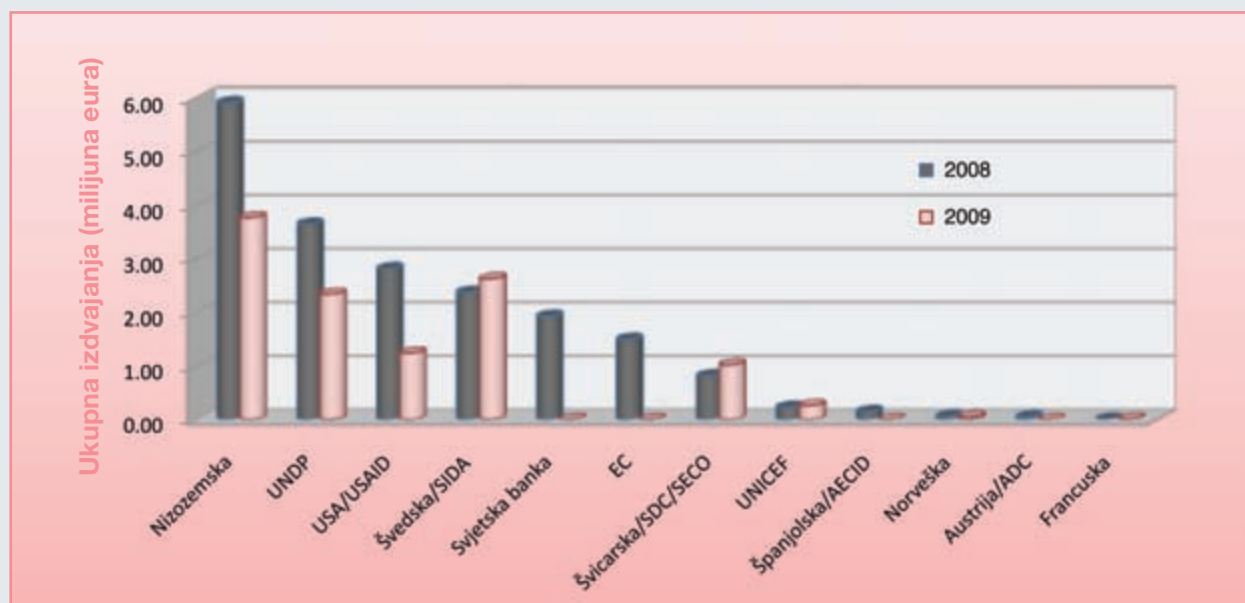
Za ovaj je sektor u 2008. izdvojeno 2,55% ukupne zvanične pomoći namijenjene razvoju (ODA), a do sada, u 2009. godini, 3,11% ukupne ODA.



Aktivnosti donatora u 2008. i 2009. godini

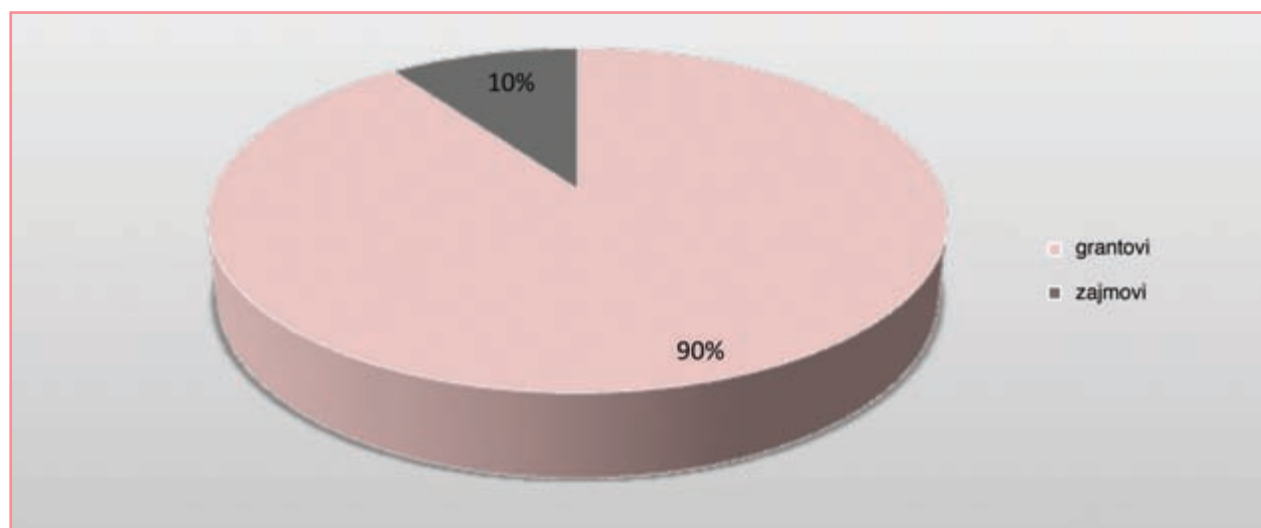
Donatori – članovi Foruma za koordinaciju donatora (DCF), koji su u 2008. godini bili aktivni u sektoru *lokalne uprave* su: Austrija/ADC, Francuska, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, USA/USAID, EC, UNICEF, UNDP i Svjetska banka. Od navedenih agencija, Austrija/ADC, Španjolska/AECID i Svjetska banka još uvijek nisu alocirale sredstva za projekte u oblasti lokalne uprave u 2009. godini. U sektoru *lokalne uprave* u BiH značajan su utjecaj imale i organizacije koje nisu članice DCF-a, poput Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OSCE) i Vijeća Europe.

Slika 7.1. Sastav donatora u sektoru lokalne uprave u razdoblju 2008.-2009.



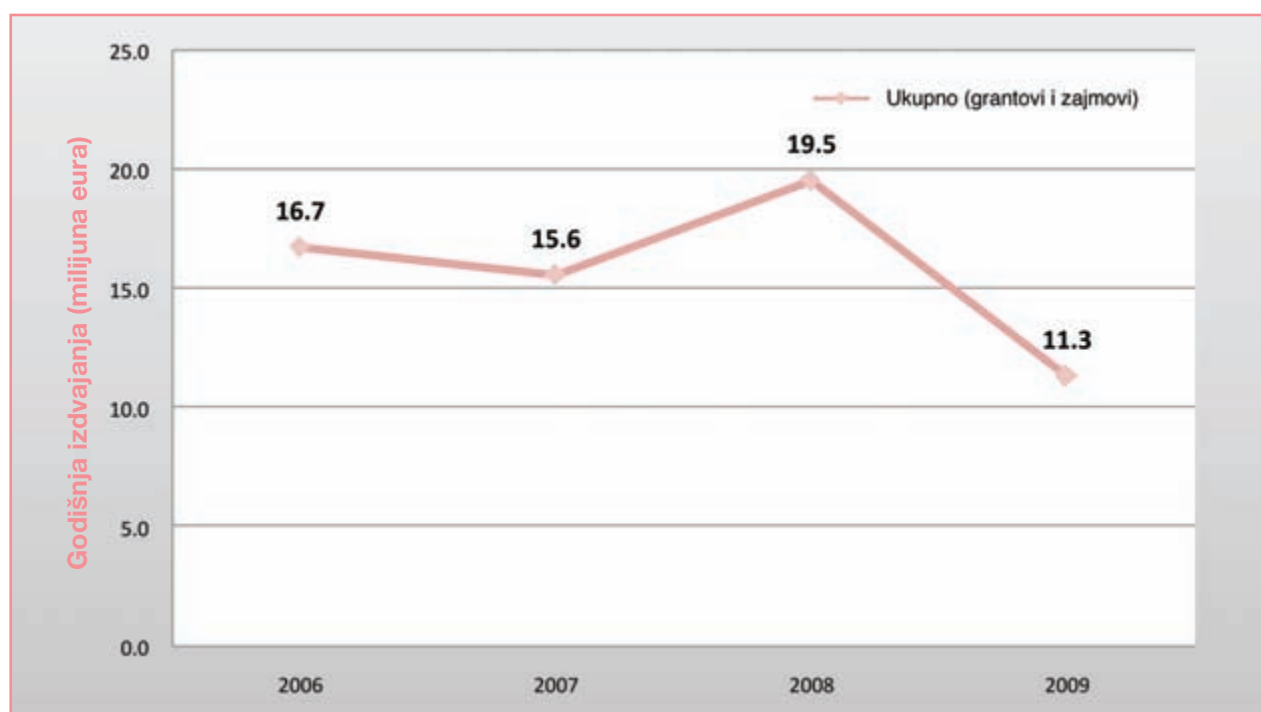
Ukupna su izdvajanja za sektor lokalne uprave članova DCF-a u 2008. godini iznosila 19,53 milijuna eura, a u 2009. godini, do sada, 11,31 milijuna eura. Iznos za 2008. godinu obuhvata i tranšu od 1,93 milijuna eura koncesijskoga zajma Svjetske banke.

Slika 7.2. Izdvajanja donatora za sektor lokalne uprave u 2008. godini (grantovi i zajmovi, procenat od ukupnih izdvajanja)



Sredstva namijenjena ovome sektoru u 2008. su se, u odnosu na 2007. godinu, povećala, te, premda iznosi za 2009. godinu ukazuju na smanjenje ODA, moguće je da donatori, tijekom godine, u ovaj sektor ulože dodatna sredstva.

Slika 7.3. Promjene u izdvajanjima donatora za sektor lokalne uprave u razdoblju 2006.-2009.



Austrija/ADC je u 2008. godini okončala trogodišnji regionalni projekt, koji predstavlja primjer međusektorskoga pristupa seoskom razvitku. Projekt *Razvitak mreže eko sela u Crnoj Gori, Srbiji i BiH*, imao je za cilj jačanje ekonomskoga razvitka lokalnih zajednica u seoskim područjima uz promicanje biološke raznolikosti u regiji.

Trećinu svih projekata u oblasti lokalne samouprave u 2008. godini donatori su realizirali zajednički. **Nizozemska** je dala svoj doprinos za četiri projekta koja su se odnosila na lokalnu samoupravu, pri čemu su tri od ova četiri projekta sufinancirali drugi donatori. Nizozemska i **UNDP** su, u 2008. i 2009. godini, doprinosili realizaciji *Programa razvitka regije Gornje Podrinje*. Ova su dva donatora, skupa s **Norveškom**, u 2008. godini okončali i provedbu *Programa oporavka regije Srebrenica*.

UNDP i **Švedska/SIDA** su u 2008. i 2009. godini nastavili realizaciju projekta *Sistema obuke za općinske djelatnike*, kojim se, kroz uspostavu održivoga sustava obuke za općinske djelatnike nastoji razviti kompetentna i profesionalna lokalna uprava. Švedska/SIDA je u 2008. godini pomagala i projekt *Jačanje položaja stanovništva u seoskim područjima*, koji je za cilj imao jačanje uprave i lokalnoga sudjelovanja u 100 sela u BiH.

I **Švicarska/SDC/SECO** i **UNDP** primjenjuju pristupe razvitku lokalne uprave, koji se temelje na ljudskim pravima. *Projekt integriranoga lokalnog razvitka*, koji zajednički financiraju ova dva donatora, promiče socijalno inkluzivan i integriran lokalni razvitak kroz razvitak odgovornije i za tu svrhu spremnije općinske uprave. Projekt se oslanja na iskustva iz drugih inicijativa, koje su realizirali Švicarska/SDC/SECO i UNDP. U realizaciji se navedenih aktivnosti primjenjuje sustav 'twinninga', kroz koji općine s kvalitetnijom upravom pomažu partnerskim općinama koje postižu lošije rezultate. Temeljni cilj u tom pogledu predstavlja usklađivanje s europskim standardima u pružanju usluga u javnome sektoru, kao i izgradnja ključnih kapaciteta u svezi s upravljanjem sredstvima iz pretpripravnih fondova.

Švicarska/SDC/SECO je u 2008. godini pokrenula treću fazu svoga *Projekta općinskoga razvitka*. Ova inicijativa potiče partnerske općine na kontinuirano promicanje vlastitih kapaciteta, te aktivan doprinos promicanju lokalnoga ekonomskog razvitka, korištenje fondova EU, te međuopćinsku suradnju, sukladno načelima dobre uprave i ljudskih prava. Švicarska/SDC/SECO je osiguravala i potporu za treći projekt u svezi s lokalnom upravom u području Bihaća, koji predstavlja dobar primjer međusektorskoga pristupa rješavanju složenih problema, s obzirom da promiče dobru upravu u domeni vodoopskrbe i ekološke sanitacije, pravodobno promičući kapacitete lokalnih vlasti i civilnoga društva.

USA/USAID je još jedan značajan donator u sektoru *lokalne uprave*. USA/USAID je u 2008. godini okončao provedbu svoga *Programa za razvitak političkih stranaka i parlamenata*, putem kojega je pomagao općinskim ograncima političkih stranaka u promicanju veza s lokalnim zajednicama kroz identifikaciju i promicanje politike usmjerene na rješavanje problema. Kroz projekt se radilo na poboljšanju veza između organizacija civilnoga društva (CSO) i političkih stranaka i parlamenata, posebno po pitanjima koja se odnose na mladež i jednakopravnosti spolova.

EC i **UNDP** je započeo projekt *Jačanje lokalne demokracije*, kojim se omogućava uključivanje različitih aktera u lokalnu samoupravu. Pored jačanja odnosa među lokalnim vlastima i civilnim društvom, projekt ima za cilj osigurati da organizacijama civilnoga društva u odabranim općinama budu pružene veće mogućnosti za pružanje usluga. **Španjolska/AECID** je pokrenula dvogodišnji projekt, koji također ima za cilj promicati sudjelovanje civilnoga društva u procese odlučivanja unutar lokalne samouprave. Pod ovim okvirom će, u više općina, biti realizirani pilot projekti koji primjenjuju *Leader* metodologiju.

UNICEF je u 2008. i 2009. godini sudjelovao u realizaciji četiri projekta iz oblasti lokalne uprave. Svi navedeni projekti koriste međusektorski pristup u rješavanju složenih problema. UNICEF radi na razvijanju referalnih mehanizama po pitanju rodno zasnovanog nasilja i nasilja nad djecom; jačanju koordinacije 13 institucija nadležnih za pitanje obrazovanja, kako bi se promicala kvaliteta i dostupnost obrazovanja; izgradnji škola i zajednica po mjeri djeteta, kao i promicanju međukulturalnoga razumijevanja i promicanju jedinstvenoga multikulturalnog identiteta države. UNICEF se bavi i pitanjima koja se odnose na prava žena i djece kroz višesektorsku perspektivu. Njegovi se projekti reflektiraju kroz niz oblasti, poput obrazovanja, dobre uprave, zdravlja i zdravstva, ekonomskoga razvitka, prevencije sukoba, civilnoga društva i lokalne uprave.

Najveći je dio **UNDP**-ovih izdvajanja u 2008. godini bio usmjeren u sektor *lokalne uprave*, u kojemu je UNDP financirao i provodio više aktivnosti. U svim je projektima naglasak stavljen na uključivanje civilnoga društva u lokalno planiranje. Kroz svoje je programe UNDP nastojao ojačati apsorpcijske kapacitete općina u svjetlu europskih integracija, te je radio na usklađivanju metodologija planiranja u BiH.

UNDP i **Norveška** su okončali potporu *Općinskome razvojnom programu temeljenom na poštivanju ljudskih prava*. Cilj je ove inicijative bio institucionaliziranje pristupa, koji se temelji na ljudskim pravima, kao modela za planiranje lokalnoga razvitka u BiH.

Pored šest spomenutih projekata, koje su zajednički sufinancirali UNDP i drugi donatori, UNDP je sam osigurao potporu za još dva projekta u oblasti lokalne uprave. UNDP je u 2008. godini okončao treću fazu projekta *Podrška pristupu orijentiranom prema rezultatima – partnerstvo za lokalni razvitak* (SUTRA PLOD), koja je bila usmjerena na povratak i reintegraciju, te pitanja lokalnoga razvitka. SUTRA

PLOD je lokalnim zajednicama u BiH pomagao u njihovim nastojanjima na provedbi projekata povratka i reintegracije, pri čemu su, na ostvarivanju ovoga cilja, zajednički radile institucije vlasti, civilno društvo i poslovni sektor. Ovaj je projekt UNDP-a također pružao potporu nadležnim tijelima na državnoj razini u uspostavi koherentnoga administrativnog okvira i okvira politika, koji bi omogućio uključivanje potencijalnih aktera u pružanju pomoći izbjeglicama i raseljenim osobama koje se vraćaju u svoje domove u reintegraciji u lokalne zajednice.

UNDP će 2010. godine okončati rad na projektu *Pomirenje zajednica kroz smanjenje siromaštva*. Ova inicijativa predstavlja još jedan primjer višesektorskoga pristupa u rješavanju složenih pitanja, poput smanjenja siromaštva i pomirenja zajednica, s obzirom da podrazumijeva uklanjanje mina, upravljanje otpadom, aktivnosti usmjerene na generiranje prihoda u turizmu kao gospodarskoj grani s velikim potencijalima, restauriranje kulturnoga naslijeđa i sveobuhvatne PR aktivnosti.

UNDP, pored toga, podupire i uspostavu održivoga sustava obuke za jedinice lokalne samouprave i izradu sveobuhvatne procjene potreba za obukom u općinama⁶⁹ u oba entiteta. Pomoć je pružao i u izradi *Strategije razvoja lokalne samouprave za period 2009. do 2015. u RS*. Strategija je usvojena u lipnju 2009. godine. UNDP aktivnosti u RS planira nastaviti kroz projekt promicanja razvitka ljudskih resursa.

U 2008. i 2009. godini je svoj doprinos programu namijenjenom lokalnoj upravi dala i **Svjetska banka**. Projekt *Razvitak zajednica*, pomaže da se u manje razvijenim područjima u BiH, kroz ulaganja u lokalnu infrastrukturu i usluge, pomogne promicanju osnovnih usluga. Ovom se inicijativom također promiču partnerstva između građana i lokalnih vlasti u oblasti identificiranja ulaganja i financiranja. Kroz projekt je financirano više od 400 ulaganja u lokalnu infrastrukturu i usluge u manje razvijenim dijelovima države.

Gotovo jedna trećina izdvajanja međunarodnih agencija u sektor *lokalne uprave* za 2008. i 2009. godinu bila je usmjerena kroz **Projekt upravne odgovornosti** (GAP). GAP sufinanciraju USA/USAID, Nizozemska i Švedska/SIDA. Osmišljen je kako bi se izgradili kapaciteti kritične mase općina, koje će kvalitetnije služiti svojim građanima u fiskalnim okvirima i okvirima politike dobre uprave. Projektom će, u 2009. godini, biti obuhvaćena maksimalno 71 općina. GAP ima za cilj promicati sposobnost općina da učinkovito upravljaju svojim ljudskim i kapitalnim resursima, te podupirati fiskalni okvir i okvir politika, koji osigurava odgovornu demokratsku upravu kroz ciljne intervencije u oblasti politika, zajedno s načelnicima općina, općinskim udrugama i ministarstvima. Komponenta GAP-a, koja se odnosi na lokalne intervencije, fokusira se na razvijanje centara za pružanje usluga građanima; općinama osigurava integrirane softverske računovodstvene sustave i sustave za pripremu proračuna ili, pak, ažuriranje i moderniziranje sustava u slučajevima kada oni već postoje; pomoć u analizi internih procedura u općinama i uvođenju novih rješenja, poput prostornoga zoniranja i suvremenoga softvera, čime se pomaže smanjenju potrebnog vremena i pojednostavljenju procedura za dobivanje lokacijskih, građevinskih, te dozvola za korištenje zemljišta. U 2008. godini su brojne općine obuhvaćene GAP-om dobile ciljanu pomoć u nizu različitih oblasti, poput: procesa reinženjeringa i usluga klijentima, lokalnoga ekonomskog razvitka, jačanja upravljanja, pripreme i provedbe lokalnih akcijskih planova za zaštitu okoliša, planiranja proračuna za kapitalna ulaganja, te upravljanja glede razvijanja projekata, urbanizma i zoniranja, promicanja u oblasti katastra.

Komponenta GAP-a, koja se odnosi na intervencije u domeni politika, ima za cilj promicanje zakonskoga i fiskalnog okvira u kojem djeluju lokalne vlasti. GAP pomaže savezima gradova i općina FBiH i RS u pripremi strategije zastupanja - propagiranja i u identificiranju potrebnih poboljšanja legislative, te prioriteta. GAP, pored toga, vodi i nastojanja na razvijanju metode podjele i distribucije prihoda od novoga poreza na dodanu vrijednost među razinama vlasti. Prioritet je uskladiti ostale zakone i propise koji se odnose na lokalnu samoupravu, kako bi se dodatno unaprijedio položaj općina. GAP se fokusira i na razvijanje strategija lokalne samouprave. U okviru GAP-a izrađen je i propis o koordinaciji među različitim razinama vlasti, kako bi se olakšao rad općinama i kantonima u FBiH.

U oblasti su lokalne uprave aktivno djelovale i dvije organizacije, koje nisu članice Foruma za koordinaciju donatora. OSCE je implementirao inicijativu *Local First – Lokalno je primarno*, koja ima za cilj olakšati građanima uključivanje u lokalnu samoupravu, čime bi se jamčila ujednačena i odgovorna distribucija javnih dobara i usluga. *Local First* će trajati do 2012. godine. Podršku sektoru *lokalne uprave* u BiH pružalo je i Vijeće Europe, koje je u 2008. i 2009. godini radilo s nadležnim entitetskim institucijama na usklađivanju zakonskih okvira za lokalnu samoupravu u FBiH i RS.

Misija OSCE-a u BiH i Vijeće Europe su zajednički, 2005. godine, pokrenuli *Beacon shemu za BiH*, koju su financirale Švicarska/SDC/SECO i UK/DFID. *Beacon shema* je natjecanje u najboljim praksama, kojima se nastoje podignuti standardi upravljanja na općinskoj razini. Početkom 2009. godine je nadležnost nad Beacon shemom predana nadležnim ministarstvima RS i FBiH, te savezima općina i gradova. Slične su sheme financirale i Francuska i Italija/IC, čime su se stvarala i razvijala partnerstva između općina u BiH, Francuskoj i Italiji.

⁶⁹ Projekt UNDP-a *Sistem obuke za jedinice lokalne samouprave*, koji prvenstveno financira Švedska/SIDA je, u okviru svojih aktivnosti, proveo sveobuhvatnu procjenu potreba za obukom (TNA), koja predstavlja polaznu točku ka kvalitetnijoj, na potrebama i potražnji utemeljenoj obuci za jedinice lokalne samouprave u BiH. TNA je obuhvatio uzorak od 40 jedinica lokalne samouprave u oba entiteta u BiH, sa oko 1,400 ispitanika koji su sudjelovali u različitim stadijima procesa.

Strategije sektora

Do sada su bila dva nepovezana pokušaja izrade strategije o lokalnoj samoupravi u BiH. U 2006. godini, Inicijativa civilnoga društva, podržana od strane Fonda otvoreno društvo BiH, izradila je *Strateški plan razvitka lokalne samouprave u BiH*⁷⁰, kojem je potporu dao Savez općina i gradova FBiH i RS. U ožujku 2008. godine, pokrenuta je još jedna građanska inicijativa, ovaj put inicijativa Foruma građana Tuzle, koji je izradio *Nacrt zakona o načelima lokalne samouprave*, a ponudio i amandmane na Ustav BiH. U međuvremenu je, ranije ove godine, RS usvojila *Nacrt strategije razvoja lokalne samouprave za period 2009. do 2015. godine*. Ovaj je dokument nastao kao rezultat javne konzultacije s općinama, i povezan je sa *Zakonom o lokalnoj samoupravi RS*. FBiH još uvijek nema strategije o lokalnoj samoupravi. Vlade FBiH i RS su, međutim, u ožujku 2009. godine, usvojile program politika.

Pragmatični pristup koji primjenjuju općine nadoknađuje trenutačne nedostatke u zakonskome i institucionalnom okviru, glede lokalne samouprave u državi. Donatori su se pozitivno izrazili o međuentitetskoj suradnji među općinama.

Koordinacija rada donatora

U oblasti lokalne samouprave još uvijek je vidljiva značajna potpora donatora i kvalitetna koordinacija između međunarodnih agencija. Većina donatora navodi visok stupanj koordinacije među relevantnim akterima u sektoru lokalne uprave. Najveći dio međunarodnih aktera smatra da nema potrebe za formalnim koordinacijskim sastancima, s obzirom na visoku razinu neformalne suradnje. Kako je GAP najveći projekt u ovome sektoru, prirodno je postao točka kontakta za druge donatore, koji razmatraju mogućnost pružanja potpore ovome sektoru. Postoji, međutim, nekoliko područja u kojima bi se koordinacija mogla poboljšati, poput pitanja metodologije i propagiranih pristupa.

Buduće aktivnosti

Zbog financijske ekonomske krize, neki su donatori morali ponovno razmotriti neke ranije definirane prioritete u sektoru lokalne uprave. Usprkos tomu, i domaći i međunarodni akteri usuglasili su se u tomu da tehničku potporu, koju pružaju donatori u obliku obuka i institucionalnoga razvitka, treba dopuniti ulaganjima u infrastrukturu, do mjere u kojoj je to moguće. Također postoji potreba za jačanjem kapaciteta saveza općina i gradova FBiH i RS.

Imajući u vidu da je lokalna samouprava jedna od međusobno povezanih oblasti, čiji je razvitak usko povezan s drugim čimbenicima, poput: infrastrukture, okruženja, administrativne podjele, povijesnoga naslijeđa, itd., od vitalnog je značaja pristup različitim resursima kod provedbe reformi u ovim uzajamno povezanim područjima.

Zaključak

Kako bi se ostvario uspjeh u području reforme lokalne uprave, akteri moraju u obzir uzeti širok spektar čimbenika koji utječu na ovaj sektor. Pregled donatorskih aktivnosti u lokalnoj samoupravi ukazuje na njihovu opredijeljenost i posvećenost ovome pristupu. Bez obzira na dosad ostvareni uspjeh, glavni akteri ističu neka od važnih pitanja, koja utječu na budućnost reformi u lokalnoj samoupravi. Najprije, popratni je učinak globalne ekonomske krize počeo utjecati na projekte lokalnih vlasti. Drugo, ograničavajući čimbenik u oblasti lokalne uprave je nepostojanje domaće institucije na državnoj razini, koja bi usvojila jedinstvenu strategiju na razini BiH, koja bi poslužila kako bi se usmjerile domaće aktivnosti i aktivnosti stranih donatora.

Donatori iskazuju pozitivno mišljenje o rezultatima svoga rada s općinama. Istaknuto je, međutim, kako ih ponekad želja za rezultatima navodi na suradnju s bogatijim općinama, koje postižu bolje rezultate, premda, na taj način, najslabije razvijene općine dobivaju neproporcionalno mali stupanj potpore.

Napredak ostvaren u oblasti lokalne samouprave je neupitan. Uzorak razvitka u tom pogledu je, međutim, unutar entiteta, ali i između entiteta, neujednačen, a to ukazuje na to da su potrebna daljnja nastojanja institucija BiH i donatora, kako bi se takav disparitet u razvitku smanjio, pri čemu više potpore treba usmjeriti ka općinama koje postižu slabije rezultate.

Pregled

⁷⁰ Dostupan na http://www.soros.org.ba/docs_lokalna_uprava/lsg_eng.pdf

Poglavlje 8

Sektor poljoprivrede i šumarstva

DCF donatori aktivni u sektoru tijekom 2008. – 2009. godine	Italija/IC, Japan/JICA, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, USA/USAID, EC, EBRD, Svjetska banka
Ostale ključne međunarodne organizacije (IO)	Organizacija Ujedinjenih nacija za poljoprivredu i hranu (FAO)
Ključni partneri među institucijama vlasti	Sektor za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MoFTER); Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS; Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, Ured za veterinarstvo BiH, Agencija za sigurnost hrane BiH
Ukupna izdvajanja DCF donatora za potrebe sektora u 2008. i 2009. godini	2008.: 16,92 milijuna eura - 8,13 milijuna eura u zajmovima 2009.: 19,37 ⁷¹ milijuna eura - 14,04 milijuna eura u grantovima
Sektorske strategije	<i>Usklađena strategija i operativni program za poljoprivredu BiH; Srednjoročna strategija razvika poljoprivrednog sektora u Federaciji BiH (2006.-2010.) i Strategija razvoja poljoprivrede Republike Srpske do 2015.</i>
Koordinacija rada donatora	Sastanci po pitanjima u svezi sa poljoprivredom, kojima predsjedava MoFTER U oblasti šumarstva se ne održavaju redoviti koordinacijski sastanci

Zbog svoje veličine i strukturalnih nedostataka, *poljoprivreda* predstavlja jedan od najsloženijih, najosjetljivijih, a po razvitak države ključnih sektora.⁷ Isto se može reći i za podsektor *šumarstva*, s obzirom na to da šumsko tle pokriva više od polovice teritorija Bosne i Hercegovine (BiH). I poljoprivreda i šumarstvo su pretrpjeli velike štete u ratu, u razdoblju od 1992. do 1995. godine. Degradacija tla, te postojanje mina na četvrtini teritorija BiH, predstavljaju dva trajna problema, odnosno posljedice rata.

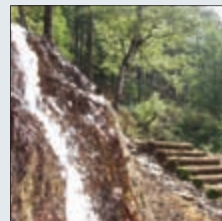
Međunarodne su agencije prepoznale potrebu za potporom, kao i potencijal koji sektori *poljoprivrede* i *šumarstva* imaju u pogledu ukupnog ekonomskog razvika. Pitanja vezana za poljoprivredu i šumarstvo uglavnom se rješavaju na entitetskoj razini. Nedavna uspostava sektora za poljoprivredu, prehranu, šumarstvo i ruralni razvoj (SAFFRD) u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa (MoFTER), smatra se jednim od najvećih postignuća u 2008. godini. SAFFRD je zadužen za koordinaciju u međunarodnim pitanjima (Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, Sporazum o slobodnoj trgovini u Srednjoj Europi (CEFTA) i Svjetska trgovinska organizacija), te za usklađivanje pitanja koja potpadaju pod nadležnost entiteta.

Donatori izražavaju pohvale za rad SAFFRD-a, te izvješća ovog sektora koriste za potrebe vlastitoga programiranja, za razvijanje projekta pod nazivom: *Razvitak aktivnosti trgovine poljoprivredno-prehrambenim proizvodima - Fostering Agricultural Market Activity (FARMA)* (koji sufinanciraju USA/USAID i Švedska/SIDA). Međunarodne agencije smatraju, međutim, da postoji potreba za daljnjim institucionalnim jačanjem.

U 2008. i 2009. godini došlo je i do pozitivnih pomaka u sektoru *šumarstva*. Oba su entiteta počela izradu strategija za upravljanje

⁷¹ Uključujući popis projekata EC za 2009. godinu, do iznosa od 3,49 milijuna eura

⁷² *Sektor poljoprivrede u BiH i pomoć Italijanske kooperacije za razvitak - BiH Agriculture Sector and Italian Development Cooperation Assistance*, Sarajevo, 2008. godine, str. 25



šumama, te su počela koristiti podatke inventure, odnosno izmjere šuma. Donatori su poduprli i razdvajanje vlasništva i upravljanja šumama. Sektor *šumarstva* se suočava sa smanjenjem narudžbi drveta/građe, što zauzvrat, negativno utječe na opće poslovanje.

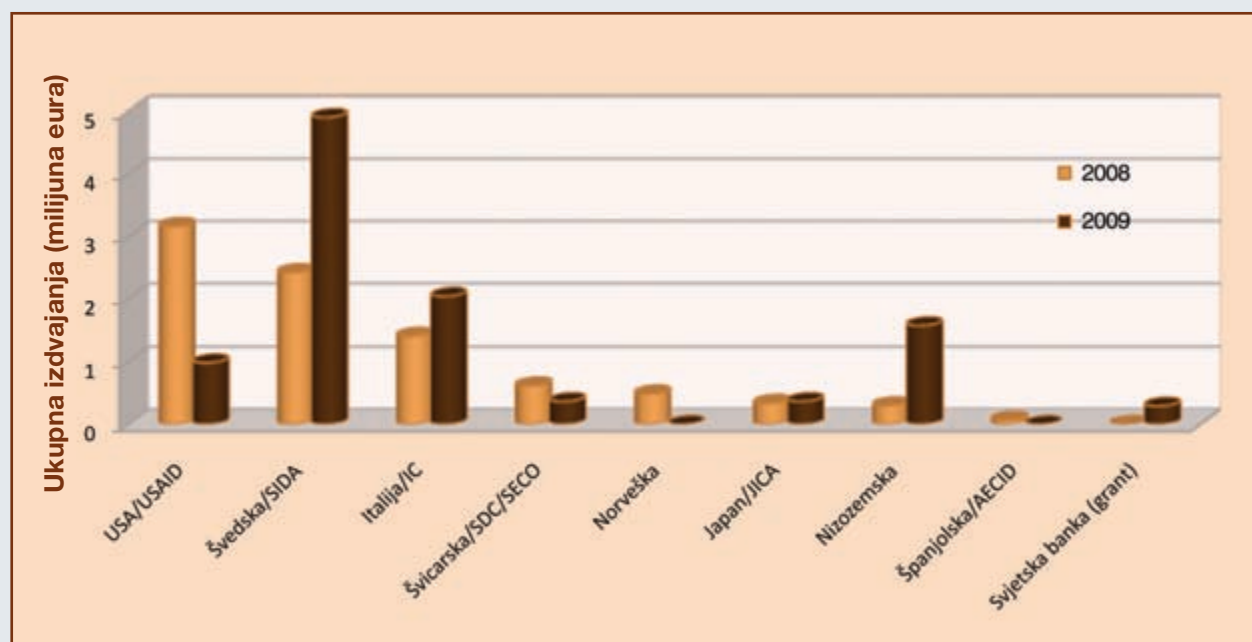
Za ovaj je sektor u 2008. godini izdvojeno 2,21% ukupne pomoći namijenjene razvitku (ODA), a do sada, u 2009. godini, 4,36% ukupne ODA (izuzimajući popis projekata EC za 2009. godinu).

Aktivnosti donatora u 2008. i 2009. godini

Donatori iz Foruma za koordinaciju donatora (DCF), koji su u 2008. godini djelovali u sektoru poljoprivrede i šumarstva, bili su: Italija/IC, Japan/JICA, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, USA/USAID, EC, EBRD i Svjetska banka. Među navedenim agencijama, Norveška, Španjolska/AECID i EBRD nisu izdvojile nova financijska sredstva za projekte iz oblasti *poljoprivrede i šumarstva* u 2009. godini.

Ukupna izdvajanja za sektor *poljoprivrede i šumarstva* po članovima DCF-a, u 2008. godini iznosila su 16,92 milijuna eura, uključujući

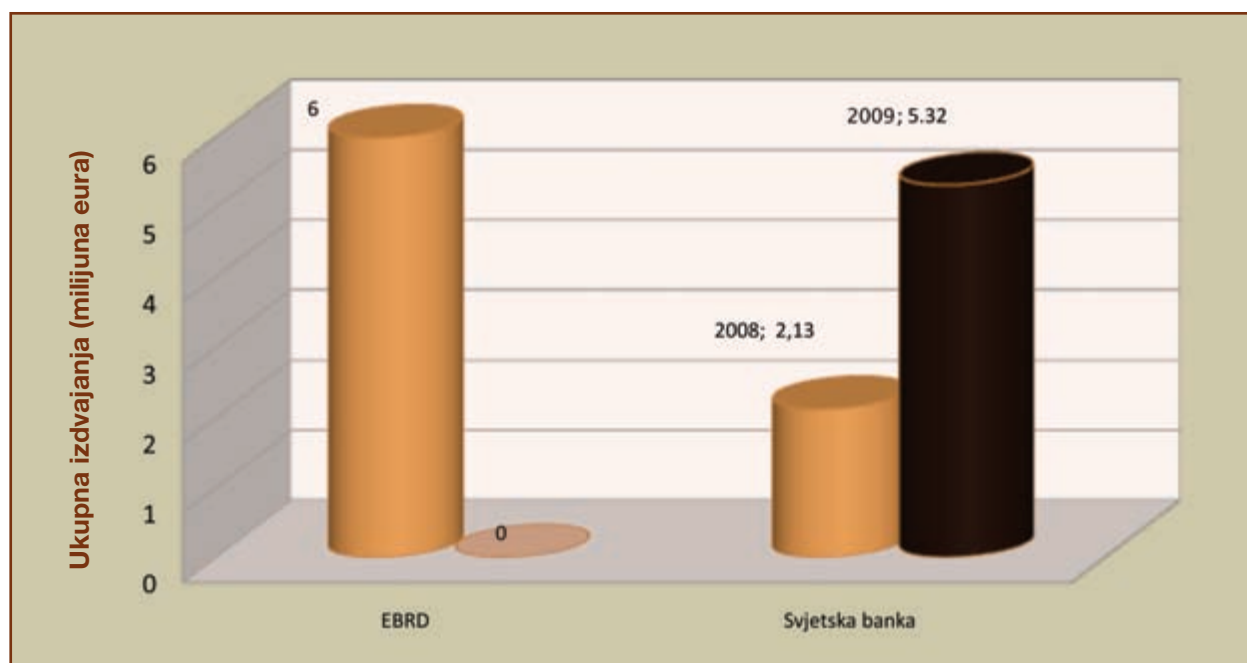
Slika 8.1. Sastav donatora u sektoru poljoprivrede i šumarstva u razdoblju 2008.-2009. (samo grantovi)



i zajam EBRD-a u iznosu od 6 milijuna eura. Za 2009. godinu, donatori su, do sada, izdvojili 19,37 milijuna eura, uključujući popis projekata EC za 2009. godinu u vrijednosti od 3,49 milijuna eura. Kao i u svim drugim poglavljima, ni u ovom poglavlju u grafikone nisu uključeni iznosi koji se odnose na popise projekata EC.

Kada se ovi podaci usporede s onima iz 2006. i 2007. godine, postaje jasno da sektor poljoprivrede i šumarstva i dalje privlači pozornost

Slika 8.2. Sastav donatora u sektoru poljoprivrede i šumarstva u razdoblju 2008.-2009. (samo zajmovi)



donatora.

Potpora donatora u sektoru *poljoprivrede i šumarstva* sastoji se od niza različitih aktivnosti i oblasti, uključujući pripremu politike zaštite

Slika 8.3. Promjene u izdvajanjima donatora za sektor poljoprivrede i šumarstva u razdoblju 2006.-2009.



okoliša, zakonodavstvo i administrativno upravljanje, istraživanja i izgradnju kapaciteta. Mora se, međutim, istaknuti da se sektori *poljoprivrede i šumarstva*, te *ekonomskog razvitka*, međusobno u značajnoj mjeri preklapaju, te se, zbog toga određene, s ovima povezane aktivnosti, mogu pronaći i u poglavljima ovoga izvješća, koja se odnose na *ekonomski razvitak* i *socijalnu zaštitu*.

Poljoprivreda

Potpora donatora u oblasti poljoprivrede je, prije svega, usmjerena na promicanje proizvodnih tehnologija u različitim sektorima i pomoć proizvođačima u uspostavi veza s domaćim i stranim tržištima. U tom je pogledu većina donatora osiguravala i pomoć u promicanju marketinških tehnika, kao i pristupanja izvorima financiranja. Neki od donatora su, pak, svoju potporu ovome sektoru usmjerili u konkretne dijelove države.

Švedska/SIDA i **USA/USAID** su zajednički izradili i sufinancirali obiman četverogodišnji projekt u oblasti poljoprivrede – projekt FARMA. Opći cilj FARMA projekta je smanjenje siromaštva kroz povećanje održivog ekonomskog rasta i promicanje učinkovitosti i konkurentnosti bosanskohercegovačkih poljoprivrednih proizvođača i poduzeća u oblasti agrobiznisa. Kroz promicanje veza proizvođača i prerađivača s tržištima, osiguran pristup financijskim sredstvima i poboljšane mehanizme politika, sustave kvalitete i kontrole, projekt nastoji poboljšati trgovinsku bilancu i unaprijediti mogućnosti odupiranja pritiscima, koji proizlaze iz procesa pridruživanja EU. Pored toga, projekt će agrobiznisima omogućiti da spoznaju mogućnosti i prilike na domaćim, regionalnim tržištima i tržištu EU, koje proizlaze iz aktiviranja CEFTA sporazuma i procesa pridruživanja EU.

Pored projekta FARMA, **USA/USAID** financira i još dvije aktivnosti. Njihov projekt pod nazivom: *Povezivanje poljoprivrednog tržišta s proizvođačem* (LAMP) je produžen do 2009. godine – pod nazivom: LAMP II. LAMP II obuhvata sektor bobičastog voća u manjim, ciljanim geografskim oblastima i ima za cilj poboljšati pristup poljoprivrednih proizvođača financijskim uslugama. LAMP II radi u suradnji s mikrokreditnom organizacijom PARTNER. *Projekt zapošljavanja u seoskom sektoru* (REGA), koji financiraju USA/USAID, blisko je povezan s projektom LAMP II. REGA pomaže u uspostavi javno-privatnih partnerstava za promicanje razvitka i širenja sektora proizvodnje i prerade trešanja i bobičastog voća, te se očekuje da će u održivu proizvodnju trešanja i bobičastog voća, te njegov plasman na tržištu putem domaćih prerađivača voća, biti uključeno 230 poljoprivrednika.

Švedska/SIDA financira i određeni broj manjih inicijativa u ovome sektoru. Švedska/SIDA, prije svega, povezuje ulaganja u poljoprivredu, sa mjerama za smanjenje siromaštva u seoskim područjima i stvaranjem mogućnosti za zapošljavanje. Švedska/SIDA, štoviše, ima sklopljene sporazume o suradnji s nevladinim organizacijama, poput *Econ BiH* i *Cow-How*. Švedska/SIDA, osim toga, podupire i domaće institucije u procesu stjecanja svih nužnih odobrenja za proizvodnju licencirane organske hrane, odnosno certifikacije potrebne za izlazak na međunarodna tržišta.

Nizozemska osigurava pomoć pčelarima u sjeverozapadnim dijelovima države.

EBRD je u 2008. godini izdvojila 6 milijuna obrtnoga kapitala Bimalu, jedinom proizvođaču ulja u BiH koji je doživio rapidan rast, kako u BiH, tako i u regiji.

Projekt razvitka male komercijalne poljoprivrede Svjetske banke svoje je aktivnosti usmjerio na jugoistočni dio države. Ovo područje ima sredozemnu klimu, povoljnu za rani uzgoj voća i povrća, te ima potencijala za navodnjavanje na samim poljoprivrednim dobrima, a održava i tradiciju trgovanja sa susjednim državama. Projekt potiče poljoprivrednike na usvajanje produktivnijih i profitabilnih sustava proizvodnje, te nastoji povećati mogućnosti plasiranja viška proizvoda koji ostvaruju na tržište. Projekt, pored toga, nastoji uspostaviti veze sa tržištima i olakšati izvoz poljoprivrednih proizvoda kroz informiranje i tehničku pomoć i potporu, te ulaganja u jačanje fizičke i institucionalne infrastrukture u seoskim zajednicama.

Italija/IC djeluje kroz veliki broj programa koje vode talijanski NGO-i, međunarodne organizacije i talijanske lokalne vlasti. Projekti razvitka su uglavnom usmjereni na promicanje održivoga poljoprivrednog sustava, poput integriranog i bio-poljoprivrede, s ciljem smanjenja utjecaja poljoprivredne proizvodnje na okoliš u BiH i jačanje potencijala malih poljoprivrednih poduzeća. Ovakav pristup ima za cilj smanjiti siromaštvo i poticati međuetničku integraciju, kroz promicanje prirodnih resursa u BiH. Italija/IC je u 2008. godini objavila i strateški dokument pod nazivom: *Poljoprivredni sektor u BiH i pomoć talijanske kooperacije za razvitak*, koji daje temeljit pregled stanja u sektoru poljoprivrede u BiH, kao i pristupa koji Italija/IC primjenjuje u svojim aktivnostima u ovoj oblasti.

Norveška je, u 2008. godini, provela više kratkoročnih projekata, s ciljem osiguravanja edukacije iz oblasti poljoprivrede i razvitka u sedam općina u BiH.

Sigurnost hrane

Jedan od značajnih elemenata potpore, koju **Švedska/SIDA** osigurava u sektoru *poljoprivrede i šumarstva*, predstavlja direktna tehnička pomoć laboratorijima i ministarstvima na svim razinama, glede uvođenja europskih standarda sigurnosti hrane. Cilj je pomoći proizvođačima da unaprijede standarde sigurnosti hrane i uspostave veze s tržištima. **EC** je, pak, pružala i potporu Uredu za veterinarstvo BiH i financirala projekt promicanja kvalitete hrane.

Švedska/SIDA je, od izbijanja epidemije bruceloze, u 2008. godini, također pružala financijsku pomoć Uredu za veterinarstvo BiH za testiranje, liječenje i cjepivo ovaca protiv ove bolesti, koja pogađa stoku, ali i ljude.

Konačno, **Španjolska /AECID** je, u 2008. godini, pružala pomoć Agenciji za sigurnost hrane BiH, kako bi Agencija svoje procedure mogla prilagoditi standardima EU.

Seoski razvitak

Španjolska/AECID od 2007. godine surađuje s Regionalnom razvojnom agencijom za Hercegovinu (REDAH) na uspostavi Centra za poljoprivredni i seoski razvitak Hercegovine. Ovaj će Centar predstavljati referalnu točku za poljoprivredne proizvođače, trgovce, prerađivače i druge subjekte u sektoru *poljoprivrede*. Španjolska/AECID pruža financijsku potporu, kako za popunjavanje Centra osobljem, tako i za razvitak različitih usluga – servisa koje Centar nudi.

Svjetska banka je u 2009. godini počela provedbu projekta pod nazivom: *Poljoprivreda i seoski razvitak*. Cilj ovog projekta je promicati institucionalnu strukturu, informacijski sustav i kapacitet sektora, te osigurati financijska sredstva za projekte seoskoga razvitka. Projekt će, pored toga, pomoći i kod ubrzavanja u ispunjavanju uvjeta za pristupanje potporama u okviru EU Instrumenta za pretpriprustnu pomoć – komponente namijenjene seoskome razvitku (IPARD).

Aktivnost **Japana/JICA** u oblasti poljoprivrede i seoskoga razvitka usmjerena je na regiju Srebrenica, i ima za cilj promicanje ekonomske samoodrživosti i izgradnju povjerenja među lokalnim stanovništvom. Japan/JICA, kroz poljoprivrednu proizvodnju promiče pomirenje među etničkim skupinama. Širi cilj ovoga projekta je otvaranje mogućnosti stanovnicima ove regije – Bošnjacima i Srbima, da rade zajedno i njeguju međusobno povjerenje.

Šumarstvo

U sektoru *šumarstva* aktivno djeluje tek nekoliko donatora. **Svjetska banka** radi na očuvanju i razvitku šuma, pomažući u provedbi zakonodavnih reformi u oblasti organiziranja i upravljanja šumama, te upravljanja i promicanja očuvanja biološke raznolikosti kroz participatorni pristup u planiranju korištenja šumskoga tla. Projekt će omogućiti provedbu ekonomičnog, ekološki svjesnog i razumnog upravljanja šumama, te će uspostaviti tehničke instrumente, ključne za osiguravanje monitoringa i održivoga korištenja šumskog bogatstva, upravljanja šumama i certifikacije šuma. Ove aktivnosti uključuju i informacijske sustave - sustave za upravljanje šumama, te državni inventar šuma.

Projekt *Fostering Interventions for Rapid Market Advancements* (FIRMA) – *Razvojne intervencije za brzo napredovanje na tržištu*⁷³, koji sufinanciraju **Švedska/SIDA** i **USA/USAID**, ima za cilj osigurati potporu malim i srednjim poduzećima i povećati održivi ekonomski rast i zapošljavanje u drvoprerađivačkoj industriji. FIRMA slijedi strukturu aktivnosti sličnu strukturi koju slijedi projekt FARMA.

Zemljišna uprava

Glavna preokupacija donatora u posljednjih nekoliko godina bila je analiza i utvrđivanje stanja po pitanju zemljišnih resursa, sa tri različita projekta, koji su pružali potporu domaćim institucijama, kako bi unaprijedili zemljišnu administraciju i registre. Kao nadogradnju ovih aktivnosti, od kojih neke još traju, **Švedska/SIDA** podupire razvitak novog sustava identifikacije zemljišnih parcela, koji će omogućiti vlasnicima zemlje dobivanje vlasničkoga lista za njihovu zemlju.

⁷³ Ovaj je projekt obuhvaćen sektorom ekonomskoga razvitka i socijalne zaštite

Strategije sektora

Oba entiteta imaju svoje strategije u oblasti *poljoprivrede* (Srednjoročna strategija razvitka poljoprivrednog sektora u Federaciji BiH (2006.-2010.) i Strategija razvoja poljoprivrede Republike Srpske do 2015. godine, koje su djelomično usklađene. Usklađena Strategija i operativni program za poljoprivredu BiH, za koji je potporu osigurala EC, usvojena je u januaru 2009. godine. Ova Strategija objedinjuje entitetske strategije i mjere koje je potrebno provesti, kako bi se ispunili uvjeti za pristup sredstvima iz IPARD-a, a sadrži i trogodišnji operativni program.

EC je pomogla izradu *Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine*, koji je usvojen u oktobru 2008. godine. Napravljeni su prvi koraci ka izradi državne strategije seoskog razvitka.

Na državnoj razini ne postoji strategija upravljanja šumama, ali su trenutačno u pripremi entitetske strategije.

Koordinacija rada donatora

U posljednje dvije godine uočen je napredak koordinacije donatora u sektoru poljoprivrede. Trenutačno, koordinacijski sastanci donatora, kojima je ranije predsjedala EC, organizira Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MoFTER). Ovi sastanci služe kao forum za razmjenu informacija između donatora i relevantnih domaćih institucija. Donatori izražavaju pohvale MoFTER-u zbog proaktivnoga pristupa koordinaciji. MoFTER skreće pozornost donatora na oblasti u kojima nedostaje potpora. Tehnička radna skupina, koja radi na izradi zakona na državnoj razini, također može doprinijeti koordinaciji donatora, stavljajući na dnevni red praktična pitanja, kao i pomoći riješiti nejasnoće koje nastaju u interpretaciji nekih zakona.

U sektoru šumarstva ne postoje formalni mehanizmi koordinacije na državnoj razini.

Buduće aktivnosti

Uzevši u obzir prirodna bogatstva BiH i razvojni potencijal sektora poljoprivrede i šumarstva, za očekivati je da će ulaganja u ovu oblast biti nastavljena. Prioritetna područja, koja su identificirali ključni akteri, su: jačanje institucija i zakonodavstva, izgradnja kapaciteta relevantnih domaćih institucija, pojačan interes za seoski razvitak, skupa sa zaštitom okoliša, mjere za diversifikaciju, promicanje komercijalizacije i pristupa tržištu, te certificiranje, veličine parcela, kao i konsolidacija - okrupnjavanje za potrebe ozbiljnije proizvodnje.

Vlasti BiH i donatori sve su više svjesni potrebe usvajanja integriranoga pristupa pitanjima povezanim s poljoprivredom, seoskim razvitkom, malim i srednjim poduzećima (SME), privrednim razvitkom i infrastrukturom. U tom je kontekstu potrebna daljnja potpora po pitanjima iz oblasti šumarstva.

Zaključak

U 2008. i 2009. godini došlo je do više pozitivnih pomaka u sektorima *poljoprivrede i šumarstva*. Osim razvitka i provedbe pravnoga okvira, koji će olakšati reformske procese u ovim oblastima, značajan uspjeh predstavlja i uspostava tijela na državnoj razini, zaduženog za usklađivanje rada relevantnih entitetskih institucija. Novousvojena *Usklađena strategija i operativni program za poljoprivredu BiH za razdoblje od 2008. do 2011. godine* također bi trebala predstavljati ključni instrument, kojim bi se trebalo promicati usklađivanje pomoći donatora s prioritetima BiH. Ovakav bi pristup trebao promicati održivost projekata.

U posljednjih nekoliko godina, donatori su se sve više kretali ka integriranome pristupu u sektorima poljoprivrede i šumarstva. Pored ovoga, donatori su podržavali inicijative vlasti da se uvedu specijalizirani sastanci za koordinaciju, na kojima bi se bavilo međusobno povezanim pitanjima, kao što su okoliš i poljoprivreda, seoski razvitak i turizam, šumarstvo i obrazovanje. Na sektore *poljoprivrede i šumarstva* otpada posebno visok postotak broja zaposlenih u BiH kao finansijske potpore unutar EU. Na ove će sektore, kao takve, zasigurno i dalje, kako se nastavlja proces pristupanja EU, biti usmjerena pozornost donatora.

Poglavlje 9

Sektor zaštite okoliša

DCF donatori aktivni u sektoru tijekom 2008. – 2009. godine	Italija/IC, Nizozemska, Norveška, Španjolska/AECID, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, EC, UNDP, Svjetska banka
Ostale ključne međunarodne organizacije (IO)	World Wildlife Fund – Svjetski fond za zaštitu prirode (WWF, nema ured u BiH), Program Ujedinjenih naroda za okoliš (UNEP – nema ured u BiH, ali trenutačno u BiH realizira projekt), Organizacija Ujedinjenih nacija za poljoprivredu i hranu (FAO)
Ključni partneri među institucijama vlasti	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MoFTER), Ministarstvo okoliša i turizma FBiH, Ministarstvo prostornoga uređenja FBiH, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede RS
Ukupna izdvajanja DCF donatora za potrebe sektora u 2008. i 2009. godini	2008.: 3,35 milijuna eura - sve u obliku grantova 2009.: 14,72 ⁷⁴ milijuna eura - sve u obliku grantova
Sektorske strategije	Ne postoji sveobuhvatna strategija zaštite okoliša na državnoj razini. Entitetske su okolišne strategije izrađene, ali još nisu usvojene
Koordinacija rada donatora	Nema formalizirane koordinacije donatora ili razmjene informacija u sektoru zaštite okoliša. Postoji podgrupa za sektor voda, u kojoj sudjeluju agencije zadužene za upravljanje vodama iz oba entiteta. Pored toga su, u kontekstu UNDP-ovog planiranog MDG-F projekta, agencije donatori započeli s održavanjem neformalnih sastanaka koordinacije, te se nadaju da će u nastavku, odgovornost za ovu inicijativu preuzeti domaće vlasti

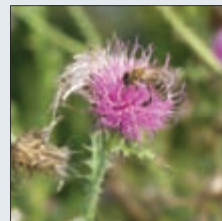
Pregled

Zaštita okoliša predstavlja važan sektor u razvitku Bosne i Hercegovine (BiH), ne samo u pogledu zaštite prirodnih ljepota i biološke raznolikosti, već i u pogledu iskorištavanja obilatih ekoloških resursa za ekonomsku korist. Upravljanje okolišem je, pored toga, u svezi i s više drugih sektora, poput *infrastrukture* i *turizma*, te zbog toga zahtijeva integrirani pristup.

Usprkos postojanju svijesti o značaju ove oblasti, sam tempo reformi po pitanju usklađivanja zakonodavstva i institucionalnoga jačanja tijekom 2008. godine bio je prilično spor. Kako bi ispunila zahtjeve u pogledu pristupanja EU, BiH u svoje zakonodavstvo treba prevesti oko 200 vertikalnih i horizontalnih direktiva⁷⁵. Prema izvješću o napretku za 2007.-2008. godinu, do sada je usklađeno svega 28 takvih direktiva.

⁷⁴ Uključujući popis projekata EC u iznosu od 8,25 milijuna eura

⁷⁵ Prema acquisu EU, zaštita okoliša sastoji se od zaštite voda, zraka i prirode, upravljanja otpadom i okolišne infrastrukture



Koordinacija i usklađivanje aktivnosti u sektoru *zaštite okoliša* realiziraju se kroz Međuentitetsko tijelo za okoliš. Na državnoj razini nema zakona, niti drugih propisa po pitanju *zaštite okoliša*. Većina donatorskih organizacija je, kao razlog relativno sporog napretka na danom planu, identificirala nedostatak državnih kapaciteta u navedenom sektoru. Delegacija EC je upravo zbog toga osiguravala potporu vlastima BiH u izradi zakona o okolišu na državnoj razini. Priprema nacrt zakona trenutno je u završnoj fazi.

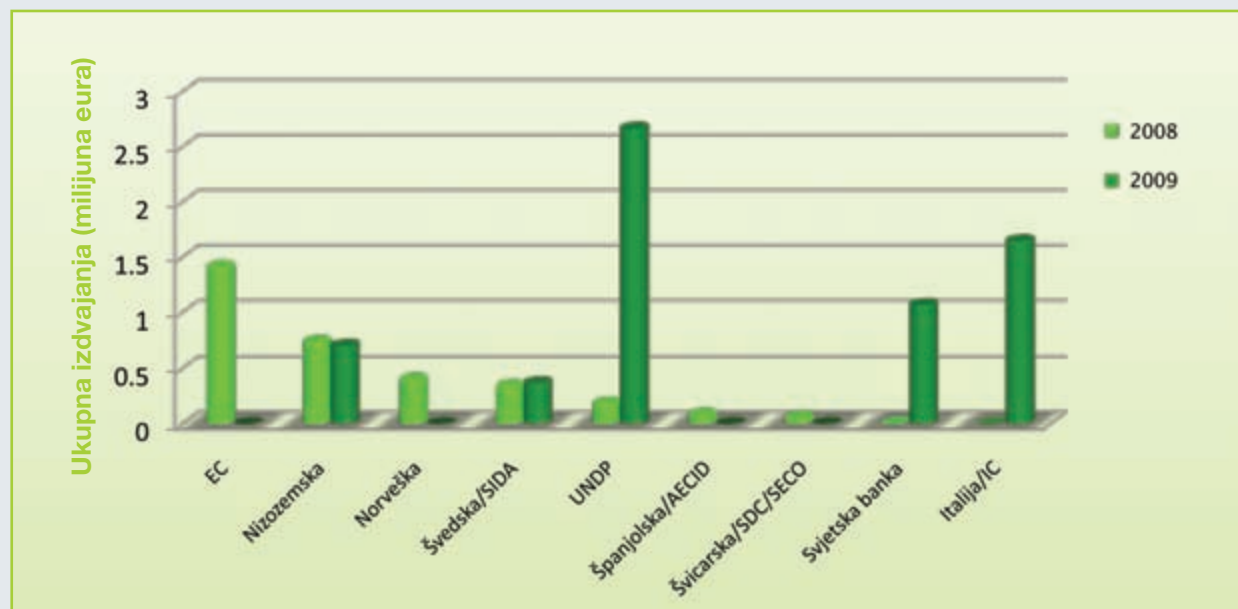
Više je agencija istaknulo zadovoljstvo provedbom tehničkih zahtjeva u oblasti zaštite okoliša, poput okolišnih dozvola za izgradnju, odnosno instaliranje proizvodnih kapaciteta, ili pak procjena učinka po okoliš za određene razine zagađenja.

Ovaj je sektor u 2008. godini dobio 0,44 % od ukupnih izdvajanja za zvaničnu pomoć za razvitak (OA), odnosno 1,78 % ukupne ODA do sada, u 2009. godini (izuzimajući popis projekata EC za 2009. godinu). Ove brojke ukazuju na to da je *zaštita okoliša* jedan od sektora koji dobivaju najmanju finansijsku potporu donatora.

Aktivnosti donatora u 2008. i 2009. godini

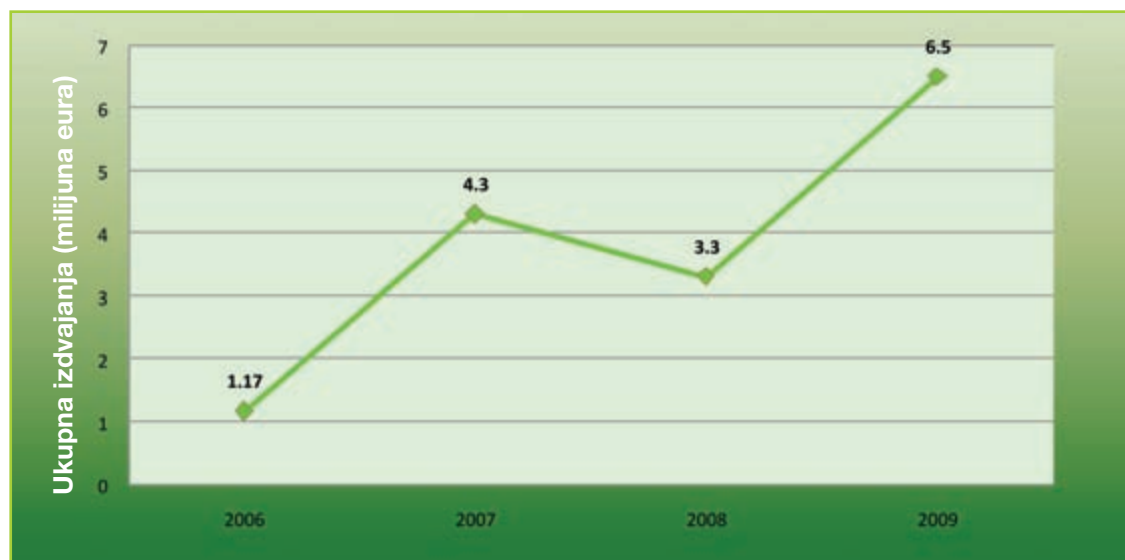
Donatori članovi Foruma za koordinaciju donatora, koji su u 2008. godini radili u sektoru okoliša, bili su: Italija/IC, Nizozemska, Španjolska/AECID, Švicarska/SDC/SECO, EC, UNDP, Norveška, Švedska/SIDA i Svjetska banka. Među navedenim donatorima, u 2009. godini za sektor *zaštite okoliša* nova sredstva još nisu odvojile Španjolska/AECID i Švicarska/SDC/SECO, a niti jedan novi donator nije ukazao na to da tijekom ove godine planira ulagati u ovaj sektor.

Slika 9.1. Izdvajanja donatora za sektor zaštite okoliša u razdoblju 2008.-2009.



Ukupna izdvajanja za sektor *zaštite okoliša* članova DCF-a u 2008. godini iznosila su 3,35 milijuna eura. Donatori su do sada, u 2009. godini, izdvojili 14,72 milijuna eura, uključujući i popis projekata EC za 2009. godinu u iznosu od 8,3 milijuna eura. Iznos za popis projekata EC nije uključen u grafičke preglede.

Slika 9.2. Promjene u izdvajanjima donatora za sektor zaštite okoliša u razdoblju 2006.-2009.



Rast izdvajanja donatora za sektor *zaštite okoliša* odražava povećanu razinu svijesti među međunarodnim agencijama o značaju projekata zaštite okoliša, ne samo za zaštitu flore i faune BiH, nego i smanjenje siromaštva i upravljanje prirodnim resursima. Potpora donatora sektoru *zaštite okoliša* sastoji se od niza različitih aktivnosti i oblasti, uključujući izradu okolišne politike, zakonodavstvo i administrativno upravljanje, istraživanje i izgradnju kapaciteta.

Ukupna vrijednost projekata u sektoru zaštite okoliša u 2008. i 2009. godini iznosit će 18,05 milijuna eura, i to isključivo u obliku nepovratnih sredstava, odnosno grantova. Ovdje, pak, moramo napomenuti da se sektori *zaštite okoliša* i *infrastrukture*, *poljoprivrede* i *šumarstva*, te *lokalne uprave*, u značajnoj mjeri preklapaju. Zbog toga je stvarni iznos projekata, koje financiraju donatori, a koji su od značaja za sektor zaštite okoliša, daleko veći od navedenoga.

Vodoopskrba i kanalizacija

U 2008. i 2009. godini su, kroz Globalni fond za okoliš (GEF), financirana dva projekta **Svjetske banke**. Projekt pod nazivom: *Zaštita kvalitete vode* (GEF) ima za cilj jačanje kapaciteta domaćih javnih komunalnih poduzeća i smanjenje zagađenja u rijekama Bosna i Neretva, koja dolaze iz komunalnih izvora. U okviru ovog projekta bit će izrađen Plan unapređenja u oblasti otpadnih voda za BiH, a bit će izgrađeno ili obnovljeno više postrojenja, kako bi se općinama omogućilo da na bolji način rješavaju pitanje otpadnih voda. Pored toga, kroz projekt će se pripremiti i studija izvedivosti za jeftini, prirodni tretman otpadnih voda. Projektom će biti osigurana potpora nevladinim organizacijama (NGO), i u implementaciju će se uključiti lokalne zajednice.

Slično tome, cilj projekta pod nazivom: *Upravljanje Neretvom i Trebišnjicom* (GEF) je poticati i osiguravati potporu BiH i Hrvatskoj u izradi i usvajanju plana upravljanja slivom, te time, smanjivanjem razine hranjivih tvari i drugih vrsta onečišćenja iz komunalnih i industrijskih izvora na odabranim lokacijama. U tom se pogledu planira reaktiviranje više postrojenja za preradu otpadnih voda. Cilj je osigurati održavanje okolišnih tokova, te promicati zdravlje ekosistema i biološku raznolikost sliva i smanjiti prodiranje morske vode u ušće rijeke Neretve.

Pored aktivnosti Svjetske banke financiranim od strane GEF-a, Banka je angažirana i na *projektima upravljanja čvrstim otpadom*, opisanim u poglavlju koje se odnosi na sektor *infrastrukture*. Naslanjajući se na uspjeh prve takve inicijative u okviru njega, do kraja 2009. godine će biti izgrađeno šest regionalnih deponija, koje će koristiti 1,7 milijuna ljudi u BiH, te će tako drugi *Projekt upravljanja čvrstim otpadom* nastaviti promicati dostupnost, kvalitetu, ekološko razumno korištenje i upravljanje, te financijsku izvedivost usluga upravljanja čvrstim otpadom u BiH.

UNDP se nada da će u 2009. godini započeti projekt koji financira Fond za postizanje milenijjskih razvojnih ciljeva (MDG-F) Španjolske, koji će se baviti osiguravanjem pristupa vodi, kroz institucionalni razvitak i obnovu infrastrukture. Očekuje se da će projekt pomoći u promicanju uključivanja građana u participatornom upravljanju pristupa vodama na općinskoj razini, te promicati ekonomsko upravljanje u javnim poduzećima vodovoda i kanalizacije, kako bi se građanima osigurala kvalitetnija usluga.

EC nastavlja raditi u sektoru zaštite okoliša, kako u pogledu financiranja projekata, tako i u pogledu savjetovanja bosanskohercegovačkih vlasti po pitanju usklađivanja zakonodavstva i strateškoga planiranja. Financijska sredstva, koja je u 2008. godini u ovaj sektor uložila EC, bila su, prije svega, posvećena upravljanju otpadom, konkretno, obnovi i uređivanju postojećih deponija Obodina i Barišića Strana, izgradnju sanitarne deponije Obodina u općini Trebinje, te dodatne usluge u pogledu kvalitetnog upravljanja otpadom u BiH. EC, pored toga, podupire i znanstvenu suradnju između znanstveno-istraživačkih institucija. Ova je agencija izdvojila 8,3 milijuna eura za niz projekata s EC-ova popisa projekata, što ukazuje na to da ovaj donator u ovaj sektor u budućnosti planira ulagati znatno više.

Upravljanje prirodnim resursima

Zaštita okoliša je UNDP-ov portfolio koji, od 2007. godine, raste najbržim tempom. UNDP-ove aktivnosti u ovoj oblasti obuhvataju rješavanje ekoloških 'kriznih točaka', rad na očuvanju jedinstvene biosfere, te integriranje mjera za ublažavanje onečišćenja okoliša u lokalne razvojne projekte. UNDP je napredak ostvario i po pitanju potpore, koju pruža vlastima nadležnim za realizaciju obveza i poštivanje konvencija o klimatskim promjenama i biološkoj raznolikosti.

UNDP se nada da će u 2009. godini započeti projekt koji financira Fond za postizanje milenijskih razvojnih ciljeva (MDG-F) Španjolske, koji će se odnositi i na lokalnu i na državnu razinu. Očekuje se da će UNDP, u kontekstu ovog projekta, podupirati izradu 30 lokalnih akcijskih planova zaštite okoliša (Local Environmental Action Plan - LEAP) i promicati upravljanje okolišnim resursima i pružanje usluga iz domene zaštite okoliša. Pored navedenoga, projekt *Integriranje smjernica za zaštitu kraških tresetišta u ključne ekonomske sektore* ima za cilj ukloniti navedene prepreke kroz razvijanje modela uključivanja očuvanja kraške biološke raznolikosti u strategije i pravilnike, koji uređuju prostorno planiranje na kantonalnoj razini, kao i već spomenutim sektorima.

Od 2009. godine, Italija/IC će financirati četverogodišnji projekt potpore izradi i promicanju ekološki održivih turističkih programa u dolinama rijeka Neretve, Drine, Une i Sane. Opći cilj projekta bit će razvijati osjećaje kod stanovnika koji žive i djeluju u riječnim dolinama o zaštiti okoliša i održivome turizmu, te jačati njihov položaj – poticati ih, kako bi mogli upravljati vlastitim prirodnim resursima.

Norveška je, u 2008. godini, osiguravala potporu za dva projekta u svezi sa zaštitom okoliša: s *ENSI - Energy Saving International* i *Svjetskim fondom za zaštitu prirode (WWF)*.

Švicarska/SDC/SECO osigurava potporu za regionalni projekt u sektoru zaštite okoliša, koji implementira Regionalni centar za okoliš (REC). Očekuje se da će ovaj projekt stvoriti uvjete za prekograničnu suradnju po pitanju integriranoga i održivog upravljanja zajedničkim prirodnim resursima i kulturnim nasljeđem regije ušća Neretve. U inicijativi sudjeluju: Bugarska, Srbija, Albanija, Crna Gora, BiH i Hrvatska.

Obnovljiva energija

UNDP-ov projekt *Energija biomase za zapošljavanje i sigurnost energije u Bosni i Hercegovini* ima za cilj uklanjanje tržišnih barijera za prihvatanje aktivnosti – servisa, koje se odnose na održivu proizvodnju i korištenje energije od biomase u seoskim oblastima BiH kroz transformaciju tržišta, stvaranje većeg broja radnih mjesta, smanjenja siromaštva u zajednici i sigurnosne lokalne opskrbe energijom. Projekt je usmjeren na regiju Srebrenica i obuhvata općine: Srebrenica, Bratunac i Milići, i fokusira se na uklanjanje prepreka u oblasti javnih politika i zakonodavstva, vještine iz oblasti financija, poslovanja i rukovođenja, kao i znanja iz tehnologije, kroz sveobuhvatnu strategiju usmjerenu na uklanjanje prepreka, koja se bavi osiguravanjem potrebne ponude biomase, uključujući upravljanje šumama, kao i tehnologije potrebne za njeno korištenje.

Aktivnosti Španjolske/AECID u domeni zaštite okoliša usmjerene su na obnovljive izvore energije, konkretno na potporu entitetskim ministarstvima i elektropoduzećima u stjecanju znanja o obnovljivim izvorima energije, te promicanje njene upotrebe za proizvodnju električne energije. Španjolska/AECID, sukladno tomu, ima za cilj podupirati institucije BiH u provedbi EU direktive o promicanju upotrebe električne energije iz obnovljivih izvora.

Lokalna potpora i edukacija iz domene zaštite okoliše

Magistarskim programima o zaštiti okoliša, nedavno uvedenim u BiH, trebali bi se početi rješavati problemi manjka lokalnih stručnjaka u području zaštite okoliša. Reformi u ovom području doprinose i neki donatori. Nizozemska primarno podupire obrazovne inicijative podizanja razine svijesti o povezanosti razvitka i okoliša na svim razinama, uključujući srednjoškolsku i sveučilišnu razinu, i stručnjake koji rade u vladinim institucijama, kao i NGO i privatni sektor. Nizozemska je, osim toga, financirala nekoliko radionica o provedbi Konvencije o dalekosežnom prekograničnom onečišćenju zraka i njenim protokolima. Nizozemska je i glavni donator UNDP-ovog projekta, koji ima za cilj jačanje kapaciteta u BiH u svezi s rješavanjem problema okoliša kroz saniranje stanja u visokoprioritetnim kritičnim točkama.

Projekt *Integriranje upravljanja okolišem – povezivanje aktivnosti na lokalnom i državnom nivou u BiH* zajedno će provoditi Organizacija Ujedinjenih nacija za poljoprivredu i hranu, UNDP, Program Ujedinjenih naroda za zaštitu okoliša, Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, nauku i kulturu, Volonteri Ujedinjenih naroda i domaće institucije. Cilj projekta je prevazići prepreke u pružanju usluga i u upravljanju zaštitom okoliša i na lokalnoj razini u BiH. Projekat će podržati lokalno upravljanje resursima okoliša i pružanje servisa, kroz poboljšanje upravljanja okolišem i izradom modela za planiranje okoliša na lokalnoj razini, koji se mogu replicirati i drugdje.

Slično ovome, Švedska/SIDA radi na lokalnoj razini, fokusirajući se na reedukaciju zaposlenih u općinama o pitanjima okoliša i razvijajući odgovornost domaćih institucija za - odnosno 'vlasništvo' nad aktivnostima zaštite okoliša. Švedska/SIDA trenutačno financira projekt koji ima za cilj pomoći pet općina da identificiraju vlastite probleme u svezi s okolišem, sačine popise prioriteta i konačno, izrade LEAP-ovi. Osim toga, Švedska/SIDA pruža male grantove za 30 organizacija civilnoga društva, koje se bave zaštitom okoliša.

Strategije sektora

Trenutačno ne postoji sveobuhvatna strategija za zaštitu okoliša na državnoj razini. Jedini nacrt strategija na državnoj razini, koji je do sada napravljen, bavi se biološkom raznolikošću, ali čeka na usvajanje u Vladi Republike Srpske. Zakon o zaštiti okoliša na državnoj razini pripreman je od 2002. godine, i postoji nada da će revidirana i skraćena verzija ovog Zakona biti završena i usvojena tijekom 2009. godine.

Strategije za zaštitu okoliša na entitetskoj razini su izrađene, ali niti jedan od entiteta još uvijek nije usvojio te strategije. RS je pripremila dvije strategije, jednu, koja se bavi zaštitom zraka, i drugu, koja se bavi zaštitom prirode. Prioriteti u akcionim planovima obje strategije uključuju potporu za izradu propisa, upravljanje čvrstim otpadom, pripremu strategije za upravljanje opasnim otpadom, očuvanje biološke raznolikosti, sakupljanje podataka, širenje zaštićenih područja, kao i jačanje institucija koje upravljaju ovim područjima.

EC je pomogla izradu zakona o prirodi, vodi i zraku u oba entiteta. Direktive EU su, u velikoj mjeri, bile inkorporirane u ove zakone, ali entiteti tek trebaju uskladiti svoje zakonske okvire.

Osim zakona i strategija, BiH je ratificirala nekoliko međunarodnih konvencija o zaštiti okoliša, ali je nužan daljnji napredak u provedbi obveza iz ovih konvencija.

Koordinacija donatora

U sektoru *zaštita okoliša* ne postoji formalna koordinacija rada donatora ili razmjena informacija. Donatori navode da je zbog nedovoljne koordinacije bilo nekoliko slučajeva preklapanja aktivnosti. Također, navode da su spremni pomoći MoFTER u uspostavi odgovarajućih mehanizama u tom pogledu.

U podsektoru voda postoji koordinacijska skupina u kojoj sudjeluju agencije zadužene za upravljanje vodama iz oba entiteta.

Buduće aktivnosti

Glavni akteri u sektoru zaštite okoliša identificirali su jačanje institucija, kao jednu od ključnih oblasti koja još uvijek nije dobila adekvatnu potporu. Prioritetni su izrada i provedba legislative, koordinacija unutar sektora, upravljanje međusobno povezanim pitanjima s drugim relevantnim sektorima (primjerice, infrastruktura) i pojednostavljenje propisa koji se bave okolišem.

Namjera EC je financirati projekt tehničke pomoći (iz *Instrumenta za pretpriступnu pomoć (IPA) 2008*) za prevođenje *acquisa* u zakonski okvir BiH. Posebna će pozornost biti usmjerena na direktivu za integrirano sprečavanje onečišćenja i kontrolu, i inkorporiranje standarda za procjenu stanja okoliša u sve zakone. EC pored toga planira podupirati izradu politike voda u BiH, i nastaviti aktivnosti u domeni upravljanja otpadom. S obzirom da je većina IPA fondova za aktivnosti zaštite okoliša uključena u komponentu III, EC će raditi i na jačanju institucija koje se bave okolišem u BiH i pripremati ih za korištenje sredstava iz pretpriступnih fondova.

Zaključak

Institucionalni napredak i napredak u domeni zakonodavstva u sektoru *zaštite okoliša* tijekom 2008. i 2009. godine odvijao se brže negoli se očekivalo, premda je smjer reforme jasan. Štoviše, nedostatak strategije na državnoj razini ograničava koordinaciju nastojanja lokalnih institucija i donatora u potpori ovome sektoru.

Potpore donatora se u posljednjim godinama, pak, stalno povećavala, a glavni su donatori odnedavno ušli u ovaj sektor, što bi trebalo značajno ubrzati tempo reformi. Potrebno je promicati mehanizme koordinacije, kako u BiH, tako i među donatorima, kako bi se djelotvornije iskoristilo povećanje potpore. BiH, tijekom priprema za pristupanje EU, treba kontinuirano ostvarivati pomake u ovom sektoru, a očekuje se da će ključnu ulogu u ovome procesu imati donatori.

Poglavlje 10

Međusobno povezani sektori

DCF donatori aktivni u sektoru tijekom 2008. – 2009. godine	Kanada/CIDA, Francuska, Njemačka, Mađarska, Italija/IC, Norveška, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, Nizozemska, UK/DFID, USA/USAID, EC, UNICEF, UNDP, Svjetska banka
Ostale ključne međunarodne organizacije (IO)	UNIFEM CEE (Ured Razvojnog fonda Ujedinjenih naroda za pitanja žena za Srednju i Istočnu Europu), Populacijski fond Ujedinjenih naroda (UNFPSA), UNV (Volonteri Ujedinjenih naroda)
Ključni partneri među institucijama vlasti	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH (MHRR); Agencija za ravnopravnost spolova BiH, te Gender centri FBiH i RS; Povjerenstvo za koordinaciju pitanja mladeži (CCYI) pri Ministarstvu civilnih poslova BiH
Ukupna izdvajanja DCF donatora za potrebe sektora u 2008. i 2009. godini	2008.: 13,63 milijuna eura 2009.: 10,14 ⁷⁶ milijuna eura
Sektorske strategije	<i>Gender akcioni plan (2006.); Strategija prevencije i borbe protiv nasilja u obitelji u BiH (2009.-2011.); Državna strategija za borbu protiv nasilja nad djecom (2007.-2010.); Dokument o politici mladeži na državnoj razini – u pripremi; RS je 2006. godine usvojila Omladinsku politiku RS. U oblasti povratka - Nacrt revidirane Strategije za provedbu Aneksa VII Daytonskog mirovnog sporazuma je u postupku usvajanja</i>
Koordinacija rada donatora	Koordinacija rada donatora po pitanjima vezanim za mladež i ravnopravnost spolova je sporadična. MHRR se razvio u koordinatora aktivnosti donatora u oblasti povratka i reintegracije

Pregled

Međusobno povezani sektori ravnopravnosti spolova, mladeži, te povratka i reintegracije, predstavljaju tri najosjetljivija pitanja i pitanja od ključnog značaja za budući razvitak Bosne i Hercegovine (BiH). Tijekom protekloga desetljeća, ova su pitanja dobivala stalnu pomoć donatora, što je rezultiralo razvijanjem zakonskog i institucionalnog okvira. Pored pružanja ovakve vrste potpore, međunarodne su agencije doprinijele i promicanju životnih prilika pojedincima iz ovih skupina.

U oblasti ravnopravnosti spolova, u razdoblju od 2008. do 2009. godine, došlo je do značajnih pozitivnih pomaka. Usvajanje *Strategija prevencije i borbe protiv nasilja u obitelji u BiH*, u oba entiteta, i na državnoj razini, te uspostava *Fonda za implementiranje Gender akcionog plana* (FIGAP) najznačajnija su postignuća iz ovoga razdoblja. Gender centar Republike Srpske radio je i na izradi *Strategija za razvoj porodice u RS za period 2009.-2014.* i *Strateškog plana ruralnog razvoja Republike Srpske za period 2009.-2015.*

Zakon o ravnopravnosti spolova, koji je usvojen 2003. godine, trenutačno revidiraju Agencija za ravnopravnost spolova BiH, Gender centar Federacije BiH (FBiH) i Gender centar RS i Povjerenstvo za ostvarivanje ravnopravnosti spolova Parlamentarne skupštine BiH. Organizacije civilnog društva (CSO) pokazale su proaktivan stav u svim oblastima koje se odnose na prava žena, uključujući i pružanje socijalnih usluga, informiranje, odnosno podizanje razine svijesti, lobiranje, itd.

⁷⁶ Uključujući popis projekata EC koji trebaju započeti u 2009. godini, u iznosu od 1,55 milijuna eura.



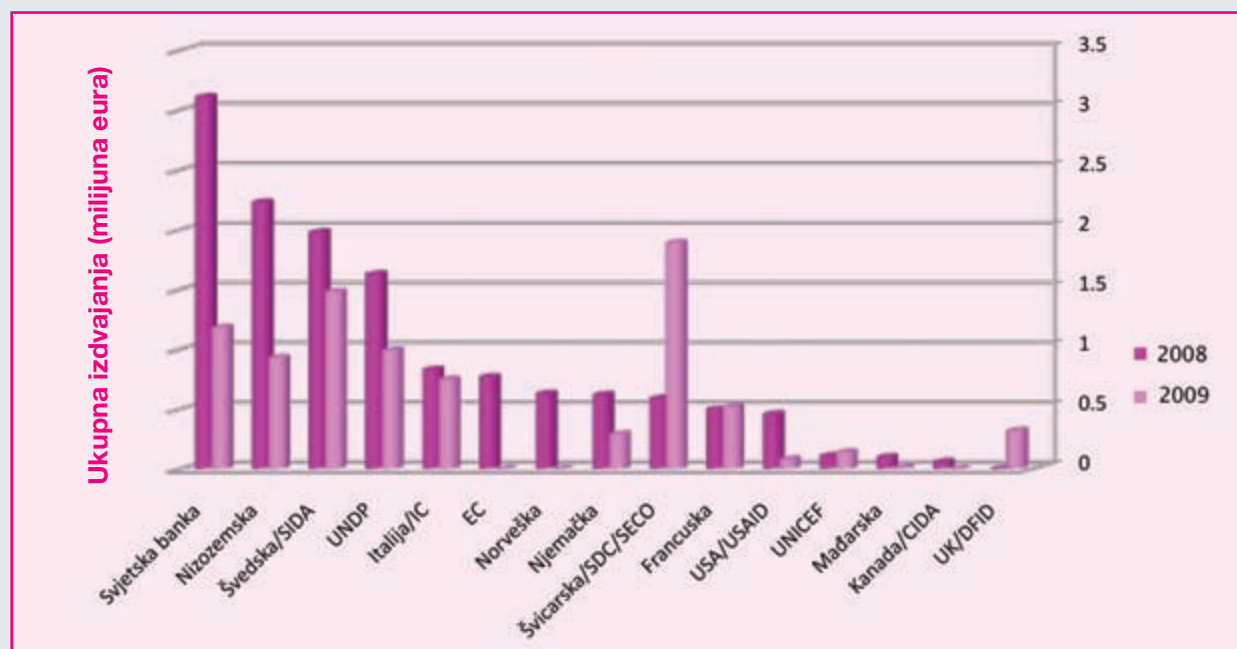
I neke su međunarodne agencije počele ugrađivati aspekte ravnopravnosti spolova i pitanja mladeži u svoje projekte. Tako, primjerice, agencije Ujedinjenih naroda i EC upravo provode proces uvođenja aspekata rodne osviještenosti u svoje projekte, dok Njemačka, pitanja vezana za mlade ljude namjerava sustavno inkorporirati u svoje buduće aktivnosti. Nizozemska, u svom radu po pitanjima povratka i reintegracije, primjenjuje integrirani pristup.

Povjerenstvo za koordinaciju pitanja mladeži u BiH (CCYI) odnedavno je premješteno u Ministarstvo civilnih poslova. Mandat prethodne CCYI je istekao, a nova još nije imenovana. U posljednje je dvije godine izvjestan broj općina razvio vlastite lokalne politike mladeži.

Nadležna institucija u domeni povratka i reintegracije na državnoj razini je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice (MHRR), dok je glavno tijelo, zaduženo za koordinaciju po pitanjima povratka na središnjoj razini, Državno povjerenstvo za izbjeglice i raseljene osobe (SCRDP). SCRDP na raspolaganju ima Fond za povratak, koji je uspostavljen 2004. godine, kako bi osigurao koherentnost politika, te koordinaciju. Pozitivan pomak za pohvalu je izrada *Nacrta revidirane Strategije za provedbu Aneksa VII Daytonskoga mirovnog sporazuma*. Ovaj je nacrt finaliziran 2008. godine i trenutno je u postupku usvajanja. Još jedan nedavni pomak bio je prijenos odgovornosti za odabir korisnika na lokalnu razinu. U ovom se trenutku prioritarnim područjima smatra 70 općina.

Za ovaj sektor je, u 2008. godini, izdvojeno 1,78% ukupne zvanične pomoći za razvoj (ODA), a do sada, u 2009. godini, 2,36% ukupne ODA (izuzimajući popis projekata EC za 2009. godinu). Ove brojke ukazuju na to da uzajamno povezane oblasti, u odnosu na konkretne sektore dobivaju, relativno uzevši, znatno manje pomoći.

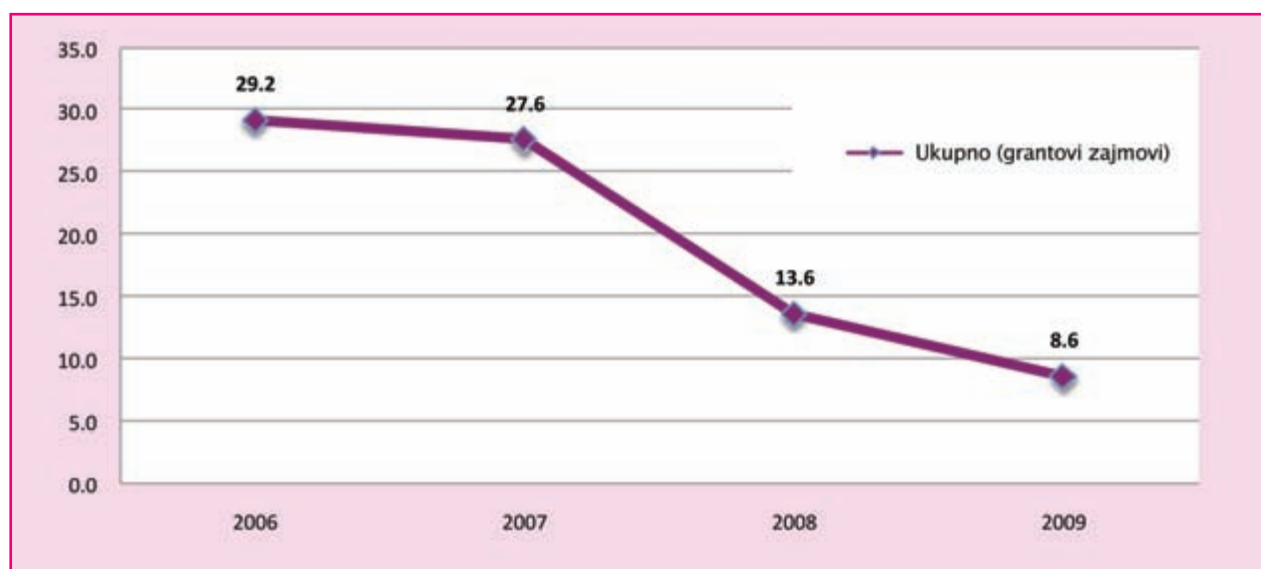
Slika 10.1. Sastav donatora u sektoru međusobno povezanih aktivnosti u razdoblju 2008.-2009.



Aktivnosti donatora u 2008. i 2009. godini

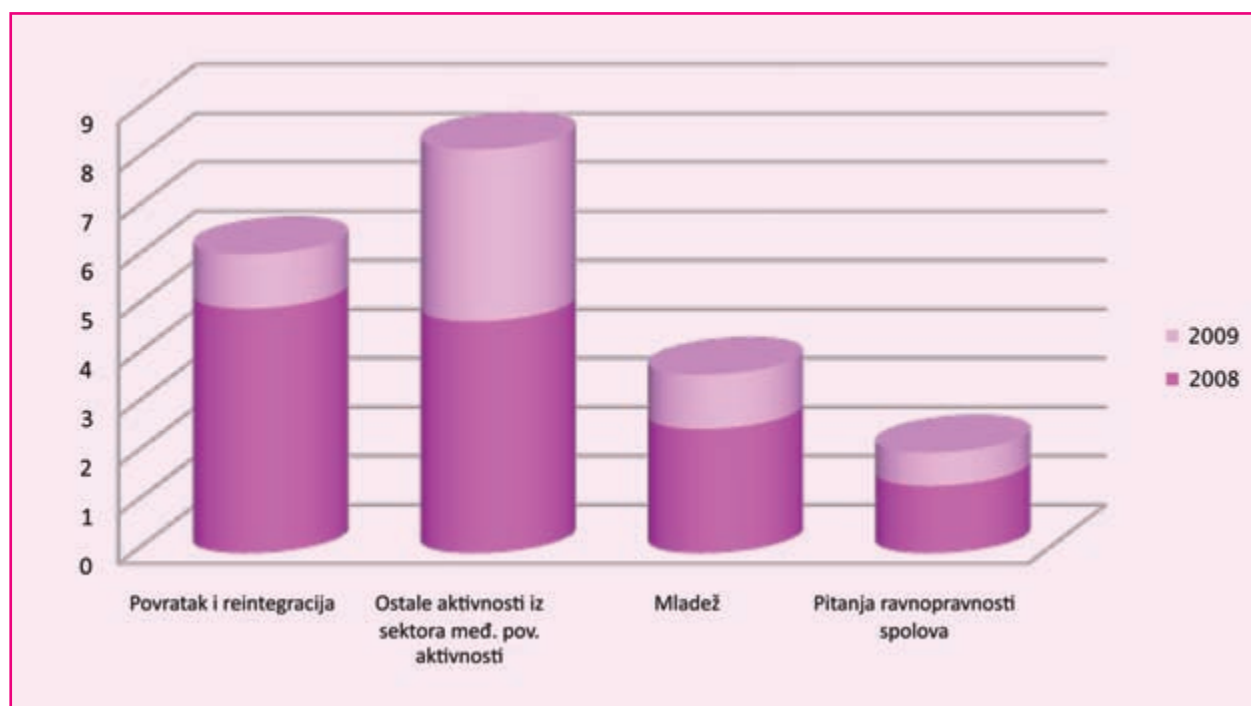
Donatori – članovi Foruma za koordinaciju donatora (DCF), koji su radili u sektoru *međusobno povezanih aktivnosti* u 2008. i 2009. godini, bili su: Austrija/ADC, Kanada/CIDA, Francuska, Njemačka, Mađarska, Italija/IC, Norveška, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, Nizozemska, UK/DFID, USA/USAID, EC, UNICEF, UNDP i Svjetska banka. U ovom su sektoru značajan utjecaj imale i organizacije koje

Slika 10.2. Promjene u izdvajanjima donatora u sektor međusobno povezanih aktivnosti u razdoblju 2006.-2009. (milijuna eura)



nisu članice DCF-a, poput Ureda Razvojnog fonda Ujedinjenih naroda za pitanja žena za Srednju i Istočnu Europu (UNIFEM CEE), Populacijskog fonda Ujedinjenih naroda (UNFPA), te Volontera Ujedinjenih naroda.

Slika 10.3. Sastav podsektora u sektoru međusobno povezanih aktivnosti u razdoblju 2008.-2009. (milijuna eura)



U 2008. godini su ukupna izdvajanja članova DCF-a za međusobno povezane sektore iznosila 13,63 milijuna eura, te 10,14 milijuna eura, uključujući i popis projekata EC za 2009. godinu u vrijednosti od 1,55 milijuna eura do sada, u 2009. godini. Financiranje ovih sektora je, u 2008. i 2009., u usporedbi sa 2007. godinom smanjeno, a donatori će, možda, tijekom godine izdvojiti i dodatna sredstva.

Ravnopravnost spolova

Donatori, koji su u 2008. i 2009. godini aktivno radili u podsektoru ravnopravnosti spolova, su: Kanada/CIDA, Norveška, Švedska/SIDA, UNDP, Fond Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF), UNIFEM i UNFPA. Projekt pod nazivom: *Zaštita prava žena*, koji je implementirala Kanada/CIDA, ima za cilj jačanje partnerstva i suradnje između Vlade i CSO, kako bi se pomoglo promicanju ravnopravnosti spolova i ljudskih prava žena. Ova bi inicijativa, pored toga, trebala promicati kapacitete zagovornika ravnopravnosti spolova u oblasti korištenja globalnih mreža, mehanizama i instrumenata za promicanje programa zaštite ljudskih prava u BiH.

Kroz svoj projekt pod nazivom: *Trgovina ljudima*, Norveška nastoji doprinijeti razvitku održivoga i učinkovitog sustava za financiranje pomoći žrtvama trgovine ljudima u BiH.

Magistarskim poslijediplomskim programom iz oblasti rodni studija, koji zajednički financiraju Norveška i Švedska/SIDA, nastavljeno je privlačenje studenata iz cijele regije.

Putem fondacije *Kvinna till Kvinna*, Švedska/SIDA osigurava potporu za razvitak civilnog društva, usmjerenu na pitanja ravnopravnosti spolova. Navedena pitanja obuhvataju: sudjelovanje žena u društvu, nasilje nad ženama, žene u obrazovanju, te žene i rad, kao i zdravlje žena. *Kvinna till Kvinna* osigurava i izgradnju kapaciteta, te financijska sredstva za lokalne NGO-e i projekte.

EC angažirano djeluje, nastojeći u sve svoje značajne projekte unijeti aspekte rodne ravnopravnosti. Tako je, primjerice, na popisu projekata Instrumenta za pretprijetnu pomoć (IPA) za 2009. godinu komponenta rodne ravnopravnosti bila ugrađena u polovicu svih projektnih sažetaka fiša. EC je doprinosila i socio-ekonomskoj reintegraciji žrtava mina, kroz stvaranje radnih mjesta u zajednicama sa značajnim stupnjem manjinskih povrataka. EC je financirala obuku za rodni pristup sredstvima iz IPA fonda, te se, pored toga, konsultirala i s ciljem uvođenja aspekta rodne ravnopravnosti u projekte za 2009. godinu, koji će biti financirani iz IPA fonda.

UNICEF je u 2008. i 2009. godini nastojao uvesti inkorporiranje načela rodne ravnopravnosti u sektor osnovnog obrazovanja u BiH, kroz smanjivanje rodni dispariteta koji negativno utječu na pristup/dostupnost obrazovanja.

UNDP je, u 2006. godini, pomagao nadležnim institucijama vlasti i CSO u provedbi Gender akcionog plana. Potpora UNDP-a BiH GAP-u je vremenom izmijenjena. UNDP se trenutačno fokusirao na uvođenje načela rodne ravnopravnosti u sve svoje programe i projekte. U 2008. godini UNDP je počeo uspješno uvoditi načelo rodne ravnopravnosti i osviještenosti u sljedeće oblasti: kulturu i razvitak, protuminsko djelovanje, oblast malokalibarskog oružja i lakog naoružanja, te zapošljavanja. UNDP će u 2009. godini započeti provedbu projekta pod nazivom: *Sprečavanje i borba protiv rodno zasnovanog nasilja u BiH*. Ovaj će projekt ženama – žrtvama nasilja, uključujući i žene s posebnim potrebama, osigurati pristup zaštiti i odgovarajućim servisima. Inicijativa će osigurati promicanje zakonodavstva kroz pojačano inkorporiranje preporuka, koje za cilj imaju ispunjavanje obveza iz međunarodnih instrumenata za poštovanje i zaštitu ljudskih prava. I konačno, kroz promicanje mehanizama izvješćivanja i podizanje razine svijesti javnosti kroz kampanje u medijima, projektom će se nastojati ojačati položaj, odnosno osnažiti žene žrtve da potraže pomoć od kvalificiranih davatelja usluga. UNDP se trenutačno priprema i za usmjeravanje regionalnog projekta, koji se bavi pitanjima žena i upravljanja.

UNIFEM je, tijekom nekoliko proteklih godina, bio aktivan u oblasti pripremanja rodno odgovornih proračuna, te oblasti 'žene u miru i sigurnosti' (poznato kao Rezolucija Vijeća sigurnosti UN SCR 1325), kao i pružanju potpore za uvođenje rodno osviještenih politika i načela rodne ravnopravnosti u zakonodavni okvir u BiH. UNIFEM će, u 2009. godini, nastaviti dodatno jačati kapacitete entitetskih Gender centara, kao i drugih značajnih domaćih aktera po pitanju izrade rodno odgovornih proračuna na entitetskoj razini vlasti. Što se, pak, SCR 1325 tiče, UNIFEM je svoje aktivnosti usmjerio na reformu sektora sigurnosti, uz osiguravanje rodno odgovornog pristupa, te na angažman žena u mirovnim procesima, na svim razinama u javnoj sferi.

UNFPA je još jedan od donatora koji nije član DCF-a, a koji je bio aktivan u oblasti ravnopravnosti spolova. UNFPA radi s entitetskim Gender centrima na borbi protiv nasilja u obitelji.

Mladež

Donatori, koji su u 2008. i 2009. godini radili u podsektoru koji se odnosi na mladež, su: Francuska, Njemačka, Mađarska, Italija/IC, Švedska/SIDA, Švicarska/SDC/SECO, Nizozemska, USA/USAID i UNDP.

Francuska je u 2008. godini pomogla otvaranje centara za mladež u općinama u kojima bi ovakve strukture mogle promicati izgradnju mira.

Njemačka je svoje aktivnosti u proteklih nekoliko godina usmjerila na pružanje potpore nadležnim institucijama na svim razinama vlasti u oblasti politike mladeži. Njemačka je potporu podsektoru *mladeži* pružila i izdavanjem izvješća, pod nazivom: *Mladež treba omladinsku politiku!* Navedena analiza položaja mladih osoba i sektora *mladeži* u BiH temelji se na empirijskom istraživanju, provedenom 2008. godine, koje ima za cilj osigurati informacije i spoznaje, potrebne za izradu politike mladeži za BiH.

Italija/IC pitanjima vezanim za mladež pristupa kroz provedbu lokalnih intervencija na kantonalnoj ili općinskoj razini. Italija/IC nastoji doprinijeti međuetničkoj integraciji i mirnom suživotu mladih ljudi i adolescenata u BiH. Jedan od projekata ovog donatora nudi mogućnost za integriranje, društveno zbližavanje i obuku svim mladim stanovnicima Zeničko-dobojskoga kantona kroz otvaranje Centra za mladež i neformalne tečajeve i obrazovne aktivnosti. Drugi, pak, projekt ima za cilj promicanje lokalne politike mladeži u sjeveroistočnom dijelu BiH.

Švedska/SIDA je nastavila provoditi implementaciju svog *Balkanskog programa za mladež Forum Syd*, koji za cilj ima pomirenje među mladima iz različitih etničkih skupina. Ovaj projekt promiče sveučilišno obrazovanje iz oblasti rada s mladim osobama, te vođenje omladinskih klubova, a osigurava i manje grantove za omladinske projekte. **Nizozemska** je osiguravala pomoć za sličnu inicijativu, pri čemu je podržala osnivanje i rad Omladinskog informativnog centra u općini Srebrenica.

Švicarska/SDC/SECO je započela provedbu projekta pod nazivom: *Zapošljavanje mladih*. Ovom se inicijativom nastoji dati značajan doprinos smanjenju nezaposlenosti među mladima, kroz promicanje mogućnosti zapošljavanja osoba koje po prvi puta stupaju na tržište rada, kao i nezaposlenih mladih osoba. Projekt surađuje i sa davateljima usluga iz oblasti zapošljavanja iz privatnoga sektora, te zastupa dijalog u oblasti javne politike i stvaranje mreža suradnje u ovoj oblasti.

UNDP je u 2008. godini završio dva svoja dugoročna projekta u svezi s mladima. *Program regionalne integracije putem razmjena volontera/volonterki za pomirenje Jugoistočne Europe*, koji su zajednički implementirali UNDP i UNV, a koji je imao za cilj uspostavu Sheme razmjene volontera u regiji Balkana, kako bi se razvili kapaciteti organizacija civilnog društva, skupina iz zajednica i pojedinaca, kako bi se proaktivno uključivali u civilne inicijative kojima se jačaju razvojna nastojanja i postizanje Milenijskih razvojnih ciljeva (MDG), doprinoseći procesu izgradnje povjerenja i pomirenja u regiji. Drugi dugoročni program bio je *Youth Confidence – Projekt izgradnje povjerenja*, koji je jačao omladinski volonterizam, kroz blisku suradnju s različitim akterima, kao potpora u formuliranju politika mladeži i izgradnji okruženja, povoljnog za razvitak volonterstva.

UNDP je u 2009. godini započeo provedbu *Programa zapošljavanja i zadržavanja mladih u BiH*, kojim se nastoje riješiti uzroci i posljedice visoke stope nezaposlenosti među mladima u BiH. Ova inicijativa također nastoji promicati kapacitete obrazovnoga sustava i lokalnih zajednica, kako bi se promicala mogućnost zapošljavanja mladih osoba. Predviđa se maksimiziranje pozitivnog utjecaja na migracije mladih osoba i minimiziranje utjecaja nelegalnih migracija. Studija, *Mainstreaming Youth into United Nations Programmes in Bosnia and Herzegovina – Uključivanje pitanja mladih u programe Ujedinjenih naroda u Bosni i Hercegovini*, provedena 2008. godine, predstavlja korak naprijed ka uvođenju komponente, koja se odnosi na pitanja mladih, u sve relevantne inicijative UN-ovih agencija.

USA/USAID je, u 2008. godini, započela provedbu dva nova programa u oblasti razvitka mladeži. Prvim od ovih projekata USA/USAID nastoji spriječiti nasilje u koje su uključena djeca, i promicati uvažavanje različitosti u BiH kroz sustav obrazovanja. Kroz drugi se projekt pomaže mladima Srebrenice u stjecanju praktičnog radnog iskustva kroz stažiranje kod poslodavaca u regiji. Stažiranje mladim ljudima osigurava neprocjenjivo radno iskustvo i trebalo bi im omogućiti da uspostave veze s potencijalnim poslodavcima.

Mađarska je, u 2009. godini, počela pružati potporu lokalnoj NGO, Europskom kulturnom centru koji promiče europske ideje među ključnim segmentima stanovništva. Projekt se fokusira na mladež u raznim općinama BiH.

Italija/IC u 2009. godini provodi dva projekta koji se odnose na mladež. *Pilot projekt potpore komunikaciji za društveni i kulturni razvitak u Bosni i Hercegovini*, kojim se za podizanje razine svijesti o pitanjima koja se odnose na mladež nastoje iskoristiti domaći resursi. Pored toga, kroz projekt se nastavnici mobiliziraju na organiziranje kulturnih događanja. *Inicijativa za društveni razvitak u državama JIE* je regionalni program koji financira Italija/IC, kroz koji se olakšava razmjena znanja i iskustava među različitim državama o najboljim primjerima iz prakse koji se mogu iskoristiti u izradi strategija za mladež. U BiH, ovaj projekt pruža potporu CCYI u aktivnostima na izradi državne strategije za mladež.

Povratak i reintegracija

Ovo je jedan od podsektora u kojima je najvidljivije smanjivanje pomoći donatora. Dok su, nakon završetka rata 1995. godine, izdvajanja donatora za potrebe procesa povratka činile 100% njihove pomoći, trenutačno, svega četvrtina sredstava namijenjenih povratku dolazi od međunarodnih agencija.

U 2008. i 2009. godini, u podsektoru *povratak i reintegracija*, radili su sljedeći donatori: Njemačka, Švicarska/SDC/SECO, Nizozemska, EC i UNDP.

Njemačka provodi tri projekta – sva tri su usmjerena na obnovu domova za povratnike. Dva od ovih projekata imaju i komponentu koja se odnosi na održivost, odnosno, sadrže mjere kojima se pomaže generiranje prihoda.

Švicarska/SDC/SECO je kroz 2008. i 2009. godinu nastavila pružati potporu Konzultativnoj radnoj skupini za pitanja povratka pri MHRR-u. Projektom se postavljaju temelji za učinkovitu i ubranu provedbu *Strategije za provedbu Aneksa VII Općega okvirnog sporazuma za mir*, uključujući njeno revidiranje, razvijanje i promicanje odgovarajućih procedura, te davanje preporuka za konkretne aktivnosti koje trebaju poduzeti nadležne institucije. Švicarska/SDC/SECO je u 2008. godini pokrenula još jedan projekt, koji se nadograđuje na već opisane aktivnosti. Konkretno, uz potporu ovoga donatora, uspostavljeni su timovi koje čine povratnici i interno raseljene osobe (IDP). Ovi će timovi provoditi neovisni monitoring i verifikaciju procesa povratka, te nadležnim tijelima vlasti osiguravati povratne informacije. Ovaj projekt, pored toga, nastoji promicati koordinaciju između SCRDP-a i općinskih povjerenstava za povratak.

Pristup, koji u pitanjima povratka i reintegracije primjenjuje **Nizozemska** usmjeren je na aktivnosti kojima se promiče održivost. Projekt Nizozemske osigurava trajna rješenja za povratak, jer povratnicima osigurava socijalnu uključenost i strategije za generiranje prihoda. Pored ova dva tekuća projekta, koji će biti završeni u 2009. godini, Nizozemska će realizirati i nedavno odobreni projekt namijenjen stanarima kolektivnih centara. Ova će inicijativa osigurati obnovu stambenih jedinica i infrastrukture, kojima će se omogućiti povratak manjinskim obiteljima koje trenutačno žive u kolektivnim centrima u njihove prijeratne zajednice. Kao i u drugim projektima koje provodi ovaj donator, ova će nova inicijativa nastojati osigurati uspješnu socijalnu integraciju u prijeratne zajednice, te aktivno sudjelovanje povratnika u privrednom životu zajednice. Kako bi postigla ove ciljeve, Nizozemska će se fokusirati na pristup infrastrukturi, zdravstvu, mirovinskom i obrazovnom sustavu, stvaranju prilika za ekonomsko sudjelovanje kroz razvitak poljoprivrede i malih poduzeća.

Pored više tekućih projekata koje podupire **EC**, a koji spadaju u oblast povratka i reintegracije, EC ulaže dodatne napore, kako bi pitanja vezana za povratak integrirala u druge projekte, primjerice, one koji se bave socijalnom uključenosti ili, pak, protuminskim djelovanjem. EC se i ovime postavlja na prvu crtu u promicanju i zastupanju održivoga povratka.

UNDP je u 2008. godini okončao treću fazu svoje inicijative *Potporna pristupu orijentiranom prema rezultatima*, koja je lokalnim zajednicama u BiH nastojala osigurati instrumente za formuliranje i provedbu projekta povratka i reintegracije, kroz zajednička nastojanja organizacija iz vladinog, civilnog i poslovnog sektora. Projektom je općinskim vlastima pružana pomoć u promicanju pružanja ključnih usluga onima kojima su te usluge najpotrebnije, a prije svega izbjeglicama i raseljenim osobama – povratnicima.

Aktivnosti koje ne pripadaju niti jednom od navedenih podsektora

Značajan broj donatora je svoje priloge usmjerio međusobno povezanim sektorima u 2008. i 2009. godini, ali kroz projekte koji ne potpadaju niti pod jedan od navedena tri podsektora. Međunarodne agencije, koje su provodile takve aktivnosti, su: Njemačka, Mađarska, Italija/IC, Norveška, Švicarska/SDC/SECO, UK/DFID, USA/USAID, UNICEF, UNDP i Svjetska banka. Tako je **Norveška**, primjerice, osiguravala psihosocijalnu potporu, savjetovanje, institucionalno zbrinjavanje – smještaj i terapijski tretman žrtvama nasilja u obitelji i drugih vrsta rodno zasnovanog nasilja, žrtvama ratnih trauma, te izbjeglicama, interno raseljenim osobama, povratnicima, pripadnicima manjina i romske populacije. **Njemačka** je nastojala ojačati civilno društvo, kroz nastojanja u oblasti samoreguliranja medija u BiH i kroz edukaciju mladih novinara i studenata. **Mađarska** je osigurala pomoć za obnovu zgrade *Vijećnice* u Sarajevu, kao i za aktivnosti lokalne NGO – *Evropski pokret*. Kroz *Protuminske aktivnosti i socio-ekonomski razvitak u općinama/opštinama Stolac i Berkovići - Bosna i Hercegovina*, **Švicarska/SDC/SECO** nastoji minama ugroženom stanovništvu u ovim općinama pružiti bolje mogućnosti i pristup resursima, nužnim za sudjelovanje u društvenom, privrednom i kulturnom životu. **Svjetska banka** je osigurala pomoć za stvaranje prilika za zapošljavanje dugotrajno nezaposlenim osobama. **USA/USAID** su, u 2009. godini, organizirale međureligijske radionice i radionice na temu raznolikosti, kako bi građani BiH bili educirani, obučeni, i kako bi im bili osigurani instrumenti potrebni kako bi razumjeli, prevazišli i pomirili etničke i vjerske različitosti. **UK/DFID** osigurava fleksibilan mehanizam za financiranje strateških inicijativa od značajnog utjecaja u svim dijelovima BiH. Projektom se nastoje podržati relativno skromna nastojanja na ostvarivanju suradnje domaćih aktera, odjela Vlade UK i Delegacije EC u promicanju i daljnjim aktivnostima na potpori BiH na njenom putu ka integraciji u EU.

Jedan o međusobno povezanih sektora je i kultura, te su kao takve, aktivnosti iz oblasti kulture uključene u više poglavlja u ovom izvješću. EC potporu za projekte iz oblasti kulture u BiH osigurava još od 2003. godine. Europski je parlament 2007. godine potaknuo EC da formuliра i provede Pilot shemu za očuvanje kulturnoga nasljeđa u postkonfliktnim područjima na zapadnom Balkanu. EC će, u okviru ove inicijative, podržati aktivnosti promicanja privrednog razvitka kroz kulturu i kulturno nasljeđe, te promicanje interkulturalnoga dijaloga u BiH. Aktivnosti na restauriranju će poslužiti kao model za nastavak dinamičnoga regeneriranja kulturnoga i povijesnog nasljeđa BiH.

Strategije sektora

Gender akcioni plan, koji je usvojen 2006. godine, je dokument koji osigurava smjernice za rješavanje pitanja iz oblasti ravnopravnosti spolova u BiH. Očekuje se da će uspostavom FIGAP-a provedba ovog sveobuhvatnog dokumenta dobiti novi zamah.

CCYI radi na pripremi državne *Omladinske politike*. *Omladinska politika RS* usvojena je 2006. godine, ali je tek djelomice implementirana. RS je usvojila, 2008. godine, *Zakon o volontiranju*. UNV surađuje s Povjerenstvom za pitanja mladih Parlamenta FBiH na izradi zakona o volonterstvu u FBiH. CCYI je izradio Prijedlog zakona o mladima FBiH i dostavio ga Centru za mlade u okviru Ministarstva kulture i sporta FBiH. Na općinskoj razini je, uz potporu GTZ-a, izrađeno više od dvadeset lokalnih politika mladeži.

Nacrt revidirane Strategije za provedbu Aneksa VII Daytonškoga mirovnog sporazuma trenutačno je u parlamentarnoj proceduri. Ovo je sveobuhvatan dokument, ako se ima u vidu da u obzir uzima sve segmente života u svezi s procesom povratka. Revidiranom je strategijom planirano da Aneks VII bude proveden do kraja 2014. godine.

Koordinacija rada donatora

Podjela rada između međunarodnih aktera je zadovoljavajuća, dok su domaće institucije, koje još uvijek nisu uključene u oblast ravnopravnosti spolova, u procesu inkorporiranja ovih aspekata u svoje aktivnosti. Koordinaciju donatora u ovoj oblasti ipak bi trebalo unaprijediti, posebice u smislu razmjene informacija o tekućim i planiranim aktivnostima, kako bi se izbjeglo preklapanje aktivnosti i neučinkovita financijska izdvajanja.

Trenutačno, po pitanjima ravnopravnosti spolova nema ni formalne, niti neformalne koordinacije donatora. Postoje određene inicijative koordinacije vezane za projekte, poput FIGAP-a, ili pak Skupine Ujedinjenih naroda za ravnopravnost spolova (UNGG). FIGAP predstavlja primjer uspješne koordinacije rada donatora. Agencija za ravnopravnost spolova BiH je, početkom 2007. godine, Švedskoj/SIDA, UK/DFID i Norveškoj predstavila Plan implementacije GAP-a. Od tada je Švedska/SIDA, u travnju 2009. godine, odobrila *Prijedlog FIGAP programa*. Za implementaciju programa će biti zaduženo MHRR BiH, putem Agencije za ravnopravnost spolova BiH i entitetskih gender centara.

UNGG sastanke održava svaka tri mjeseca. Kroz ove se sastanke mapiraju pitanja koja se odnose na ravnopravnost spolova, osigurava da se u svim UN-ovim programima obuke fokus stavlja na ravnopravnost spolova, podupire inkorporiranje rodno osviještenog pristupa u projekte koje implementiraju sve UN agencije, koordiniraju aktivnosti ovih agencija u oblasti ravnopravnosti spolova, ali i osigurava šire područje potpore nadležnim vladinim i nevladinim institucijama, koje se bave pitanjima ravnopravnosti spolova. Nakon globalnog starta Fonda za postizanje Milenijskih razvojnih ciljeva koji financira Španjolska, agencije su unaprijedile i mogućnosti i prilike za zajedničko programiranje aktivnosti, uključujući i one iz domene ravnopravnosti spolova.

U oblasti koja se odnosi na *pitanja mladeži* postoji samo sporadična koordinacija aktivnosti među donatorima. Nedostatak koordinacije dovodi do toga da donatori podupiru paralelne aktivnosti. Pitanja mladeži su doduše česta tema posebnih konferencija s različitim akterima. Međutim, ove konferencije su uspješnije u utvrđivanju problema mladeži nego u osiguravanju koordinacije domaćih i međunarodnih aktera.

Revizija Aneksa VII dobar je primjer koordinacije u sektoru *povratka* i obuhvata oko 70 međunarodnih i domaćih aktera. Donatori, koji i dalje podupiru sektor povratka i reintegracije, prepoznali su ključnu ulogu MHRR, koji je postao istinski koordinator aktivnosti ključnih aktera.

Buduće aktivnosti

Pozitivan znak da su međunarodni subjekti sve svjesniji da, kako bi promicali stanje po pitanjima ravnopravnosti spolova u BiH, moraju početi komponentu ravnopravnosti spolova inkorporirati u sve svoje projekte. Međunarodne agencije se nastoje više usredotočiti na ekonomska pitanja i pitanja vlasti, dok se očekuje da se razvitak društvenoga sektora dogodi kao posljedica reformskih procesa u drugim područjima. Dok postoji opća suglasnost među političarima i građanstvom da su društvene skupine poput mladeži, osoba s teškoćama ili Romi, ranjive, nedostaje svijesti da su i žene također marginalizirana skupina. Identificirana prioritetna područja koja se tiču žena su: povećanje političke participacije u parlamentima; borba protiv obiteljskog nasilja i uznemiravanja na poslu; borba protiv trgovine ljudima; jamčenje jednake dostupnosti zaposlenja, obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite.

U podsektoru, koji se odnosi na pitanja mladeži, donatori su identificirali nekoliko prioriternih područja. Međunarodne agencije mišljenja su da je neophodna dalja podrška razvitku politika za mladež na državnoj razini, FBiH i Brčko distriktu BiH. Osim toga, pitanja mladih osoba trebala bi biti ugrađena u sva relevantna područja, poput zapošljavanja, obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite. Određeni donatori planiraju u BiH implementirati projekte koji sadrže inkorporirana pitanja koja se odnose na mladež, povezujući, primjerice, pitanja mladeži, zdravstva i lokalnog razvitka u okviru jedne inicijative. Donatori su stava da bi vlasti, prilikom izrade pravnog okvira za oblasti poput zapošljavanja ili obrazovanja, koja su ključna za mlade ljude, trebale konzultirati NGO-e koji se bave pitanjima mladih osoba.

Kad je u pitanju povratak i reintegracija, izrađena su i implementirana tri akciona plana od strane domaćih ključnih aktera. Revidirani Aneks VII predviđa prava povratnicima ili da se vrate, ili da se reintegriraju, ili da dobiju kompenzaciju. Akcioni plan za povratak još uvijek čeka na usvajanje u parlamentu. Tek je potrebno izraditi akcione planove reintegracije i odšteta.

I domaći i međunarodni akteri svjesni su da je uspješan završetak procesa povratka preduvjet za reforme u drugim područjima. Zbog toga bi trebalo uzeti u obzir potporu malim i srednjim poduzećima i zapošljavanju uopće, kao i obrazovanju i socijalnim uslugama, koje predstavljaju garant održivosti povratka, reintegracije i odštete. Prilikom planiranja i provedbi reformi, u ovom sektoru bi trebalo u obzir uzeti i činjenicu da su trenutačne potrebe izbjeglica i raseljenih osoba, u velikom broj slučajeva, drugačije od onih s kraja rata, 90.-ih godina prošlog stoljeća.

Zaključak

U sektorima jednakopravnosti spolova, pitanja mladeži i povratka, postoje brojni primjeri pozitivnih pomaka. Posljednjih nekoliko godina i donatori i korisnici su povećali napore, kako bi se ova pitanja inkorporirala u druge projekte. Pored dodatnih napora da se uspostavi integrirani pristup, lokalne institucije ozbiljno razmatraju mogućnost primjene mjera pozitivne diskriminacije glede jednakopravnosti spolova i pitanja mladeži. Usporedo s njihovim razvitkom u Europi, ova se pitanja aktualiziraju i u bosanskohercegovačkom društvu.

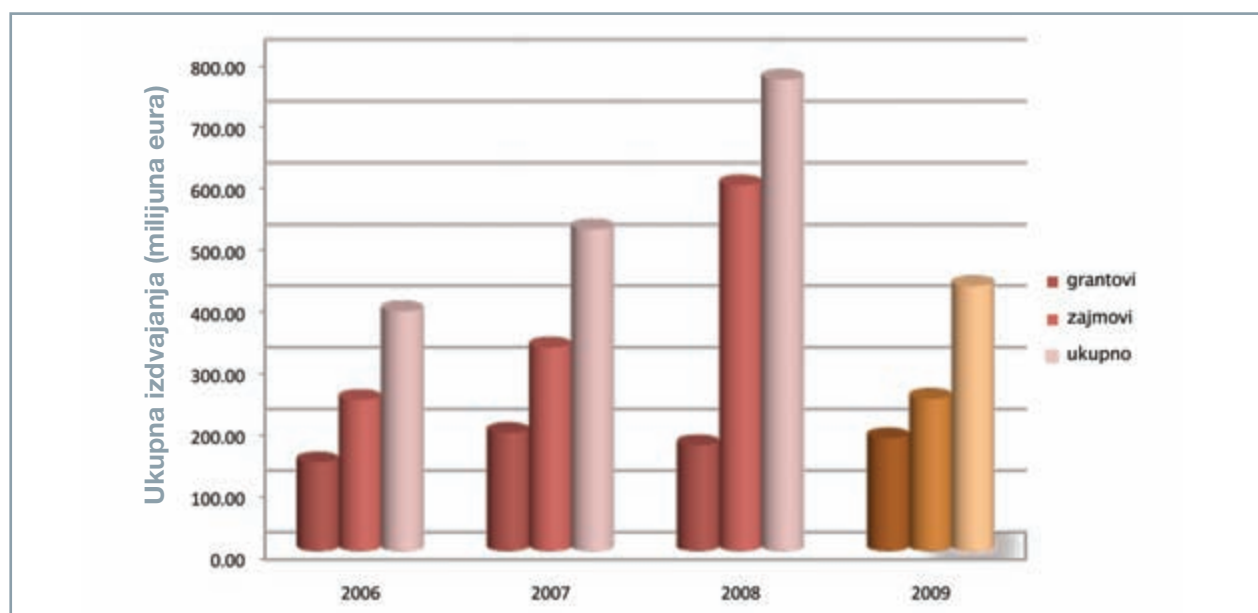
S obzirom da je nekoliko međunarodnih agencija počelo postupno povlačiti financijska sredstva iz BiH, za razvitak civilnog društva važno je koncentrirati se na održivost inicijativa koje trenutačno podupiru. Kako se proces nastavlja, javljaju se nove mogućnosti u kojima bi donatori mogli imati stratešku ulogu u pružanju potpore razvitku konkretnih područja koja se odnose na međusobno povezane sektore, opisane u ovom poglavlju.

Profili donatora

Pregled izdvajanja za ODA-u, u Bosni i Hercegovini

Donatorske organizacije – članice Foruma za koordinaciju donatora za niz različitih aktivnosti su, u 2008. godini, izdvojile **765,77 milijuna eura**. Od ovoga je iznosa, **594,16 milijuna eura** izdvojeno u obliku zajmova, a **171,61 milijuna** izdvojeno je u obliku grantova, odnosno nepovratnih sredstava. U usporedbi s 2007. godinom, to predstavlja ukupno povećanje od **243,12 milijuna eura** u ukupnim izdvajanjima za službenu pomoć namijenjenu razvitku (ODA), pri čemu je došlo do smanjenja od **20,32 milijuna eura** u grantovima, te povećanja od **263,44 milijuna eura** u obliku zajmova. Ovakav se trend, ustvari, može pratiti od 2006. godine, a dijelom se može objasniti postupnim povlačenjem četiri agencije koje su dodjeljivale grantove u Bosni i Hercegovini (BiH) – (Kanada/CIDA, Nizozemska, Španjolska/AECID i UK/DFID) – te povećanjima udjela povoljnih zajmova, koje daju najveće međunarodne financijske institucije (IFI), poput EIB-a i EBRD-a.

Višegodišnja usporedba grantova i koncesijskih zajmova



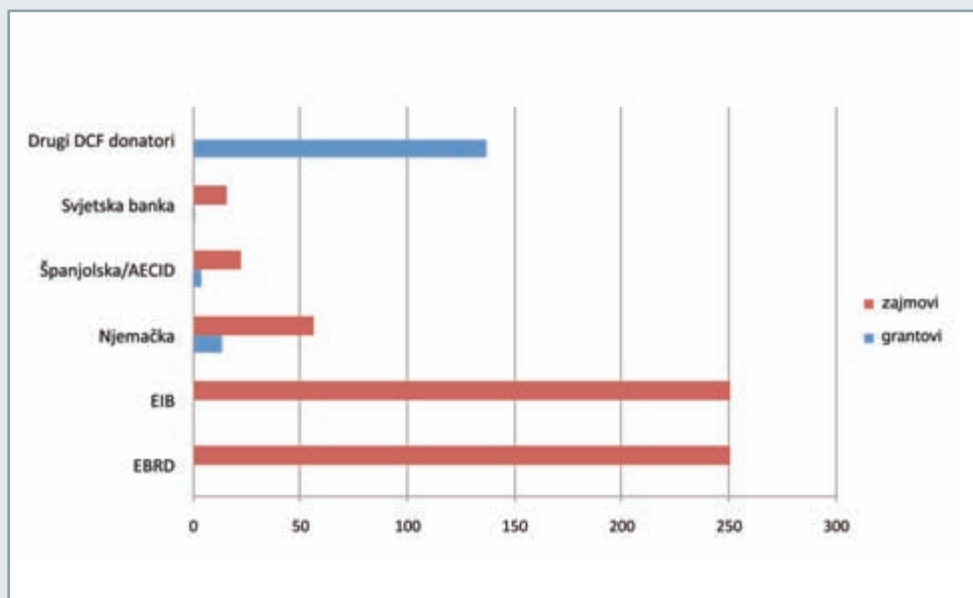
	2006	2007	2008	2009 ⁷⁷
grantovi	143,89	191,93	171,61	183,06 ⁷⁸
zajmovi	245,50	330,72	594,16	247,31
ukupno	389,39	522,65	765,77	430,37

Sljedeći grafikon predstavlja rangirani pregled donatorskih agencija prema opsegu njihovih ukupnih izdvajanja u 2008. godini, uz podjelu na zajmove i grantove. Kao i u 2007. godini, visoko mjesto zauzimaju tri glavne IFI, koje uglavnom osiguravaju povoljne zajmove – EBRD, EIB i Svjetska banka. I Njemačka je, u 2008. godini, za sektor infrastrukture osigurala zajam od 56 milijuna eura.

⁷⁷ Podaci za 2009. godinu nisu konačni, s obzirom na to da neki od donatora nisu bili u mogućnosti dati podatke o svojim ukupnim izdvajanjima za 2009. godinu

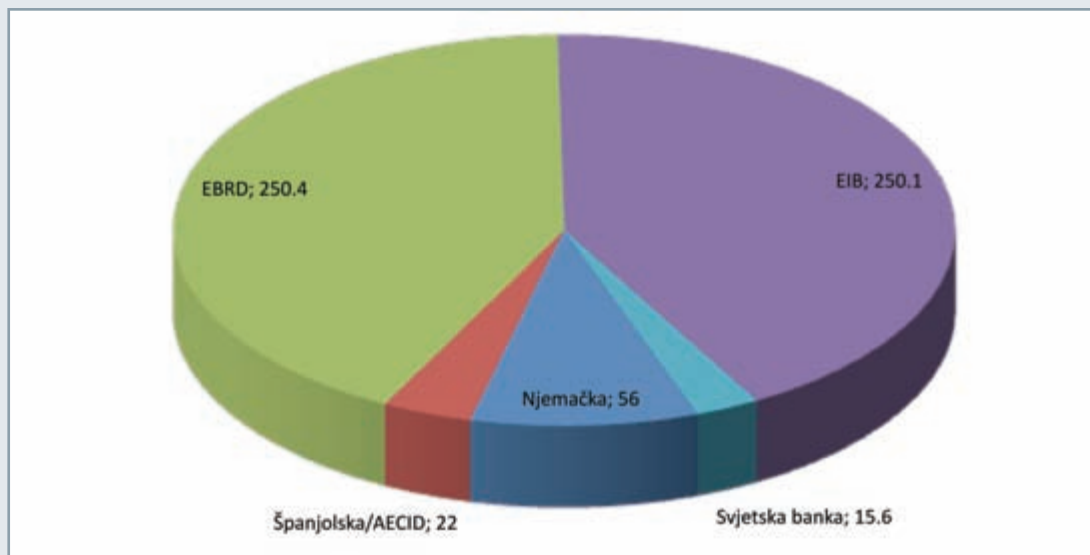
⁷⁸ Uključujući 66,65 milijuna eura za popis projekata EC (EC pipeline)

Rang-lista DCF donatora prema udjelu u zajmu i grantu u 2008. godini (milijuna eura)



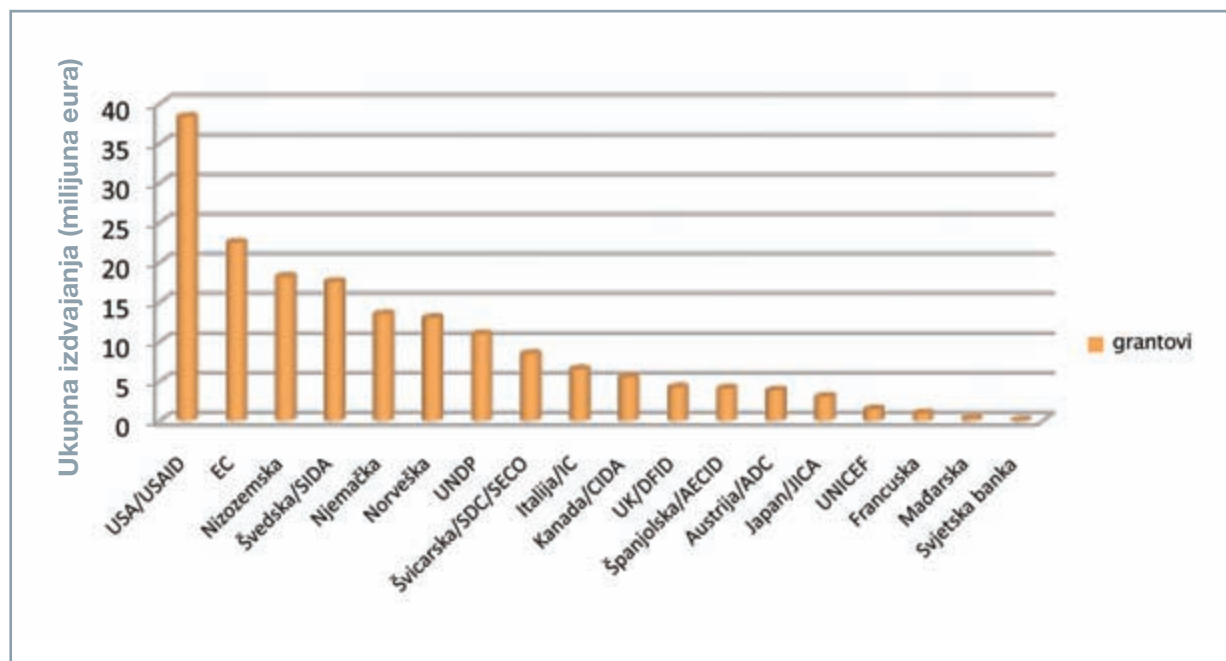
EIB i EBRD su osigurali više od 80% povoljnih zajmova u 2008. godini, prvenstveno namijenjenih sektorima infrastrukture i ekonomskog razvitka, kao i zajam u iznosu od 6 milijuna eura za sektor poljoprivrede i šumarstva. Njemačka i Španjolska/AECID su, također, davale zajmove namijenjene sektoru infrastrukture i ekonomskog razvitka, dok su izdvajanja Svjetske banke bila namijenjena sektorima poljoprivrede i šumarstva, dobre uprave i institucionalne izgradnje, međusobno povezanim sektorima i sektoru zdravstva.

Udjeli DCF donatora u zajmovima u 2008. godini (milijuna eura)



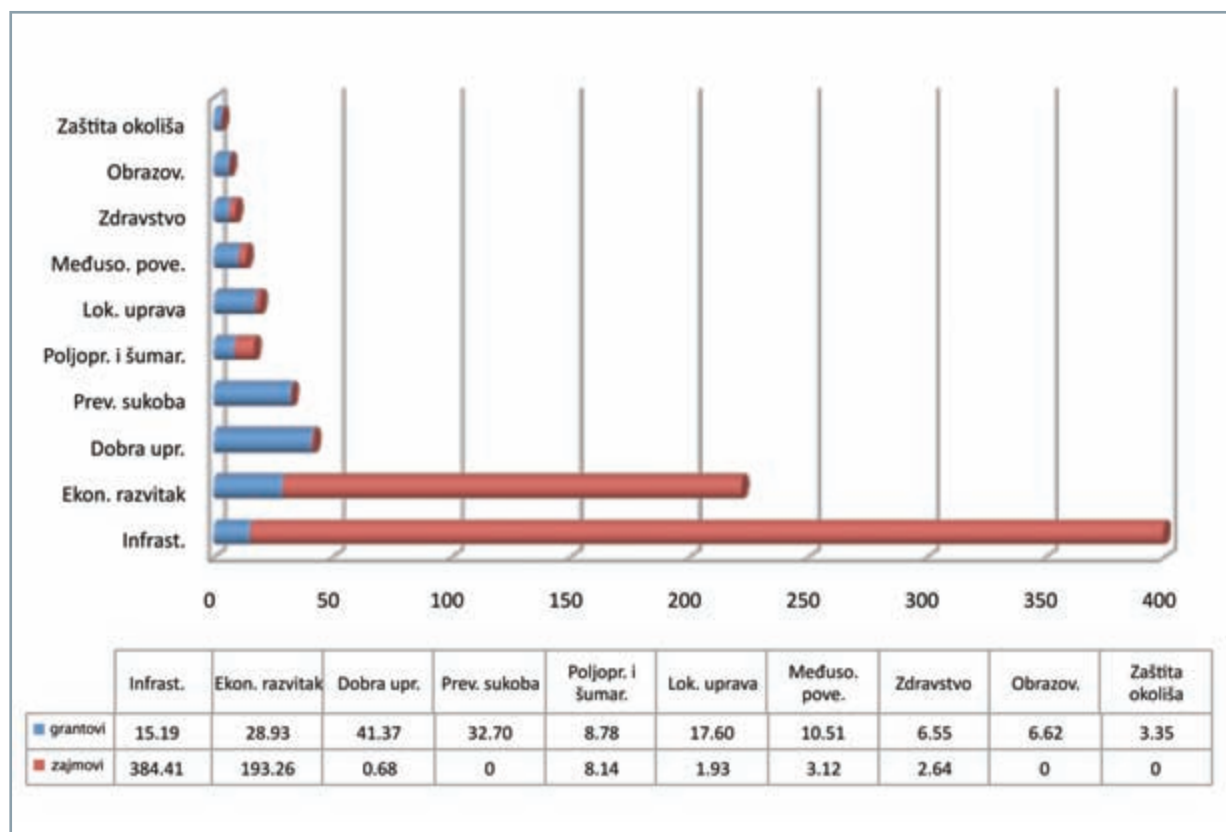
Što se pak grantova tiče, među bilateralnim agencijama najveće su iznose pomoći u 2008. godini dale: Nizozemska, Švedska/SIDA i USA/USAID, dok ih, sa nešto manjim iznosima, slijede: Njemačka i Norveška. Među multilateralnim agencijama, po izdvajanjima u obliku grantova, najviša mjesta zauzimaju EC i UNDP.

Rang-lista DCF donatora prema udjelu u grantovima u 2008. godini



U usporebi s 2006. i 2007. godinom, sektori koji su u 2008. godini dobili najznačajniju financijsku potporu su sektori infrastrukture i ekonomskoga razvitka. To su, međutim, i područja za koja su donatori uglavnom osiguravali zajmove. Dobra uprava i prevencija sukoba predstavljaju sektore koji su u 2008. godini dobili najveće iznose pomoći u obliku grantova.

Udjeli po sektorima u 2008. godini Usporedba zajmova i grantova (milijuna eura)



Austrija/Austrijska agencija za razvitak (ADC)

Politički pristup

Austrijska agencija za suradnju i razvitak (ADC) je austrijska međunarodna agencija za suradnju unutar Saveznoga ministarstva vanjskih poslova, odgovorna za suradnju i aktivnosti razvitka i suradnje s Istočnom Europom, kao i humanitarnu pomoć. Cilj joj je promicanje održivoga razvitka kroz smanjenje siromaštva, očuvanje mira i zaštitu okoliša.

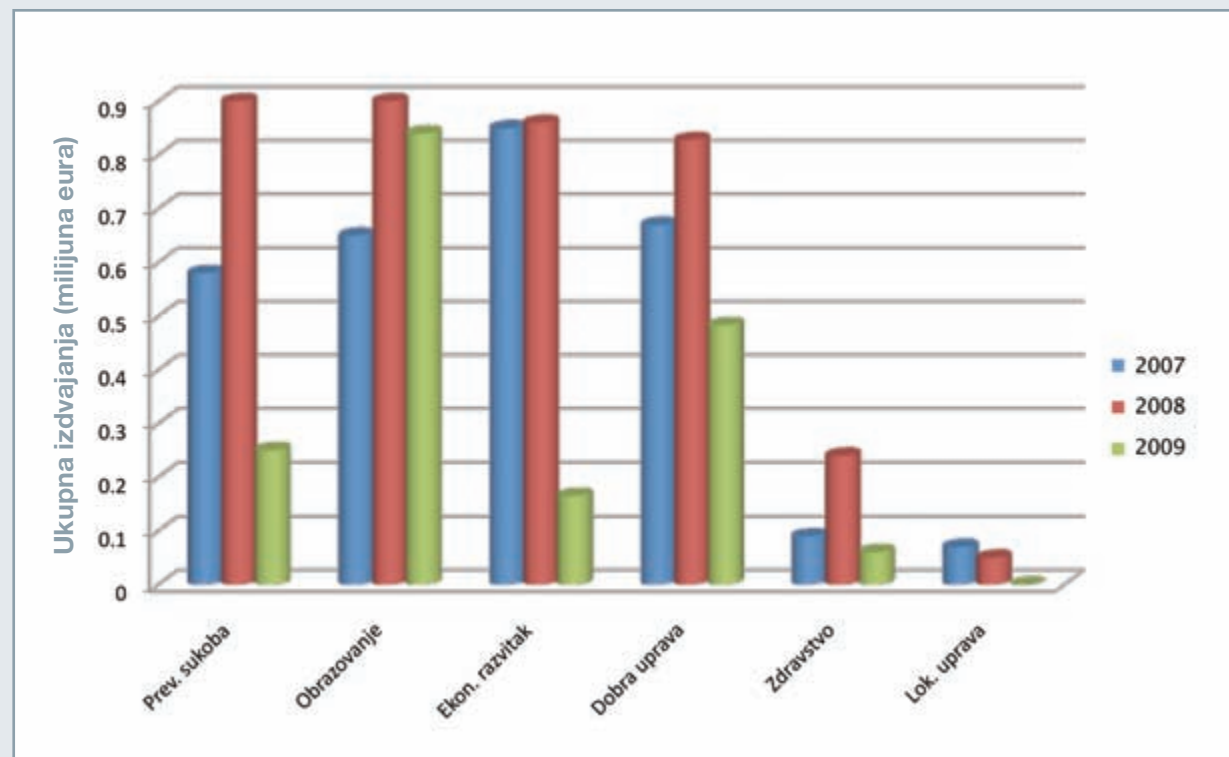
Austrijska razvojna agencija (ADA) predstavlja operativno tijelo ADC-a i upravlja odgovarajućim proračunom. ADA implementira programe ADC-a, u bliskoj suradnji s drugim međunarodnim razvojnim organizacijama, a ti programi temeljeni su na načelima odgovornosti/partnerstva, integracije u socio-kulturni kontekst, uzimajući u obzir potrebe djece i osoba s invaliditetom i pitanje jednakopravnosti spolova. Austrija/ADC je snažno opredijeljena pružanju pomoći Bosni i Hercegovini (BiH) u usuglašavanju i prilagođavanju institucijama Europske Unije (EU).

Austrija/ADC je 2009. godine definirala svoj srednjoročni program za BiH za razdoblje od 2009. do 2014. godine. Temeljni cilj ovoga programa jeste pomoći individualni i društveni razvitak ljudi u BiH, kroz uspostavu usuglašenoga socio-ekonomskoga razvitka države, uz postignutu ravnotežu između ekonomskoga razvitka i smanjenja siromaštva i EU integracije. Program Austrije/ADC-a za razdoblje od 2009. do 2014. godine bit će fokusiran na sljedeće sektore: **obrazovanje**: visoko obrazovanje i stručna obuka; **ekonomski razvitak**: zapošljavanje i poboljšanje stanja ekonomskih okvira; **uprava**: jačanje identiteta države i institucija na državnoj razini. Pitanje jednakopravnosti spolova od posebnoga je značaja za Austriju/ADC uopće, a osobito za njezinu strategiju za BiH.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

Godišnji proračun Austrije/ADC-a – stavka namijenjena BiH, iznosi 1,80 milijuna eura, a ovaj će iznos biti nadopunjen dodatnom stavkom, namijenjenoj sufinanciranju nevladinih organizacija, *Regionalnoga programa prekogranične suradnje* i *Programa deminiranja*, u iznosu od jedan (1) milijun eura, i to u vidu grantova, čime bi ukupna izdvajanja za 2009. godinu iznosila oko 3 (tri) milijuna eura. Ukupna izdvajanja Austrije/ADC-a u 2008. godini iznosila su 3,78 milijuna eura.

Austrija/ADC-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



1. Temeljni je cilj u okviru sektora **obrazovanja** doprinijeti promicanju mogućnosti osoba da lakše pronađu zaposlenje, kroz izmijenjen i moderniziran sustav obrazovanja, usuglašen s potrebama tržišta rada i europskim standardima. Neki od očekivanih rezultata podrazumijevaju povećan broj učenika/studenata koji uspješno završavaju razne, reformirane i praksi orijentirane programe obrazovanja, i koji će postati održivim dijelom sadašnjega i budućeg tržišta rada. U svojoj potpori u sektoru obrazovanja, Austrija/ADC se fokusira na visoko obrazovanje (uključujući znanstvena istraživanja) i stručnu obuku.

Dugoročna će suradnja sa sveučilištima u BiH biti nastavljena i u razdoblju od 2009. do 2014. godine. Jedan je od projekta *Program pripreme sveučilišnih tečajeva - Course Development Programme*, koji podupire razvitak tečajeva na sveučilištima u BiH, u svezi s integracijom u europsko obrazovno područje.

'*Program priliva stručnih ljudskih potencijala*' – '*Brain Gain Programme*' ima za cilj otvaranje sektora visokoga obrazovanja u Jugoistočnoj Europi (SEE) i poziva gostujuće profesore iz regije da podučavaju na tečajevima, kakvih još uvijek nema na sveučilištima u BiH.

Na institucionalnoj razini, Austrija/ADC pruža potporu Ministarstvu civilnih poslova u provedbi strukturnih reformi na razini visokoga obrazovanja, kroz projekt: *Osiguranje kvalitete i izgradnja kapaciteta*. Osim toga, Austrija/ADC pomaže i *Sustav državnih kontakt točaka BiH*, kako bi se sveučilištima u BiH omogućio pristup europskim fondovima za istraživanja, kao dijela *Sedmoga okvirnog programa EU*.

2. Temeljni su ciljevi sektora **ekonomskoga razvitka**: promicanje ekonomskoga razvitka i povećanje investicija i zapošljavanja.

Glavni će fokus unutar sektora ekonomskoga razvitka biti usmjeren na promicanje mogućnosti, odnosno osposobljavanje mladih ljudi za zapošljavanje. Izuzetno visoka stopa nezaposlenosti među mladim ljudima jedan je od najozbiljnijih problema, koji utječu na budući razvitak države, s obzirom na to da demotivira cijelu generaciju i potiče mlade ljude na emigraciju. Austrija/ADC je podupirala napore za smanjenje nezaposlenosti mladeži u BiH, promičući konkurentnost novopridošlih na tržište rada i nezaposlenih mladih ljudi. Austrija/ADC surađuje i s privatnim i javnim servisima za zapošljavanje i inicira dijalog o politici za mladež.

Temeljni je preduvjet za poslovnu aktivnost postojanje funkcionalnoga sustava zemljišnih knjiga. Austrija/ADC će, zajedno s Njemačkom i SIDA-om i dalje promicati modernizaciju sustava zemljišnih knjiga i katastarskoga sustava, koji je razvijen prije više od 100 godina, po austrijskome modelu. Austrija/ADC potporu osigurava i Direkciji za ekonomsko planiranje BiH, u procesu izrade Strategije razvoja BiH u razdoblju od 2008. do 2013. godine i Strategije socijalne uključenosti u razdoblju od 2008. do 2013. godine.

U okvirima multilateralnih regionalnih projekata, Austrija/ADC je uključena u politički dijalog u svezi s jačanjem društvenoga dijaloga na državnoj razini (projekt koji se realizira u suradnji s Međunarodnom organizacijom rada (ILO), kako bi se promicali međunarodni standardi za strana ulaganja i promicala ulaganja (Sporazum o ulaganjima OECD), te reforma računovodstva i financija (Svjetska banka – Put u Europu: *Program reforme računovodstva i jačanja institucija, REPARIS*).

3. Jačanje zajedničkoga identiteta i institucija na državnoj razini je cilj Austrije/ADC-a u sektoru **uprave**. Jačanje je države nužan preduvjet za dugoročni ekonomski razvitak, a time i političku stabilnost države. Punu integraciju u strukturu EU, koju žele i vlast i narod, može postići samo jaka država BiH.

Neki od očekivanih srednjoročnih rezultata u sektoru **uprave** su: jačanje kapaciteta državnih institucija za postizanje učinkovitosti, transparentnosti i odgovornost, kao i usvajanje EU standarda u jačem i transparentnom pravnom sustavu. Austrija/ADC pruža potporu Uredu registrara Suda BiH. Registrar pruža administrativnu potporu Odjelu I za ratne zločine i Odjelu II za organizirani kriminal, gospodarski kriminal i korupciju Suda BiH i Tužiteljstva BiH. Svrha je ove pomoći izgradnja potrebnih kapaciteta za osiguravanje pravičnih suđenja u slučajevima ratnih zločina i organiziranoga kriminala, gospodarskoga kriminala i korupcije, prema Krivičnome zakonu BiH.

4. Austrija/ADC eksplicitno pruža potporu **ravnopravnosti spolova**, kao pitanju od značaja za sve sektore, u okvirima srednjoročnoga programa. Austrija/ADC, skupa s drugim donatorima, podupire uspostavu *poslijediplomskoga – magistarskog programa za rodne studije* u Centru za interdisciplinarne poslijediplomske studije Sveučilišta u Sarajevu. Austrija/ADC, skupa s drugim donatorima, od početka 2009. godine pomaže izgradnju kapaciteta Agencije za ravnopravnost spolova BiH i pomagat će Fond za implementaciju *Gender akcionoga plana BiH u razdoblju od 2009. do 2014. godine*.

5. Pored godišnjega programa, odnosno proračuna za BiH, Austrija/ADC financira i regionalnu proračunsku stavku, namijenjenu Jugoistočnoj Europi. Iz ove se proračunske stavke financira veliki broj projekata suradnje između austrijskih i lokalnih nevladinih organizacija. Ovi projekti povezani su sa sektorom **zdravstva** i podupiru integraciju osoba s posebnim potrebama u zajednicu u BiH, promicanje obrazovanja slijepe i slabovidne djece i mladih osoba, kao i implementaciju najboljih iskustava iz prakse u kontroliranju bola, na kliničkoj razini, kao i na razini društvene zajednice.

6. Austrija/ADC će nastaviti podupirati aktivnosti na deminiranju i pomoći žrtvama mina u BiH, sukladno Strategiji protuminskoga djelovanja u BiH, za razdoblje od 2009. do 2019. godine, kroz Međunarodni fond za deminiranje i pomoć žrtvama mina (ITF) u Sloveniji.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

Austrija je potpisnica Pariške deklaracije, i u potpunosti je opredijeljena njenoj provedbi. Program ADC utemeljen je na načelu odgovornosti i partnerstva sa državom u kojoj djeluje. Austrija/ADC kao radni okvir koristi razvojne planove u BiH i proces stabilizacije i pridruživanja Europskoj Uniji. Austrija/ADC provodi svoje programe u bliskoj suradnji s djelovanjem različitih multilateralnih i bilateralnih donatorskih agencija.

Aktivnosti vezane za koordinaciju rada donatora

Austrija/ADC sve svoje aktivnosti koordinira s drugim donatorima u BiH, i sukladno Pariškoj deklaraciji. Projekt *Modernizacija sustava zemljišnih knjiga u BiH* sufinanciran je i implementiran u bliskoj suradnji sa Švedskom/SIDA i Njemačkom. Projekt *je zapošljavanja mladeži* implementiran zajedno sa Švicarskom/SDC/SECO. Projekt *Potpore registraru Suda i Tužiteljstva BiH* temelji se na zajedničkom finansijskom aranžmanu između skupine donatora i registrara. Zajedno sa Švedskom/SIDA, UK/DFID, Nizozemskom i Švicarskom/SDC/SECO, Austrija/ADC će pružiti potporu u izgradnji kapaciteta Agencije za ravnopravnost spolova BiH i provedbi *Gender akcionoga plana BiH u razdoblju od 2009. do 2014. godine*. Osim toga, Austrija/ADC je aktivno uključena u različite forume suradnje donatora.

Kontakt informacije

Austrijski ured za koordinaciju i tehničku suradnju s BiH i Hrvatskom

Adresa: Titova 46/II, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 667 951

Fax: +387 33 668 217

E-mail: sarajevo@ada.gv.at

Web adresa:

Austrijska agencija za razvitak (ADC): www.entwicklung.at

BMeiA – Savezno ministarstvo za europske i vanjske poslove: www.bmeia.gv.at

Kanada/Kanadska agencija za međunarodni razvitak (CIDA)

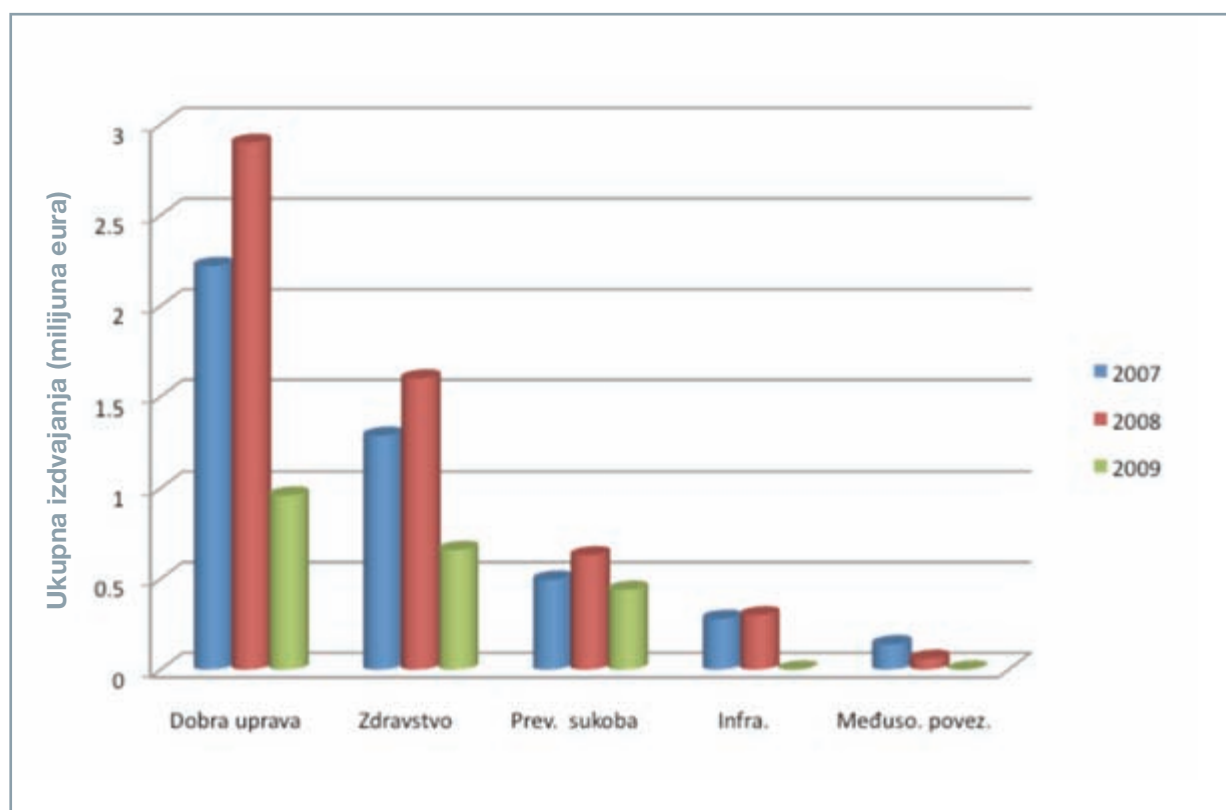
Politički pristup

Kanada Bosni i Hercegovini pomoć pruža još od 1993. godine. Prvi projekti Kanade/CIDA-e bili su fokusirani uglavnom na multilateralne operacije za potporu miru, rekonstrukciju i humanitarnu pomoć. S povratkom mira, fokus potpore Kanade/CIDA-e preusmjeren je na socijalni i ekonomski razvitak.

Kanada/CIDA nastavlja pružati potporu, kako bi pomogla u nastojanjima Bosne i Hercegovine za održanje mira i sigurnosti i izgradnji demokratskoga i stabilnoga društva. Cilj je Kanade/CIDA-e da doprinese razvitku odgovornih, responsivnih i kompetentnih domaćih institucija vlasti, koje jamče sigurnost građana i stvaraju pozitivno ozračje za održanje socijalne, političke i ekonomske stabilnosti. Programi i projekti Kanade/CIDA-e fokusirani su na dva sektora, ključna u procesu tranzicije: zdravstvo i dobru upravu, te teme vezane za jednakopravnost spolova, pitanja mladih i zaštite okoliša, koje se odnose na sve sektore.

Kroz svoje programe i projekte, Kanada/CIDA pruža potporu radu partnera, kako kanadskih organizacija specijaliziranih za pružanje pomoći u reformi zdravstva i pravosuđa, tako i međunarodnih organizacija, uključujući Organizaciju za europsku sigurnost i suradnju, Vijeće Europe, Svjetsku zdravstvenu organizaciju, agencije Ujedinjenih naroda i Europsku banku za obnovu i razvitak. Kanada/CIDA je, ukupno u 2008. izdvojila 5,50 milijuna eura, a u 2009. godini 2,10 milijuna eura, i to u sljedećim sektorima: dobre uprave i institucionalne izgradnje, zdravstva, prevencije sukoba, infrastrukture i međusobno povezanih sektora.

Kanada/CIDA-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Glavne aktivnosti u 2008. godini

Primarni cilj Kanade/CIDA-e u sektoru **zdravstva** u BiH je potpora reformi politike zdravstvene zaštite, osiguravajući da državni/entitetski partneri imaju kapacitete za razvijanje i implementaciju zdravstvenih politika, koje podupiru učinkovitu i efektivnu primarnu zdravstvenu zaštitu.

Programi i projekti Kanade/CIDA-e u oblasti zdravstva temelje se na integriranome pristupu, fokusiranome na tri stupa, a to su: 1.) politika primarne zdravstvene zaštite; 2.) mladež i zdravstvo; i 3.) aktivnosti civilnog društva u oblasti zastupanja i promicanja javnoga zdravstva. Ova se tri stupa u BiH realiziraju i obuhvaćeni su kroz sljedeća tri projekta: *Politika primarne zdravstvene zaštite*, *Mladež i zdravlje* i *Jačanje glasa civilnog društva na Balkanu za javno zdravlje kroz asocijacije javnoga zdravlja*. Grant Svjetske zdravstvene organizacije se, pak, nadovezuje na veće projekte u domeni zdravstva, kroz pomoć u jačanju sustava javnoga zdravstva.

Sa stanovišta projekata u oblasti dobre uprave, Kanada/CIDA potporu pruža kroz tri projekta, i djeluje u oblastima promicanja i jačanja pravosudnih institucija i sustava u BiH, kroz potporu strateškome planskom razvitku i razvitku politika, izgradnji kapaciteta za edukaciju sudaca i tužitelja i promicanju provedbe pravde na lokalnoj razini i u okviru pojedinačnih sudova. Osim toga, Kanada/CIDA pruža potporu reformi zatvorskoga sustava u BiH, kroz obuke i savjetodavne usluge, usmjerene na modernizaciju upravljanja zatvorskim sustavom.

Kanada/CIDA se, pored toga, bavi i tematikom jednakopravnosti muškaraca i žena, i svi projekti, kao i svi programi koje provodi, moraju sadržavati i strategiju za osiguravanje spolne ravnopravnosti, kako bi se osiguralo da se ovi aspekti inkorporiraju u programske aktivnosti.

Izlazna strategija

Program CIDA za Balkan u ovom se trenutku fokusira na učinkovitu implementaciju svoje završne programske faze, kako bi se omogućio maksimalan utjecaj, kao i jačanje veza s ostalim donatorima, domaćim partnerima i kanadskim organizacijama, za nastavak rada u BiH nakon 2010. godine. Program CIDA za Balkan će, u fazama, biti okončan do 2010. godine, i nakon ovoga roka neće biti nastavka bilateralnih aktivnosti. S ciljem osiguranja održivosti nakon završetka projekata CIDA-e u regiji, svaki od preostalih operativnih projekata razvio je izlazne strategije za konceptiranje budućih aktivnosti, koje će doprinijeti dugoročnoj održivosti projektnih rezultata. Osim toga, Program CIDA za Balkan provodi sektorsku procjenu zadnjega ciklusa programa u oblasti zdravstva u BiH, kako bi procijenio svoj doprinos sektoru primarne zdravstvene zaštite od 1996. godine, identificirao stečena iskustva i usvojena znanja, te procijenio održivost rezultata nakon okončanja financijske potpore CIDA-e.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

Kanada/CIDA aktivno sudjeluje u radu Forumu za koordinaciju donatora. Osim toga, na razini projekata, CIDA osigurava kvalitetnu koordinaciju s aktivnostima ostalih donatora, koji djeluju u dva glavna područja u kojima je CIDA koncentrirala svoja nastojanja, a to su: zakonodavna reforma i reforma pravosuđa i zdravstvo. Kanada/CIDA podupire i multilateralne donatore. CIDA tako, primjerice, pruža potporu UNDP-evom integriranom *Programu protuminskoga djelovanja*, kako bi se pomoglo naporima vladinih institucija da BiH bude očišćena od mina.

Aktivnosti vezane za koordinaciju rada donatora

CIDA je aktivni promotor Pariške deklaracije o učinkovitoj pomoći. Agencija svojim radom osigurava da njeni projekti budu usuglašeni s razvojnim planovima i strategijama BiH, te da odgovaraju domaćim prioritetima i ima jako uporište u domaćim institucijama. Zato se programiranje aktivnosti – projekata CIDA-e, realizira primjenom interaktivnoga pristupa, sa godišnjim planovima rada koje zajednički izrađuju kanadski i domaći partneri i usvajaju upravni odbori mješovitoga sastava, u kojima sudjeluju, kako kanadski, tako i predstavnici BiH.

Kontakt informacije

Kanadska agencija za međunarodni razvitak⁷⁹

Kontakt osoba: Bruce W. Steen

E-mail: bruce.steen@international.gc.ca

Web adresa: www.acdi-cida.gc.ca

⁷⁹ Od 1. kolovoza 2009. godine, CIDA nema svoj regionalni ured u Sarajevu

Francuska

Politički pristup

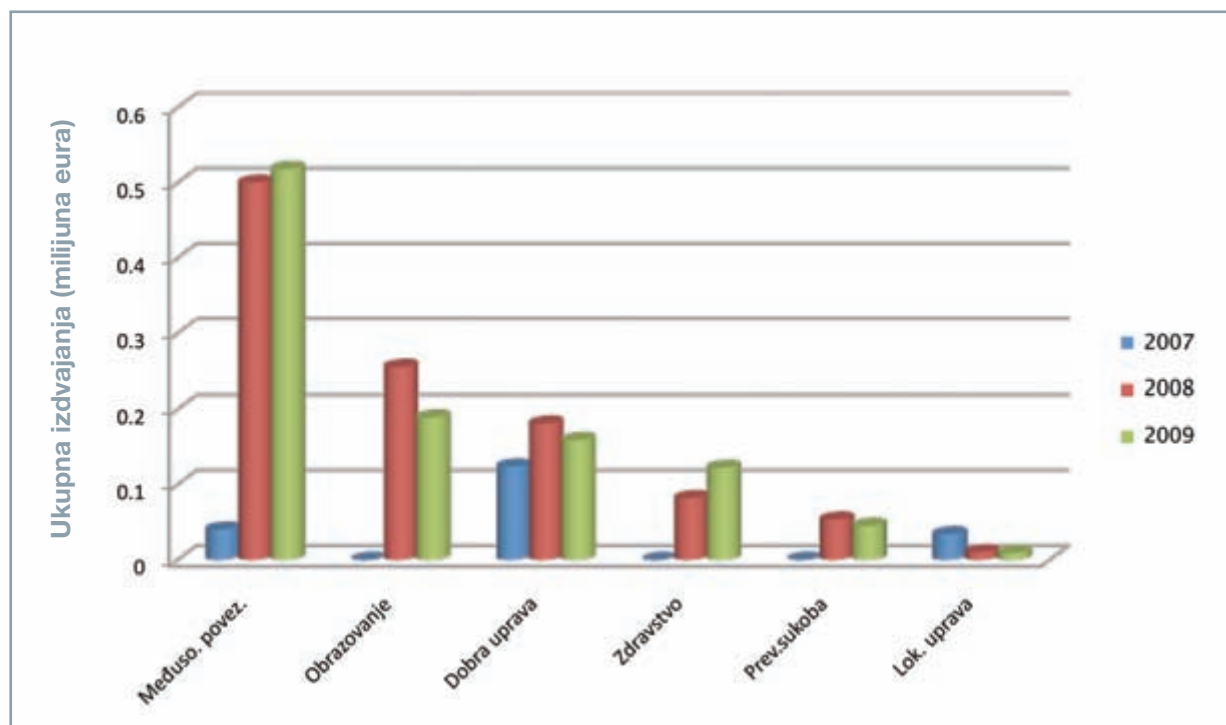
Veleposlanstvo Francuske bavi se, kako klasičnom formom suradnje i pomoći (policiji, pravosuđu, upravi, nevladinim organizacijama, razmjeni između regija i gradova u Francuskoj i Bosni i Hercegovini), tako i tradicionalnim kulturnim aktivnostima (sveučilišta, podučavanje francuskoga jezika, kinematografija, teatar, ples, vizualna umjetnost i književnost). Cilj je tradicionalnih aktivnosti promicanje francuskoga jezika i kulturne raznolikosti. Potpora je civilnome društvu osobito usmjerena na osnaživanje položaja mladih osoba i žena, putem financiranja obrazovnih inicijativa i stvaranjem prostora u kojima se mladi ljudi i žene mogu sastajati i podići svoj glas (središta za mladež, primjerice).

Sa političkoga stanovišta, Veleposlanstvo Francuske u BiH ima za cilj jačanje centralne države, kroz promicanje vladavine zakona, pružanje potpore institucionalnoj izgradnji i omogućavanjem edukacije za državne djelatnike, suce i policijske djelatnike. Prioritetni sektori u BiH za Francusku su: pravosuđe, obrazovanje, kultura, pitanja mladeži, zdravstvo i decentralizirana suradnja.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

Veleposlanstvo Francuske je, u 2008. godini, aktivno djelovalo u nekoliko sektora. Ukupna direktna izdvajanja Francuske u 2008. godini iznosila su 0,92 milijuna eura i 0,93 milijuna eura u 2009. godini. Potpora je osigurana sljedećim sektorima: međusobno povezanim sektorima, sektoru dobre uprave i institucionalne izgradnje, obrazovanju, zdravstvu, sektoru prevencije sukoba, te sektoru lokalne uprave.

Francuska-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



U sektoru **zdravstva**, Francuska je u 2008./2009. godini organizirala redovite razmjene između francuskih i specijalista BiH (liječnika) i studenata, kao i obuku i partnerstvo između francuskih bolnica i bolnica u BiH. Stručnjak za reanimaciju (liječnik u Bolnici Saint-Louis u Parizu) radi u Bolnici Koševo u Sarajevu, radi promicanja razvitka ove discipline u BiH (kroz potporu znanstvenome društvu, edukaciju, otvaranje odjela za reanimaciju u Bolnici u Banjaluci u prosincu 2008., i pripremu za otvaranje istoga odjela u Bolnici Koševo u Sarajevu 2009. godine). Partner je Udruga *Medecine France Bosnie-Herzegovine*.

U sektoru **dobre uprave i institucionalne izgradnje**, Francuska se fokusirala na maloljetničko pravosuđe. Veleposlanstvo je financiralo obuku sudaca i tužitelja i pružilo potporu koordinacijskoj skupini zaduženoj za implementaciju strategije maloljetničkoga pravosuđa. Koordinacijska je skupina dobila stručnu potporu i obuku, kako bi se njenim članovima pomoglo u implementiranju *Strategije protiv maloljetničkoga prijestupništva u Bosni i Hercegovini*. Elementi su obuke bili namijenjeni obuci sudaca i tužitelja, i poticanju stvarne specijalizacije u oblasti maloljetničkoga kriminala.

Osigurana je i potpora za obuku sudaca kroz seminare, organizirane u suradnji s entitetskim centrima za obuku sudaca i tužitelja u Francuskoj. S ciljem promicanja obuke sudaca i veće razmjene između sudova u BiH i Francuskoj, bile su osigurane i tri stipendije za tromjesečni boravak – stažiranje na Žalbenome sudu u Francuskoj.

Veleposlanstvo je u 2008. godini izdvajalo i sredstva za obuku tajnika sudova, premda je prva sesija obuke organizirana tek u lipnju 2009. godine. Projektnom potporom predviđena je uspostava realnih programa obuke, prilagođenih potrebama tajnika sudova. Dio su suradnje predstavljale i dvije pozicije - za privremeno dodijeljenoga suca i sudskoga pomoćnika: jednoga, kao višeg tužitelja pri Tužiteljstvu BiH (za organizirani kriminal) i drugoga, za mlađeg eksperta pri Odjelu za ratne zločine Suda BiH. Viši sudac je, kao trener, bio uključen i u obuku.

U nastojanju da promiče izgradnju mira, angažman mladeži i socijalnu uključenost, Veleposlanstvo je pružilo potporu u izgradnji kapaciteta centara za mladež u općinama gdje ove strukture nisu zastupljene. Snažna suradnja po pitanju obuke policajaca i vatrogasaca predstavlja dio redovitih aktivnosti Ureda atašea za unutarnju sigurnost pri Veleposlanstvu.

U sektoru **lokalne uprave**, Veleposlanstvo promiče decentraliziranu suradnju, s ciljem okupljanja i povezivanja francuskih općina i općina BiH oko općih tema, poput: politike za mladež, poljoprivrede, seoskoga turizma, sigurnosti građana, organiziranja okruglih stolova i seminara. Kao instrument za sudjelovanje građana na lokalnoj razini u europskim integracijama, ovaj je sektor, u 2008. i 2009. godini, predstavljao prioritet.

Srednjoročni i dugoročni pristup

Kroz suradnju i kulturne aktivnosti, Veleposlanstvo će Francuske nastaviti realizirati svoje prioritete (s fokusom na pitanja mladeži), u kontekstu uobičajenoga smanjenja sredstava radi globalne ekonomske krize.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

Francuska sudjeluje na redovitim sastancima s ostalim donatorima (veleposlanstvima i agencijama za suradnju, poput Delegacije Europske komisije u BiH i USA/USAID), kako bi bila informirana o njihovim aktivnostima i pokušala iznaći zajedničke projekte. Francuska aktivno sudjeluje i na sastancima za koordinaciju donatora u pojedinačnim sektorima, uključujući sektore dobre uprave i institucionalne izgradnje, međusobno povezane sektore, kao i na sastancima Europske komisije u svezi s Instrumentima pretpriprustne pomoći (IPA).

Aktivnosti vezane za koordinaciju rada donatora

Francuska planira sudjelovati na sastancima koordinacije donatora, posvećenim zdravstvu i maloljetničkome pravosuđu.

Kontakt informacije

Ured za suradnju i kulturu Veleposlanstva Francuske

Adresa: Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka 16, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 282 700

Faks: +387 33 282 711

E-mail: Daniel Geslin i dr. Gilles Kraemer gilles.kraemer@diplomatie.gouv.fr (Ataše za suradnju)

Web adresa: <http://www.ambafrance-ba.org>

Njemačka

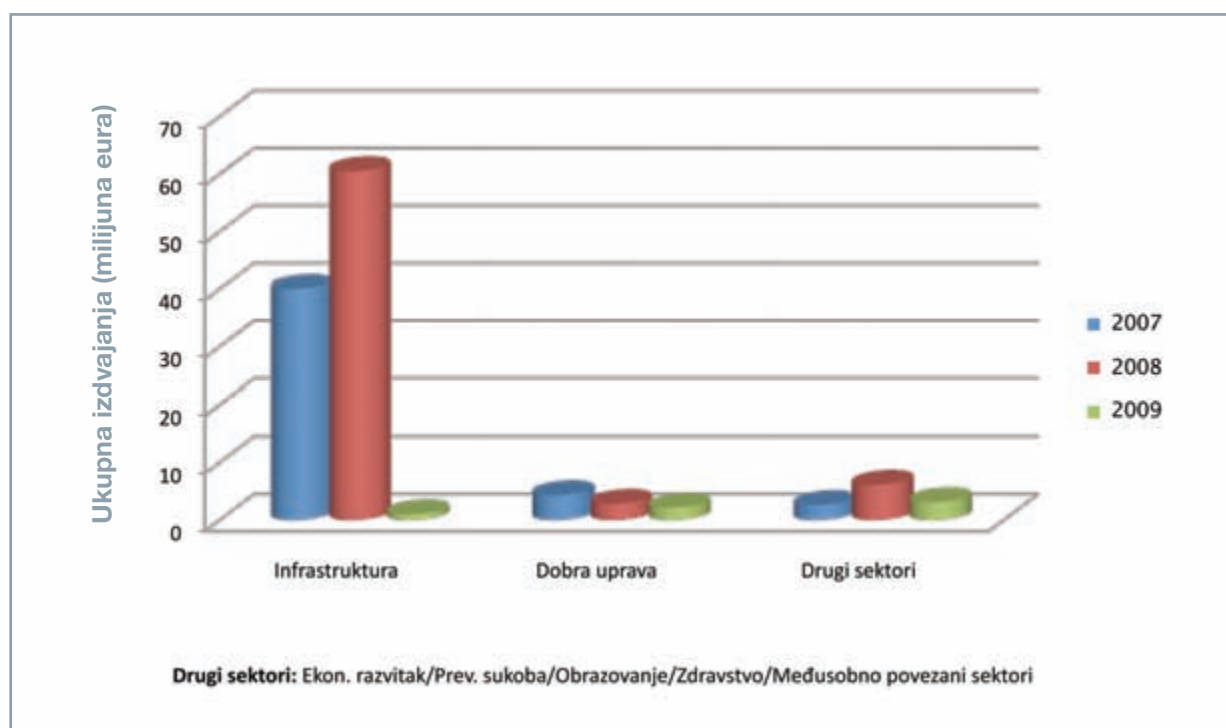
Politički pristup

Njemačka je posvećena pružanju pomoći Bosni i Hercegovini (BiH) u njenome razvitku u funkcionalnu tržišnu ekonomiju, u usuglašavanju njenoga pravnog sustava s *Acquisom* - zajedničkom pravnom stečevinom Europske Unije, te u rješavanju posljedica rata. U tom je pogledu Vlada Njemačke, za implementaciju svoje razvojne pomoći u BiH, zadužila više agencija - od kojih su najistaknutije: *KfW Entwicklungsbank* (Njemačka razvojna banka) i *Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit* (GTZ). Projekti se, pored toga, implementiraju i putem integriranih eksperata, kroz *twinning* projekte, političke fondacije i druge njemačke institucije, zastupljene u BiH. Ova nastojanja koordinira Veleposlanstvo Njemačke u BiH, koje, pored toga, i direktno implementira sredstva od Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Europu.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

Njemačka je u 2008. godini izdvojila 69,40 milijuna eura u sljedeće sektore, a to su: infrastruktura, dobra uprava i institucionalna izgradnja, prevencija sukoba, ekonomski razvitak i socijalna zaštita, obrazovanje, međusobno povezani sektori, te zdravstvo. Njemačka planira, u 2009. godini izdvojiti već planirani zajam u iznosu od 90 milijuna eura, namijenjen sektoru energetike.⁸⁰

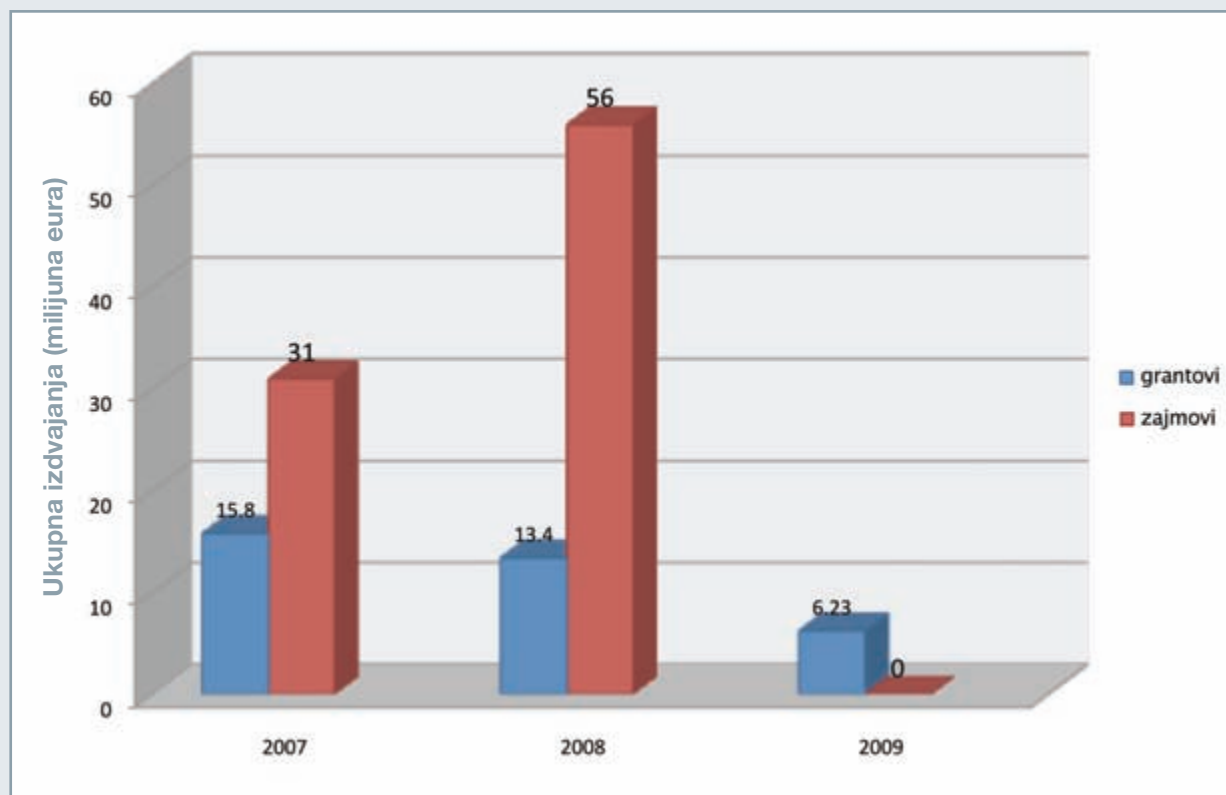
Njemačka-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Od navedenoga je iznosa 13,40 milijuna eura osigurano u obliku grantova, odnosno nepovratnih sredstava, a 56 milijuna eura u obliku povoljnih zajmova. Izdavanja su u obliku zajmova bila namijenjena sektoru infrastrukture.

Udio grantova u pomoći koju osigurava Njemačka u odnosu na 2007. godinu se smanjio, ali su se, s druge strane, znatno povećala njena davanja u obliku zajmova.

⁸⁰ Iznosi za 2009. godinu su 'planirani', te će moći biti potvrđeni tek krajem godine, u bilateralnim pregovorima



KfW Entwicklungsbank je dijelom KfW Bankengruppe, a cilj joj je promicanje tranzicijskih ekonomija i država u razvitku. KfW, u ime Vlade Njemačke, osigurava dugoročni kapital namijenjen ulaganjima u infrastrukturu, financijske sustave i zaštitu okoliša.

Aktivnosti KfW u pogledu financijske suradnje temelje se na sporazumima Vlade Njemačke i Vijeća ministara BiH, kao i na uvjetima koje utvrđuje Savezno ministarstvo za ekonomsku suradnju i razvitak. Na tim temeljima, KfW svoje aktivnosti u BiH fokusira na programe upravljanja vodama i otpadnim vodama, na aktivnosti koje se odnose na veće i kvalitetnije korištenje obnovljivih izvora energije, promicanje energetske učinkovitosti, te daljnje jačanje financijskoga sektora.

U okviru aktivnosti u domeni upravljanja vodama i otpadnim vodama, KfW trenutačno osigurava potporu za četiri općine, a priprema se i uspostava suradnje s petom općinom. KfW se fokusira na obnovu sustava vodoopskrbe, s ciljem poboljšanja kvalitete vode i smanjenja gubitaka iz vodosustava. Financira se i proširenje kanalizacijske mreže, kako bi se zaštitili izvori pitke vode. Svaki od programa prate i dodatne aktivnosti, namijenjene promicanju upravljanja i financijskih aspekata vdogospodarskih poduzeća. Cilj je osigurati pouzdanu vodoopskrbu stanovništva, uz pokrivanje troškova i socijalno prihvatljive cijene korištenja.

Prvi su programi u sektoru energetike bili usmjereni na obnovu starijih hidroelektrana. Ova se aktivnost širi u pogledu financiranja objekata za proizvodnju energije nove generacije, koji koriste snagu vode i vjetera. Trenutačno se, pored toga, priprema i implementacija novoga sustava za upravljanje u oblasti distribucije energije, kako bi se osigurala potpora za održavanje kvalitete energije i optimiziralo upravljanje energijom.

KfW je, od 1998. godine pružao pomoć u konsolidiranju financijskoga sektora, kroz kreditna jamstva i linije namijenjene refinanciranju. Među ostale glavne aktivnosti spadaju: potpora uspostavi Agencije za osiguranje depozita, kao i promicanje Europskoga fonda za Jugoistočnu Europu. KfW će nastaviti osiguravati potporu Njemačke u ovome sektoru, a osobito će se fokusirati na daljnju konsolidaciju mikrofinancijskoga sektora, te osiguravanje linija za refinanciranje malih i srednjih poduzeća (SME), te energetske učinkovitost kroz bankarski sektor.

Kao organizacija angažirana u međunarodnoj suradnji u svrhu održivoga razvitka, *Deutsche GTZ GmbH*, tvrtka u vlasništvu Savezne vlade Njemačke, Vladi pruža pomoć u postizanju ciljeva njene razvojne politike. GTZ osigurava izvodiiva, ka budućnosti orijentirana rješenja u domeni političkoga, ekonomskog, ekološkog i društvenog razvitka u globaliziranome svijetu. GTZ promiče kompleksne procese reformi i promjena, a korporativni cilj organizacije predstavlja promicanje uvjeta življenja na održivim temeljima.

GTZ države Jugoistočne Europe podupire, u ime Saveznoga ministarstva za ekonomsku suradnju i razvitak, još od 1992. godine, u njihovim nastojanjima na razvitku konkurentnih tržišnih ekonomija. Ove države dobivaju ciljnu pomoć za implementiranje reformi, povezanih s europskim integracijama.

Njemačka razvojna kooperacija služi za ponovnu izgradnju privrede države, s fokusom na sljedeće oblasti: **ekonomsku reformu**: potporu lokalnoj i regionalnoj ekonomiji, stručnome obrazovanju i obuci, zemljišnoj upravi; **demokraciju/civilno društvo**: razvitak i potporu strukturama u sektoru, koji se bavi pitanjima mladeži, potporu spolnome i reproduktivnom zdravlju, te prevenciji HIV-a među mladim ljudima, razvitku turizma za mladež; **Otvoreni regionalni fond za Jugoistočnu Europu**: zakonske reforme i reforme pravnoga sustava, vanjsku trgovinu, energetske učinkovitost.

GTZ u ovim oblastima rukovodi programima i projektima koji nadilaze geografske i etničke podjele, čime daje i značajan razvojni doprinos stabilnosti u regiji. GTZ vrši i detaljnu procjenu ukupnoga utjecaja programskih i projektnih mjera na razvitak.

Srednjoročni i dugoročni pristup

Dugoročni cilj pomoći, koju osigurava Njemačka, jeste integriranje BiH u Europu, te njena neovisnost glede daljnje pomoći iz sredstava namijenjenih razvojnoj suradnji. Kako bi pomogla BiH na ovome putu, Njemačka će nastaviti uspješno podupirati opisana područja, koja su u središtu interesa. Očekuje se daljnji rast suradnje, osobito u aktivnostima koje se tiču promicanja energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije, ekonomske reforme, vanjske trgovine, pravne reforme, obrazovanja i pitanja mladeži.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

KfW, uz minimalne zahtjeve u svezi s nabavkama, kao temelj za realizaciju projekata financijske suradnje u obzir uzima domaće procedure u svezi s nabavkama. Što se pak daljnje realizacije načela Pariške deklaracije tiče, Njemačka pažljivo prati napredak BiH po pitanju uspostave ovih instrumenata. GTZ je Parišku deklaraciju prihvatio kao temelj i program rada za sve svoje aktivnosti. Sve aktivnosti GTZ-a u BiH temelje se na odgovornosti domaćih institucija, integraciji, usklađivanju, upravljanju usmjerenome ka rezultatima i uzajamnoj odgovornosti.

Aktivnosti vezane za koordinaciju rada donatora

Njemačka aktivno sudjeluje u radu Forumu za koordinaciju donatora. Njene bilateralne aktivnosti povezane su s aktivnostima drugih donatora.

KfW bilateralne projekte kombinira s različitim programima EU (primjerice, *Instrumentom za pretpristupnu pomoć* i *Okvirom za financiranje općinskih infrastrukturnih projekata - Infrastructure Project Facility Municipality Window*). U financijskom sektoru, KfW je inicirao uspostavu Europskoga fonda za Jugoistočnu Europu, kao zajednički instrument donatora namijenjen cijeloj regiji. Ovaj fond omogućava objedinjavanje sredstava, te osigurava dodatnu podlogu za koordinaciju donatora u ovome sektoru.

GTZ od 2003. godine implementira *Projekt zemljišne administracije*, koji zajednički financiraju Njemačka, Švedska i Austrija, te aktivno podupire koordinaciju s drugim donatorima, poput Svjetske banke i Europske Unije. Kroz Otvoreni regionalni fond, GTZ osigurava potporu regionalnoj suradnji u Jugoistočnoj Europi po pitanju pristupanja EU. Uz regionalnu potporu zakonodavnoj reformi, vanjskoj trgovini i energetske učinkovitosti, GTZ pomaže i u povezivanju država Jugoistočne Europe u zajedničkom traganju za najboljim rješenjima.

Kontakt informacije

Veleposlanstvo Savezne Republike Njemačke u Bosni i Hercegovini

Adresa: Skenderija 3, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 565 300

Faks: +387 33 212 400

E-mail: info@sarajewo.diplo.de

Web adrese: www.auswaertiges-amt.de; www.sarajewo.diplo.de

Ured GTZ-a za koordinaciju u Bosni i Hercegovini

Adresa: Splitska 14, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 260 920

Faks: +387 33 260 921

E-mail: axel.sachs@gtz.de

Web adresa: www.gtz.de

Ured KfW u Bosni i Hercegovini

Adresa: Hasana Kikića 18, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 266 610

Faks: +387 33 266 612

E-mail: Gerald.kuehnemund@kfw.de

Web adresa: www.kfw.de

Mađarska

Politički pristup

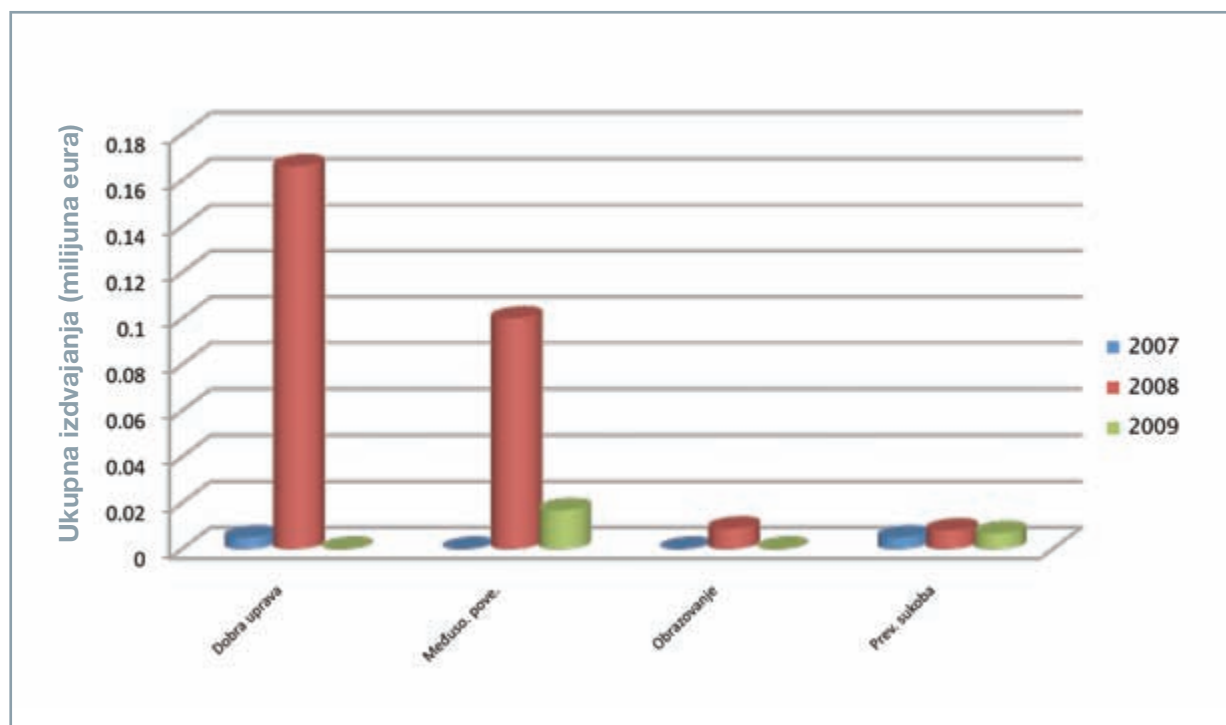
Bosna i Hercegovina (BiH) nalazi se u skupini prioritetnih država, u kojima Mađarska realizira razvojne aktivnosti. Vlada Mađarske usvojila je Državnu razvojnu strategiju za BiH, koja se odnosi na razdoblje od 2008. do 2010. godine. Ciljevi Strategije su: ojačati institucionalnu strukturu države BiH, u cilju stvaranja funkcionalne, održive, demokratske države i jačanja vladavine prava; pomoći razvitak tržišne ekonomije u BiH; pomoći razvitak civilnoga društva utemeljenog na načelima (nacionalne i vjerske) nediskriminacije, ravnopravnosti i ljudskih prava; iskorijeniti siromaštvo u BiH; pomoći održivome razvitku, koji je od suštinskoga značaja za političko-ekonomsku stabilnost BiH; te pomoći BiH u procesu euroatlantskih integracija.

Ključni aspekt pristupa Mađarske ovome pitanju ogleda se u primjeni konkretnoga iskustva, stečenoga tijekom demokratske tranzicije Mađarske (prelazak na tržišnu ekonomiju i funkcionalnu demokratsku državu) i njene euroatlantske integracije (pristupanje EU i NATO savezu, regionalna suradnja).

Glavne aktivnosti u 2008. godini

Mađarska je dodijelila 0,32 milijuna eura tijekom razdoblja od 2007. do 2009. godine, za potrebe realizacije aktivnosti u sljedećim sektorima, a to su: dobra uprava i institucionalna izgradnja, međusobno povezani sektori, obrazovanje i prevencija sukoba.

Mađarska-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Dobra uprava: U ovom sektoru, Mađarska ima dva najvažnija razvojna zadatka, i to: 1.) prenijeti praktično znanje (*know-how*) Mađarske Bosni i Hercegovini, u cilju razvitka demokratskoga funkcioniranja države i vladavine prava; i 2.) ojačati civilno društvo u cilju promicanja integracije u EU, informiranja o EU, promicanja kulturne i nacionalne tolerancije i uključivanja mladeži u aktivnosti usmjerene na izgradnju bolje budućnosti za BiH. Sukladno navedenim ciljevima, Mađarska je pružila potporu realizaciji projekata koji su imali za cilj obuku državnih djelatnika, te raspravu o budućem ustavnome poretku države, ili kojima se pružala pomoć određenim ključnim organizacijama civilnoga društva u državi (Centar za sigurnosne studije, Europski pokret), u cilju promicanja EU na prostoru cijele države.

Međusobno povezani sektori: Mađarska pruža potporu obnovi Vijećnice u Sarajevu, koja predstavlja značajno obilježje grada, i dio je kulturnoga naslijeđa, kako Grada Sarajeva, tako i cijele BiH. Njena bi obnova poslala poruku javnosti da se država oporavila. U tome pogledu, ostvarena je dobra suradnja između gradskih vlasti Sarajeva i Republike Mađarske, kao i gradskih vlasti Budimpešte, koje su ponudile dodatnu potporu za potrebe rekonstrukcije.

Osim toga, cilj Mađarske u međusobno povezanome podsektoru za **pitanja mladeži** je da uključi mlade ljude u aktivnosti usmjerene na izgradnju bolje budućnosti za BiH. Mađarska pruža potporu građanskim organizacijama, koje promiču integraciju u EU među mladima. Mađarska vjeruje da obrazovana mlada generacija predstavlja ključni segment u BiH, koji će moći promijeniti budućnost države. Pristup Mađarske temelji se na obrazovanju i poticanju mladih osoba da ostanu u BiH i rade na ostvarenju bolje budućnosti države. Mađarska ocjenjuje kao pozitivne projekte građanskih organizacija, koji podupiru ovaj pristup. Mađarska, također, pomaže u realizaciji aktivnosti usmjerenih na otvaranje rasprave među mladima o pitanjima od značaja za BiH, kao što su pitanja etničke pripadnosti, vjere, tolerancije, ravnopravnosti, itd.

Prevenција sukoba: U sektoru za prevenciju sukoba, pozornost je Mađarske usmjerena na aktivnosti evidentiranja mina i podizanja razine svijesti o opasnosti od mina. Domaća nevladina organizacija "Posavina bez mina" partner je Mađarske u realizaciji ovih aktivnosti. Mađarska smatra da je cilj ovoga projekta (spašavanje života) od ogromnoga značaja za BiH. Deminiranje je težak posao, koji zahtijeva značajne investicije, ali svaki mali korak prema njegovom okončanju može doprinijeti smanjenju rizika od stradanja zbog mina u ovoj državi.

Srednjoročni i dugoročni pristup

Kao država članica EU, Mađarska očekuje da će njena uloga na srednjoročnome planu biti uloga "prijatelja" BiH, koji će državi pomoći da uspješno okonča svoju euroatlantsku integraciju. S obzirom na to da se Mađarska nalazi u geografskom okruženju BiH, u interesu joj je ostvarenje stabilizacije i demokratskoga funkcioniranja BiH (i cjelokupne regije zapadnoga Balkana). Mađarska vjeruje da je, u tom pogledu, upravo euroatlantska integracija od suštinskoga značaja, te zbog toga namjerava to pitanje smjestiti u samo središte interesa svoje razvojne politike. Mađarska bi željela podupirati realizaciju bilateralnih projekata, u okviru kojih bi eksperti iz Mađarske mogli prenijeti svoje znanje političarima, državnim djelatnicima, predstavnicima civilnoga društva i studentima sveučilišta u BiH, s obzirom na to da upravo oni imaju presudni značaj za budućnost države. Mađarska ima za cilj jačati kapacitete državnih institucija, radi uspješnoga okončanja procesa euroatlantskih integracija; jačati civilno društvo i njegove aktivnosti usmjerene na davanje poticaja ljudima (osobito mladim i obrazovanim osobama) da rade u interesu budućnosti BiH; uključiti prijenos iskustava, koje je stekla Mađarska tijekom svoje demokratske tranzicije u euroatlantske integracije; doprinijeti obrazovanju mladeži; te jamčiti promicanje Mađarske kao bilateralnoga donatora.

Mađarska će pružiti i dodatnu potporu realizaciji aktivnosti kojima se umanjuje opasnost od mina u BiH, s obzirom na to da Mađarska smatra da mine predstavljaju veoma ozbiljan problem, koji ima direktni utjecaj na ljudske živote.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

Mađarska radi na implementaciji Pariške deklaracije, primjenom sljedećih sredstava: (i) ostvarenjem sudjelovanja i razmjenom stvarnih i aktualnih informacija sa donatorima, partnerima u sastavu Forumu za koordinaciju donatora; (ii) nastojanjima usmjerenim na pružanje potpore sektoru za planiranje na državnoj razini u BiH; (iii) promicanjem načela vlasništva u svim forumima, koje je nedavno počelo u okviru DCF-a; (iv) jačanjem kapaciteta državnih institucija u interesu ostvarenja funkcionalnoga vlasništva, što predstavlja jedan od ciljeva razvojne politike Mađarske; (v) poduzimanjem mjera, kojima se osigurava transparentnost razvojne politike Mađarske i njena utemeljenost na našoj trogodišnjoj strategiji razvitka BiH za razdoblje od 2008. do 2010. godine.

Aktivnosti vezane za koordinaciju rada donatora

Mađarska sudjeluje u radu sektorske radne skupine, koja djeluje kao podskupina u sastavu DCF-a. Njen se rad odnosi na sektor planiranja razvitka države i socijalnu uključenost.

Kontakt informacije

Veleposlanstvo Republike Mađarske u Bosni i Hercegovini

Gospodin Csaba Félegyházi, ataše EU

Adresa: Splitska 2, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: (+387 33) 205 302

Mobilni: (+387) 63 895 624

Fax: (+387 33) 268 930

Italija/Talijanska kooperacija za razvitak (IC)

Politički pristup

Italija aktivno djeluje u Bosni i Hercegovini (BiH) od 1992. godine, kada je realizirala svoje prve programe urgentne pomoći, koji su za cilj imali ublažavanje najozbiljnijih socijalnih i zdravstvenih problema, prouzročenih ratom. Od tada, aktivnosti Talijanske kooperacije (IC) razvijale su se kako bi obuhvatile, kako bilateralne inicijative, tako i multilateralne programe koje realiziraju međunarodne organizacije.

Italija/IC u BiH veliki dio svojih resursa raspoređuje za potrebe pružanja potpore društveno-ekonomskome napretku cjelokupne zemlje, i u konačnici, njenoj integraciji u Europsku Uniju, pri čemu posebnu pozornost posvećuje mogućnostima koje se otvaraju u okviru bilateralnih ekonomskih odnosa.

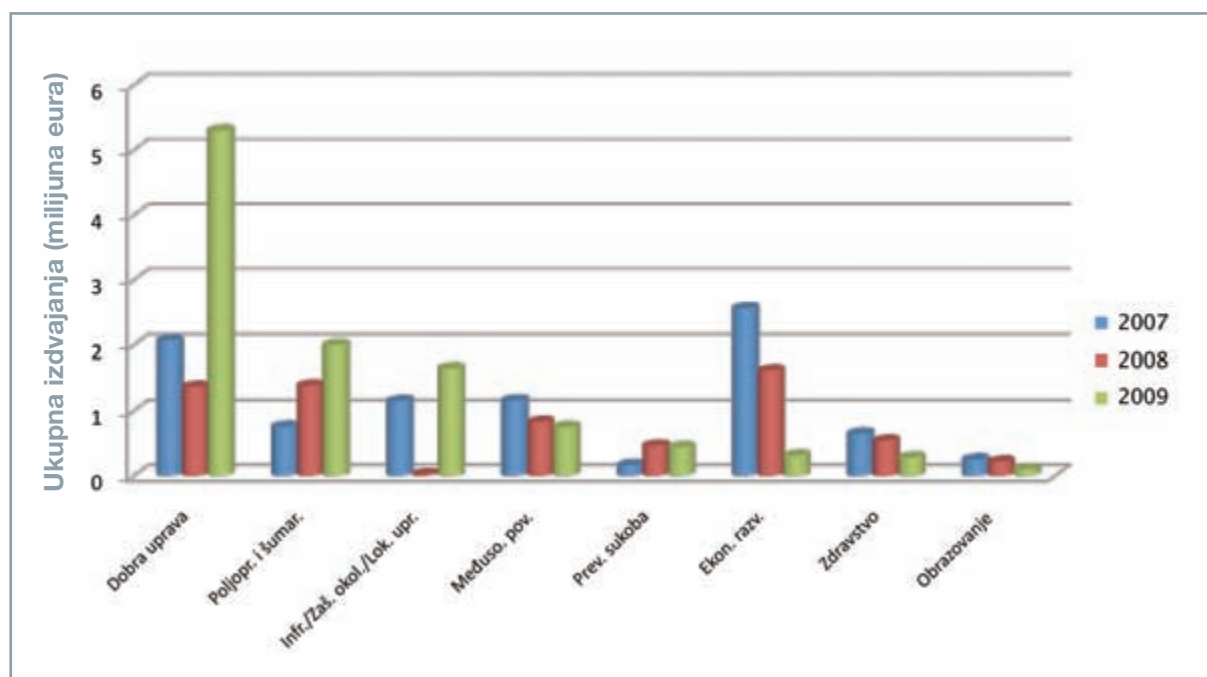
Zbog toga, doprinos Italije ima za cilj zadovoljiti sljedeće značajne potrebe, i to: (i) pružiti potporu održivome razvitku, osobito promicanjem privatnoga poduzetništva i rekonstrukcijom objekata; (ii) jačati institucije, kako bi lokalna tijela vlasti preuzela odgovornost za upravljanje, planiranje i razvitak; (iii) pružiti zaštitu najugroženijim građanima realizacijom brojnih inicijativa na najnižoj razini.

U BiH, Italija/IC je ulagala sredstva u ostvarenje regionalnih inicijativa, koje se realiziraju primjenom participatornoga pristupa, kao što je slučaj sa *Direktnom pomoći za žrtve trgovine ljudima*, koju implementira IOM, *programom E-vodstvo na zapadnome Balkanu*, koji implementira UNDP i programom *Inicijativa za društveni razvitak Jugoistočne Europe*, koji implementira Svjetska banka, te je financirala rad Povjerenstva za koordinaciju pitanja mladih u BiH, pri Ministarstvu civilnih poslova BiH.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

Italija/IC je izdvojila 6,40 milijuna eura tijekom 2008. godine i 10,83 milijuna eura u 2009. godini, za potrebe sljedećih sektora, a to su: ekonomski razvitak i socijalna zaštita, poljoprivreda i šumarstvo, dobra uprava i institucionalna izgradnja, međusobno povezani sektori, zdravstvo, prevencija sukoba, obrazovanje, infrastruktura, zaštita okoliša i lokalna uprava. Sve doznake Italije/IC-a izvršene su u obliku grantova.

Italija/IC-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



U sektoru zdravstva, tijekom 2008./2009. godine, najvažniji je projekt pod nazivom: *Potpore zaštiti i promicanju mentalnoga zdravlja u Republici Srpskoj*, čijom se realizacijom nastoji pružiti potpora u postupku reforme zdravstvene zaštite na primarnoj razini, u cilju promicanja mentalnoga zdravlja pružanjem usluga mentalno oboljelim osobama i njihovim obiteljima, na učinkovit način.

U sektoru poljoprivrede, Italija/IC radi na realizaciji brojnih programa u kojima vodeću ulogu imaju talijanske nevladine organizacije (NGO), međunarodne organizacije i talijanska tijela na lokalnoj razini. Razvojni projekti, uglavnom, imaju za cilj promicanje održivih sustava u oblasti poljoprivrede, kakvi su, primjerice, integrirana i biološka poljoprivredna proizvodnja, u cilju smanjenja utjecaja poljoprivredne proizvodnje u BiH na okoliš i jačanja potencijala malih poduzeća, koja se bave poljoprivrednom proizvodnjom. Takvim se pristupom nastoji umanjiti stopa siromaštva i potaknuti međuetnička integracija povećanjem vrijednosti prirodnoga bogatstva BiH.

Vrijedi naglasiti da Italija/IC financira programe i aktivnosti usmjerene na izradu održivih politika rada u socijalnome sektoru, te sektoru poljoprivrede i pravosuđa. Veoma dobar primjer takvih aktivnosti ogleda se i u izradi strateškoga dokumenta pod nazivom: *Poljoprivredni sektor u BiH i talijanska pomoć u oblasti razvojne suradnje*, u suradnji i uz potporu lokalnih tijela vlasti i nevladinih organizacija.

Italija/IC i dalje financira **aktivnosti u oblasti deminiranja** u mnogim područjima od značaja za oporavak ekonomske i socijalne sfere života u BiH. Kako se razvila svijest o značaju sigurnosti, Italija/IC je uvijek imala vodeću ulogu u toj oblasti, djelujući putem visokostručne talijanske NGO *Intersos*, u cilju prevencije nesreća uzrokovanih postojanjem mina i neeksplozivnih eksplozivnih sredstava na cjelokupnome teritoriju BiH, te provodeći kampanje informiranja civilnoga društva o opasnosti od mina, putem programa u kojima su sudjelovali nositelji lokalne uprave, udruge stanovništva najizloženijih minama (poljoprivrednici, djelatnici u šumarstvu i građevinarstvu) i predstavnici mjesnih zajednica.

U okviru realizacije aktivnosti usmjerenih na jačanje **vladavine prava**, Italija/IC pruža potporu provedbi inicijativa koje za cilj imaju promicanje aktivnosti u oblasti dobre uprave, kako bi se pružila pomoć nadležnim institucijama BiH u njihovoj borbi protiv korupcije i kriminala, osobito organiziranoga kriminala. Veliki broj aktivnosti koje je poduzela Vlada Italije osmišljene su u cilju pružanja potpore realizaciji aktivnosti osnivanja Neovisnoga pravosudnog povjerenstva. Sada za cilj imaju osnivanje sudova pred kojima se vodi postupak za prijestupe manje težine (sudovi za prekršaje), a koji predstavljaju pravosudne institucije od suštinskoga značaja za promicanje učinkovitosti rada pravosudnoga sustava. Osim toga, Italija/IC je odlučila donirati jedan (1) milijun eura Sudu BiH u cilju pružanja potpore radu njegova Odjela za ratne zločine, koji je nadležan za vođenje postupaka u predmetima ratnih zločina, te koji raspolaže središtem za pritvor, koji zadovoljava europske standarde.

Italija/IC je veoma posvećena zaštiti prava najugroženijih kategorija stanovništva, osobito **djece i žena**. U tom pogledu, brojne su inicijative koje za cilj imaju ostvarenje i promicanje društvenoga značaja i psihofizičkog oporavka djece i žena pogođenih ratom. Neke od projekata u ovoj oblasti realiziraju NGO-i, talijanske regije i međunarodne organizacije, koje su stekle veliko iskustvo u oblasti pružanja pomoći, zaštite i obrane najugroženijega stanovništva.

Srednjoročni i dugoročni pristup

Italija/IC namjerava nastaviti usmjeravati svoju pozornost na **međusobno povezane sektore** (osobito u oblasti rada s mladim ljudima), razvitak sela i sektor poljoprivrede. Italija/IC će raditi na ostvarenju konkretnih projekata, s jasno definiranim i mjerljivim ciljevima i pokazateljima, u cilju promicanja razvitka, koji ne uključuje samo ekonomsku dimenziju, nego i socijalnu dimenziju, kao i napredak svakoga pojedinca, uz uvažavanje osobenosti različitih kultura.

Italija/IC će posebnu pozornost posvetiti malim i srednjim poduzećima, drugim riječima – **razvitku SME**. Italija/IC zapravo smatra da aktivnosti, usmjerene na promicanje i širenje poduzetničkoga duha, predstavljaju ključni instrument u borbi protiv siromaštva, te da predstavljaju ključni faktor u ostvarenju održivoga ekonomskog razvitka, na putu prema integraciji države u EU.

Glavna direkcija za razvojnu suradnju, koja djeluje u sastavu Ministarstva vanjskih poslova Italije, obećala je izdvojiti sredstva u iznosu od 15 milijuna eura (kreditna linija) za potrebe kreditiranja poduzeća u BiH. Uz realizaciju projekta, realizirat će se i program tehničke pomoći, financiran sredstvima u vidu granta. Prema tome, Italija/IC kontinuirano nastoji poboljšati odnose između nositelja ekonomskih aktivnosti, talijanskih poduzetnika i njihovih partnera na Balkanu, kako bi dala poticaj internacionalizaciji poduzeća iz BiH.

Osim toga, **SEENET II**, mreža suradnje među lokalnim vlastima u cilju uspostave dijaloga u Jugoistočnoj Europi (SEE), svakako predstavlja jedan od primjera najboljih iskustava iz prakse u oblasti pružanja potpore jačanju kapaciteta. Glavni je cilj ove mreže usmjeren na jačanje partnerskih odnosa između Italije i država SEE, uspostavom tematskih mreža u sektorima seoskoga razvitka, SME, turizma, odlaganja otpada u gradskim središtima i vodoopskrbe.

BiH je država koja raspolaže ogromnim bogatstvom, kulturnom baštinom i bogatom poviješću i tradicijom. Vlada je Italije bez odlaganja odgovorila na zahtjeve države za ponovnu izgradnju i obnovu središta kulture i spomenika uništenih tijekom rata. Kada je riječ o najvažnijim intervencijama Vlade Italije, ne možemo ne spomenuti veoma važan projekt, koji je povjeren UNESCO-u, a koji je za cilj imao zaštitu, promicanje i razvitak zbirke *Ars Aevi*, koja predstavlja referentnu točku, i primjer je preporoda umjetnosti i kulture Sarajeva – simbol kozmopolitskoga duha i multikulturalnosti BiH i cjelokupne regije Balkana. Realizacija će projekta biti nastavljena i u budućnosti, a njegov je cilj osnivanje **Muzeja suvremene umjetnosti**, za čije je potrebe Vlada Italije obećala izdvojiti 0,90 milijuna eura.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

U cilju promicanja učinkovitosti doprinosa koji je Italija dala oporavku BiH, Italija/IC je uspostavila široku mrežu plodonosnih odnosa, te ostvarila tijesnu suradnju i koordinaciju s lokalnim institucijama. U cilju mobiliziranja resursa BiH u oblasti ostvarenja ekonomskoga, političkog i društvenog razvitaka, Italija/IC je svoju pozornost usmjerila na izradu svojih strategija intervencije u međusobno povezanim sektorima (s posebnim naglaskom na rad s mladima i rad na ostvarenju ravnopravnosti spolova), kao i u sektorima poljoprivrede i obrazovanja. Osim toga, u cilju promicanja načela sadržanih u Pariškoj deklaraciji u BiH, pružanje potpore vrši se sukladno državnim prioritetima, u okviru partnerstva, uz realizaciju aktivnosti obuke i jačanja kapaciteta, koje se neprestano nalaze u središtu interesa. Konačno, kako bi se osigurala učinkovitost intervencija i jamčila veća učinkovitost u ostvarenju rezultata, Italija/IC vrši redovito praćenje i evaluaciju projekata koji se realiziraju u BiH, kako bi kontinuirano mogla vršiti procjenu ostvarenoga napretka.

Aktivnosti vezane za koordinaciju rada donatora

Italija/IC sudjeluje u aktivnostima koordinacije, pod vodstvom Delegacije EC u BiH, u cilju ispunjenja obveza u oblasti usuglašavanja pomoći, koje su sadržane u Rimskoj deklaraciji iz veljače 2003. godine. Trenutačno, u tijeku je održavanje bilateralnih sastanaka s ostalim donatorima nazočnim u BiH, u cilju povećanja učinkovitosti svih intervencija koordiniranjem aktivnosti i razmjenom svih relevantnih informacija. Ured IC-a u BiH ima važnu ulogu u koordiniranju pomoći koju Italija pruža BiH i ostvarenju veza između domaćih institucija i zajednice donatora.

Kontakt informacije

Talijanska kooperacija

Kontakt osoba: Gospođa Francesca Cerri

Adresa: Čekaluša 51, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 560 176

Fax: +387 33 667 227

E-mail: undes@utlsarajevo.org, segreteria@utlsarajevo.org

Web adrese: www.cooperazioneallosviluppo.esteri.it; www.utlsarajevo.org

Japan/Japanska međunarodna agencija za suradnju (JICA)

Politički pristup

Japan/JICA je započeo s pružanjem urgentne pomoći i pomoći u obnovi Bosne i Hercegovine (BiH) 1996. godine, neposredno nakon završetka ratnih sukoba. Od tada je Japan/JICA imao važnu ulogu u obnovi BiH, kao jedan od najvećih bilateralnih donatora. Početna pomoć Japana zadovoljila je temeljne potrebe stanovništva BiH, pretežno u sektoru zdravstva, infrastrukture, obrazovanja, itd., u kojima je Japan/JICA pružio pomoć u obnovi javnoga prijevoza u Sarajevu, Banjaluci i Mostaru, osigurao medicinsku opremu za ustanove u primarnoj zdravstvenoj zaštiti na prostoru cijele države, te rekonstruirao brojne osnovne škole.

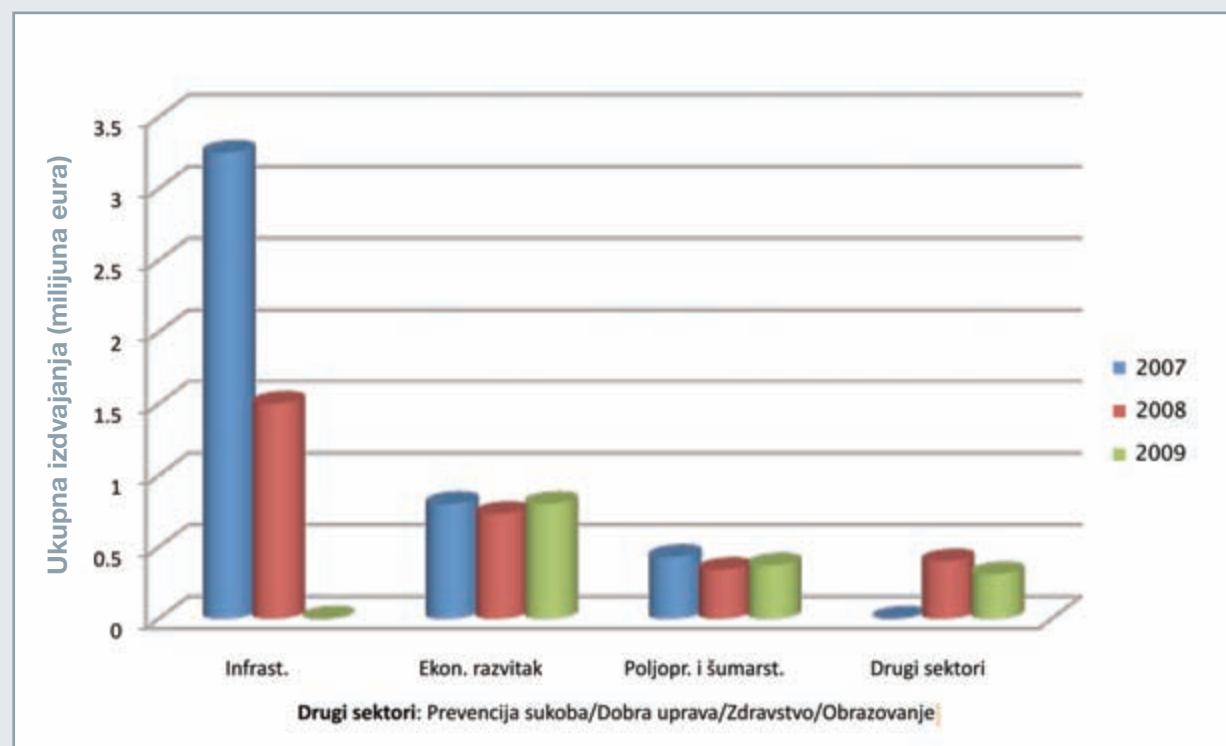
Imajući u vidu stalan napredak i trenutačnu ekonomsku situaciju u BiH, te put koji BiH mora preći u razdoblju njene tranzicije od poslijeratne obnove prema samoodrživoj razvijenoj državi i budućoj članici EU, Japan/JICA je svoju pomoć prilagodio novim okolnostima, a pomoć, koja se nekada pretežno sastojala od robe i materijala, danas se pretežno sastoji od usluga, uključujući tu i usluge u oblasti profesionalnoga usavršavanja kadra.

Japanska službena razvojna pomoć (ODA), ranije se sastojala od četiri vrste pomoći, koju su pružale različite agencije, i to: 1.) zajmovi u japanskim jenima, koje je isplaćivala nekadašnja Japanska banka za međunarodnu suradnju (JBIC); 2.) pomoć u grantovima Ministarstva vanjskih poslova; 3.) tehnička suradnja, koja se ostvaruje preko JICA-e; i 4.) multilateralna razvojna pomoć, koju pružaju druge multilateralne organizacije. Međutim, u listopadu 2008. godine, JICA se udružila s JBIC-om i organizirala kao donatorska agencija za pružanje pomoći, koja pruža tri modaliteta tehničke suradnje, koncesijske zajmove (ODA zajmovi), te pomoć u vidu grantova, na integriran način. Takva organizacijska reforma, koju je provela Vlada Japana, imala je za cilj promicanje kvalitete ODA aktivnosti, te omogućila provedbu ODA politike na strateški način i jačanje režima implementacije aktivnosti pružanja pomoći.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

Japan/JICA je izdvojio 2,97 milijuna eura tijekom 2008. godine i 1,48 milijuna eura tijekom 2009. godine, za potrebe realizacije aktivnosti u sljedećim sektorima, a to su: infrastruktura, ekonomski razvitak i socijalna zaštita, poljoprivreda i šumarstvo, prevencija sukoba, obrazovanje, zdravstvo, i dobra uprava i institucionalna izgradnja.

Japan/JICA-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Japan/JICA smatra da su sljedeće oblasti na polju suradnje u BiH prioritetne, i nastaviti će implementirati učinkovite programe koji su duboko utemeljeni na lokalnim uvjetima: **konsolidacija mira**: pružanje pomoći u jačanju lokalnih zajednica, uz uvažavanje načela sigurnosti ljudi, pružanje potpore međunacionalnome pomirenju i integraciji zajednica i stvaranje pretpostavki za održiv ekonomski razvitak; **razvitak privatnoga sektora**: izgradnja kapaciteta ekonomskih institucija, promicanje malih i srednjih poduzeća (SME), promicanje suradnje u privatnome sektoru, itd.; **okoliš**: iskorištenje visokorazvijenih tehničkih kapaciteta Japana/JICA-e u oblasti zaštite okoliša.

Što se tiče direktne potpore lokalnom stanovništvu i zajednicama, Vlada Japana realizirala je brojne projekte pružanjem pomoći u vidu grantova za projekte u oblasti sigurnosti ljudi na najnižoj razini. U okviru te pomoći, mnoge lokalne nevladine organizacije i udruge dobile su potporu u vidu grantova maloga iznosa.

Neke od glavnih aktivnosti koje je JICA implementirala u okviru projekta tehničke suradnje su: *Projekt izgradnje povjerenja u Srebrenici putem razvitka poljoprivrednog i seoskog poduzetništva*, koji za cilj ima međunacionalno pomirenje, uz istodobno promicanje poljoprivredne proizvodnje i povećanje ekonomske neovisnosti lokalnoga stanovništva. Temeljni je cilj ovoga projekta da stvori prilike za zajednički rad stanovništva bošnjačke i srpske nacionalnosti, te izgradnju povjerenja među njima. *Projekt održivoga regionalnog razvitka kroz ekoturizam u Bosni i Hercegovini* u središtu svog interesa ima promicanje ekoturizma u cilju regionalnoga razvitka. Projekt se realizira u dvije oblasti, u regiji Plive i Veleža, a cilj projekta je da omogući profesionalno usavršavanje zaposlenih, kao i jačanje kapaciteta nadležnih institucija i organizacija.

Srednjoročni i dugoročni pristup

Japan/JICA će nastaviti usmjeravati svoju pozornost na rješavanje triju ciljanih pitanja, a to su: konsolidacija mira, razvitak privatnoga sektora i zaštita okoliša. Na srednjoročnome planu, projekti čija je realizacija u tijeku, nastaviti će se realizirati još dvije do tri godine. Na nešto dugoročnijem planu, smatramo da je pristupanje BiH EU cilj naše razvojne pomoći u ovoj regiji, te ćemo se, postupno, povlačiti nakon ostvarenja toga cilja. Međutim, postoji mogućnost da će pomoć u vidu zajmova biti nastavljena i nakon toga.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

Japan/JICA u potpunosti uviđa značaj Pariške deklaracije, te nastoji koordinirati svoj rad s radom drugih donatora, u cilju promicanja učinkovitosti pružene pomoći. U BiH se posebna pozornost posvećuje razvitku osjećaja odgovornosti i vlasništva od strane vlasti BiH na višu razinu. Primjerice, realizacijom projekta pod nazivom: *Projekt izgradnje povjerenja u Srebrenici putem razvitka poljoprivrednog i seoskog poduzetništva*, nastoji se, u najvećoj mogućoj mjeri, povećati opseg sudjelovanja općinskih i lokalnih vlasti, kako bi se osigurala održivost projekta.

Aktivnosti vezane za koordinaciju rada donatora

Do sada, Japan/JICA je, u nekoliko navrata, sudjelovao u koordinacijskim sastancima donatora, koji su se odnosili na sektore obrazovanja i poljoprivrede. Namjeravamo ostvariti sudjelovanje u radu svih ostalih radnih skupina, nadležnih za sektore od značaja za aktivnosti koje provodimo u BiH.

Kontakt informacije

Veleposlanstvo Japana

Adresa: Bistrik 9, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 277 500

Fax: +387 33 209 583

E-mail: japanbih@bih.net.ba

Web adresa: www.bosnia.emb-japan.go.jp

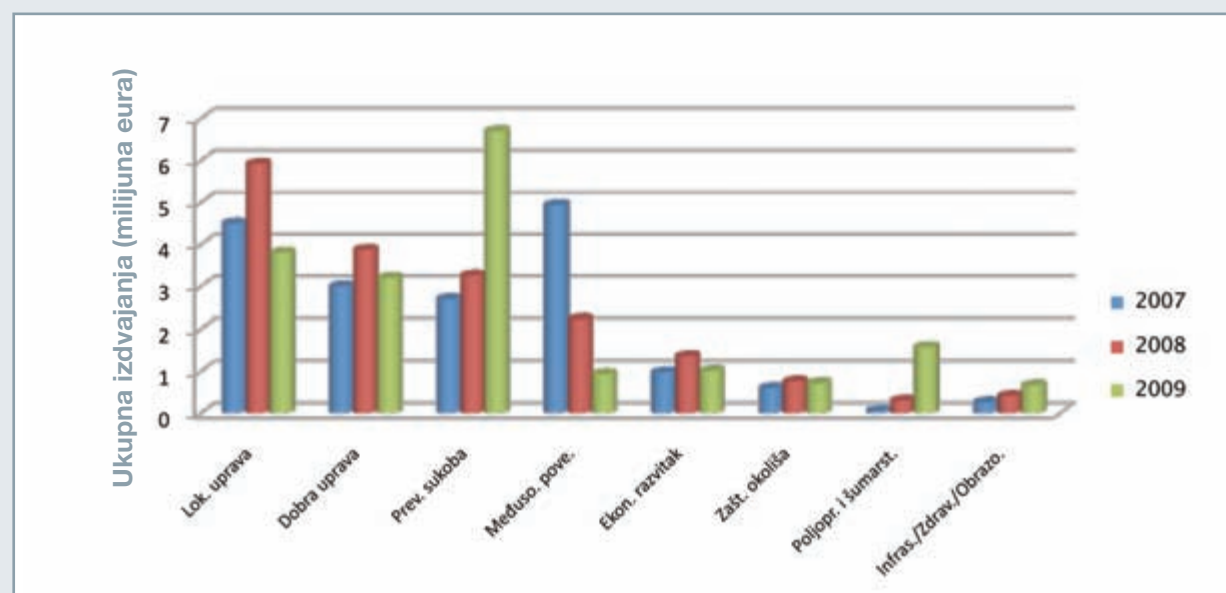
Veleposlanstvo Kraljevine Nizozemske

Politički pristup i glavne aktivnosti u 2008. godini

Strateški plan Nizozemske sadrži sljedeće ciljeve u oblasti razvojne suradnje u Bosni i Hercegovini (BiH): **Cilj A – učinkovitije funkcioniranje institucija vlasti:** implementacija Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u BiH i ispunjenje političkih kriterija iz Kopenhagena; povećanje utjecaja, koje civilno društvo i općine ostvaruju u procesu reforme; dobro funkcioniranje sektora pravosuđa, što pretpostavlja veće povjerenje javnosti u oblastima, kao što su procesuiranje ratnih zločina, borba protiv korupcije i borba protiv organiziranoga kriminala. **Cilj B – stvaranje bolje poslovne klime:** otklanjanje administrativnih i zakonskih prepreka, koje otežavaju početak poslovanja i poslovanje uopće; jačanje znanja i vještina kojima raspolažu poduzeća u BiH, u cilju jačanja njihovoga položaja. **Cilj C – bolji uvjeti života u Srebrenici i iznalaženje trajnoga rješenja za preostale izbjeglice i interno raseljene osobe (IDP) u regiji:** poboljšanje socijalne i ekonomske situacije u Srebrenici. Planirana je implementacija Državne strategije, koja za cilj ima iznalaženje trajnoga rješenja problema preostalih interno raseljenih osoba i izbjeglica (prevencija sukoba i povratak).

U tom pogledu, Nizozemska je izdvojila **18,10 milijuna eura** tijekom 2008. godine i **18,58 milijuna eura** tijekom 2009. godine (od čega je 12,5 milijuna eura bilo u formi bilateralnih troškova) za potrebe sljedećih sektora, a to su: lokalna uprava, dobra uprava i institucionalna izgradnja, prevencija sukoba, međusobno povezani sektori, ekonomski razvitak i socijalna zaštita, zaštita okoliša, poljoprivreda i šumarstvo, infrastruktura, zdravstvo i obrazovanje. Sva su izdvajanja Nizozemske bila izvršena u obliku grantova.

Nizozemska-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Izlazna strategija

Do okončanja aktivnosti Nizozemske u pogledu realizacije aktivnosti ciljeva A i B doći će postupno, do 2011. godine. Nakon 2011. godine, za potrebe realizacije cilja C (Srebrenica), bit će izdvojen godišnji proračun u iznosu od 5 milijuna eura. Osim toga, Veleposlanstvu će ostati na raspolaganju i ograničena sredstva za potrebe isplate malih grantova. Također će biti nastavljena i primjena ostalih instrumenata, koji ne čine dio našega programa bilateralne razvojne suradnje.

Što se tiče ciljeva A i B, izlazna strategija Nizozemske počiva na sljedeća tri stupa: (i) za realizaciju ciljeva u svezi s EU, povećava se proračun raspoloživ u okviru Instrumenata za pretprijetnu potporu; u realizaciji nekih programa, kao što je to *Fond za reformu javne uprave (PARF)* i *Projekt upravne odgovornosti (GAP)* u sektorima dobre uprave i lokalne uprave, Nizozemska ostvaruje svoje sudjelovanje, zajedno s ostalim donatorima. Cilj je okončati realizaciju projekata i osigurati neometan prijenos odgovornosti za njihovu daljnju realizaciju na vlasti BiH. Sa našim partnerima vodimo otvorene i transparentne razgovore o povlačenju i prijenosu odgovornosti.

U cilju realizacije povlačenja na optimalan način, neophodno je dobro planiranje. Nažalost, zbog kašnjenja u realizaciji projekta, došlo je do pomjeranja datuma njihova okončanja, nakon planiranoga datuma našega povlačenja. Zbog toga je nužno da aspekte našega povlačenja razmatramo od slučaja do slučaja, kako bismo ustanovili točnu situaciju, kako u pogledu preostalih raspoloživih sredstava, tako i u pogledu utvrđivanja točnoga datuma prestanka naše potpore.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

Nizozemska snažno podupire provedbu Pariške deklaracije o učinkovitosti pomoći, međutim, u BiH još uvijek nije došlo do ostvarenja preuzimanja odgovornosti i vlasništva. Zbog toga, do sada nije bilo moguće dati doprinos proračunu, niti primijeniti pristupe koji se odnose na cjelokupne sektore. Nizozemska je sudjelovala u izdvajanju sredstava na razini pojedinačnih programa. Zahvaljujući radu Foruma za koordinaciju donatora, te provedbi pregleda aktivnosti donatora, došlo je do poboljšanja koordinacije rada međunarodnih aktera (iako usuglašavanje njihova rada tek predstoji). S obzirom na to da Nizozemska raspolaže veoma ograničenim kapacitetima za implementaciju, pribjegavamo primjeni procedura nabavke, koje primjenjuju i naši partneri u implementaciji. Nizozemska izražava svoju potporu realizaciji nove uloge Ministarstva financija i trezora BiH (BiH MoFT) u toj oblasti. Nizozemska intenzivno radi s BiH MoFT na planu definiranja suradnje u okviru realizacije projekata, pod pokroviteljstvom Svjetske banke/Međunarodnoga monetarnog fonda (WB/IMF).

Aktivnosti vezane za koordinaciju rada donatora

Aktivnosti se koordinacije provode u okviru realizacije projekata, koje financira više donatora (kao što su *PARF*, *GAP*, te naš *Projekt potpore sektoru pravosuđa*). Neki od projekata koje implementira UNDP dio su širega, koordiniranog pristupa UNDP-a. Osim toga, Nizozemska radi u suradnji s Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice BiH, kao i s relevantnim međunarodnim organizacijama, na definiranju sveobuhvatnoga pristupa radu na rješavanju pitanja preostalih interno raseljenih osoba i izbjeglica.

Kontakt informacije

Veleposlanstvo Kraljevine Nizozemske

Adresa: Grbavička 4, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 562 600

Fax: +387 33 223 413

E-mail: sar@minbuza.nl

Web adrese: www.minbuza.nl; www.mfa.nl/sar

Veleposlanstvo Kraljevine Norveške u Sarajevu

Politički pristup

Veliki dio aktivnosti Norveške u oblasti razvojne suradnje u svijetu, odnosi se na dugoročnu pomoć u formi grantova. Aktivnosti Norveške u oblasti dugoročne razvojne suradnje uopće, u središtu interesa imaju, kako bilateralnu pomoć, koja se upućuje direktno vladama država partnera, tako i multilateralnu pomoć, koja se upućuje putem sustava UN-a, kao i putem razvojnih banaka. Norveška, također, pruža i značajnu pomoć putem međunarodnih, kako lokalnih, tako i norveških nevladinih organizacija (NGO).

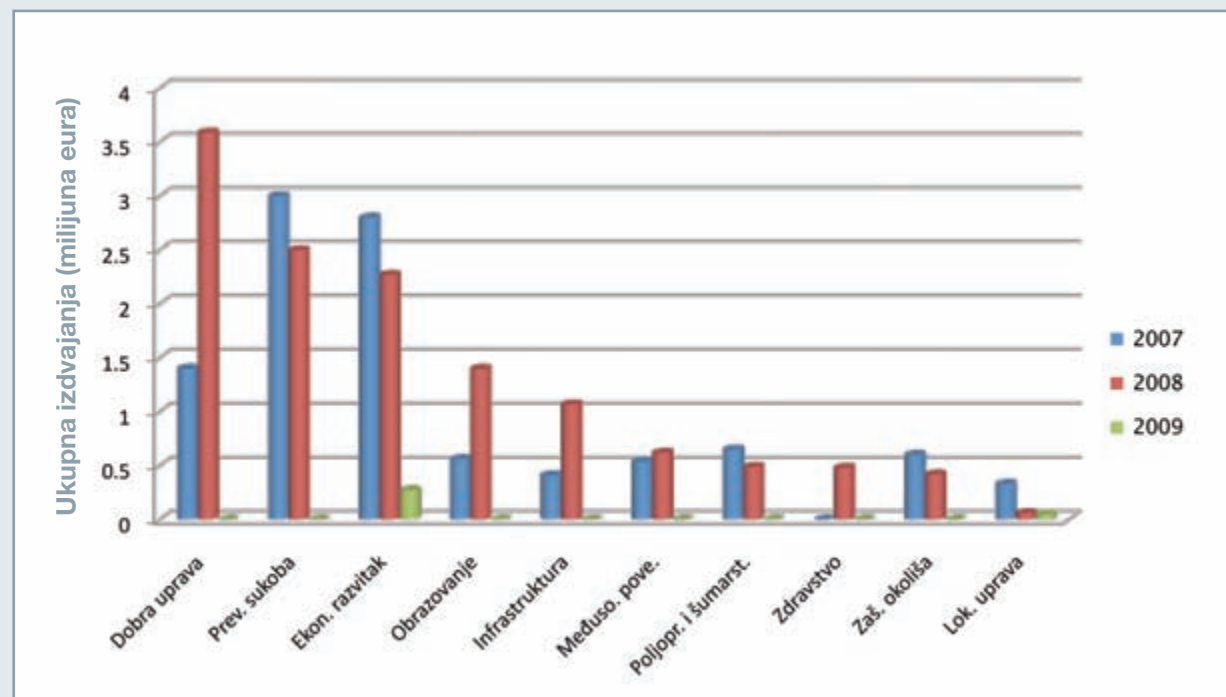
Norveška razvojna suradnja s BiH razvijala se tijekom godina, sukladno promjenama potreba u državi, i dok je na početku te suradnje imala obilježje humanitarne pomoći, rekonstrukcije i razvitka infrastrukture, danas je ta pomoć usmjerena na pružanje potpore reformskim procesima i procesima promicanja stabilnosti i približavanja BiH euroatlantskim strukturama. To podrazumijeva pružanje potpore izgradnji institucija (državnoga parlamenta, pravosudnih institucija, sektora sigurnosti, policije i lokalnih vlasti), te provedbu reforme pravosudnoga sektora.

Kada je riječ o institucionalnome razvitku, najveći doprinos koji je Norveška dala u nedavnoj prošlosti, odnosi se na pravosuđe, gdje je, tijekom razdoblja od nekoliko godina, pružila značajnu potporu radu Visokoga sudbenog i tužiteljskog vijeća BiH i Suda BiH, te izdvojila sredstva za potrebe rekonstrukcije lokalnih sudova. Norveška će nastaviti pridavati veliki značaj pravosuđu i ostalim elementima pravosudnoga i sigurnosnog sektora (policija, obavještajne i obrambene strukture), kao i suradnji s parlamentom. Razvitak privatnoga sektora, s posebnim naglaskom na poljoprivrednu djelatnost i ICT, predstavlja drugi stup na kojemu počiva pomoć Norveške BiH. Norveška pruža značajnu potporu brojnim važnim inicijativama od značaja za rad sa ženama, djecom, mladeži, te rad u oblasti obrazovanja, mira i pomirenja, uključujući tu i napore u oblasti suočavanja s prošlošću i promicanja međunacionalnoga dijaloga i suradnje, kao i rad od značaja za društveni sektor i zaštitu okoliša. Osim toga, Norveška je pružila i značajnu pomoć realizaciji aktivnosti deminiranja.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

Norveška je dala doprinos u iznosu od **12,90 milijuna eura** tijekom 2008. godine za potrebe razvitka BiH. Norveška je poseban naglasak stavila na rad u sljedećim sektorima: dobra uprava i institucionalna izgradnja (3,59 milijuna eura), prevencija i rješavanje sukoba, mir i sigurnost (2,50 milijuna eura), ekonomski razvitak i socijalna zaštita (2,30 milijuna eura), obrazovanje (1,40 milijuna eura) i infrastruktura (1,07 milijuna eura). Doprinosi nešto manjega iznosa usmjereni su u rad u međusobno povezanim sektorima, poljoprivredi i šumarstvu, zdravstvu, zaštiti okoliša i lokalnoj upravi.

Norveška-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Norveška je, tijekom 2008. godine, pružila potporu realizaciji nekoliko projekata u sektorima u BiH, navedenim u gornjem dijelu teksta. U **podsektoru pravosuđa**, Norveška je pružila potporu radu Visokoga sudbenog i tužiteljskog vijeća Bosne i Hercegovine i Uredu registrara. Sredstva, koja je izdvojila Norveška, iskorištena su i za potrebe pružanja pomoći u radu pisarnice Odjela I za ratne zločine i Odjela II za organizirani kriminal, gospodarski kriminal i korupciju pri Sudu BiH, te posebnim odjelima za ratne zločine i organizirani kriminal pri Tužiteljstvu Bosne i Hercegovine. Cilj je projekta bio da se pruži potpora međunarodnih stručnjaka u radu rukovodnih i parničnih tijela Suda BiH i Tužiteljstva BiH, pri čemu bi se međunarodni akteri postupno povlačili, uz kontinuirano jačanje kapaciteta domaćih stručnjaka. Potpuno uključenje kapaciteta odjela za ratne zločine i organizirani kriminal u pravosudni sustav BiH i njegov sustav državnoga financiranja od suštinskoga je značaja za ostvarenje mandata projekta.

Norveška pruža potporu radu brojnih organizacija građanskoga društva u ključnim sektorima, uključujući tu i rad Istraživačko-dokumentacijskoga centra (RDC) i Međunarodnoga povjerenstva za nestale osobe (ICMP). Navedene organizacije pomažu obiteljima žrtava i društvu u cjelini, utvrđivanjem činjenica o osobama koje su nestale tijekom rata, u razdoblju od 1992. do 1995. godine. RDC je izradio sveobuhvatnu bazu podataka o sudbini poginulih i nestalih osoba, koja je dostupna obiteljima, istražiteljima i javnosti. ICMP pruža pomoć vlastima BiH u postupku lociranja, povrata posmrtnih ostataka i identifikacije nestalih osoba. *Nansen dijalog mreža* je centralna organizacija, koja od Norveške prima sredstva za realizaciju projekata u oblasti pomirenja.

U oblasti rada sa ženama i djecom, te obrazovanja, Norveška pruža potporu realizaciji brojnih aktivnosti, koje implementiraju, kako lokalni, tako i međunarodni akteri. U okviru sektora obrazovanja, Norveška pruža potporu realizaciji različitih aktivnosti, uključujući tu i aktivnosti koje za cilj imaju davanje doprinosa procesu izvođenja nastave visokoga kvaliteta na razini osnovnih/srednjih škola i fakulteta, aktivnosti kojima se jača uloga vijeća roditelja i nastavnika, te vijeća učenika, kao i aktivnosti kojima se njeguje suradnja između učenika koji se obrazuju prema različitim nastavnim planovima i programima i aktivnosti integracije obrazovanja. *Koledž ujedinjenoga svijeta - United World College* u Mostaru, Centar za interdisciplinarnu poslijediplomske studije pri Sveučilištu u Sarajevu, kao i nekoliko nevladinih organizacija (NGO), partneri su Norveške u ostvarenju tih aktivnosti. Otvaranje magistarskoga gender/rodnog studija (od 2008. do 2010. godine) pri Sveučilištu u Sarajevu trebalo bi doprinijeti profesionalnome usavršavanju stručnjaka koji rade na implementaciji *Gender akcionoga plana BiH*, te pružiti potporu provedbi Bolonjskoga procesa.

U oblasti pružanja potpore razvitku privatnoga sektora, Norveška je svoju pozornost usmjerila na pružanje potpore razvitku konkurentnih malih i srednjih poduzeća u oblasti informacijske i komunikacijske tehnologije; pružanju potpore razvitku i jačanju poduzeća i zadruga koje se bave poljoprivrednom djelatnošću i usmjerenome obrazovanju u oblasti poljoprivrede, kao i poduzetništvu mladih osoba. Norveška svoju potporu pruža u obliku grantova, kao i u obliku prijenosa tehničke ekspertize. Primjerice, 2008. godine, Norveška je pružila financijsku potporu i prijenos stručnoga znanja za potrebe uspostave i razvitka *SIVA* centra za inovacije u Banjaluci, u cilju pružanja potpore otvaranju inovativnih poduzeća, te otvaranju novih radnih mjesta. Na taj način, Norveška je dala doprinos ekonomskome oporavku i razvitku regije Banjaluke.

Norveška je pružila potporu implementaciji niza razvojnih projekata u oblasti poljoprivrede u Bosni i Hercegovini, preko norveške organizacije, pod nazivom: Fondacija Sandnes-Dubrovnik. Navedena organizacija raspolaže ogromnim iskustvom u oblasti razvitka poljoprivredne djelatnosti, obrazovanja u oblasti poljoprivrede i oblasti udruživanja malih farmi u Norveškoj u poljoprivredne zadruge. Savezu općina i gradova Republike Srpske također je dodijeljen grant u svrhu provedbe aktivnosti obrazovanja i razvitka u oblasti poljoprivrede u sedam općina u BiH (Vukosavlje, Modriča, Doboj, Teslić, Prnjavor, Laktaši i Gradiška), tijekom 2008. godine. *Centar za razvitak obrazovanja – Education Development Centre*, koji pruža vrhunske usluge u oblasti inovacija, pomogao je u uspostavi strojarско-tehnološkog e-BIZ centra, kao i u pripremi poljoprivrednog informativnog centra, ili centra za promicanje izvoza u poljoprivrednoj proizvodnji.

U oblasti zaštite okoliša, Norveška je pružila pomoć realizaciji projekta, pod nazivom: *World Wildlife Fund*, u cilju očuvanja biološke raznolikosti i vodenog bogatstva BiH.

U okviru realizacije *Programa oporavka regiona Srebrenice*, Nizozemska, Norveška i UNDP nastoje revitalizirati ljudski i fizički potencijal regije i obuhvatiti tri međusobno povezane komponente, i to: ekonomski razvitak, lokalnu upravu i infrastrukturu. Kao takav, program je osmišljen u cilju ostvarenja konceptualne i operativne sinergije između lokalne uprave i urbanog/seoskog razvitka.

U cilju pružanja pomoći u pripremi javne uprave BiH za pregovore o pridruživanju EU, Norveška je pomogla u otvaranju Briselskoga ureda. Ministarstvo je vanjskih poslova Norveške pružilo potporu realizaciji specifičnoga elementa projekta, koji se odnosio na pružanje obuke u lobiranju (jedan seminar) i pregovaranju (jedan seminar). Ciljana skupina za sudjelovanje u radu seminara, sastoji se od članova bosanskohercegovačkoga centralnog pregovaračkog tima. Projekt bi trebao biti realiziran u tijesnoj suradnji s Odjelom za obuku, pri Agenciji za državnu službu BiH.

Srednjoročni i dugoročni pristup

Pomoć u tranziciji BiH, koju je pružala Vlada Norveške, mijenjala se vremenom, sukladno promjenama potreba države. Na srednjoročnome, kao i na dugoročnom planu, Norveška očekuje stabilnost i provedbu potrebnih reformi i procesa, koji će BiH približiti euroatlantskim integracijama. Očekuje se da će glavni sektori, u kojima će Norveška pružiti potporu, biti: obrazovanje, reforma pravosuđa i ekonomski razvitak (uključujući tu i poljoprivredu).

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

Norveška radi na provedbi Pariške deklaracije, primjenom državnoga sustava nabavke, usklađivanjem, te koordinacijom u pružanju bilateralne i multilateralne pomoći.

Aktivnosti vezane za koordinaciju rada donatora

Norveška sudjeluje u radu više koordinacijskih sastanaka donatora, u oblastima poput: borbe protiv trgovine ljudima, Istraživačko-dokumentacijskoga centra, *Izvršnosti u inovacijama - Excellence in Innovation*, kao i reforme pravosuđa.

Kontakt informacije

Veleposlanstvo Kraljevine Norveške u Bosni i Hercegovini

Adresa: Ferhadija 20, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 254 000

Fax: +387 33 666 505

E-mail: emb.sarajevo@mfa.no

Web adresa: www.norveska.ba

Španjolska/Španjolska agencija za međunarodnu razvojnu suradnju (AECID)

Politički pristup i glavne aktivnosti u 2008. godini

Globalni strateški cilj Španjolske agencije za međunarodnu suradnju u Bosni i Hercegovini (BiH) je pružanje potpore i praćenje države u njenome napretku prema Europskoj Uniji u političkim, ekonomskim i društvenim promjenama, kao i u konsolidaciji mira u državi. U tom pogledu, aktivnosti Španjolske agencije za međunarodnu suradnju odgovaraju sljedećim sektorskim strateškim ciljevima:

1. Jačanje društvenih i institucionalnih kapaciteta (demokratsko upravljanje) ostvaruje se kroz provedbu potrebnih aktivnosti jačanja organizacija civilnoga društva, potporu reformama pravosudnih i policijskih struktura koje jamče vladavinu prava, kao i neophodnu reformu javne uprave, uključujući tu i jačanje lokalnih tijela vlasti i svih centralnih institucija, koje imaju direktnu ili indirektnu nadležnost u postupku euroatlantskih integracija.

Što se tiče prvoga strateškog cilja Španjolske/AECID-a, u oblasti civilnoga društva, važno je naglasiti aktivnosti koje se trenutačno provode u cilju promicanja sudjelovanja i zapošljavanja pripadnika romske populacije i rada koji provodi španjolska nevladina organizacija (NGO), pod nazivom: *ISCOD - Instituto Sindical de Cooperación al Desarrollo*, a koja realizira program potpore institucijama uključenim u društveni dijalog, uz poseban naglasak na rad sa sindikalnim organizacijama.

Što se tiče vladavine prava, važno je naglasiti suradnju s pravosudnim institucijama na državnoj razini, te kontinuiranu potporu koja se pruža radu pisarnice Odjela I za ratne zločine i Odjela II za organizirani kriminal, gospodarski kriminal i korupciju pri Sudu BiH, te posebnim odjelima za ratne zločine i organizirani kriminal, koji rade u sastavu Tužiteljstva BiH. Kako je i planirano, Centar za sudsku dokumentaciju pri Visokome sudbenom i tužiteljskom vijeću BiH, koji je osnovan sredinom 2008. godine, počeo je s radom. Osim toga, u oblasti pravne pomoći, Španjolska/AECID nastavlja pružati potporu realizaciji programa španjolske NGO MPDL (*Movement for Peace - Pokret za mir*), koji pruža pravnu pomoć i usluge obuke ugroženoj populaciji, uz poseban naglasak na one pogođene procesom privatizacije. Konačno, izrazito snažna potpora pružena je radu Posebnoga odjela za organizirani kriminal, gospodarski kriminal i korupciju, kako bi se ojačali kapaciteti u borbi protiv ovih vrsta kriminala. Pored toga, Španjolska/AECID je osigurala opremu i obuku za oba entitetska centra za forenziku (FBIH i RS), a i dalje radi i na jačanju kapaciteta granične policije.

Španjolska/AECID također pruža potporu inicijativama u sektoru reforme javne uprave, konkretno, realizacijom projekta koji ima za cilj pružanje potpore u radu Agencije za državnu službu BiH u promicanju e-Vlade u javnim institucijama. Značajne aktivnosti realizirane su, tijekom 2008. godine, u još jednoj oblasti, u cilju pružanja potpore tijelima lokalne uprave i jačanja njihovih kapaciteta za realizaciju sredstava europskih fondova u budućnosti. Osim pružanja potpore u procesu europskih integracija, Španjolska trenutačno pruža direktnu potporu radu Direkcije za europske integracije, kako bi ojačala njene kapacitete i osposobila je za upravljanje europskim fondovima i sredstvima pomoći. Osim toga, Španjolska/AECID financira projekte kojima se pruža pomoć različitim ministarstvima ili javnim institucijama u oblastima, kao što su: obnovljivi izvori energije i upravljanje vodnim bogatstvom (putem projekata na rijekama Bosna i Neretva).

2. Jačanje ekonomskih kapaciteta ostvaruje se kroz potporu mikro i malim poduzećima, kao i potporu decentraliziranome javnom servisu, koji pruža pomoć pri uspostavi poduzeća.

Španjolska/AECID nastavlja surađivati sa Sarajevskom regionalnom razvojnom agencijom (*Sarajevo Economic Region Development Agency - SERDA*) i Agencijom za regionalni razvoj Hercegovine (*Regional Economic Development Agency of Herzegovina - REDAH*). REDAH je, tijekom 2008. godine, nastavio implementirati projekt, čiji je cilj konsolidacija *Centra za poljoprivredni i seoski razvitak Hercegovine*. Španjolska/AECID također financira projekte u cilju davanja potpore malim i srednjim poduzećima (SME) u Hercegovini, kao i jačanja kapaciteta u sektoru turizma u regiji Mostara.

Također vrijedi naglasiti da je, tijekom 2008. godine, u ovome sektoru pružena potpora mikrokreditnim organizacijama, kroz koncesiju ukupne vrijednosti 22,00 milijuna eura, koliko je plasirano u obliku zajmova.

3. Prevencija sukoba i izgradnja mira ostvaruje se usmjeravanjem pozornosti i raspoloživih resursa na razvitak i sigurnost ljudi, pružanjem potpore aktivnostima u oblasti tranzicijske pravde, pružanjem potpore žrtvama i svjedocima ratnih zločina, kao i civilnim aktivnostima usmjerenim na izgradnju mira.

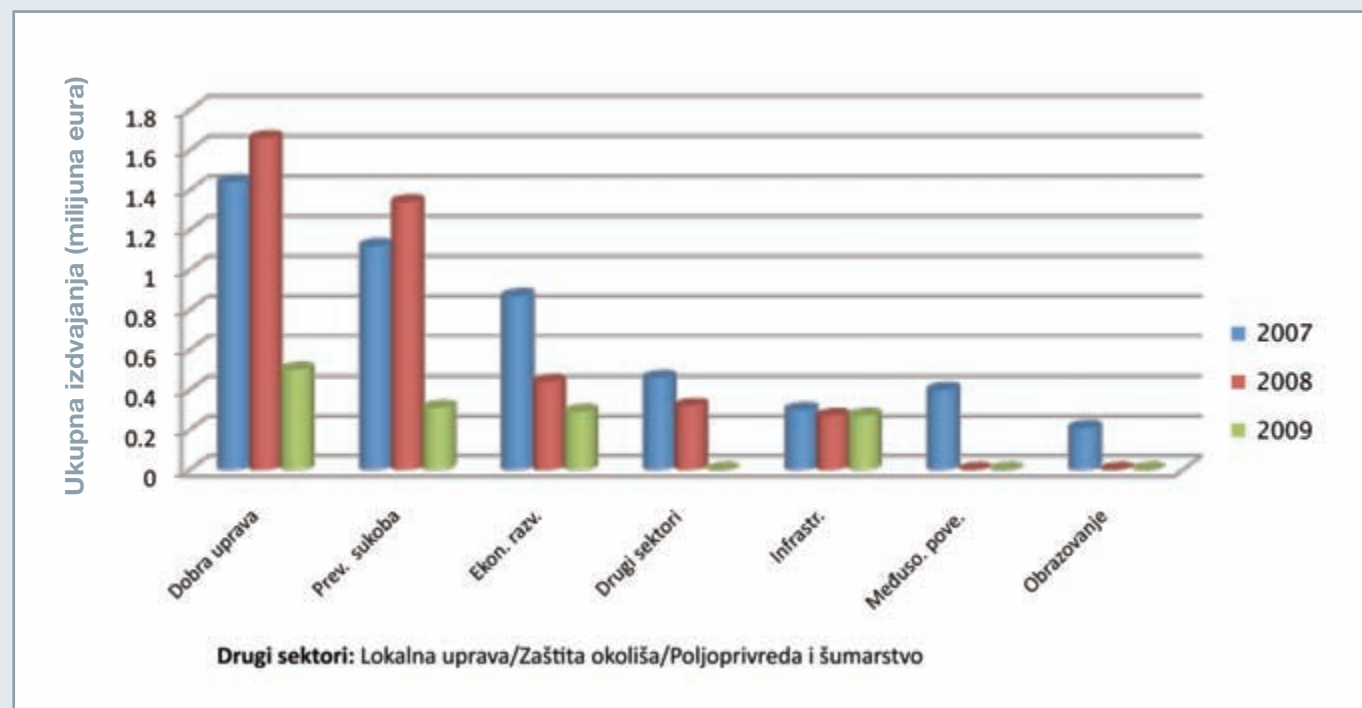
Španjolska/AECID je značajno povećala opseg svojih aktivnosti u ovom trećem prioritetnome sektoru. Produbljena je suradnja s lokalnim NGO-ima, realizacijom inicijativa koje su za cilj imale pružanje potpore žrtvama i svjedocima ratnih zločina koji su svjedočili pred Sudom BiH, a koje je implementirao Centar za žrtve mučenja iz Sarajeva, ili promicanjem dijaloga i sudjelovanja civilnoga društva u cilju prevencije sukoba i pomirenja u BiH, na čemu je radila organizacija pod nazivom: *Žene ženama*. Također je potrebno spomenuti prethodnu i sadašnju potporu pruženu Međunarodnome povjerenstvu za nestale osobe.

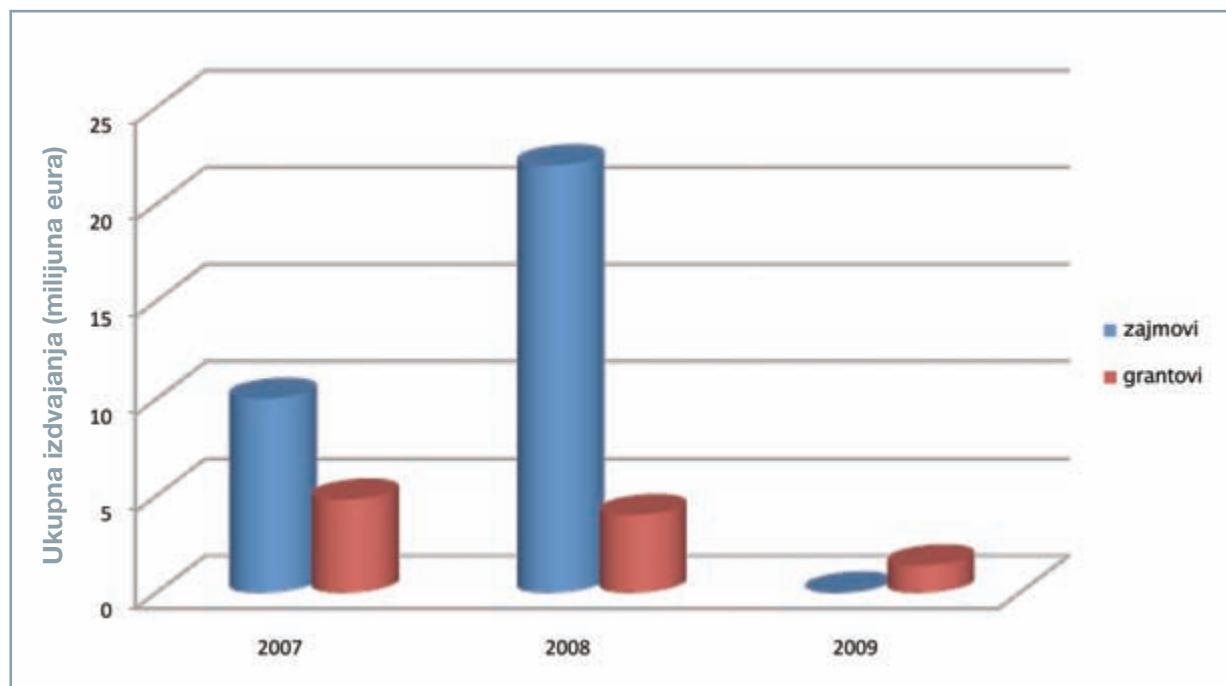
Španjolska/AECID također sudjeluje u trajnim aktivnostima usmjerenim na procesuiranje ratnih zločina pred lokalnim sudovima u BiH, te pružanju potpore inicijativama u oblasti tranzicijske pravde, kao i smanjenju pričuva malokalibarskoga oružja i lakog naoružanja. Navedene projekte implementira UNDP. Također vrijedi spomenuti kontinuiranu potporu aktivnostima, koje se realiziraju pružanjem obuke i opreme za Ministarstvo obrane BiH, za potrebe rada u navedenim oblastima.

Konačno, postoje tri španjolska NGO-a, koji realiziraju projekte koji se odnose na ovaj prioritetni sektor. NGO MZC realizira projekt koji za cilj ima promicanje implementacije Rezolucije UN-a 1325 na Balkanu. Španjolski crveni križ trenutno provodi projekt izgradnje mira, realizacijom različitih aktivnosti u radu s djecom i mladim osobama. Nevladina organizacija RESCATE implementira projekt u oblasti prevencije sukoba pružanjem zaštite ugroženim skupinama, uz posvećivanje posebne pozornosti osobama s invaliditetom.

Španjolska/AECID je izdvojila **26 milijuna eura** tijekom 2008. godine, te do sada, **1,40 milijuna eura** tijekom 2009. godine, za potrebe sljedećih sektora: dobra uprava, prevencija sukoba, ekonomski razvitak i socijalna zaštita, infrastruktura, lokalna uprava, zaštita okoliša, poljoprivreda i šumarstvo, međusobno povezani sektori i obrazovanje. Od ukupnoga iznosa, tijekom 2008. godine, **4 milijuna eura** izdvojeno je u obliku grantova, dok je **22 milijuna eura** izdvojeno u obliku koncesijskih zajmova, a tijekom 2009. godine, **1,40 milijuna eura** izdvojeno je u obliku grantova, dok plasman zajmova još uvijek nije ugovoren.

Španjolska/AECID-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009. samo grantovi





Srednjoročni i dugoročni pristup

BiH nije uključena kao prioritetna država u nedavno objavljenome Dugoročnom okvirnom planu španjolske suradnje, za razdoblje od 2009. do 2012. godine. Ta činjenica upućuje na zaključak da će doći do progresivnoga i planiranog smanjivanja sredstava u godinama koje predstoje.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

Španjolska, kao potpisnica Pariške deklaracije o učinkovitosti pomoći, snažno podupire implementaciju Deklaracije. Ta potpora se, tijekom 2008. godine, materijalizirala kroz nekoliko projekata, čijim sredstvima direktno upravljaju sljedeće lokalne institucije: Direkcija za europske integracije, Agencija za državnu službu i Grad Mostar. Osim toga, uočena je i izrazita razina odgovornosti lokalnih agencija za regionalni razvitak, budući da su preuzele vodeću ulogu u projektima u čijoj realizaciji sudjeluju. Pored toga, Španjolska/AECID podupire ulogu koju su preuzele vlasti BiH u koordinaciji donatora. Konačno, u svakoj od svojih aktivnosti, Španjolska/AECID posebno nastoji da domaći akteri preuzmu vodeću ulogu u realizaciji aktivnosti koje sponzorira.

Aktivnosti vezane za koordinaciju rada donatora

AECID aktivno sudjeluje u realizaciji svih postojećih koordinacijskih inicijativa u oblasti reforme pravosuđa i policije, i to: redovitim koordinacijskim sastancima, koje saziva Ured registrara; redovitim sastancima donatora, koje saziva Sektor za planiranje strategije; sastancima u svrhu koordinacije pomoći za europske integracije u Ministarstvu pravde BiH; te donatorskim koordinacijskim sastancima, koje saziva EUPM, a koji se održavaju na temu pitanja od značaja za politiku rada. Osim toga, AECID aktivno sudjeluje u Foruma za koordinaciju radu donatora, te na sastancima država članica EU, koji se održavaju na temu pružanja pomoći. Što se tiče ostalih oblasti, kao što su poljoprivreda ili upravljanje vodnim bogatstvom, Španjolska/AECID sudjeluje u svakoj pokrenutoj inicijativi koordinacije.

Kontakt informacije

Španjolska agencija za međunarodnu razvojnu suradnju

Adresa: Maguda 18, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 584 060

Fax: +387 33 584 066

E-mail: otc.balcanes@aecid.ba

Web adrese: www.aecid.es; www.aecid.ba

Švedska/Švedska agencija za međunarodni razvitak (SIDA)

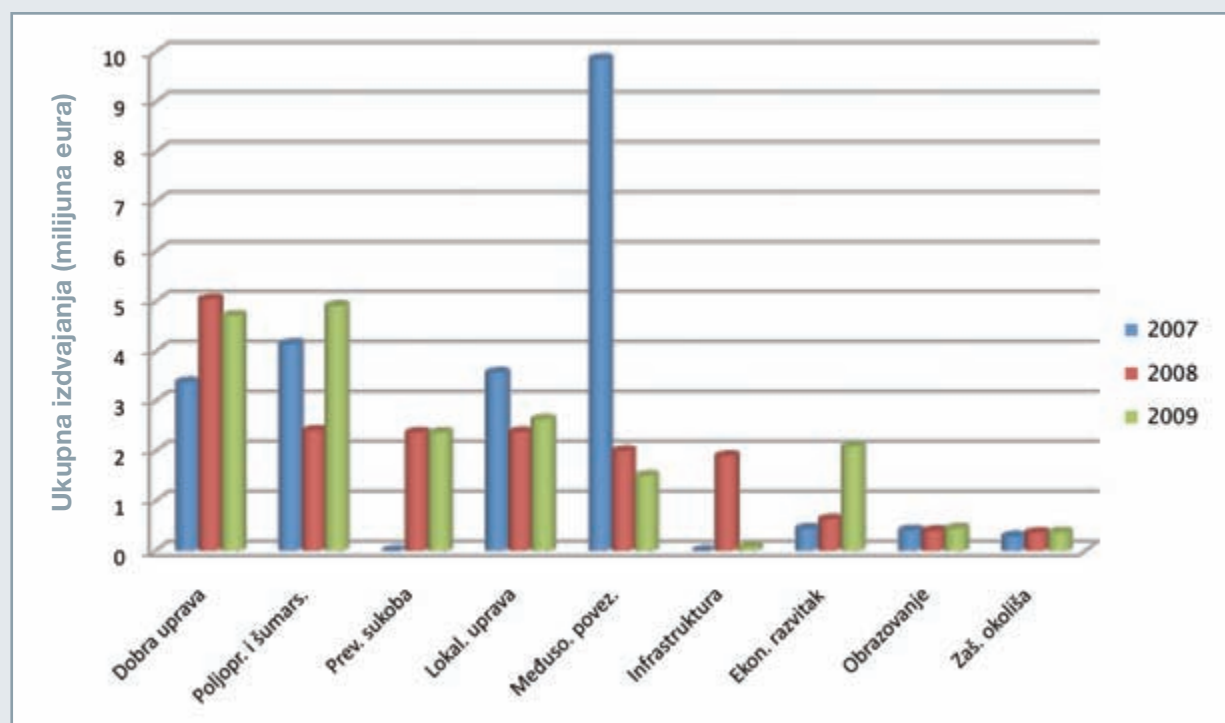
Politički pristup

Strategija suradnje za razdoblje od 2006. do 2010. godine usmjerena je na dvije prioritetne oblasti: dobru upravu (uključujući lokalnu upravu) i ekonomski razvitak (uključujući poljoprivredu). Pored toga, pomoć se pruža i u domeni civilnoga društva, spolne jednakopravnosti, te pitanjima manjina (međusobno povezani sektori). U razdoblju na koje se strategija odnosi, Švedska je postupno okončala pomoć u domeni obnove i potpore povratnicima, a zamijenila je potporom u nastojanjima i reformama koje imaju za cilj izgradnju održive države, europske integracije i veću učinkovitost pomoći. Strategija Švedske/SIDA je, nakon što je usvojena, usklađena sa Srednjoročnom strategijom razvoja BiH za razdoblje do 2007. godine. U odsustvu sveobuhvatne državne razvojne strategije za razdoblje od 2008. do 2009. godine, Švedska/SIDA se, u pogledu prioriteta pomoći koju osigurava, prije svega, rukovodi Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju i dokumentom o europskom partnerstvu. Temeljni kriterij pri odabiru izdvajanja koja ispunjavaju uvjete za dobivanje sredstava od Švedske/SIDA jesu razmjere u kojima predloženi projekti/programi stvaraju uvjete koji siromašnima omogućavaju da poboljšaju uvjete svoga života.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

Ukupna izdvajanja Švedske/SIDA u 2008. godini iznosila su 17,50 milijuna eura i 19 milijuna eura u 2009. godini i bila su namijenjena sljedećim sektorima, a to su: dobra uprava i institucionalna izgradnja, poljoprivreda i šumarstvo, prevencija sukoba, lokalna uprava, međusobno povezani sektori, infrastruktura, ekonomski razvitak i socijalna zaštita, obrazovanje i zaštita okoliša.

Švedska/SIDA-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Dobra uprava i lokalna uprava: Strategija Švedske/SIDA za razdoblje od 2006. do 2010. godine, naglasak stavlja na potporu BiH u uspostavi i razvijanju učinkovitoga, transparentnog i demokratskog sustava javne uprave i pravosuđa. Oko četvrtine ukupnih izdvajanja Švedske/SIDA namijenjeno je upravo ovim sektorima.

Na temelju sporazuma o sufinanciranju, Švedska/SIDA osigurava i pomoć u svezi sa *Strategijom Ureda registrara Suda BiH i Tužiteljstva BiH*, kao i potporu Visokome sudbenom i tužiteljskom vijeću (HJCP). Neki od vidljivih rezultata su i 70% povećanje broja slučajeva ratnih zločina i organiziranoga kriminala koji dopijevaju pred sud, u odnosu na planove iz 2006. godine i uvođenje elektronskoga HJCP-ovog sustava upravljanja slučajevima u svim sudovima u državi do 2009. godine. Razlika u izdvajanjima za sektor po godinama, kako je to prikazano i u grafikonu iznad, uveliko odražava zahtjeve državnih institucija da se izdvajanja Švedske/SIDA iskoriste za

pokrivanje nedostajućih sredstava zbog kašnjenja realizacije iz Instrumenta pretprijetne pomoći. Švedska/SIDA je, u 2009. godini, započela pružati i potporu u uspostavi Fonda za strategiju sektora pravosuđa, koji bi se oslanjao na iskustva Fonda za reformu javne uprave (PAR) u okviru kojega je Švedska/SIDA svoja sredstva objedinila sa, primjerice, Nizozemskom i UK/DFID, kako bi se Uredu koordinatora za reformu javne uprave omogućilo da organizira projekte vezane za implementaciju strategije reforme javne uprave.

Naglasak se i dalje stavlja na sektor demokratske lokalne uprave, u okviru koje se kroz, sada već drugu fazu *Projekta upravne odgovornosti (GAP)*, pruža pomoć gotovo polovici općina u BiH, kako bi se promicale općinske usluge, te zakonski, regulatorni i finansijski okviri. Pored ovoga, Švedska/SIDA financira i tri projekta koja se nadovezuju na *GAP*. *Sustav obuke općinskih djelatnika*, koji implementira UNDP, ima za cilj razvitak i institucionalizaciju održivoga modela obuke zaposlenika u lokalnoj upravi, kako bi se promicala kvaliteta usluga, koje se pružaju građanima. Projektom *Jačanje položaja građana u seoskim područjima*, jača se uprava i lokalno sudjelovanje u stotinjak sela, kako bi se ona integrirala u ukupni razvitak BiH. Na kraju, Švedska/SIDA osigurava potporu općinama u izradi lokalnih planova zaštite okoliša, kako bi se mogli implementirati neki od prioriteta iz ove oblasti.

Ekonomski razvitak i poljoprivreda: Aktivnosti u domeni ekonomskoga razvitka odnose se na nekoliko projekata u konkretnim oblastima, poput mikrofinanciranja, malih i srednjih poduzeća (SME), kapaciteta u oblasti statistike, deminiranja, te poslovne infrastrukture. Potpora mikrokreditnome sektoru usmjerava se kroz projekt koji se realizira u suradnji s Njemačkom. Potpora se malim i srednjim poduzećima odvija kroz projekt u suradnji s Razvojnomo agencijom za ekonomsku regiju sjeveroistočnoga dijela BiH. Projekt u sektoru statistike realizira Švedska državna agencija za statistiku. Švedska/SIDA financira i projekt deminiranja područja od potencijalnoga značaja za razvitak turizma, koji realizira UNDP. Potpora poslovnoj infrastrukturi osigurava se kroz reformu sektora zemljišne uprave putem *Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ)*.

Dva će nova projekta započeti u 2009. godini – potpora ovim projektima usmjerava se putem USA/USAID-a, koji je putem međunarodnoga tendera osigurao partnera za njegovu implementaciju. Projekt, pod nazivom *FIRMA*, promicat će razvitak malih i srednjih poduzeća (SME) u oblasti turizma i drvne industrije, dok će se kroz projekt, pod nazivom *FARMA*, osigurati potpora razvitku agrobiznisa. Švedska/SIDA osigurava svoj doprinos i projektu kojim upravlja Svjetska banka, a koji se odnosi na razvitak poljoprivrede, s ciljem jačanja institucionalnih struktura u ovome sektoru. Švedski odbor za akreditiranje i ocjenu usuglašenosti prati pitanja vezana za sigurnost hrane, s ciljem da se bosanskohercegovačkim institucijama pomogne u prilagodbi EU standardima u oblasti sigurnosti i kvalitete kontrole hrane. Za potrebe vezane za zapošljavanje u seoskim područjima, osigurava se potpora u oblasti organske proizvodnje i certifikacije, te Uredu za veterinarstvo BiH za borbu protiv bruceloze. Prvi značajan korak predstavlja opće cijepljenje 1,1 milijuna ovaca – ovčjega fonda u BiH tijekom 2009. godine.

Međusobno povezani sektori (uključujući civilno društvo): Potpora promicanju, zaštiti i ostvarivanju ljudskih prava predstavlja jednu od osnovnih karakteristika suradnje Švedske/SIDA i BiH. Švedska/SIDA financira sektor civilnoga društva putem četiri švedske nevladine organizacije: *Švedski helsinški odbor*, *Međunarodni centar Olof Palme*, *Kvinna till Kvinna* i *Forum Syd*. Ove su organizacije radile u partnerstvu s 32 domaća NGO-a na pitanjima koja se odnose na vladavinu prava, borbu protiv korupcije, borbu protiv diskriminacije, slobodu izražavanja, jednakopravnost spolova, ljudska prava i angažman, odnosno sudjelovanje mladeži. Potpora se civilnome društvu u oblasti zaštite okoliša osigurava putem Regionalnoga centra za zaštitu okoliša, te trenutno tridesetak malih NGO-a implementira projekte iz domene zaštite okoliša u vlastitome lokalnom okruženju.

Portfolio Švedske u oblasti ljudskih prava također se sastoji od pomoći, odnosno izdvajanja za lokalnu i regionalnu razinu, kroz potporu ostvarenju prava romske populacije na rješavanje stambenoga pitanja i obrazovanje. Ova potpora temelji se na Državnoj strategiji i akcionim planovima za Rome, a ograničena potpora se, kako bi se potaknula implementacija planova, pruža i Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice. U pitanjima vezanim za tranzicijsku pravdu, Švedska/SIDA glavninu potpore pruža Međunarodnome povjerenstvu za nestale osobe, te Istraživačko-dokumentacijskome centru, u uslugama koje pružaju obiteljima i društvu u identifikaciji nestalih osoba, te pravu na vjerodostojne i nepristrane informacije o ratu i posljedicama rata.

Potporu dobiva i Centar za interdisciplinarno poslijediplomsko studije - za edukaciju studenata na poslijediplomskome studiju u različitim aspektima jednakopravnosti spolova, kako bi ih se osposobilo da ovo znanje primjenjuju u praksi. Pored toga, Švedska/SIDA se priprema da pruži potporu Agenciji za ravnopravnost spolova BiH kroz nedavno uspostavljeni Fond za implementaciju Gender akcionoga plana.

Srednjoročni i dugoročni pristup

Švedska/SIDA će, i tijekom sljedećih godina, biti značajan donator u BiH. Tijekom 2010. godine, bit će pripremljena nova strategija za razdoblje od 2011. godine, pa nadalje. Aktivnosti će i dalje biti koncentrirane na pružanje potpore BiH na njenome putu ka stjecanju statusa države kandidata za prijam u EU, te članstva u EU. Značajno je još spomenuti i *Program potpore održivome upravljanju čvrstim otpadom*, čija se implementacija očekuje u razdoblju od 2010. do 2013. godine.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

Švedska/SIDA svoje aktivnosti preusmjerava s projektnoga na programski pristup, te potiče institucije vlasti da usvoje Parišku deklaraciju o učinkovitoj pomoći. Švedska/SIDA se nastoji pridržavati ovih načela. Primjeri takvoga postupanja obuhvataju Fond za reformu javne uprave, kojim upravlja BiH. Slična je struktura uspostavljena i u svrhu implementacije Gender akcionoga plana, i trenutno je u tijeku postupak njene uspostave, a u procesu je uspostave slične strukture vezane za Strategiju reforme pravosuđa. Cilj Švedske/SIDA je da, kada god je to moguće, koristi vladine sustave i strukture. Kod brojnih izdvajanja se, kako bi se osigurala usuglašenost procedura i smanjili transakcijski troškovi, primjenjuje načelo sufinanciranja.

Aktivnosti vezane za koordinaciju rada donatora

Švedska/SIDA sudjeluje u aktivnostima sektorske koordinacije u svim spomenutim sektorima, uz poseban naglasak na sektor pravosuđa, reformu javne uprave, poljoprivredu i pitanja koja se odnose na jednakopravnost spolova.

Kontakt informacije

Švedska agencija za međunarodnu suradnju (SIDA)

Adresa: Veleposlanstvo Kraljevine Švedske, Ferhadija 20, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 276 030

Faks: +387 33 267 060

E-mail: ambassaden.sarajevo@foreign.ministry.se

Web adrese: www.sida.se; www.swedenabroad.se

Švicarska/Švicarska agencija za razvitak i suradnju (SDC)/Državno tajništvo za ekonomske poslove (SECO)

Politički pristup

Naš Srednjoročni program (MTP) za razdoblje od 2004. do 2008. godine ima za cilj izgradnju uvjeta za samoutvrđene reforme u svezi s održivim ekonomskim, institucionalnim i društvenim razvitkom. Temelj programa predstavljaju tri oblasti: (1.) društvena i socijalna oblast; (2.) razvitak privatnoga sektora i promicanje malih i srednjih poduzeća; (3.) uprava i osnovne usluge. Teme su od općega značaja u MTP-u pitanja mladeži i jednakopravnost spolova.

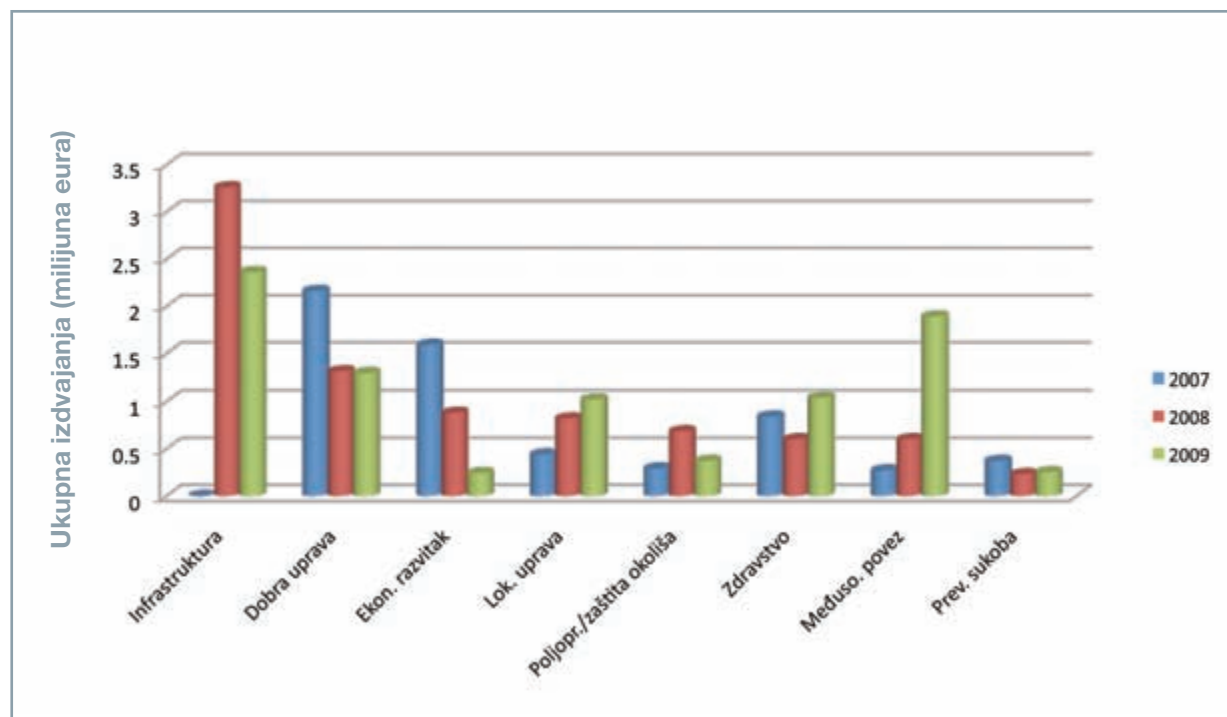
Švicarska, pored toga, osigurava i financijska sredstva za rješavanje prekograničnih pitanja, primjenom regionalnoga pristupa i dizajna. Trenutačno se financiraju **tri tematska regionalna programa** u oblasti sigurnosti/policije, istraživanja i kulture. Švicarska/SDC/SECO osigurava i glavni udio u financiranju nasljednika Pakta stabilnosti – Vijeća za regionalnu suradnju.

Zbog strateškoga značaja koji Bosna i Hercegovina (BiH) ima glede regionalne suradnje i stabilnosti na zapadnome Balkanu, u BiH aktivno djeluju i druge švicarske savezne agencije. Tako koordinirane programe implementiraju Odsjeci za političke poslove IV i I, Savezni ured za migracije, kao i Savezno ministarstvo obrane, civilne zaštite i športa.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

Ukupna izdvajanja Švicarske/SDC/SECO/FOM u 2008. godini iznosila su **8,40 milijuna eura**, i **8,46 milijuna eura** u 2009. godini, a uložena su u sljedeće sektore: infrastrukturu, dobru upravu i institucionalnu izgradnju, ekonomski razvitak i socijalnu zaštitu, lokalnu upravu, poljoprivredu i šumarstvo, zdravstvo, međusobno povezane sektore, prevenciju sukoba i zaštitu okoliša. Najveći se udio sredstava koje osigurava Švicarska/SDC/SECO izdvaja za sektor lokalne uprave, prije svega za *Projekt integriranoga lokalnog razvitka (ILDP)*, zajednički projekt SDC-a i UNDP-a, *Projekt dobre uprave u oblasti zaštite voda i okoliša (GOV-WADE)*, te treću fazu *Projekta općinskoga razvitka u BiH*. Još jedan od prioriteta bio je sektor ekonomskoga razvitka i socijalne zaštite za kojim, s neznatnom razlikom, slijede aktivnosti u domeni zdravstva i promicanja dobre uprave i institucionalne izgradnje.

Švicarska/SDC/SECO-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Lokalna uprava: Započela je puna implementacija ILDP projekta. Za dobivanje potpore za ovaj projekt, prijavila se polovica od ukupnoga broja općina u BiH. Osiguran je prijenos praktičnih inputa o najboljim iskustvima iz prakse i preporukama iz *Projekta općinskoga razvitka (MDP)*, *Projekta dobre uprave u oblasti zaštite voda i okoliša (GOV-WADE)*, *Programa općinskoga razvitka temeljenog na ljudskim pravima* i projekta *Trajan prijenos odgovornosti za povratak na nadležne institucije (SUTRA)*.

U travnju 2009. godine otpočela je treća, završna faza MDP projekta. Lokalni MDP tim registriran je kao nevladina organizacija (NGO), te je dobio mandat za njegovu implementaciju. Glavne su aktivnosti projekta podrazumijevale jačanje općinskih kapaciteta, osobito glede ekonomskoga razvitka i međuopćinske suradnje, institucionalizaciju mehanizama i procesa sudjelovanja unutar zajednice, kapitalizaciju, distribuciju i vertikalno integriranje dobrih primjera iz prakse, te pozicioniranje MDP-a kao davatelja usluga. Konkretno aktivnosti vezane za dijalog o politikama javnoga djelovanja dogovorene su i s entitetskim i kantonalnim ministarstvima, te entitetskim savezima gradova i općina.

Reforma sektora sigurnosti: Uspješno je pokrenut projekt *Integriranje protuminskoga djelovanja i razvitka*, koji ima za cilj osigurati potporu razvijanju učinkovitih i socijalno inkluzivnih mehanizama za razrješavanje konkretnih razvojnih potreba kategorija stanovništva ugroženih minama u Stocu i Berkovićima. Projekt će se, pored toga, baviti i glavnim izazovima, kako domaćih institucija, tako i donatora, glede učinkovitijega izdvajanja sredstava namijenjenih uklanjanju mina i, općenito, protuminskome djelovanju.

Nastavljen je i dijalog s nadležnim državnim institucijama u oblasti migracija (Ministarstvo sigurnosti BiH i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH), a počele su pripreme za potpisivanje Memoranduma o razumijevanju o partnerstvu u oblasti migracija između Švicarske i BiH. Odobreno je i financiranje *Projekta registracije Roma pri UNHCR-u*, kao i projekta Međunarodne organizacije za migracije, pod nazivom: *Potpora dragovoljnome povratku ilegalnih migranata zatečenih u BiH*.

Paralelno sa završetkom faze realizacije aktivnosti na metodologiji rada policije u zajednici (CP) u Zeničko-dobojskome kantonu, većina je aktivnosti, do početka 2008. godine, premještena u Republiku Srpsku, te na pripremu i implementaciju aktivnosti vezanih za rad policije u zajednici u preostalih devet kantona u FBiH. Transakcijska analiza ovoga projekta inkorporirana je u plan i program temeljne obuke na policijskim akademijama u Banjaluci i Sarajevu.

Dobra uprava i institucionalna izgradnja: Nakon intenzivnoga političkog dijaloga sa svim relevantnim akterima, uključujući državu/političke stranke, počela je realizacija treće faze projekta *Potpora procesu ustavnih reformi u BiH*. Ova faza podrazumijeva i određene nove značajke: 1.) potporu i aktivnosti koje se temelje na potrebama, te doprinos institucionalnim kapacitetima, 2.) suradnju s vlastima i institucijama na višoj razini i 3.) na regionalnoj/međuopćinskoj razini – korištenjem potencijala entitetskih saveza gradova i općina. Na 13 različitih neovisnih radiotelevizijskih postaja registrirana su 392 priloga o socijalnim pitanjima, te pitanjima uprave i EU integracija, pripremljeno je i realizirano 10 internih obuka iz oblasti programske produkcije, poslovnoga planiranja i marketinga. Tako je 2008. godina bila i zadnja godina implementacije *Programa potpore nevladinim organizacijama*. U četvrtoj, posljednjoj fazi programa, osigurana je potpora za 13 lokalnih NGO-a za realizaciju aktivnosti u socijalnome sektoru, te promicanju socijalne uključenosti.

Sektor zdravstva: Uspješno je započeta peta faza *Projekta obiteljske medicine (FaMI)*, koju implementira novoutemeljena domaća fondacija 'FAMI'. Novi koncept projekta fokusira se na razvijanje i jačanje mreže socijalnih zdravstvenih usluga u zajednici, te kako bi se poboljšala dostupnost ovih usluga marginaliziranim skupinama stanovništva. U partnerstvu s entitetskim ministarstvima, pripremljen je *Plan i program edukacije medicinskih sestara i tehničara za rad u zajednici*, a prve su obuke organizirane u Doboju i Sarajevu. U sektoru koji se bavi zaštitom mentalnoga zdravlja, održane su rasprave s ministarstvima i relevantnim akterima u pripremi daljnje potpore Švicarske u ovoj oblasti. Financirana je *Procjena stanja usluga u domeni zaštite mentalnoga zdravlja u zajednicama u BiH* - kako bi se pripremio novi projekt, koji bi trebao početi u 2009. godini.

Ekonomski razvitak i socijalna zaštita: *Projekt zapošljavanja mladeži*, koji su financirale Švicarska/SDC/SECO i Austrija/ADC, a koji su implementirali konsultanti GOPA, počeo je u listopadu 2008. godine. Temeljni je cilj projekta značajno doprinijeti smanjenju stope nezaposlenosti mladih osoba u BiH. *Projekt vodoopskrbe Prijedora* – SECO i Općina Prijedor su, početkom 2008. godine, započeli realizaciju početne faze ovoga projekta – svrha ove faze bila je mobiliziranje svih sudionika projekta i izrada koncepta projekta. Općine Prijedor i Banjaluka uspostavile su kvalitetnu suradnju po pitanju zajedničkih ulaganja u novo regionalno izvorište i javni vodovodni sustav. Krajem 2008. godine započeli su određeni radovi na dijagnostici i poboljšanju fizičkih struktura.

Promicanje poslovnoga okruženja i trgovine – Švicarska/SDC/SECO je i u 2008. nastavila surađivati s Organizacijom za ekonomsku suradnju i razvitak (OECD) kroz Sporazum o ulaganju, i s Međunarodnom financijskom korporacijom (IFC) kroz projekt *Domaća konkurentnost*. IFC je pak započeo suradnju s FBiH po pitanju reforme regulatornih okvira u oblasti inspekcijeskoga nadzora. Općina Novo Sarajevo, te gradovi Banjaluka i Mostar dobili su pomoć namijenjenu analizi i identificiranju neophodnih poboljšanja u propisima, koji utječu na razvijanje poticajnoga poslovnog okruženja i troškove osnivanja poduzeća. OECD je počeo raditi i na izradi Indeksa investicijske reforme za 2009. godinu. U okviru Švicarskoga programa za promociju uvoza (SIPPO)/Osec izvršene su pripreme za buduću potporu drvnoj industriji i sektoru poljoprivrede u pristupu stranim tržištima.

Izgradnja kapaciteta malih i srednjih poduzeća i pristup izvorima financiranja – Švicarska/SDC/SECO je, u 2008. godini, nastavila suradnju s IFC-om u okviru *Programa korporativnoga upravljanja*, te s EBRD-om na *Programu promicanja trgovine*. Krajem 2008. godine poduprli smo i uspješno pokretanje prve početne javne ponude dionica jedne privatne tvrtke u BiH. EBRD je nastavio izdavati jamstva za pokriće rizika vezanih uz financiranje vanjskotrgovinskih aktivnosti malih i srednjih poduzeća (SME). Švicarski investicijski fond namijenjen tržištima u razvitku (SIFEM), nastavio je osiguravati potporu regionalnome tržištu kapitala kroz ulaganja u regionalne dioničarske fondove i mikrofinancijske institucije.

Srednjoročni i dugoročni pristup

Zapadni će Balkan i dalje predstavljati regiju od strateškoga prioriteta u vanjskoj politici Švicarske. Zbog toga je izrađena i nova Srednjoročna strategija suradnje za razdoblje od 2009. do 2012. godine. Ova se Strategija uglavnom fokusira na četiri glavne oblasti: **vladavinu prava i demokraciju**: decentralizaciju i lokalnu upravu, te procese izgradnje države; **ekonomiju i zapošljavanje**: promicanje ulaganja, pristup tržištu i promicanje mogućnosti mladeži za zapošljavanje; **zdravstvo**: obiteljsku medicinu, mentalno zdravlje; **osnovnu infrastrukturu**: općinsku infrastrukturu; **pitanja od općega značaja**: spolna jednakopravnost, dobra uprava, uz mlade osobe kao posebnu ciljnu skupinu.

Pored toga, Švicarski ured za suradnju surađuje i s državnim vlastima, pri čemu se naglasak stavlja na pitanja migracija. Naglasak će, osim toga, biti stavljen i na program i aktivnosti regionalne suradnje, s ciljem promicanja regionalne integracije, zajedničkoga djelovanja i upravljanja znanjem.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

Švicarska ključnom komponentom procesa osnaživanja položaja kojim se osigurava cjelovito i svrsishodno javno sudjelovanje smatra razvijanje kapaciteta, odnosno osposobljavanje svih sudionika i relevantnih aktera. Švicarska/SDC/SECO razvijanje kapaciteta definira kao jedan od temeljnih preduvjeta glede odgovornosti za ove procese u demokratskim državama. Pri izradi svojih strategija i programa koje podupire, Švicarska/SDC/SECO dosljedno inkorporira načela učinkovite pomoći. Načela i obveze po Pariškoj deklaraciji i Akcionome planu iz Akre, zbog toga integrira u vlastite procese i cikluse planiranja, monitoringa i evaluacije. Zbog toga će nastojati uspostaviti odgovarajuću i kontekstu prilagođenu ravnotežu između programskih instrumenata i pristupa (od aktivnosti u pojedinačnim područjima do financijske potpore i zajedničkih sektorskih pristupa). Švicarska će nastaviti svoje ukupne aktivnosti potpore usuglašavati s razvojnim strategijama država partnera (Strategijom razvoja, Strategijom socijalne uključenosti – za koje je Švicarska također osigurala financijsku potporu) u dijalogu s različitim relevantnim domaćim akterima.

Aktivnosti na koordinaciji rada donatora

Koordinacija je rada donatora značajno promaknuta uspostavom Forum za koordinaciju donatora i Sektora za koordinaciju međunarodne ekonomske pomoći. Usuglašavanje aktivnosti donatora i dalje će se nastaviti i jačati. Aktivnosti je, međutim, i dalje lakše usuglasiti s bilateralnim, nego multilateralim agencijama. Dobri se rezultati mogu postići kroz partnerstva aktera, koji slijede slične filozofije. Švicarska/SDC/SECO sudjeluje u brojnim inicijativama, te promiče projekte za koje se osigurava zajednička financijska potpora (s Austrijom/ADC, Švedskom/SIDA/, UK/DFID, UNDP-om).

Kontakt informacije

Švicarski ured za suradnju u Bosni i Hercegovini

Veleposlanstvo Švicarske

Adresa: Piruša 1, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: ++387 33 233 408

Faks: ++387 33 271 500

E-mail: sarajevo@sdsc.net

Web adresa: www.sdc-seco.ba

Ujedinjeno Kraljevstvo/Odjel Vlade Ujedinjenog Kraljevstva za međunarodni razvitak (UK/DFID)

Politički pristup

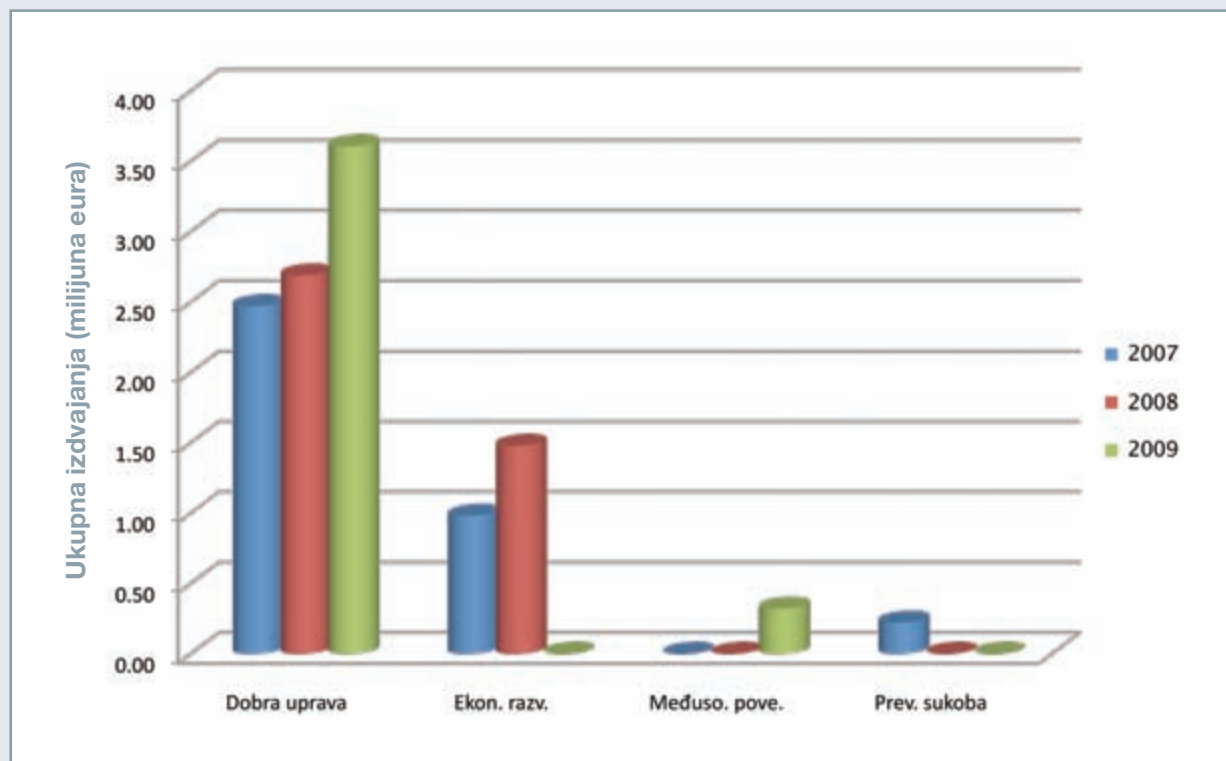
Opće smjernice za pomoć koju osigurava UK/DFID predstavljaju prioritete i ciljeve Vlade Ujedinjenog Kraljevstva za Bosnu i Hercegovinu (BiH), utvrđeni Biznis planom za BiH. Naš je cilj za razdoblje od 2008. do 2011. godine pomoći BiH da se transformira u državu koja će, na kraju, biti daleko bolje pripremljena za ulazak u članstvo Europske Unije (EU) i Sjevernoatlantskoga saveza (NATO). UK/DFID se, osim toga, rukovodi razvojnim prioritetima, kako općim, tako i sektorskim, definiranim u strategijama koje su usvojile bosanskohercegovačke vlasti, poput Strategije razvoja BiH (ranije Srednjoročne strategije razvoja), Strategije socijalne uključenosti (trenutačno u izradi), te strateškim dokumentima u svezi s EU integracijama i reformom javne uprave.

Jedan je od glavnih ciljeva DFID-a u BiH promicanje ukupne učinkovitosti angažmana međunarodne zajednice i jačanje kapaciteta vlasti da planiraju i rukovode vlastitim razvitkom. Takav je pristup od ključnoga značaja za DFID-ovu strategiju postupnoga reduciranja pomoći namijenjene BiH i planiranome okončanju bilateralne pomoći, u veljači 2011. godine.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

UK/DFID su, u 2008. godini, izdvojili 4,20 milijuna eura, te 4 milijuna eura u 2009. godini i namijenili ih sektorima: dobre uprave i institucionalne izgradnje, ekonomskoga razvitka i socijalne zaštite, prevencije sukoba, te međusobno povezanim sektorima.

UK/DFID-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Temeljne oblasti u kojima DFID trenutačno pruža pomoć, i u kojima će, od 2009. do 2011. godine, pružati pomoć u BiH su: javna uprava, ekonomski i društveni razvitak.

U oblasti javne uprave, DFID je financirao projekt *Reforma javne uprave* (PAR), kojim se osigurava potpora aktivnostima kojima upravlja vlada, a rukovodi Ured koordinatora za reformu javne uprave (PARCO). Cilj je ovoga projekta pružiti pomoć izgradnji sustava učinkovite, profesionalne i odgovorne javne uprave u BiH, koji zadovoljava uvjete EU integracija.

Cilj projekta *Jačanje upravljanja javnim rashodima 3*, u razdoblju od 2008. do 2011. godine jeste pomoći u jačanju sveobuhvatnoga procesa srednjoročnoga planiranja proračuna, povezanog s prioritetima utvrđenim vladinim politikama djelovanja na svim razinama vlasti, te poticanje angažmana organizacija civilnoga društva (CSO) i parlamentaraca u ovome procesu.

Projekt *Strategic Impact Fund – Fond za strateški utjecaj* nastoji podupirati skromne inicijative suradnje institucija BiH, CSO, Europske komisije i drugih relevantnih aktera.

Projektom *Koordinacije i efikasnosti pomoći u BiH* nastoji se promicati učinkovitost međunarodne pomoći namijenjene razvitku, kroz primjenu načela Pariške deklaracije.

Projekt *Domaća konkurentnost – Sub-national Competitiveness* kreiran je kako bi se smanjili troškovi i rizici vezani uz poslovanje, povećala ulaganja, te tako generirala nova radna mjesta za veliki broj nezaposlenih u BiH.

Promicanje socijalne zaštite djece u BiH fokusira se na mapiranje normativnih, strateških dokumenata i politika djelovanja, koje su izradila tri sektora Ministarstva civilnih poslova (sektori zdravstva, obrazovanja i socijalne zaštite), primjenom JIM formata i strukture, te Europske socijalne povelje.

DFID će, do kraja prosinca 2010. godine, osiguravati i ciljnu tehničku pomoć Direkciji za ekonomsko planiranje u izradi Strategije razvoja i Strategije socijalne uključenosti u BiH.

Potpora u ažuriranju okvirnoga uzorka ima za cilj izradu popisa podataka o kućanstvima u odabranim područjima za sljedeće četvorogodišnje razdoblje (od 2009. do 2013. godine).

Srednjoročni i dugoročni pristup

DFID trenutačno priprema izlaznu strategiju svoga programa u BiH. Nacrt će strategije biti dostavljen predstavnicima vlasti i drugim zainteresiranim donatorima, kako bi dobili jasan uvid u DFID-ove izlazne aranžmane, dosadašnja postignuća i planove za osiguranje održivosti njegova programa. Planirano je da, do povlačenja UK/DFID-a iz BiH, budu okončani i svi projekti. U rijetkim slučajevima, kada se neke aktivnosti budu nužno morale nastaviti i nakon povlačenja UK/DFID-a iz BiH, UK/DFID će se dogovoriti s Veleposlanstvom Ujedinjenog Kraljevstva, koja će svim takvim aktivnostima rukovoditi do njihova okončanja.

Svi trenutačni projekti UK/DFID-a sadrže i izlaznu strategiju, kako bi se osiguralo da se vještine i tehnička znanja na adekvatan način prenesu na korisnika projekta. Svi postojeći projekti imaju i jasne i dosežne ciljeve za preostalo razdoblje, čime se osigurava njihova pravodobna realizacija, te jasne aranžmane za postupno gašenje aktivnosti, kroz sljedećih šest do devet mjeseci. Ujedinjeno Kraljevstvo će nastaviti pružati potporu kroz multilateralne organizacije i druge odjele Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, zastupljene u Veleposlanstvu Ujedinjenog Kraljevstva.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

UK/DFID promiče primjenu Pariške deklaracije u BiH na više načina: zagovaranjem objedinjavanja sredstava za financiranje programa i projekata; poticanjem korištenja domaćega sustava javnih nabavki, promicanjem vodeće uloge institucija vlasti; kvalitetnijim projekcijama pomoći; transparentnošću, komunikativnošću i dostupnošću.

Aktivnosti na koordinaciji rada donatora

UK/DFID je aktivni član Zajedničke skupine donatora, koja surađuje s Ministarstvom pravde BiH, pomažući u implementaciji JSRS. UK/DFID je i članica Upravnoga odbora PAR fonda, te zajedničkih foruma donatora po pitanjima spolne ravnopravnosti i planiranja.

Kontakt informacije

Odjel Vlade Ujedinjenog Kraljevstva za međunarodni razvitak (UK/DFID)

Adresa: Veleposlanstvo Ujedinjenog Kraljevstva, Petrakijina 11, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 282 248

Faks: +387 33 282 265

E-mail: DLSarajevoDFIDenquiriesprotect@fco.gov.uk

Web adresa: <http://ukinbih.fco.gov.uk/en/> i www.dfid.gov.uk

Sjedinjene Američke Države/Američka agencija za međunarodni razvitak (USA/USAID)

Politički pristup

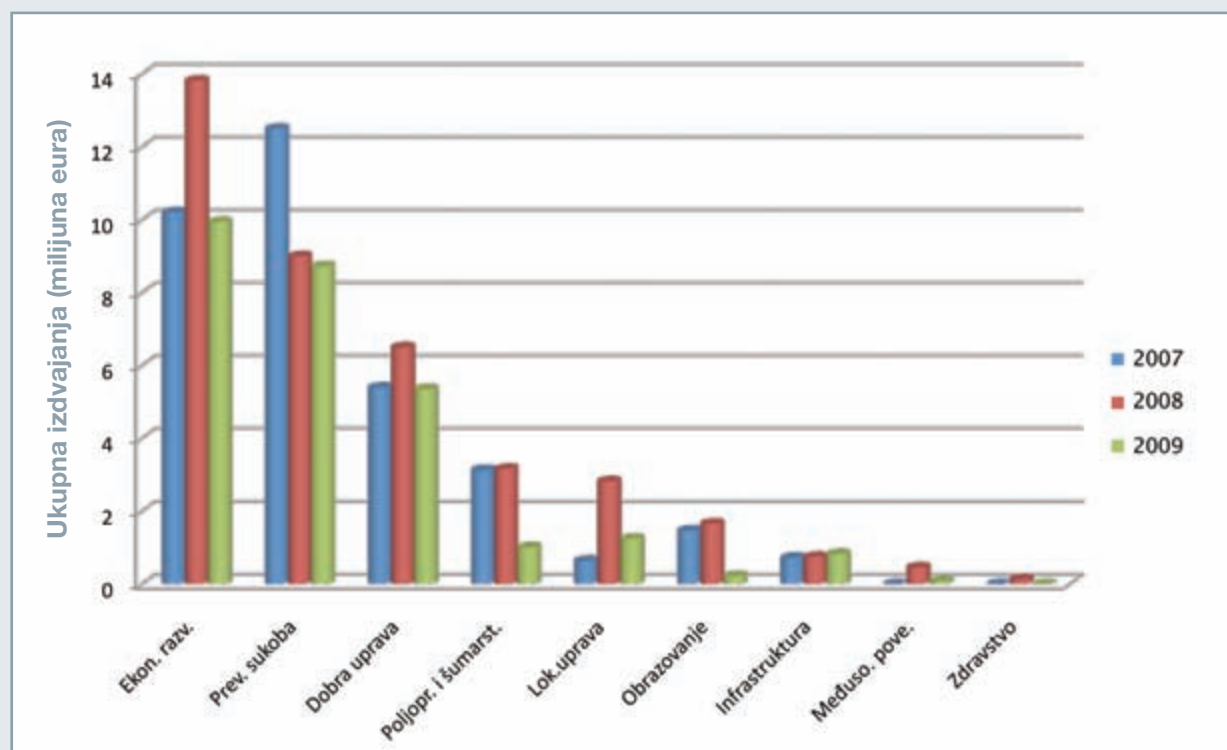
Dominantni interes USA u BiH i dalje je transformacija BiH iz izvora nestabilnosti u regiji, u mirnu, demokratsku državu na putu ka euroatlantskim integracijama. Vlada USA radi na promicanju BiH, sigurne u vlastitim granicama, u miru sa svojim susjedima, sposobne za borbu protiv kriminala i korupcije, u kojoj se upravlja na demokratski, pluralistički i tolerantan način i koja ekonomski raste i jača.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

USA/USAID je, u 2008. godini, izdvojio 38,33 milijuna eura, te 27,35 milijuna eura u 2009. godini za aktivnosti u sljedećim sektorima, a to su: ekonomski razvitak i socijalna zaštita, prevencija sukoba, dobra uprava i institucionalna izgradnja, poljoprivreda i šumarstvo, lokalna uprava, obrazovanje, infrastruktura, međusobno povezani sektori, te sektor zdravstva.

Fiskalna godina u Vladi USA traje od listopada do rujna, te, sukladno tomu, vodimo i podatke o pomoći. Kao i kod drugih donatora, transferi, odnosno isplate, ne realiziraju se nužno u onoj godini za koju su namijenjeni. Zbog toga, podaci u ovoj bazi podataka ne daju cjelovitu sliku pomoći Vlade USA za kalendarsku 2007., 2008. i 2009. godinu. U stvarnosti se pomoć Vlade USA, od fiskalne 2008. (41,49 milijun dolara), do fiskalne 2009. godine (47,59 milijuna dolara) povećala. Neki od iznosa za fiskalnu 2009. godinu još uvijek nisu programirani, te zbog toga baza podataka prikazuje znatno manje ukupne iznose.

USA/USAID-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Obrazovanje: Program građanskoga obrazovanja USA/OPA promiče međunacionalnu suradnju i učinkovito građansko djelovanje, kroz izradu i provedbu kvalitetnih obrazovnih programa, nastavnih/didaktičkih materijala, obuku učitelja/nastavnika, kao i kroz aktivnosti edukacije nastavnika u predškolskome, osnovnoškolskom, srednjoškolskom i visokoškolskom obrazovanju širom BiH.

Dobra uprava: USA/USAID pruža tehničku pomoć, kako bi se osigurala učinkovitija i reprezentativnija zakonodavna vlast države BiH i njenih entiteta. Ova je pomoć namijenjena rješavanju određenih nedostataka u kapacitetima po pitanjima parlamentarnoga zastupanja, izrade politika, formuliranja propisa i funkcije nadzora.

Prevenција sukoba: USA/USAID je posvećen pitanjima prevencije sukoba i izgradnje društvene kohezije, kroz nastojanja na stvaranju jednakih mogućnosti za sve građane BiH, bez obzira na njihovu nacionalnu pripadnost. Tako, primjerice, sve aktivnosti na planu obuke obuhvataju, a i dalje će obuhvatati, sudionike iz različitih etničkih skupina, i podupiru razmjenu ideja i jačanje odnosa suradnje.

Lokalna uprava: USA/USAID, u suradnji s Nizozemskom, Švedskom/SIDA, promiče učinkovitu, transparentnu lokalnu upravu širom BiH, radeći direktno s općinama, kako bi se promicalo pružanje usluga, racionalizirali i kontrolirali prihodi i rashodi, te osiguralo financiranje od komercijalnih institucija. Kroz posebnu inicijativu, USA/USAID u regiji Srebrenice nastoji povezati općinske institucije s građanima i organizacijama putem internetske komunikacijske mreže.

Ekonomski razvitak: USA/USAID je aktivan i na uspostavi i implementiranju transparentnoga sustava porezne uprave, kojom se pojednostavljuje ispunjavanje poreznih obveza sukladno poreznim zakonima i propisima i eliminiraju neproduktivni porezi. Cilj je razviti koherentan okvir za direktno oporezivanje, koji objedinjuje poreze na dohodak fizičkih i pravnih osoba, te tržišno zasnovan porez na nekretnine. Vlada USA nastoji promicati i povećati konkurentnost drvne industrije i turizma, kroz ciljnu pomoć ovim klasterima, jačanjem trgovinskih udruga, kao i putem kreditnih jamstava namijenjenih ovim konkurentnim sektorima. Vlada USA podupire nastojanja domaćih partnera na reformama, usuglašavanju i pojednostavljivanju aktivnosti izdavanja dozvola i inspekciskoga nadzora, potrebnih za pokretanje i poslovanje poduzeća. USA/USAID, sa domaćim partnerima radi i na eliminiranju prepreka po pitanju mobilnosti radne snage, te ublažavanju poreznoga opterećenja malih i srednjih poduzeća (SME), kroz promicanje fleksibilnih i raznolikih oblika radnih odnosa i ugovora. Partnerstvima sa javnim i privatnim partnerima promiču se široko zasnovane ekonomske reforme, koje će BiH pomoći na putu ka pridruživanju Europskoj Uniji (EU). Naponi koje USA/USAID ulaže, pomažu smanjenju mogućnosti korumpiranoga ponašanja, i BiH dovode u suglasnost sa zahtjevima koje postavlja proces pridruživanja EU.

Poljoprivreda: USA/USAID nastoji povećati produktivnost i konkurentnost malih i srednjih poduzeća u poljoprivredi i agrobiznisu, kako bi se stvarale mogućnosti zapošljavanja i ostvarivanja profita. Nastojanja USA/USAID će se iskoristiti, kako bi se osigurala ciljana pomoć koja se temelji na potražnji, a namijenjena je poljoprivrednim udrugama, zadrugama, tržišnim integratorima i malim i srednjim poduzećima u ciljnim poljoprivrednim podsektorima, kako bi se iskoristile prednosti tržišnih mogućnosti domaćih, regionalnih i međunarodnih tržišta. USA/USAID će konkretno, na promicanju konkurentnosti, djelovati u sljedećim oblastima: uspostavi održivih veza s tržištima, pružanju pomoći u promicanju kvalitete i produktivnosti u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi poljoprivrednih proizvoda, potpori poduzećima, kako bi razvila vlastitu konkurentnost, promicanju politika vezanih za konkretne podsektore, te poboljšanju pristupa finansijskim izvorima.

Mladež: Program Vlade USA obuhvata i međusobno povezana nastojanja usmjerena na razvijanje društvene kohezije/tolerancije i pitanja mladeži. *Program stažiranja za mladež u općini Srebrenica* mladim Srebreničanima daje mogućnost stjecanja praktičnoga radnog iskustva, kroz stažiranje kod poslodavaca u regiji. USA/USAID radi na prevenciji nasilja nad djecom u osnovnim školama u BiH kroz obuku učitelja/nastavnika, socijalnih i zdravstvenih radnika, policijskih djelatnika i aktivista lokalnih nevladinih organizacija, te kroz implementaciju nastavnoga plana i programa o prevenciji nasilja, u koje su uključena djeca u školama.

Srednjoročni i dugoročni pristup

Kako bi promicala stabilniju i sigurniju BiH, Vlada USA nastoji promicati punu integraciju BiH u euroatlantske institucije – prije svega, u Sjevernoatlantski savez (NATO) i EU. Konkretno, Vlada USA nastoji konsolidirati napredak BiH u reformi obrane, kako bi BiH napredovala na putu ka članstvu u NATO-u, te kako bi se osigurala potpora političkim i ekonomskim reformama, koje BiH mogu pomoći u ispunjavanju uvjeta definiranih procesom pristupanja EU. Od vitalnoga je značaja da Vlada USA nastavi raditi na izgradnji kapaciteta pravosudnih tijela i tijela zaduženih za provedbu zakona na državnoj razini, kako bi se ojačala vladavina prava i sigurnost u državi. Vlada USA podupire razvitak demokratskih institucija i civilnoga društva BiH, kako bi se očuvale demokratske vrijednosti i praksa; podupire izgradnju snažnije ekonomije, koja bi se sve manje oslanjala na stranu pomoć, te podupire stvaranje i jačanje društva tolerancije, u kojemu svi građani BiH mogu živjeti u miru i sigurnosti. Vlada se USA fokusira na rješavanje problema nacionalnih razlika, prije svega kroz (ali ne i samo na ovaj način) izgradnju učinkovitih institucija na razini države, a kako bi ostvarila veliki dio navedenih ciljeva. Nastojanja na izgradnji državnih institucija nadopunjuju i osnovni programi za promicanje općinske uprave – razine uprave koja, u najvećoj mjeri, direktno utječe na svakodnevni život građana BiH.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

USA/USAID se pridržava vodećih načela Pariške deklaracije. Tako, primjerice, kada je god to moguće, usuglašavamo aktivnosti sa strateškim ciljevima države domaćina, koordiniramo svoje razvojne aktivnosti s drugim donatorima i institucijama države domaćina, kako bismo ih usuglasili i u postizanju naših strateških ciljeva i ostvarili mjerljive rezultate.

Aktivnosti na koordinaciji rada donatora

USA/USAID sudjeluje u radu na općim sastancima koordinacije donatora, kao i u radu na sastancima sektorske koordinacije, uključujući i one koje organiziraju skupine donatora u oblastima civilnoga društva, vladavine prava i energetike.

Kontakt informacije

Američka agencija za međunarodni razvitak (USAID)

Adresa: Hamdije Čemerlića 39, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 702 300

Faks: +387 33 611 973

E-mail: echallenger@usaid.gov

Web adrese: www.usaid.gov; www.usaid.ba

Veleposlanstvo Sjedinjenih Američkih Država

Adresa: Alipašina 43, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 445 700

Faks: +387 33 659 722

E-mail: GalanekAM@state.gov

Web adresa: <http://sarajevo.usembassy.gov/>

Europska banka za obnovu i razvitak (EBRD)

Politički pristup

Europska banka za obnovu i razvitak osnovana je 1991. godine, kako bi se financirali strukturni projekti bivših socijalističkih država Srednje i Istočne Europe, te poduprla njihova tranzicija ka tržišnoj ekonomiji. Banka je u vlasništvu 60 država i dvije međuvladine institucije (Europske zajednice i Europske investicijske banke), s pripisanim kapitalom, koji ukupno iznosi više od 20 milijardi eura.

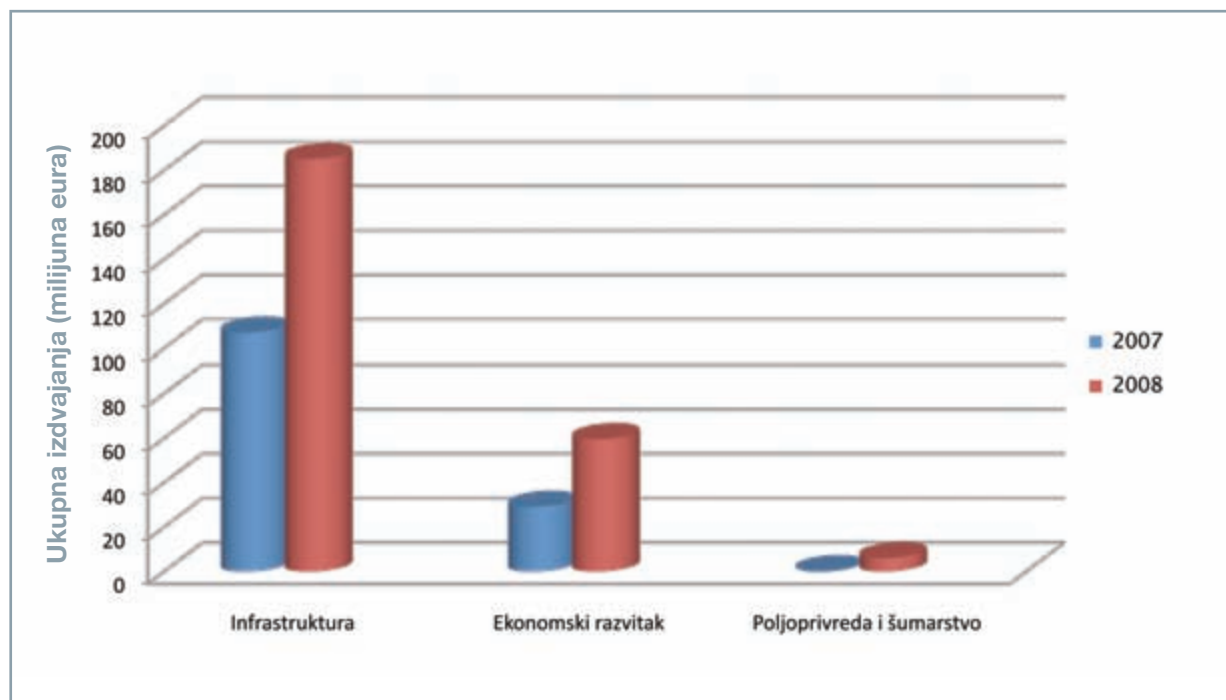
Pristup EBRD-a u rješavanju složenih izazova tranzicije temelji se na strategijama, politikama i procedurama. Regionalna je raznolikost među državama u kojima ova banka posluje velika, i EBRD svoje proizvode i fokus po sektorima prilagođava, kako bi zadovoljio specifične tržišne potrebe svake od država pojedinačno. Za svaku od 27 država u kojima banka posluje, izrađene su i slijede se pojedinačne strategije. EBRD, osim toga, ima vlastite sektorske politike, kojim se formalno utvrđuju strategije u sljedećim sektorima, a to su: agrobiznis, energetika, općinska i okolišna infrastruktura, prirodni resursi, imovinska pitanja, pitanja prijevoza robe i transporta, telekomunikacije, informatika i mediji.

Okosnicu poslovanja EBRD-a predstavlja financiranje projekata. EBRD osigurava zajmove i financira temeljni/vlasnički kapital, izdaje jamstva, ulaže u lizing, financira trgovinu, te, kroz programe potpore, financira profesionalni razvitak i usavršavanje. Rješenja se prilagođavaju klijentu i potrebama projekata, kao i stanju u konkretnoj državi, regiji ili sektoru. EBRD je do sada, za projekte, kako u privatnome, tako i u javnom sektoru, izdvojio više od 30,30 milijardi eura.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

EBRD je, u 2007. godini, izdvojio 136 milijuna eura, a u 2008. godini, 250 milijuna eura za sljedeće sektore: ekonomski razvitak, infrastrukturu, te poljoprivredu i šumarstvo. EBRD radi na temelju pojedinačnih projekata i nema podataka o godišnjim proračunskim izdvajanjima za 2009. godinu. Iznos će obveza za 2009. godinu biti objavljen kada EBRD bude znao koliko je projekata doista potpisano.

EBRD-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2008. samo zajmovi



Iznosi velikih EBRD-ovih projekata kreću se od 5 milijuna eura, do 250 milijuna eura (za više od 800 velikih projekata izdvojeno je više od 20 milijardi eura). Ovi su projekti morali ispunjavati temeljne preduvjete: da budu profitabilni i od značaja za domaću ekonomiju, da zadovoljavaju ekološke standarde i da predstavljaju dodatna sredstva u odnosu na financijska sredstva sponzora i drugih sufinancijera. Manji se projekti, uglavnom, financiraju putem financijskih posrednika, čime se poduzetnicima i malim poduzećima osigurava bolji pristup izvorima financiranja. EBRD je, pored toga, pokrenuo i novi *Program za financiranje domaćih poduzeća na Zapadnome Balkanu (Local Enterprise Facility for the Western Balkans)*, u okviru kojeg se razmatraju direktna ulaganja, u rasponu od jednog do četiri milijuna eura.

Program olakšavanja trgovine osigurava kreditne programe u obliku jamstva EBRD-a, koje se izdaju u korist međunarodnih komercijalnih banaka. EBRD osigurava i direktno financiranje banaka u regiji za daljnje kreditiranje domaćih tvrtki, odnosno njihovih trgovinskih aktivnosti.

EBRD je aktivan i u sljedećim programima potpore razvitku poslovnoga sektora: *Turn-around Management Programme (TAM) – Program zaokreta u poslovanju*, kroz koji se razmjenjuju znanja iz oblasti menadžmenta i razvijaju poslovne vještine, *Business Advisory Services Programme (BAS) – Program savjetodavnih usluga u poslovnome sektoru*, kojim se izgrađuju profesionalni kapaciteti domaćih konsultanata, koji će malim i srednjim poduzećima (SME) osiguravati profesionalne stručne savjete o poslovnim rezultatima, te *Joint Vienna Institute* (koji organizira seminare za rukovoditelje poduzeća, poduzetnike i vladine dužnosnike).

EBRD u svim svojim aktivnostima slijedi vlastite korporativne politike, procedure i strategije, uključujući vlastitu politiku javnoga informiranja, politiku zaštite okoliša, kao i mehanizam neovisnih alternativnih rješenja.

Značajno je da je 2008. godina bila peta godina neprekinutoga djelovanja EBRD-a u Bosni i Hercegovini (BiH), s ukupnim ulaganjima od 248 milijuna eura u 11 projekata. Dva infrastrukturna projekta su: 180 milijuna eura za *Koridor Vc*, najveći infrastrukturni projekt koji je dosad EBRD potpisao u BiH, te povećanje od 5 milijuna eura za zajam za projekt *Upravljanje civilnim zrakoplovstvom - Civil Aviation Management*. Izdvajanja za privatni sektor iznosila su 62,50 milijuna eura. Ova izdvajanja činila su dvije kreditne linije za mala i srednja poduzeća iz programa namijenjenog financijskome sektoru na Zapadnome Balkanu i u Hrvatskoj - *Western Balkans and Croatia Financial Sector Framework* (30 milijuna eura s Raiffeisen Bank i 10 milijuna eura s Raiffeisen Leasingom), kao i 15 milijuna eura za pet mikrokreditnih organizacija, te povećanje temeljnoga kapitala, u iznosu od 1,5 milijun eura u Intesa Sanpaolo banci, kao i 6 milijuna eura za projekt *LEF Bimal*.

Srednjoročni i dugoročni pristup

Postojećom strategijom EBRD za BiH, koja je usvojena u rujnu 2007. godine, utvrđeni su sljedeći strateški prioriteti: nastavak dijaloga o javnim politikama s vlastima BiH na svim razinama (državnoj, entitetskoj, kantonalnoj i općinskoj), te pružanje pomoći u glavnim strukturalnim i institucionalnim reformama u: sektoru infrastrukture (politika i strategija transporta, funkcionalno razdvajanje sektora željeznica, financiranje sektora cesta, energetska strategija, legislative koje se odnose na PPP), financijskom sektoru (supervizija bankarstva, zakonodavstvo o osiguranju i lizingu i reforma mirovinskoga sustava), sektoru poduzeća (privatizacija preostalih državnih poduzeća, postprivatizacijsko financiranje i restrukturiranje), sektoru nekretnina i turizma, sektoru agrobiznisa; pomoći regionalnoj integraciji BiH i njezinu napredovanju u pravcu članstva u EU putem fizičkoga investiranja u ključne projekte infrastrukture, kao i institucionalni razvitak i jačanje državnih institucija; podupiranje razvitka privatnoga sektora putem direktnog i indirektnog financiranja malih i srednjih privatnih poduzeća, kao i preostale privatizacije velikih poduzeća.

Aktivnosti na koordinaciji rada donatora

EBRD je intenzivno surađivao s drugim multilateralnim financijskim institucijama (konkretno, sa Svjetskom bankom i Europskom investicijskom bankom) u zajedničkom financiranju velikih infrastrukturnih projekata. U prošlosti smo zajedno radili na projektima u sektoru energetike i cestovnoga transporta. Osim toga, koordinacija s bilateralnim donatorima ostvaruje se putem foruma namijenjenog osiguravanju financiranja tehničke suradnje, u sjedištu u Londonu.

Kontakt informacije

Europska banka za obnovu i razvitak

Adresa: Fra Anđela Zvizdovića 1, B/15, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 667 945

Faks: +387 33 667 950

E-mail: linkesd@ebrd.com

Web adresa: <http://www.ebrd.com>

Europska komisija (EC)

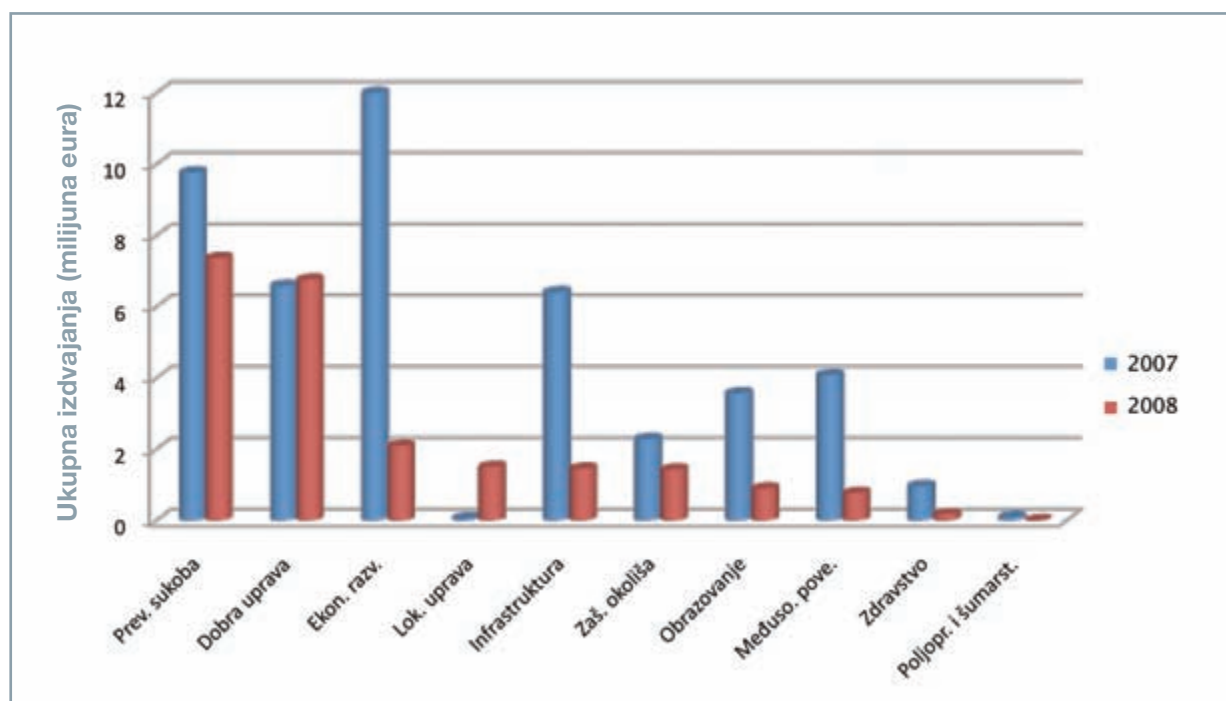
Politički pristup i glavne aktivnosti u 2008. godini

Glavni strateški cilj sadašnje pomoći Bosni i Hercegovini (BiH) predstavlja potpora državi u prelasku iz statusa potencijalnoga kandidata, ka statusu kandidata, a zatim i ka članstvu u Europskoj Uniji.

Kao država potencijalna kandidatkinja za prijam u EU, BiH koristi prve dvije komponente Instrumenta za prepristupnu potporu (IPA), koje su BiH na raspolaganju od 2007. godine: *komponenta I* za potporu u tranziciji i institucionalnoj izgradnji i *komponenta II* za regionalnu i prekograničnu suradnju. Indikativna financijska raspodjela prema *Višegodišnjem indikativnom financijskom okviru* (MIF) za razdoblje od 2009. do 2011. godine iznosi 303,20 milijuna eura. U okviru komponente I, 30–40% indikativno je izdvojeno za potporu državi u ispunjavanju političkih kriterija, 25–35% za ispunjavanje ekonomskih kriterija i 30–40% za ispunjavanje zahtjeva koji se odnose na *acquis* - zajedničku pravnu stečevinu EU.

Od kraja rata, 1995. godine, Europska je komisija osigurala ukupno 2,80 milijardi eura pomoći za BiH. A od 1995. do 2001. godine, osiguralo je više od 540 milijuna eura humanitarne pomoći. Programi: Pomoć za obnovu privrede Poljske i Mađarske (PHARE), OBNOVA i Program pomoći Europske Unije za obnovu, razvitak i stabilizaciju (CARDS) su BiH osigurali više od milijarde eura, od čega 503 milijuna eura u okviru CARDS programa za razdoblje od 2001. do 2006. godine. IPA je pak, od 2007. godine, osigurao 137 milijuna eura.

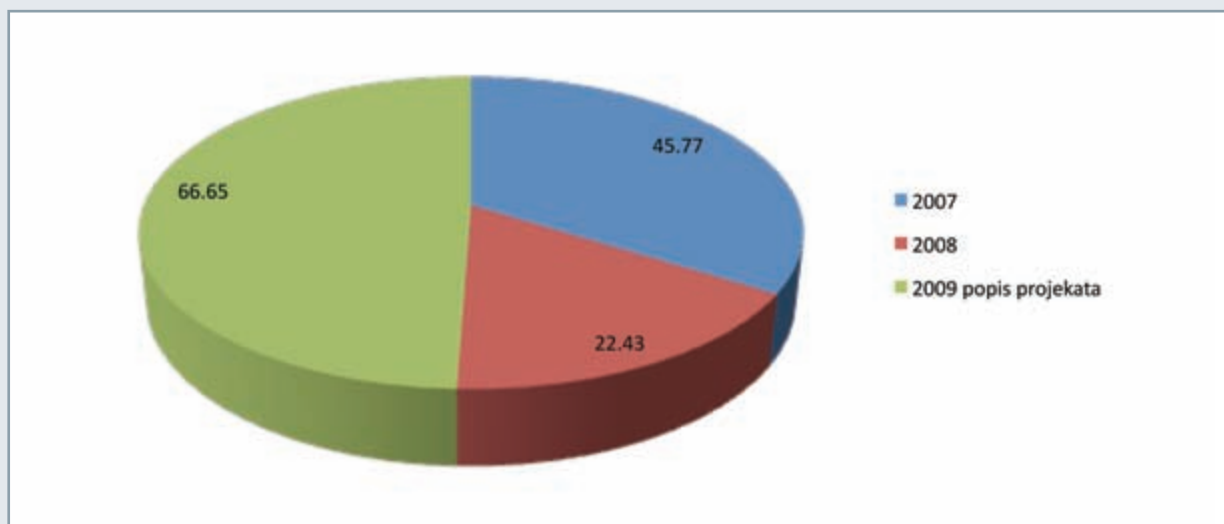
EC-ugovoreni iznos u razdoblju 2007.-2008.



Dok su u prvim godinama programi OBNOVA i CARDS bili fokusirani na obnovu infrastrukture i povratak izbjeglica i interno raseljenih osoba, od 2003. godine naglasak je preusmjeren na institucionalnu izgradnju i potporu BiH u ispunjavanju prioriteta europskoga partnerstva. Prioriteti CARDS programa u 2005. i 2006. godini bili su: demokratska stabilizacija, dobra uprava i institucionalna izgradnja, uključujući administrativne kapacitete, te pravosuđe i unutarnje poslove, kao i ekonomski i socijalni razvitak, uključujući zaštitu okoliša i sudjelovanje BiH u programima EC.

Program Tempus osigurao je značajnu potporu modernizaciji i reformi sustava visokoga obrazovanja u BiH. Iz Tempusa je, od 1997. godine, financirano gotovo 90 projekata suradnje s institucijama visokoga obrazovanja u EU u oblasti izrade nastavnih planova i programa, upravljanja sveučilištima i strukturnim reformama. Program je bio izuzetno učinkovit po pitanju razvitka ljudskih resursa i izgradnje kapaciteta u tijelima javne uprave, civilnoga društva i industrije. Pored toga, ovaj je program općenito pomogao uspostavi bolje suradnje, ne samo u okviru Tempus programa, nego, što je još značajnije, na razini države.

EC-ugovoreni iznos (milijuna eura)



BiH koristi i sredstva iz višekorisničkih programa (CARDS koji je zamijenio IPA), koji podupiru provedbu mjera od zajedničkoga interesa za države Zapadnoga Balkana, poput razvitka infrastrukture, institucionalne izgradnje, implementacije Sporazuma o slobodnoj trgovini u Jugoistočnoj Europi (CEFTA), te regionalne trgovinske integracije i prekogranične suradnje. Proračun namijenjen regionalnim CARDS programima, za razdoblje od 2002. do 2006. godine, iznosio je 280 milijuna eura, uz dodatnih 241,10 milijuna eura iz IPA od 2007. godine. Pored toga, regionalni su programi osiguravali potporu za oblasti od ključnoga značaja za europske integracije, poput oporezivanja i carina, statistike, javne uprave putem inicijative Organizacije za ekonomsku suradnju i razvitak (OECD) - Potpora promicanju uprave i rukovođenja u državama (SIGMA), te horizontalne potpore putem Ureda za razmjenu informacija o tehničkoj pomoći (TALEX). Značajni rezultati regionalnoga programa uključuju, između ostaloga, suradnju tužitelja u regiji, te uzajamnu pravnu pomoć između sudova, promicanje policijske suradnje, integrirano upravljanje granicama, te suradnju po pitanjima migracija.

BiH je koristila i sredstva iz programa namijenjenoga zaštiti okoliša - LIFE Third Country, koji je fokusiran na integriranje aktivnosti na zaštiti okoliša. Projekti LIFE promicali su uspješnu izgradnju kapaciteta institucija, zaduženih za zaštitu i očuvanje okoliša, poput vodovodnih udruga, razvijanja instrumenata i tehnologija zaštite okoliša, uključujući i tehnike čišće proizvodnje, kontrolu difuznih izvora zagađenja, te akcione planove za močvare. LIFE Third Country program neće se nastaviti.

BiH je, od 2002. do 2006. godine, koristila i 60 milijuna eura makrofinancijske pomoći EC (MFA), koja se sastojala od kreditne komponente u iznosu od 20 milijuna eura, te 40 milijuna eura granta. Ovaj je MFA uspješno doprinio makroekonomskoj stabilnosti, ublažavajući vanjska financijska ograničenja države i promičući stanje pričuva stranih valuta. Uvjetovanost MFA, koja se odnosila na oblasti poput javnih financija, te reforme uprave, reforme financijskoga sektora, razvitka privatnoga sektora i poslovnoga okruženja, pozitivno je utjecala na rast ekonomskih potencijala.

Europska je komisija, nakon rata, uspješno pomagala i obnovu infrastrukture, te osiguravala potporu povratku izbjeglica i raseljenih osoba. Bosna i Hercegovina je bila korisnik integriranih programa obnove, koji su podrazumijevali obnovu zgrada, privatnih kuća, prometnih i elektromreža, kao i sustava vodoopskrbe. Povratnicima je obnovljeno više od 40 tisuća kuća, a paralelno s tim tekla je i obnova domova zdravlja i bolnica, škola, te revitalizacija malih poduzeća. Dodatna potpora, međutim, potrebna je u oblasti socijalne i ekonomske reintegracije povratnika.

Jedna od priča o uspjehu u okviru CARDS programa je i osnivanje Uprave za indirektno oporezivanje, te uvođenje poreza na dodanu vrijednost. Europska je komisija osigurala i značajna ulaganja u procese reforme pravosuđa. Jedan od značajnih rezultata ovih nastojanja jeste i Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće, koje djeluje od 2004. godine. Europska je komisija pružala pomoć u implementaciji zakona o policijskim snagama, oko kojih je dogovor postignut 2008. godine, te je uspješno pomagala profesionalnu obuku policijskih snaga i ulagala u promicanje tehničkih standarda.

Usprkos nastojanjima da se podupru ključni prioriteti glede reformi, napredak postignut po pitanju izgradnje države, uprave i implementacije vladavine prava, a jednako tako i po pitanju približavanja i usuglašavanja s europskim standardima, bio je ograničen.

Ispunjavanjem političkih i ekonomskih uvjeta u okviru procesa stabilizacije i pridruživanja (SAP), i usuglašavanjem s europskim standardima se, od 2007. godine, kroz programe namijenjene BiH, te višekorisničke programe, bavi instrument IPA, i to uglavnom kroz potporu BiH u uspostavi regulatornih sustava i pripremom za predstrukturalne IPA fondove i potporu sudjelovanju u programima prekogranične suradnje sa susjednim državama i državama članicama EU.

Još od pripreme prethodnih strateških dokumenata EC (višegodišnjih indikativnih dokumenata za razdoblje od 2007. do 2009., te od 2008. do 2010. godine), BiH je ostvarila samo ograničen napredak u implementaciji preostalih reformi koje zahtijeva SAP. Za BiH, stalan i značajan izazov predstavlja ispunjavanje političkih preduvjeta, koji su definirani SAP-om, kroz veću učinkovitost svojih izvršnih i zakonodavnih tijela, promicanje koordinacije između države i entiteta, te dogovor u svezi s reformom policijskih struktura. IPA može pomoći u jačanju administrativnih, odnosno kapaciteta uprave, može osigurati potporu za domaća nastojanja i aktivnosti na ustavnoj reformi, te pomoći u reformi policije i pravosuđa.

Kako bi nastavila potporu po pitanju ispunjenja političkih kriterija, EC dodatni naglasak stavlja na dijalog s civilnim društvom, razvitak neovisnih i profesionalnih medija i očuvanje kulturne baštine. IPA može pomoći i u borbi protiv korupcije, te BiH osigurati potporu u ispunjenju njenih obveza prema povratnicima, manjinama i ugroženim skupinama.

Nekoliko je ekonomskih pokazatelja koji daju razloga za zabrinutost, uključujući i visoku stopu nezaposlenosti i vanjskoga debalansa. Pored toga, negativni trendovi u javnoj potrošnji stvaraju prepreke društvenome i ekonomskom oporavku. Kako bi se državi pomoglo u ispunjavanju ekonomskih kriterija SAP-a, IPA može osigurati potporu za stabiliziranje makroekonomskoga ozračja i smanjenje i promicanje kvalitete javne potrošnje, kako bi se stvorilo povoljno poslovno ozračje. Povećanju zaposlenosti trebala bi doprinijeti i reforma sustava obrazovanja i tržišta rada, te razvitak istraživačke politike. Potpora se, u svezi s ispunjenjem ekonomskih uvjeta, osim toga, pruža i sektorima trgovine, zdravstva, malih i srednjih poduzeća (SME), te lokalnome ekonomskom razvitku. IPA nudi pomoć na ublažavanju učinaka financijske i ekonomske krize u BiH, ubrzavajući svoju suradnju s međunarodnim financijskim institucijama (IFI), te realizacijom svojih aktivnosti i nastojanja na razvitku SME, kao i potporom institucionalnoj izgradnji regulatornih tijela i tijela zaduženih za nadzor u financijskome sektoru.

BiH je do sada postigla samo ograničen napredak u približavanju i usuglašavanju svojega zakonodavstva s *acquisom*. Kako bi se državi pomoglo u ispunjavanju uvjeta iz SAP-a, koji se odnose na *acquis*, IPA može pomoći u izradi i implementaciji strategija i politika približavanja i usuglašavanja s *acquisom* – zajedničkom pravnom stečevinom EU u oblasti unutarnjega tržišta, sektorskih politika djelovanja i pravde, slobode i sigurnosti. IPA naglasak stavlja na poljoprivredu i seoski razvitak, promet i energetiku. Potpora se osigurava i u domeni zaštite okoliša, infrastrukture osiguravanja kvaliteta, carina i oporezivanja.

Pomoć u okviru komponente, koja se odnosi na prekograničnu i regionalnu suradnju, pruža se u svrhu sudjelovanja BiH u suradnji sa svojim susjedima (Hrvatskom, Crnom Gorom i Srbijom), te u transdržavnim programima: "Jugoistočna Europa" i "Mediteran", Europskog fonda za regionalni razvitak (ERDF).

Srednjoročni i dugoročni pristup

Delegacija EC nastaviti će jačati svoje partnerstvo s BiH, kako država bude izgrađivala svoje odnose s EU i pripremala se za moguće pridruživanje. IPA će, u tom pogledu, predstavljati temeljni instrument potpore. BiH će se i dalje pružati potpora u ispunjavanju kriterija za članstvo, kao i u njenim nastojanjima da mapira i implementira opće reforme i razvojne strategije, sve dok ove strategije budu pomagale u ispunjavanju uvjeta, koji proizlaze iz procesa EU integracija.

Pretpristupna će se pomoć EC svake godine postupno povećavati, sve do 2012. godine zadržat će se već opisani pristup institucionalne izgradnje, dok će se više ulaganja u poljoprivredu i seoski razvitak, regionalni razvitak, te razvitak ljudskih resursa, osigurati kada BiH stekne status države kandidatkinje.

Za učinkovitu i ciljnu potporu, te postizanje dogovorenih rezultata, neophodna je veća odgovornost domaćih partnera za ove aktivnosti i postupna decentralizacija pomoći koju EC osigurava za BiH. U tome će pogledu biti poduzeti dodatni naponi, kako bi se institucije BiH uključile u proces planiranja i programiranja pomoći EC.

Dužina trajanja procesa, kojom se država približava EU, ovisi o tempu političkih, ekonomskih, te reformi zakonodavstva i uprave, koje provodi država. EU ova izvješća podupire, ne samo kroz financijsku pomoć, već i kroz intenzivne savjete i dijalog u oblasti politika. Odgovornost, međutim, za ove promjene, na samoj je državi, i ne ovisi isključivo o dostupnosti pomoći donatora.

Aktivnosti na koordinaciji rada donatora

Kako bi promicali učinkovitost i učinkovitost u pružanju pomoći kroz koordinaciju rada donatora, Europska komisija i države članice EU osiguravaju koordinaciju u programima pomoći za koje su nadležni. Ova koordinacija proširila se i na IFI, i na ostale donatore izvan EU.

Na središnjoj se razini redovito organiziraju sastanci koordinacije s IFI, kao i s donatorima iz i izvan EU. Fokus je, uglavnom, usmjeren na stratešku orijentaciju i regionalnu dimenziju IPA planiranja i programiranja. Pored toga se, u kontekstu IPA odbora, redovito održava koordinacija između EC i država članica EU.

Bliska se koordinacija ostvaruje i sa Svjetskom bankom, EBRD-om, Europskom investicijskom bankom (EIB), te Njemačkom *KfW Entwicklungsbank* (KfW) u oblasti transporta, energetike i okolišne infrastrukture u okviru kojih EC financira projektiranje, studije, radove i tehničku pomoć potrebnu, kako bi se ispunili uvjeti za dobivanje financijskih sredstava od IFI. Pored toga, EC i IFI surađuju i u okviru *Fonda za infrastrukturne projekte - Infrastructure Projects Facility*.

U skorije vrijeme, aktivnosti koordinacije s EIB, EBRD i KfW znatno su unaprijeđene u okviru odgovora na financijsku i ekonomsku krizu. To je dovelo do izrade paketa mjera protiv krize u okvirima IPA 2009. godine, s ciljem ublažavanja učinaka međunarodne ekonomske i financijske krize na BiH, kako je to zatražila BiH.

Pored toga, Delegacija EC održava redovitu koordinaciju s drugim donatorima, kroz bilateralne sastanke, sektorske radne skupine i druge sektorske forume u oblastima, poput regionalnoga razvitka i razvitka SME, turizma, reforme pravosuđa i maloljetničkoga pravosuđa, reforme javne uprave (PAR), DIS-a, poljoprivrede, povratka, sigurnosne reforme, zdravstva, spolne jednakopravnosti, socijalne zaštite i obrazovanja, pitanja mladeži, ljudskih prava, informacijskoga društva i medija, te brojnih drugih oblasti.

Fond za reformu javne uprave (PAR) predstavlja poseban oblik suradnje između EC, UK, Švedske i Nizozemske. Ovoj suradnji EC doprinosi kroz osiguravanje krovne pomoći Uredu koordinatora za reformu javne uprave.

Opisani mehanizmi koordinacije osiguravaju da pomoć koju osigurava EC, i pomoć drugih donatora, djeluju u sinergiji, te da se, u najvećoj mogućoj mjeri, međusobno nadopunjuju.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

Europska komisija i dalje je posvećena pružanju potpore održivome razvitku, koji vodi država kroz djelovanje u svrhu ostvarivanja učinkovite pomoći, mehanizama sufinanciranja i tehničke pomoći. EC veliki značaj pridaje provedbi reformi u domeni upravljanja i pružanja pomoći ugrađenih u Parišku deklaraciju o učinkovitoj pomoći.

EC uočava kako određeni broj projekata pomoći u BiH nije donio očekivane rezultate, zbog nedovoljnoga razumijevanja odgovornosti korisnika. Zbog toga EC namjerava osigurati da pomoć EC, ne samo odražava prioritete iz Europskoga partnerstva, nego, u širem značenju Pariške deklaracije, bude uvezana s vlastitim razvojnim i akcionim planovima. U tu svrhu, pomoć koju osigurava EC, promiče odgovornost korisnika osiguravanjem da projekti budu usuglašeni i s vlastima, bosanskohercegovačkim strategijama reformi, kao i kroz unaprijeđenu participaciju budućih korisnika u procesu izrade programa. Ova će nastojanja biti popraćena zahtjevom za postupnim povećanjem sufinanciranja u odnosu na pomoć koju osigurava EC.

Pomoć EC ima za cilj decentralizirati upravljanje pomoći, kako bi se, čim za to budu akreditirane odgovarajuće institucije i upravljački sustavi, iskoristile domaće procedure, koje se odnose na financijsko upravljanje i nabavke u javnome sektoru pod nadležnošću BiH.

EC nastavlja pružati pomoć različitim bosanskohercegovačkim institucijama u razvijanju domaćih strategija reformi i kreiranju politika djelovanja, čije je postojanje jedan od temeljnih preduvjeta za apsorpciju sredstava iz fondova EU. U tu svrhu, EC je osigurao tehničku pomoć, pružao pomoć u obuci i osigurao opremu za različite vladine agencije i ministarstva. U razdoblju od 2008. do 2010. godine EC će, zajedno s drugim donatorima (Nizozemskom i Norveškom), te UNDP-om, osigurati dodatnu potporu nastojanjima BiH na ovome planu kroz projekt *Strateško planiranje i razvitak politika djelovanja*.

EC, zajedno s drugim donatorima, Nizozemskom, UK i UNDP-om, institucijama BiH tijekom proteklih godina je pomagao u uspostavi državnih mehanizama i instrumenata za koordinaciju donatora, promicanje koordinacije donatora i razvijanje odgovornosti domaćih institucija za međunarodnu pomoć u BiH. Trenutačno EC, uz potporu UK/DFID-a i UNDP-a radi s Ministarstvom financija i trezora BiH, kako bi se promicali kapaciteti Odbora za koordinaciju međunarodne pomoći i Sektora za koordinaciju međunarodne pomoći u Ministarstvu financija i trezora. EC, pored toga, pruža potporu i Direkciji za europske integracije u razvijanju kapaciteta DEI-a za koordinaciju pomoći EU.

EC je s UNDP-om surađivao i na projektu *Sustav za upravljanje javnim donacijama* (GRMS), koji će osigurati praktičan instrument za upravljanje javnim financijama. Cilj GRMS-a je pružiti potporu sustavu upravljanja financijama u javnome sektoru osiguravanjem sustava za registriranje, vođenje registra i izvješćivanje o pomoći u obliku grantova, stavljenih na raspolaganje javnome sektoru u BiH.

Kontakt informacije

Delegacija Europske komisije

Adresa: Skenderija 3a, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 254 700

Faks: +387 33 666 037

E-mail: delegation-bih@ec.europa.eu

Web adresa: <http://www.europa.ba/>

Europska investicijska banka (EIB)

Politički pristup

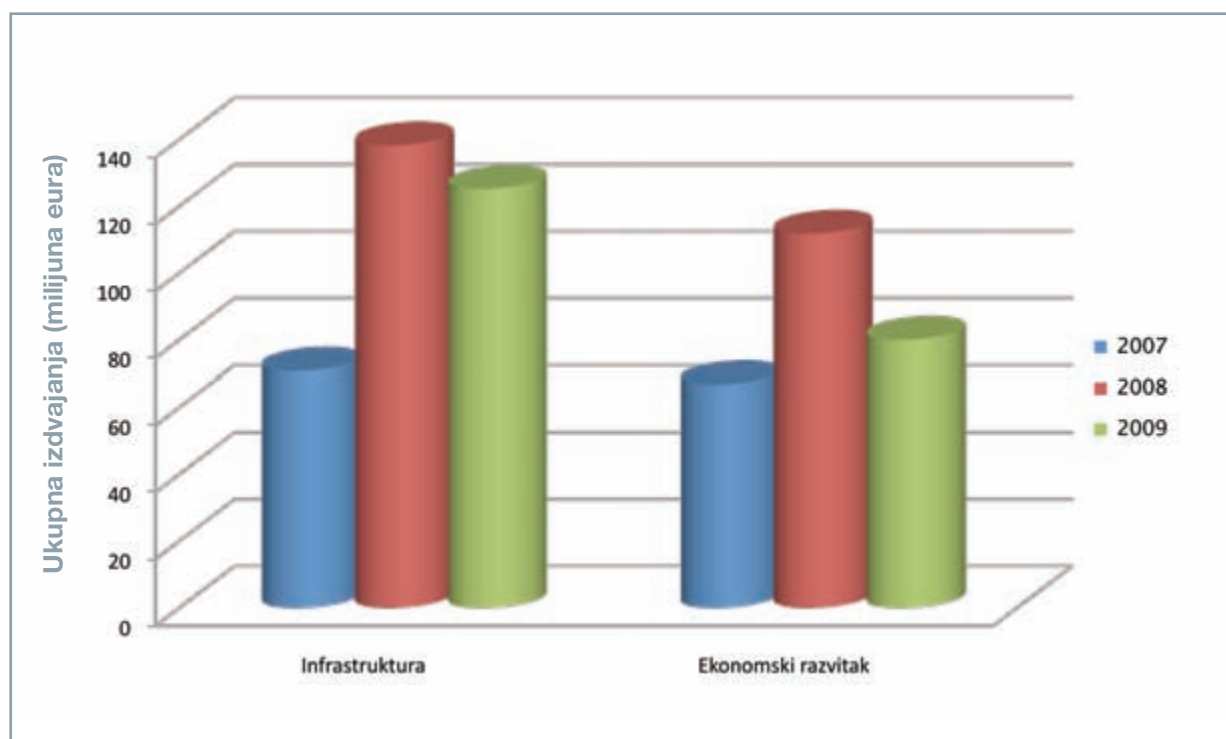
Europska investicijska banka (EIB) utemeljena je 1958. godine, Rimskim sporazumom, kao banka Europske Unije (EU) za dugoročno kreditiranje. Zadatak banke je doprinijeti integraciji, balansiranom razvitku, te društvenoj i ekonomskoj koheziji država članica EU. EIB osigurava značajne iznose sredstava na tržištima kapitala, koje, pod povoljnim uvjetima, pozajmljuje projektima kojima se promiču ciljevi politika EU. EIB svoje aktivnosti stalno prilagođava razvojnim trendovima u okviru politika EU.

EIB je u Bosni i Hercegovini, od 2000. godine, osigurao zajmove u iznosu većem od 923 milijuna eura. EIB osigurava financiranje projekata, osobito u sektoru energetike, prometa i zaštite okoliša, kao i financiranje malih i srednjih poduzeća (SME) kroz partnerske financijske institucije, koje djeluju u državi.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

EIB je, u 2008. godini, izdvojio 250 milijuna eura, a u 2009. godini, 218 milijuna eura. Sva su izdvajanja realizirana u obliku povoljnih zajmova, te se realiziraju u sektorima ekonomskog razvitka i infrastrukture.

EIB-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Srednjoročni i dugoročni pristup

EIB je osigurao zajam od 150 milijuna eura, namijenjen banci Hypo Alpe-Adria Bank AD Banjaluka, Hypo Alpe-Adria-Leasing d.o.o. i Hypo Alpe-Adria-Bank d.d., a sličnu je kreditnu liniju izdvojio u iznosu od 50 milijuna eura Razvojnoj banci Republike Srpske za financiranje projekata malih i srednjih poduzeća ograničenih razmjera, te lokalne infrastrukturne projekte lokalnih vlasti. Cilj je ovih projekata da sektorima ekonomije, koji imaju najmanju mogućnost pristupa financiranju – malim i srednjim poduzećima i lokalnim vlastima – omogući pristup dugoročnom financiranju, uz povoljne kamatne stope. Trenutačno se razmatra i odlučuje o zajmu od 60 milijuna eura namijenjenome Unicredit Leasing d.o.o. Sarajevo.

Pored toga, EIB trenutačno razmatra i sporazum o zajmu s JP *Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg-Bosne* d.d. za financiranje tri elektrane pokretane vjetrom (oko 130 MW), i četiri male hidroelektrane (oko 15MW). Svrha je povećati vlastite proizvodne kapacitete, koji su trenutačno manji od potražnje, povećati korištenje obnovljive energije, te proširiti proizvodnu osnovicu za proizvodnju energije. Ukupni troškovi projekta iznose 260 milijuna eura, pri čemu se od EIB traži financiranje u iznosu od 130 milijuna eura.

EIB također razmatra i zahtjev za zajmom za financiranje izgradnje nove dionice autoputa - nastavka dionice čija se izgradnja već priprema, konkretno dionice Vlakovo-Tarčin, u dužini od oko 18 km. Projekt će, u znatnoj mjeri, unaprijediti prilaz i smanjiti vrijeme putovanja, čime se doprinosi izbalansiranome ekonomskom razvitku ovih regija.

Aktivnosti na koordinaciji rada donatora

EIB s drugim IFI, posebno s EBRD-om, Svjetskom bankom i Razvojn timer bankom Vijeća Europe, kao i drugim bilateralnim donatorima, financira značajne projekte u regiji. EIB također nastavlja ostvarivati blisku suradnju s EC i Europskom agencijom za obnovu, kako bi se pripremali i sufinancirali projekti, uz proračunska izdvajanja EU, koja se osiguravaju iz novoga Instrumenta za pretprišupnu potporu EU (IPA).

Kontakt informacije

Europska investicijska banka

Adresa: 8-100, Boulevard Konrad Adenauer

L-2950 Luxembourg

Telefon: (+352) 43 79 1

Faks: (+352) 43 77 04

Web adresa: www.eib.org

Fond Ujedinjenih naroda za djecu (UNICEF)

Politički pristup

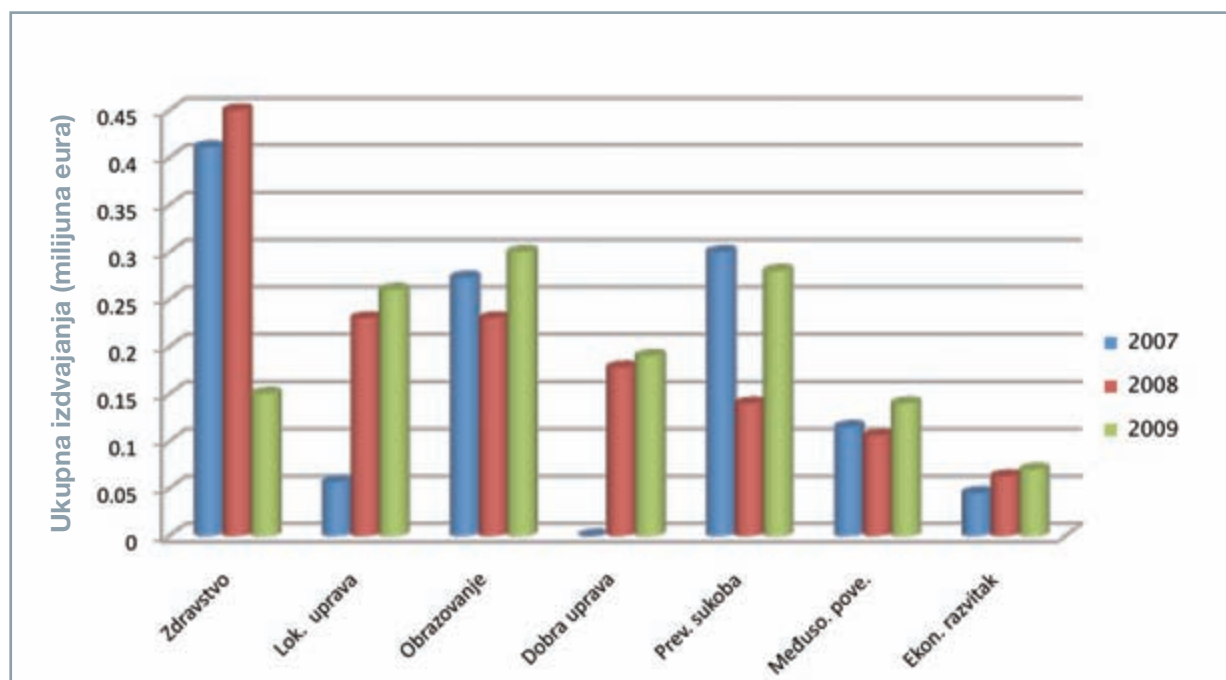
Cilj je postojećega programa UNICEF-a za Bosnu i Hercegovinu (BiH) pružiti potporu vlastima u ispunjavanju obveza po Konvenciji o pravima djeteta i Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena. Poseban naglasak stavlja se na osiguravanje inkluzije sve djece, mladih osoba i žena, odnosno njihove obuhvaćenosti osnovnim obrazovanjem, zdravstvenim uslugama, te uslugama socijalne zaštite, uz njihovo stvarno i veće sudjelovanje.

UNICEF promiče načela nediskriminacije i socijalne inkluzije u sve aspekte svoga djelovanja – zastupanje, programe i pomoć u formuliranju politika javnoga djelovanja. UNICEF BiH je, kao tri prioritete oblasti svoga djelovanja u 2009. godini, definirao: osiguravanje potpore u izradi politika djelovanja i monitoringu i evaluaciji ranog razvitka djece, dječjoj zaštiti, protuminskome djelovanju i borbi protiv HIV/AIDS-a; promicanju inkluzivnih zdravstvenih i usluga dječje zaštite i obrazovanja za sve, te jačanju sudjelovanja djece i mladih osoba za potrebe dobre uprave.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

UNICEF je, u 2008. godini, izdvojio 1,40 milijuna eura, te isti iznos i u 2009. godini, sve u obliku grantova namijenjenih sljedećim sektorima, a to su: zdravstvo, lokalna uprava, obrazovanje, dobra uprava i institucionalna izgradnja, prevencija sukoba, međusobno povezani sektori, te ekonomski razvitak i socijalna zaštita. UNICEF u ovim aktivnostima ima dvojaku ulogu – kao donator i kao agencija zadužena za implementaciju.

UNICEF-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Projekt *Jačanje sustava društvene zaštite i inkluzije (SPIS) djece u Bosni i Hercegovini* zajednički podupiru Norveška, EC i UK/DFID, a implementira ga UNICEF, u bliskoj suradnji s vlastima BiH. Opći je cilj SPIS projekta doprinijeti ciljevima države, definiranim u Strategiji razvoja BiH i Strategiji socijalne uključenosti BiH, a to su: izgradnja fiskalno održive i učinkovite mreže socijalne sigurnosti, te uspostava usuglašenoga, pravilno usmjerenog, učinkovitog i održivog sustava društvene/socijalne zaštite.

Integrirani i međusektorski pristup u činjenično temeljenom razvitku politika djelovanja, planiranju, implementaciji, te monitoringu i evaluaciji služi kako bi se definirale i dodatno jačale funkcije, uloge i strateški ciljevi u obrazovanju, zdravstvu, socijalnoj zaštiti i drugim relevantnim sektorima, s obzirom na to da se bave specifičnim oblicima isključenosti djece i obitelji. Projektom *SPIS* razvijaju se i domaći kapaciteti za uspostavu referalnoga sustava među relevantnim socijalnim i finansijskim sektorima. Temeljne aktivnosti su, između ostaloga: zastupanje integriranoga SPIS-a; analiza SPIS-a sukladno međunarodnim i domaćim standardima; provedba *vertikalnih* i *horizontalnih* funkcionalnih pregleda SPIS-a; izgradnja kapaciteta za unaprijeđeno pružanje usluga; pregled zakonodavstva u oblasti socijalne zaštite; analiza izdvajanja sredstava za SPIS na lokalnim razinama; jačanje praćenja socio-ekonomskoga položaja djece, te procjena utjecaja promjena u SPIS sustavu na društveno isključene kategorije djece.

UNICEF je nastavio pružati potporu u osiguravanju dostupnosti podataka o položaju djece i žena za potrebe izrade činjenično zasnovanih politika, te reformi, kao i utjecaju državnih strategija u nastajanju – uključujući i Strategiju razvoja i Strategiju socijalne uključenosti (od 2008. do 2013. godine). UNICEF sudjeluje i u radu na sastancima radne skupine i osigurava tehničke inpute za potrebe Direkcije za ekonomsko planiranje (DEP) u izradi državne Strategije socijalne uključenosti, s posebnim naglaskom na cilj koji se odnosi na zaštitu obitelji s djecom. UNICEF, osim toga, osigurava tehničku pomoć u razvitku strateškoga dokumenta, vezanog za reformu sektora obrazovanja, pod nazivom: *Strateški pravci razvoja obrazovanja u Bosni i Hercegovini sa planom implementiranja 2008.–2015.*, koji je usvojilo Vijeće ministara BiH.

UNICEF je, uz potporu Dubai Careasa realizirao projekt pod nazivom: *Škole i zajednice po mjeri djeteta*. Ovaj se projekt bavio rješavanjem problema isključenosti djece, kroz jačanje kapaciteta zajednica za razvijanje kratkoročnih i dugoročnih mjera za ostvarivanje veće jednakosti i inkluzije kroz pristup na više razina, sa svim relevantnim akterima na razini zajednice – djecom, davateljima usluga, roditeljima i općinskim vlastima. Projekt je započeo 2008. godine, i koristi je od ovoga projekta imalo preko 20.000 djece.

UNICEF će nastaviti mapirati i jačati sustave dječje zaštite na konkretnim lokacijama, te referalne mehanizme za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad djecom i iskorištavanja djece. UNICEF je, u partnerstvu s Organizacijom za europsku sigurnost i suradnju (OSCE) imao značajnu ulogu u uspostavi državnoga koordinacijskog tijela za maloljetničko pravosuđe, što predstavlja prvi korak u implementaciji Državne strategije.

UNICEF je pomagao i implementaciju *Državne strategije upozoravanja na mine za razdoblje od 2005. do 2008.* godine, te nastavio blisko surađivati s Centrom za uklanjanje mina u BiH, i drugim partnerima na izgradnji održivih kapaciteta za promicanje sigurnosti djece, uključujući upravljanje aktivnostima upozoravanja na mine, smanjenje rizika od malokalibarskoga oružja i prevenciju nasilja u školama.

UNICEF od 2007. godine surađuje s vlastima i partnerima po pitanjima integriranoga ranog razvitka i brige o djeci. Analiza će stanja i integrirana državna politika ranoga razvitka djece poslužiti kao temelj za maksimiziranje ulaganja u kvalitetne usluge namijenjene djeci, od rođenja do jedanaeste godine, i njihovim roditeljima, te za rješavanje problema i uklanjanje nedostataka u postojećim socijalnim uslugama, s posebnom pozornošću na isključene kategorije, poput romske djece. UNICEF je pomagao i skupinama za roditeljsku potporu u kolektivnim smještajima za interno raseljene osobe i u romskim zajednicama, kako bi se promicalo znanje o praksama postupanja u svezi s ranim razvitkom djece, kako bi se djeca obuhvatila programima cijepljenja, te kako bi im se osigurao pristup kvalitetnome osnovnom obrazovanju. UNICEF je pomagao i aktivnosti u svezi s upisom djece iz romskih obitelji u matične knjige rođenih. Izrađena je i distribuirana analiza zakonskih okvira u BiH u svezi s upisom u matične knjige rođenih, te priručnik za upis u matične knjige rođenih. Za djelatnike, zadužene za upise u matične knjige rođenih, održane su i obuke u deset općina u RS i FBiH.

Uz tehničku potporu UNICEF-a, nastavljeno je i održavanje sastanaka Međuresornoga koordinacijskog odbora, te angažman po pitanju kolektivnoga odlučivanja s dva entiteta i Brčko distriktom BiH, po pitanjima vezanim za državnu politiku i aktivnosti cijepljenja. UNICEF je nastavio pružati tehničku pomoć državnjoj i vladama dvaju entiteta u preuzimanju postupaka carinjenja i distribucije cjepiva, doniranih u okviru globalne inicijative cijepljenja - *Global Alliance Vaccine Initiative (GAVI)*. UNICEF je, tijekom 2008. godine, osiguravao i potporu vlastima BiH u implementiranju sveobuhvatne *Strategije za prevenciju jod deficitarnih poremećaja u Bosni i Hercegovini (IDD)*, te podupirao dva entitetska ministarstva zdravstva, njihove timove i tim zdravstvenih stručnjaka iz Brčko distrikta BiH u prikupljanju preciznih informacija u svezi sa stanjem u BiH po pitanju IDD-a i anemije prouzročene nedostatkom željeza kod trudnica i dojilja.

Srednjoročni i dugoročni pristup

Novi, predloženi program suradnje za razdoblje od 2010. do 2014. godine, izrađen je u svrhu rješavanja tri ključna razvojna izazova u odnosu na ostvarivanje prava djeteta u BiH: siromaštva, socijalne isključenosti i slabosti sustava.

Program UNICEF-a za BiH će, u svrhu pružanja potpore Strategiji socijalne uključenosti u BiH za razdoblje od 2008. do 2013. godine dati doprinos, kako bi se do 2014. godine ostvarili sljedeći ključni rezultati: razvile i implementirale inkluzivne politike i planovi i kako bi se ljudski, financijski i organizacijski resursi preusmjerili na prioritete koji se odnose na djecu, kako su to identificirali glavni akteri na državnoj i entitetskoj razini; nastavak školovanja, odnosno prijelaz, kako djevojčica, tako i dječaka, iz osnovnih u srednje škole u 17 općina povećan je na 90%; povećana je stopa upisa djece u predškolske institucije sa 6,4% u 2008. godini na 50%; iskorjenjivanje IDD-a; kod 90% djece obavljeno je kompletno cijepljenje; broj djece smještene u institucijama smanjen je za 30%, a omjer između broja djece na skrbi u institucijama i broja djece na skrbi u alternativnome obiteljskom smještaju – ili na skrbi u zajednici, sa 2/3, povećan je na 4/5; udio maloljetnih prijestupnika, upućenih na skrbništvo izvan kaznenoga sustava, te u preventivne službe, povećan je za 20%.

Predloženi će program za BiH, za razdoblje od 2010. do 2014. godine, sadržavati dvije komponente: **Socijalnu politiku i monitoring dječjih prava**: ovaj će se program baviti nedostacima u institucionalnim kapacitetima za pripremu politika djelovanja, te njihovu implementaciju i planiranje na različitim razinama vlasti. Pomagat će reformu socijalnoga sektora i formuliranje politika djelovanja i proračuna namijenjenih ugroženim i socijalno isključenim kategorijama djece, na temelju kvantitativne i kvalitativne analize razvrstanih

podataka, te pregleda i analize politika u svim socijalnim sektorima. **Integrirani i inkluzivni sustavi skrbi za djecu:** cilj je programa rješavanje širih socijalnih pitanja, poput siromaštva djece, te njihova utjecaja na dostupnost i kvalitetu usluga kroz sudjelovanje zajednica, usvajanje okvirnih politika djelovanja i jačanje sustava sukladno međunarodnim standardima. Fokusirat će se na jednak pristup kvalitetnome obrazovanju, rani razvitak djece, MCH – zaštitu zdravlja majki i djece, servise socijalne i dječje zaštite, osobito u odnosu na ugrožene i isključene kategorije djece i obitelji.

Predloženi će se program za BiH oslanjati na rezultate postignute tijekom prethodnoga ciklusa i fokusirati na sektore koji nose komparativne prednosti: obrazovanje, rani razvitak djece, te dječju zaštitu. U ovim će se aktivnostima koristiti strategije u kojima UNICEF ima već potvrđena stručna znanja. Program će podupirati prioritete iz Strategije razvoja BiH za razdoblje od 2009. do 2013. godine, Akcioni plan za djecu BiH za razdoblje od 2002. do 2010. godine, i bit će usuglašen s prioritetima BiH u procesu pridruživanja Europskoj Uniji (EU). Predloženi će program za BiH biti usko povezan sa sljedećim UNDAF ciljevima: jačanjem transparentne i demokratske uprave koja ispunjava uvjete procesa pridruživanja; socijalnom uključenosti kroz usuglašeni pristup koji obuhvata participatoran način kreiranja politika djelovanja i njihove implementacije, kako bi se osigurala inkluzivna i kvalitetna socijalna/društvena zaštita; te sigurnošću ljudi, glede pripremljenosti za prirodne nepogode i epidemije prenosivih bolesti, smanjenje opasnosti od mina, malokalibarskoga oružja i lakog naoružanja.

Program će osiguravati i potporu *Milenijskoj deklaraciji*, ostvarenju *into Milenijskih razvojnih ciljeva*, kao i načela i ciljeva programa 'Svijet po mjeri djeteta'. Sukladno je i međunarodnim obvezama BiH, uključujući i one prema Konvenciji o pravima djeteta, CEDAW, Deklaracije o obvezama s Posebne sjednice Opće skupštine Ujedinjenih naroda o HIV/AIDS-u, zaključcima regionalnih konzultacija održanih u Ljubljani u svezi sa Studijom Ujedinjenih naroda o nasilju nad djecom u Europi i Srednjoj Aziji.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

UNICEF-ov program za BiH promicao je liderstvo i odgovornost domaćih institucija u procesu razvitka. Program za BiH, Akcioni plan programa, Srednjoročni pregled programa, te godišnji planovi rada, nastali su u dijalogu s vlastima i ostalim značajnim partnerima o njihovim potrebama i prioritetima. Agencija, osim toga, svoje programe implementira primjenom metoda izvršenja od strane domaćih institucija.

Partnerska suradnja s Direkcijom za ekonomsko planiranje rezultirala je zajedničkom CLE evaluacijom u BiH. Potpora je pružena i po pitanju procjene implementacije ciljeva Pariške deklaracije od strane domaćih aktera i donatora, uključujući i uspostavu sustava monitoringa i evaluacije, koju vode domaće institucije. Rezultati su ove procjene osigurali značajne i strateške inpute za pripremu državnoga plana razvitka (Strategije razvoja) i Strategije socijalne uključenosti za razdoblje od 2008. do 2013. godine.

Aktivnosti na koordinaciji rada donatora

UNICEF sudjeluje na sastancima Foruma za koordinaciju donatora i, prema potrebama, osigurava inpute. Ima i značajnu ulogu u međusobnoj koordinaciji i zajedničkome radu UN-ovih agencija na zajedničkim programima, kako bi se ubrzale aktivnosti na postizanju Milenijskih razvojnih ciljeva.

Kroz tekuću reformu sustava Ujedinjenih naroda (UN), od 2008. godine ojačala su se i proširila partnerstva i međusobno usuglašeno djelovanje među UN-ovim agencijama. Koordinacija i priprema i realizacija zajedničkih programa su UNICEF-u, i drugim agencijama u BiH, pomogli da izbjegnu preklapanje aktivnosti i ojačaju kvalitetu i domet intervencija u okviru zajedničkih programa i projekata. Pod vodstvom Ureda rezidentnoga koordinatora Ujedinjenih naroda (UNRC), UNICEF je aktivno sudjelovao u izradi koncepata programa koji su podnošeni MDG fondu Španjolske tijekom 2007. i 2008. godine u oblastima: kultura za razvitak, ekonomsko upravljanje, mladež, zapošljavanje i migracije, te jednakopravnost spolova i jačanje položaja žena. Od kraja 2008. godine, UNDP, UNESCO i UNICEF zajednički implementiraju MDG-F program *Kultura za razvitak*, pri čemu se UNICEF fokusirao na interkulturalno i inkluzivno obrazovanje.

UNICEF predsjedava redovitim sastancima Zajedničkoga tima UN-a za HIV/AIDS, te podupire koordinaciju po pitanjima pravosuđa za djecu, cijepjenja djece i komunikacija u pitanjima javnoga zdravlja (uključujući i virus H1N1). UNICEF sudjeluje i na sastancima koordinacije po pitanjima obrazovanja, dječje zaštite i romske populacije.

Uspješnom je ocijenjena i koordinacija realizirana tijekom početne faze SPIS projekta, u okviru koje je UNICEF doprinio jačanju međusektorske suradnje na svim razinama vlasti, u partnerstvu s i uz potporu Vlade Kraljevine Norveške, UK/DFID i EC.

UNICEF surađuje s glavnim donatorima i rukovodeći velikim programima koji se odnose na upravljanje na općinskoj razini, u svrhu inkorporiranja prava djeteta u sve aspekte njihova djelovanja. Uspostavljene su i veze s projektima koje financira UK/DFID, poput projekta pod nazivom: *Razvitak politika za smanjenje siromaštva* koji vodi LSE, kojim se širom države nastoje uspostaviti tijela zadužena za socijalnu politiku, te promicati sustav monitoringa i evaluacije socijalnih politika i angažirati u pilot-aktivnostima vezanim za mladež i Rome. UNICEF, uz pomoć UK/DFID-a, osim toga, nastoji promicati procese izrade činjenično temeljenih proračuna za aktivnosti namijenjene djeci.

Kontakt informacije

UNICEF u Bosni i Hercegovini

Adresa: Kolodvorska 6, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: + 387 33 723 300

Faks: + 387 33 642 970

E-mail: sarajevo@unicef.org

Web adresa (sjedišta i ureda u BiH): www.unicef.org; www.unicef.ba

Razvojni program Ujedinjenih naroda (UNDP)

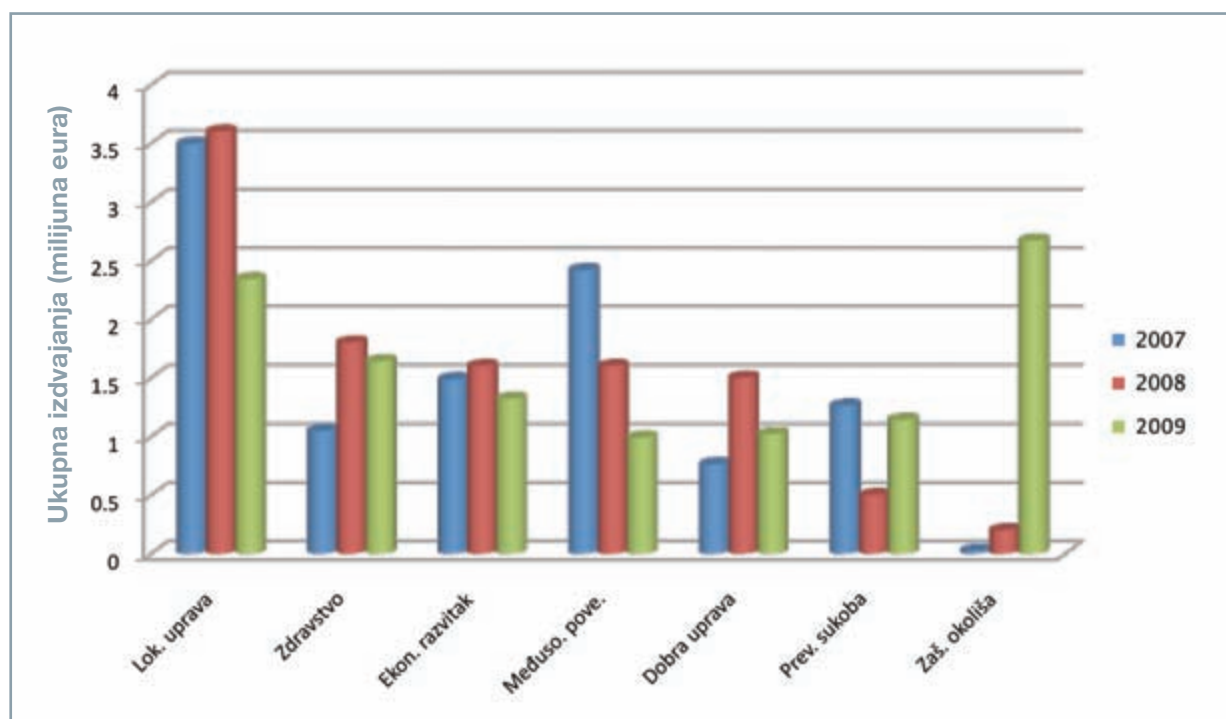
Politički pristup

UNDP-ov programski ciklus za BiH, za razdoblje od 2005. do 2009. godine, okončava se 2008. i 2009. godine, u kojima UNDP završava preusmjeravanje svojih aktivnosti, od humanitarne pomoći, ka potpori u razvitku. Opći cilj djelovanja Ureda UNDP-a za BiH odgovara i ključnome globalnom mandatu UNDP-a – smanjenju siromaštva. UNDP-ove aktivnosti će se, sukladno Milenijskoj deklaraciji i nedavno usvojenim novim korporativnim strateškim planom, pored koncentriranja na ublažavanje stanja siromaštva, mjerenog prihodima, kroz ekonomski rast u korist siromašnih, sastojati i od mjera za borbu protiv drugih oblika siromaštva. Program za BiH sadrži i kvalitetnu komponentu, koja se odnosi na izgradnju kapaciteta, i sukladan je Srednjoročnoj razvojnoj strategiji BiH.

Glavne aktivnosti u 2008. godini

UNDP je, u 2008. godini, izdvojio 10,86 milijuna eura, a u 2009. godini, 11,12 milijuna eura⁸¹, namijenjenih sljedećim sektorima, a to su: lokalna uprava, zdravstvo, ekonomski razvitak i socijalna zaštita, međusobno povezani sektori, dobra uprava i institucionalna izgradnja, prevencija sukoba i zaštita okoliša.

UNDP-udjeli sektora u razdoblju 2007.- 2009.



Najveći je udio UNDP-ovih izdvajanja u 2008. godini bio usmjeren u **sektor lokalne uprave**, u kojem UNDP i financira i implementira više aktivnosti. UNDP, u svome radu u oblasti lokalne demokratije, primjenjuje pristup temeljen na ljudskim pravima, te osigurava uključivanje civilnoga društva u procese lokalnoga planiranja. Kroz svoje programe, UNDP nastoji ojačati apsorpcijske kapacitete općina u svjetlu integracije u Europsku Uniju (EU) i aktivnosti na usuglašavanju metodologija planiranja u BiH. UNDP, pored toga podupire i uspostavu održivoga sustava obuke općinskih djelatnika i izradu sveobuhvatne procjene potreba za obukom na općinskoj razini u oba entiteta.

Sektor, odnosno portfolio UNDP-a, koji je u razdoblju od 2007. do 2009. godine doživio najveći rast, bio je sektor **zaštite okoliša**. UNDP-ove aktivnosti u ovoj oblasti uključuju rješavanje pitanja 'kriznih točaka' glede zaštite okoliša na lokalnoj razini, rad na očuvanju jedinstvene biosfere, te integriranje mjera za ublažavanje onečišćenja okoliša u lokalne razvojne projekte. UNDP je ostvario napredak u potpori koju pruža vlastima nadležnim za realizaciju obveza i poštovanje konvencija o klimatskim promjenama i biološkoj raznolikosti, te je stekao iskustvo u radu sa složenim institucionalnim strukturama za upravljanje pitanjima vezanim za okoliš.

⁸¹ Financijski podaci za UNDP odražavaju stanje krajem veljače 2009. godine

UNDP nastavlja pomagati inicijative u sektoru dobre uprave i institucionalne izgradnje, osobito u oblasti reforme javne uprave (PAR), e-uprave i tranzicijske pravde. Primarni je fokus organizacije bio usmjeren na razvijanje državnih i entitetskih kapaciteta za strateško planiranje i razvitak politika djelovanja, te na potporu nastojanjima da se promiče upravljanje ljudskim resursima u državnoj službi. UNDP pomaže i nastojanjima vlasti da osiguraju učinkovitost i koordinaciju pomoći u BiH. UNDP-ov se pristup tranzicijskoj pravdi sastoji u izgradnji koalicija vlasti i civilnoga društva po pitanju pomirbe. UNDP, osim toga, osigurava i potporu izgradnji kapaciteta Odjela za ratne zločine.

UNDP-ova su nastojanja u **sektoru ekonomskoga razvitka i socijalne zaštite**, prije svega, usmjerena na smanjenje siromaštva i ostvarenje Milenijskih razvojnih ciljeva. I zaista, ovi ciljevi predstavljaju krovne ciljeve programa za BiH za razdoblje od 2005. do 2009. godine. UNDP, kao potporu smanjenju siromaštva, promiče socijalnu uključenost, koja pak odgovara pretpostupnome okviru i agendi EU. UNDP, pored toga, s vlastima surađuje na izradi strategije socijalne uključenosti, oslanjajući se na lekcije i iskustva iz regionalnih razvojnih programa i projekata reintegracije povratnika.

U **sektoru zdravstva**, UNDP od 2007. godine djeluje kao 'osnovni primatelj' grantova iz Globalnoga fonda za implementaciju projekata, s ciljem prevencije i liječenja HIV/AIDS-a i tuberkuloze. UNDP intenzivno surađuje s institucijama vlasti na izgradnji kapaciteta, kao i na promicanju partnerstava između vlasti na entitetskoj razini i institucija civilnoga društva. U okviru projekta osnovane su klinike, centri za dragovoljno testiranje i savjetovanje, obavlja se pružanje zdravstvenih usluga prilagođenih mladeži, a osnovani su i centri za metadonsku terapiju.

U **sektoru prevencije sukoba, mira i sigurnosti**, UNDP je ostvario mjerljiv napredak u deminiranju i smanjenju broja malokalibarskoga oružja i lakoga naoružanja (SALW). Od mina je očišćeno dva milijuna četvornih metara, a uništeno je 9.500 komada oružja i 5.000 tona streljiva. Okončana je i izgradnja kapaciteta Centra za uklanjanje mina u BiH. UNDP, osim toga, podupire i nastojanja da se ojačaju sustavi BiH za prevenciju kriza i upravljanje u slučajevima prirodnih nepogoda i drugih katastrofa.

U **sektoru jednakopravnosti spolova**, koji je od općega značaja, UNDP osigurava potporu za tri mehanizma za ostvarenje jednakopravnosti spolova u BiH. Svi projekti u UNDP-u imaju inkorporiran aspekt spolne jednakopravnosti, ali je ova organizacija, osim toga, realizirala i konkretne projekte, poput onih za prevenciju nasilja nad ženama.

Srednjoročni i dugoročni pristup

UNDP-ovi srednjoročni strateški planovi obuhvaćeni su Okvirom UN-a za pomoć u razvitku (UNDAF), a sukladni su prioritetnim područjima koja su identificirale domaće vlasti u Strategiji razvoja BiH. UNDP će svoje aktivnosti realizirati unutar pristupnoga okvira i fokusirat će se na oblasti u kojima UNDP ima komparativnu prednost: izgradnju kapaciteta, jednakopravnost spolova, održivi razvitak i pristup razvitku, koji se temelji na ljudskim pravima.

Na srednjoročnome planu, UNDP će ubrzati implementaciju projekata, koji se odnose na demokratsku upravu i koriste pristup koji se temelji na ljudskim pravima u potpori pristupanju EU. Uzevši u obzir nisku stopu sudjelovanja žena u političkim procesima i procesima u upravi, prioritet će predstavljati integriranje spolno osviještenih politika. Na općinskoj razini, pozornost će biti posvećena procesima inkluzivnoga planiranja i kapacitetima za pružanje usluga. Bit će nastavljeni i projekti iz domene pravosuđa i tranzicijske pravde, uz veće fokusiranje na sudove na nižim razinama, pomirbu zajednica, te potporu svjedocima i pristup pravdi.

UNDP će osiguravati i tehničku pomoć za uništenje oružja i streljiva, a bit će nastavljena i izgradnja kapaciteta u domeni deminiranja. UNDP će ojačati institucionalnu izgradnju za potrebe upravljanja krizama i odgovor u slučajevima prirodnih nepogoda i drugih katastrofa, kroz rad na podregionalnoj razini s Vijećem za regionalnu suradnju sa sjedištem u Sarajevu i obuhvatiti i prekogranični odgovor i usuglašenost s EU standardima, uključujući i uspostavu državnoga tijela za koordinaciju i izradu Državne strategije za upravljanje rizicima od prirodnih nepogoda i drugih katastrofa. Očekuje se da će se izgradnja kapaciteta u sektoru zdravstva i organizacija civilnoga društva nastaviti do 2012. godine.

UNDP-ovi projekti, između ostalog, uključuju i analizu o socijalnoj uključenosti podataka razvrstanih po spolu; izgradnju kapaciteta za izradu politika djelovanja koje se temelje na činjeničnim dokazima i ljudskim pravima, rad na interkulturalnome razumijevanju kao temelju razvitka, izgradnju kapaciteta za promicanje mogućnosti mladih osoba za zapošljavanje; odgovor na klimatske promjene, zaštitu biološke raznolikosti, te sigurniji, čišći i održiviji razvitak, izradu i implementaciju akcionih planova za zaštitu okoliša, u suradnji s općinskim vlastima i civilnim društvom. Na regionalnoj razini, UNDP će nastaviti raditi u domeni reforme javnoga sektora, e-uprave, zaštite okoliša i jednakopravnosti spolova, te u bliskoj suradnji s regionalnim tijelima, poput Vijeća za regionalnu suradnju.

Promicanje Pariške deklaracije u BiH

Kao jedna od agencija koja aktivno djeluje u domeni koordinacije pomoći i njene učinkovitosti, UNDP, na više načina, radi na implementaciji načela Pariške deklaracije. UNDP je jedan od osnivača Foruma za koordinaciju donatora (DCF) i do 2009. godine, ova organizacija vršila je dužnost Tajništva navedenoga Foruma. Tijekom ovoga razdoblja, UNDP je bio zadužen i za provedbu pregleda aktivnosti donatora (DME) – inicijative koja ima za cilj promicati razmjenu i koordinaciju među donatorskim organizacijama i s vlastima. Na zahtjev Ministarstva financija i trezora BiH, UNDP je ovu odgovornost prenio na institucije BiH, ali nastavlja pružati pomoć u njenoj realizaciji. (*'vlasništvo', odnosno odgovornost domaćih partnera, usklađenost, harmonizacija i uzajamna odgovornost*)

UNDP je također kreirao, razvio i implementirao sustav upravljanja javnim donacijama (GRMS) u ministarstvima financija. Svrha je ovoga sustava ojačati kapacitete vlasti BiH da upravljaju sredstvima iz javnih donacija sukladno definiranim prioritetima države. Institucije su sada već preuzele vlasništvo i odgovornost za sustav, i koriste ga kao interni instrument za upravljanje javnim financijama. Nadamo se da će se, u budućnosti, GRMS također koristiti i kao sredstvo za koordinaciju pomoći i za zajednicu donatora, osiguravajući, primjerice, uvid u prioritete glede javnih ulaganja. (*'vlasništvo' i uzajamna odgovornost*)

UN-ova procjena Sustava za upravljanje javnim financijama (PFM) iz 2007. godine daje zaključak da sustav nosi visoke/značajne inherentne rizike, te bi gotovinski prijenosi trebali biti odobravani od slučaja do slučaja. Bez obzira na to, kroz svoje programe demokratske uprave, agencije UN-a nastavljaju surađivati s vlastima BiH na promicanju Sustava upravljanja javnim financijama i procesa strateškoga planiranja. (*usklađivanje*)

U razdoblju UNDF-a, od 2005. do 2009. godine, kasnilo se s prelaskom na metodu implementacije od strane domaćih institucija, zbog složenosti struktura vlasti. Premda se predloženi program inicijalno realizira primjenom direktne implementacije, prelazak na načelo implementacije od strane domaćih institucija predstavljat će prioritet. (*'vlasništvo'*) Programi će se UNDP-a rukovoditi UNDAF matricom rezultata. Ured rezidentnoga koordinatora je, za potrebe zajedničkih programa UN-a, uspostavio jedinicu za monitoring i evaluaciju, a ova će jedinica osiguravati potporu u monitoringu i evaluaciji agencijama na individualnom temelju. (*upravljanje rezultatima*)

Aktivnosti na koordinaciji rada donatora

UNDP sudjeluje u svim mehanizmima koordinacije donatora u sektorima u kojima ima aktivne programe. To obuhvata sektore: pravde/pravosuđa, reforme javne uprave, reforme sektora sigurnosti, protuminskoga djelovanja i kontrole SALW. UN-ove agencije, pored toga, održavaju i sastanke tematske koordinacije po pitanjima poput: mladeži (UN-ova skupina za mladež), spolne ravnopravnosti (UN-ovih gender skupina), HIV/AIDS-a (Tematska skupina UN-a o HIV/AIDS-u), te pitanjima cijepljenja (Međuresorni koordinacijski odbor za pitanja cijepljenja). Kao osnovni primatelj grantu Globalnoga fonda za borbu protiv AIDS-a i tuberkuloze, UNDP sudjeluje i u Državnome koordinacijskom mehanizmu GF-a.

Kontakt informacije

Razvojni program Ujedinjenih naroda (UNDP)

Adresa: Maršala Tita 48, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 563 800

Faks: +38733 552 330

E-mail: info@undp.ba

Web adrese: www.undp.ba; www.undp.org

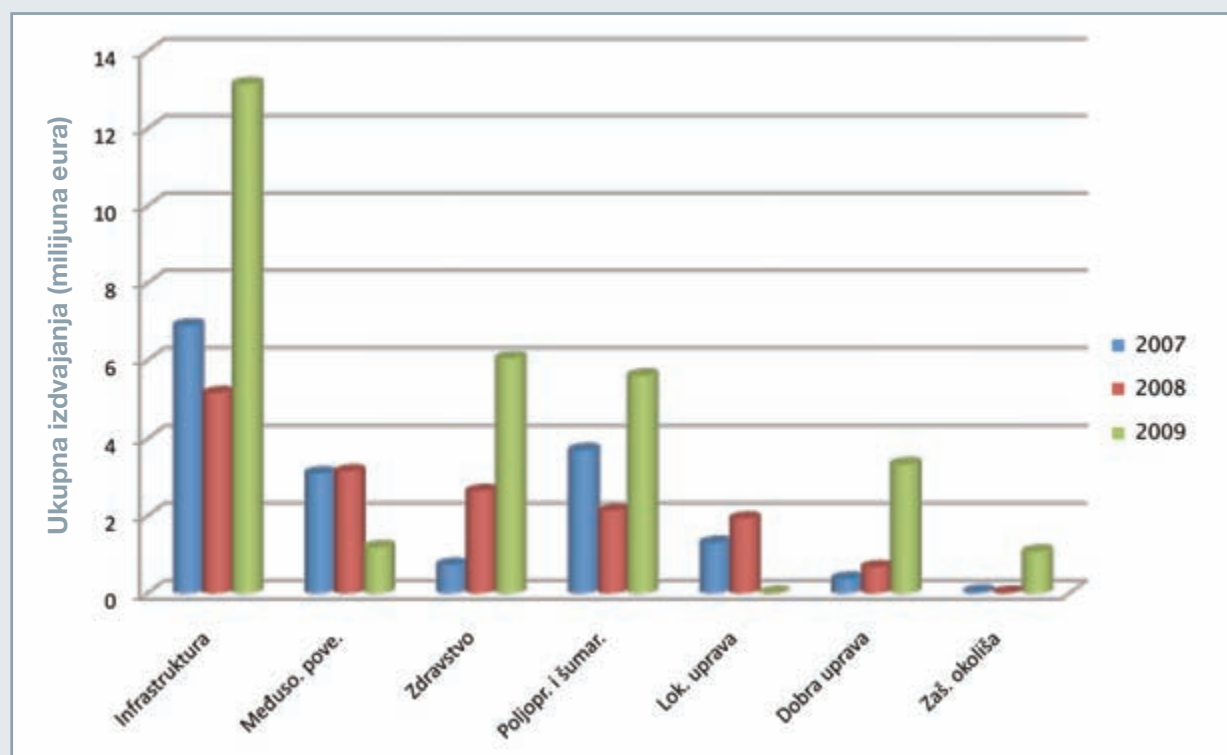
Svjetska banka

Politički pristup i glavne aktivnosti u 2008. godini

Svjetska je banka, u 2008. godini, izdvojila 15,68 milijuna eura i 30,04 milijuna eura u 2009. godini, namijenjenih sljedećim sektorima, a to su: infrastruktura, međusobno povezani sektori, zdravstvo, poljoprivredu i šumarstvo, lokalna uprava, dobra uprava i institucionalna izgradnja, te zaštita okoliša.

Portfolio Svjetske banke u BiH trenutno se sastoji od 15 investicijskih aktivnosti, uz ukupne obveze u iznosu od 267,40 milijuna US dolara. Portfolio sadrži 12 IDA⁸² zajmova (224,90 milijuna US dolara), jednog IBRD⁸³ zajma (25 milijuna US dolara), te tri GEF⁸⁴ granta (18,30 milijuna US dolara). Ova su izdvajanja raspoređena na sljedeće sektore: infrastrukturu, poljoprivredu i šumarstvo, zaštitu okoliša i dobru upravu. Od ukupnoga iznosa, 49,40 milijuna US dolara odobreno je u 2008. godini.

Svjetska banka-udjeli sektora u razdoblju 2007.-2009.



Zaštita okoliša: Za BiH su, kao odgovor na prioritete u domeni zaštite okoliša u državi, odobrena tri GEF granta: *Zaštita kvalitete vode* (8,90 milijuna US dolara); *Upravljanje Neretvom i Trebišnjicom* (6 milijuna US dolara); i *Šumska i planinska zaštićena područja* (3,40 milijuna US dolara). Svjetska je banka i vodeća agencija u potpori reformi upravljanju čvrstim otpadom u BiH. Nastavljajući se i oslanjajući na uspjehe tekućega *Projekta upravljanja čvrstim otpadom* (26 milijuna US dolara), u okviru kojega će, do kraja 2009. godine, biti izgrađeno šest regionalnih deponija koje će koristiti 1,7 milijuna ljudi, *Drugi projekt upravljanja čvrstim otpadom* (40 milijuna US dolara) nastaviti će promicati dostupnost, kvalitetu, ekološku raznolikost i financijsku izvodljivost usluga upravljanja čvrstim otpadom u državi.

Infrastruktura i energetika: Svjetska je banka i dalje predana partnerstvu s BiH i drugim razvojnim agencijama u promicanju infrastrukture, kao preduvjeta za rast, razvitak i približavanje Europskoj Uniji (EU). Trenutačno se, u ovom sektoru, vrši realizacija tri projekta: *ECSEE APL3* (36 milijuna US dolara), koji omogućava sudjelovanje BiH u Energetskoj zajednici Jugoistočne Europe (ECSEE) kroz ulaganja na promicanju sigurnosti brana, smanjenju negativnoga utjecaja po okoliš i obnovu sustava distribucije; *Cestovna infrastruktura i sigurnost* (25 milijuna US dolara), u okviru kojeg će se ulagati u cestovnu mrežu, kako bi se smanjili troškovi korisnika, unaprijedila sigurnost na cestama i modernizirale prakse održavanja cesta; i *Urbana infrastruktura i pružanje usluga*⁸⁵ (25 milijuna US dolara), s ciljem promicanja dostupnosti, kvalitete i pouzdanosti osnovnih lokalnih usluga – vodoopskrbe i sanitacije, prije svega.

⁸² Međunarodna asocijacija za razvitak – beskamatni zajmovi s dugim rokom otplate

⁸³ Međunarodna banka za obnovu i razvitak – dugi rokovi otplate i kamatna stopa vezana za LIBOR

⁸⁴ Globalni fond za okoliš

⁸⁵ Projekt se, također, može svrstati u oblast 'lokalna uprava' ili pak u kategoriju 'međusobno povezanih sektora', s obzirom na to da, također, jača kapacitete kantonalnih i općinskih vlasti glede promicanja upravljanja razvitkom infrastrukture

Poljoprivreda: Cilj je projekta *Poljoprivreda i seoski razvitak* (21 milijun US dolara) promicati pružanje usluga poljoprivrednicima i proizvođačima hrane, dok projekt *Mala komercijalna poljoprivreda* (12 milijuna US dolara) promiče uvođenje produktivnijih i profitabilnijih sustava proizvodnje i prerade hrane u području Hercegovine.

Lokalna uprava: Premda je Svjetska banka, kroz više inicijativa koje je financirala, doprinijela razvojnom programu u domeni lokalne uprave u BiH, najznačajniji projekt u ovoj oblasti je *Razvitak zajednica* (20 milijuna US dolara), koji pomaže da se u manje razvijenim područjima u BiH, kroz ulaganja u lokalnu infrastrukturu i usluge, pomogne promicanju osnovnih usluga. Ulaganja u projekt uvjetovana su participatornim procesom konzultacija pri donošenju odluka o prioritetnim ulaganjima.

Zdravstvo: Svjetska banka i dalje podupire reforme u sektoru zdravstva. Projekt *Jačanje zdravstvenoga sektora* (17 milijuna US dolara) promiče učinkovitost sustava zdravstva kroz restrukturiranje i jačanje primarne zdravstvene zaštite, zajedno s modelom obiteljske medicine. Projektom *Ptičja gripa* (5 milijuna US dolara), bit će minimizirana prijetnja koju virus visokopatogene avijarne influence (ptičje gripe), i drugi slični virusi, predstavljaju po ljude i peradarsku industriju.

Dobra uprava: Jednako kao i za već opisani sektor lokalne uprave, većina projekata koje Svjetska banka financira u BiH sadrži i aspekte u vezi sa jačanjem uprave u javnome sektoru. Konkretno, projekt *Registracija zemljišta* (15 milijuna US dolara) omogućava organizirati razvitak transparentnoga tržišta zemljištem, kroz registraciju imovinskih prava i politike djelovanja u svezi s tim, dok projekt *Razvitak i zaštita šuma* (7,10 milijuna US dolara) podupire reforme u organizaciji i upravljanju šumama.

Srednjoročni i dugoročni pristup

Sukladno prioritetima navedenim u Strategiji partnerstva za BiH (u razdoblju od 2008. do 2011. godine), te kao odgovor na širenje globalne ekonomske krize i na BiH, Svjetska će banka razmotriti odobravanje dodatnih pozajmica od oko 220 milijuna US dolara tijekom razdoblja od 2009. do 2011. godine. Ova će sredstva biti iskorištena kao potpora općinskome razvitku, konkurentnosti malih i srednjih poduzeća, plovnosti rijeke Save, usmjeravanju socijalnih transfera, promicanju sektora zdravstva, te navodnjavanju. Razmatra se i mogućnost proračunske potpore, u iznosu do 185 milijuna eura – kao odgovor na ekonomsku krizu i kao potpora programu reformi BiH.

Aktivnosti na koordinaciji rada donatora

Svjetska banka sudjeluje u aktivnostima na koordinaciji rada donatora na više razina. Osobito je značajna sektorska koordinacija u sektoru energetike, za koju su, na koordiniran način, od donatora osigurana značajna financijska sredstva. Dobar je primjer koordinacije donatora i sektor poljoprivrede. U oba slučaja, vodeću ulogu u koordinaciji aktivnosti donatora imaju domaće institucije.

Kontakt informacija

Svjetska banka

Adresa: Fra Anđela Zvizdovića 1, B/17, 71000 Sarajevo, BiH

Telefon: +387 33 251 500

Faks: +387 33 440 108

E-mail: mail_to_bosnia@worldbank.org

Web adresa: www.worldbank.ba



